

ISSN: 2822 0994 (Online)

วารสารเสถียรวิทยปริทัศน์

Journal of Setthawit Review

JSR

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม, 2566)
Vol. 3 No.3 (September-December, 2023)

ISSN: 2822 0994 (ONLINE)

วารสารเสถียรวิทยปริทัศน์

JOURNAL OF SETTHAWIT REVIEW

JSR

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม, 2566)
VOL.3 NO.3 (SEPTEMBER-DECEMBER, 2023)

วารสารเสถียรวิทยปริทัศน์
57 หมู่ 1 บ้านเขวาสี ต.แสนชาติ
อ.จันทาร จ.ร้อยเอ็ด 45000
โทร. 081 037 6733
E-MAIL: SETTHAWIT138@GMAIL.COM

กองบรรณาธิการ

• บรรณาธิการ (Editor)

ดร.สนั่น ประเสริฐ

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

• ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ (สัณิสัย), ดร.

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

• กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา

: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิทธิ์ กอบบุญ

: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล

: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์

: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี

: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ดุยสุจริตกุล

: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดร.สุธีศักดิ์ ผ่องสูงเนิน

: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

• ผู้จัดการวารสาร

พระพลากร สมงคลโล, ดร.

เกี่ยวกับวารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ : วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

กระบวนการพิจารณาบทความ : บทความที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ

ประเภทของบทความ :

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับตีพิมพ์ : ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร :

- วารสารกำหนดวงรอบการเผยแพร่ 3 ฉบับต่อปี ดังนี้
- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
 - ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
 - ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

การติดต่อประสานงานและส่งบทความเผยแพร่ :

1. สอบถามรายละเอียดเบื้องต้น เช่น รอบการเผยแพร่ หนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เป็นต้น โทร. 081 037 6733
2. การเตรียมต้นฉบับบทความ โหลดเทมเพลตบทความ และรายละเอียดการเตรียมต้นฉบับบทความ
3. โหลดแบบฟอร์มขอตีพิมพ์บทความ <Clik>
4. ลงทะเบียนส่งบทความ แบบฟอร์มส่งบทความ (google.com)
5. ส่งบทความในระบบวารสาร <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/>
6. สแกนไลน์ กลุ่มวารสารฯ เพื่อการติดต่อประสานงานเผยแพร่บทความ

บทบรรณาธิการ

วารสารเสกขวิทย์ปริทัศน์ เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ เปิดรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ โดยบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่กับวารสารจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2566) ตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 25 บทความ จำแนกเป็นบทความวิชาการ 4 เรื่อง และบทความวิจัย 21 เรื่อง

วารสารขออนุโมทนาและขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่กับทางวารสาร ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อบทความด้วยดีเสมอมา วารสารรู้สึกเป็นเกียรติและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการได้พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของผู้เผยแพร่บทความ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบทความให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.สนั่น ประเสริฐ
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ	
หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 นิตยา ออาจหาญยิ่ง, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, อัมภานิชฐ์ โคตรชัย	1
พุทธธรรม: แนวทางสู่การทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ กิตติพัทธ์ เทศกำจร, พระครูวาปีจันทคุณ, ธนกร ดรกมลกานต์, ไพฑูรย์ สวนมะไฟ	9
ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ THE STARTUPS MODEL พิทยัธิดา พิทยสกุล, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, พระฮอนด้า วาตสทโท	19
CARES MODEL นวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ภายใต้สถานการณ์ การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19 พิทยัธิดา พิทยสกุล, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, พระฮอนด้า วาตสทโท	29
บทความวิจัย	
Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand Jiaxi Wang, Noparat Tananuraksakul	39
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่า เพื่อส่งเสริม ความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พิมลพัทธ์ ศรีสุวรรณ, กอบสุข คงมนัส	57
ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่น ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พระจักรกฤษ ธมฺมจกฺกเมธี (โรจนกร), เวชสุวรรณ อัจฉิชัย	71
บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ), เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)	79
การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พระธนพล ธนปาโล (ศรีบุรินทร์), พระมหาพงศ์ทราทิพย์ ลุธิ์โร	87

ความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สมใจ มณีวงษ์, ศศิคริตา แพงไทย, วรณภา นันทะแสง	99
การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม : กรณีศึกษาตำบลไชยสอ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พระวีระพงษ์ วชิรญาโณ (แสงสว่าง), พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธิโร	111
ศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พระมหาณัฐกร ญฐกโร (อุทานนท์), พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธิโร	123
การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการ หลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ของชุมชนเชิงพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บรรจง ลาวะลี, พระเมธีวัชรภรณ์, พระครูชัยรัตน์, พระครูปลัดทองใบ สุภาโส, พระมหาอานวย มหาวิโร, สุเทพ เมย์ไธสง, บุญเพ็ง สิทธิวงษา	135
การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model อดิศักดิ์ ทุมอนันต์, ประพิศ โบราณมูล, บรรจง ลาวะลี, พระศรีวินยาภรณ์	151
การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปิยะณัฐ สงวนรัตน์, วิมลพร สุวรรณแสนทวี	161
รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด พระครูโพธิสัสคุณ, สงวน หล้าโพนทัน, อุทัย กมลศิลป์	173
การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ของเด็กปฐมวัย มยุเรศ มัชฌิโม, ฤชงค์ มัชฌิโม	187
ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด ฤชงค์ มัชฌิโม, มยุเรศ มัชฌิโม	203
องค์ประกอบและแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพ มาตรฐานระดับสากล ภูกิจ กุละपालานนท์, สมบัติ นพรัก, สันติ บุรณะชาติ, สุนทร คล้ายอำ	217

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร	233
จิราภรณ์ ผันสว่าง, พระครูชัยรัตนกร, เอกราช โษชิตพิมานเวช, อมรรัตน์ ผันสว่าง	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1	245
วรรณภา นันทะแสง	
บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด	261
พระครูอรุณศิริโชติ อาภาภโร (แวงวรรณ), อุทัย กมลศิลป์, พระราชปริยัติวิมล	
ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2	277
วรรณภา นันทะแสง, พงษ์ไทย บัววัด, กนกอร ทองศรี	
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู	291
วรรณภา นันทะแสง, พงษ์ไทย บัววัด, กนกอร ทองศรี	
รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์	305
จำเนียร ฉิรินัง, พระมหาสาภสกล สุภระเมธี, สงวน หล้าโพนทัน	

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12
Principles of Kalayanamit Dharma 7 of private school teachers under the
Office of Education Region 12

นิตยา อาหาญยิ่ง

Nittaya Arthanying

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปณฺโญ

Phramaha Phisit Visitthapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

อัษฎานิษฐ์ โคตรชัย

Ausadanit Kotchai

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum

University

Email: Nittayaarthanying@gmail.com

Received: 27 August 2023; Revised: 26 December 2023; Accepted: 26 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 ครูต้องเข้าใจการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเป็นได้หลายบทบาท ครูเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน **ปิโย** ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ครูต้องเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่นักเรียน รู้จักการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ **คุรุ** มีความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน **ภาวนีโย** ครูคือบัณฑิต เป็นที่ยกย่อง ครูต้องเป็นนักผสมผสานสามารถผสมผสานการสอนให้เข้าสู่ชีวิตจริงของนักเรียน **วัตตา** ครูปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด **วจนักขโม** ครูพร้อมที่รับฟังให้คำปรึกษา ชักถามจากนักเรียน **คัมภีร์ญจะ** **กะถัง** **กัตตา** ครูสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น **โน** **จัญฐานเน** **นิโยชะเย** ครูไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ครูเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่าง เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส ครูต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วย กาย วาจา ใจ อยู่ทุกขณะ ครูนอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้ว ครูจะต้องชี้แนะฝึกอบรม สั่งสอน ให้นักเรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ

หน้าที่ของครูที่ขาดไม่ได้ 1) หมั่นอบรมเด็กอยู่เสมอ 2) ตั้งใจสอน รักการสอน 3) ค้นคว้าเพิ่มเติมหาความรู้ใหม่ๆ มาสอน 4) เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน 5) หมั่นวัดผลและติดตามผลการเรียน 6) ช่วยให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ 7) สอนให้นักเรียนเป็นคนดี และมีระเบียบวินัย 8) ทำบัญชีเรียกชื่อและสมุดประจำชั้น 9) ทำระเบียบและสมุดรายงานนักเรียน

คำสำคัญ: หลักกัลยาณมิตรธรรม 7, โรงเรียนเอกชน, สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12

Abstract

This academic article aims to study the 7 Kalayanamitdhamma Principles of private school teachers under the Office of Education Region 12. Teachers must understand learning management design. Teachers must be able to play many roles. Teachers are the people closest to students. Teachers must have good friendship with students. Piyo, teachers must have good human relations. Teachers must be role models for students. Know how to help, help, help, Guru, have responsibility for training, Bhavaniyo, teachers are wise, they are honored. The teacher must be an integrative person who can integrate teaching into the real life of the students. Inquire from the students, the Ranja Kathang Gatta scriptures. Teachers can explain complicated matters. To make it easier to understand, No Chatthane Niyochaye, teachers do not advise or persuade them to go in a bad way. Teachers are leaders and role models. He is a respected person in society. A teacher must be a person who is pure in body, speech and mind at every moment. Teachers must guide, train, teach students to have the ability to make a career.

The indispensable role of a teacher 1. Keep training children always. 2. Focus on teaching, love teaching. 3. Research more, find new knowledge to teach. 4. Prepare to teach. and make teaching notes 5. Always measure results and follow up on learning results. 6. Give advice to students willingly. 7. Teach students to be good people. and discipline 8. Make a name list and class book 9. Make regulations and student report books.

Keywords: The Seven Principles of Kalayanamit Dharma, private school, the Office of Education Region 12

บทนำ

ครูต้องเข้าใจการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเป็นได้หลายบทบาท เป็นทั้งช่างศิลป์เต็มแต้มแต่งสีสันให้กับนักเรียน ครูต้องเป็นวิศวกร ออกแบบการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูออกแบบกิจกรรมห้องเรียนมีชีวิต นักเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นครูยังต้องบ่มเพาะลักษณะนิสัยของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ควรแก่การพัฒนา คือพัฒนาความประพฤติให้เป็นคนดี และครูนั้นต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน รู้จักการสงเคราะห์ อนุเคราะห์นักเรียนตามฐานานุรูป ครูต้องเป็นนักผสมผสานสามารถผสมผสานการสอนให้เข้าสู่ชีวิตจริงของนักเรียน ครูต้องปรับเปลี่ยน จะนั่งนิ่งไม่ได้ ครูต้องเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับนักเรียนในทุกสถานการณ์ ครูเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรแท้ที่ดีเพื่อนร่วมงาน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือนักเรียนโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดีมีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจถือเป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ซึ่งเรียกว่า หลักกัลยาณมิตร 7 (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย

1. **ปิโย** ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ครูต้องเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่นักเรียนและลูกศิษย์
2. **ครุ** ความน่าเคารพ ครูมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่น เป็นที่พึ่งได้ปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน

3. ภาวนีโย ครูคือบัณฑิต เป็นที่ยกย่อง ครูจะต้องเรียนอยู่ตลอดเวลา มีความรู้จริง ครูเป็นผู้ทรงภูมิ ปัญญาแท้จริง ครูเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง

4. รัตนา ครูจะต้องรู้จักพูดให้ได้ผล ครูรู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไรคอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักเรียน

5. วจนักษโม ครูจะต้องมีความอดทนต่อถ้อยคำจากนักเรียน หรือ พร้อมที่รับฟังคำปรึกษา ชักถาม แม้จุกจิกตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ จากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ตอนปฏิบัติหน้าที่นอกราชการ

6. คัมภีร์รัฐจะ เกธัง กัตตา ครูสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป เป็นคุณสมบัติ ของกัลยาณมิตรอย่างดีเลิศ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็งนั้นๆ ด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น

7. โน จัญญานะ นิโยชะเย ครูไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสียเสีย ครูเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของสังคม เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส ครูจึงต้องเป็นคนที่มีบริสุทธิ์ด้วย กาย วาจา ใจ เป็นครูอยู่ทุกขณะ ทุกหนแห่ง จงช่วยกันทำความดีให้นักเรียนเห็น เป็นเยี่ยงอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์เคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและปฏิบัติตามด้วยความรัก

ครูที่ดีปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ย่อมจะมีคุณอนันต์แก่นักเรียน แต่หากว่าครูชวักก็ย่อมมีโทษมหันต์ นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้ว การชี้แนะฝึกอบรมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูให้ศิษย์มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ทั้งนี้ครูเองก็ต้องปรับปรุงตนเองในทุกๆ ด้าน ความเป็นเลิศทั้งวิชาการและตั้งมั่นคุณธรรมและจริยธรรม ครูนั้นต้องดำรงตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ลูกศิษย์ สังคมและประเทศชาติ ครูผู้สอนยังต้องแสดงพฤติกรรมที่ชัดเจน ให้เห็นว่าเป็นผู้มีทักษะ ความสามารถ และสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบ ของหลักกัลยาณมิตรอีกด้วย เช่น ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถรู้แจ้งเห็นจริงตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามีความรัก ศรัทธา เชื่อมมั่นต่อพระรัตนตรัย อันส่งผลให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมวินัย มีจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน สามารถที่จะชี้แนะ ชักชวน และจูงใจ ให้นักเรียน เห็นความสำคัญ ของการศึกษาปัจจุบันและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ทำให้นักเรียนเกิดศรัทธา นับถือ เชื่อถือ ยินดีที่ปฏิบัติตาม นอกจากนั้น ยังแสดงออกถึงการมีความรัก ศรัทธา ยึดมั่นในหลักคำสอน มีปฏิภาณศัลยาจารวัตรนำเลื่อมใส ศรัทธาของนักเรียน

ความสำคัญของคุณธรรมสำหรับพัฒนาของครูโรงเรียนเอกชนฯ

ความสำคัญของการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบหลักสูตร การจัดการ เรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สามารถบรรลุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนด ให้เป็นไปตามบริบททั้งสภาพภูมิศาสตร์ และศักยภาพของผู้เรียนเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะในการทำงาน พัฒนาครูให้มีศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่ประสบอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และมีการนำไปใช้อย่างจริงจัง

เนื่องจากมนุษย์ไม่ได้อยู่ตามลำพัง ภายใต้โลกมนุษย์นี้มีสิ่งที่เป็นฐานรองรับได้แก่สังขาร หรือธรรมที่เป็นหลักการของธรรมชาติที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นไปตามหลักถูกต้องดีงาม ธรรมหรือความจริงของกฎธรรมชาตินี้ครอบคลุม และครอบครองธรรมชาติทั้งหลายไว้ทั้งหมด โลกมนุษย์ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นจริงของธรรม ซึ่งสำคัญกว่าความสัมพันธ์ในหมู่มนุษย์ มนุษย์จึงไม่ควรดำเนินชีวิตให้เป็นการกระทบกระเทือนหรือทำลายธรรม แต่ควรดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับตัวธรรม โลกมนุษย์จึงจะเป็นไปได้ด้วยดี มนุษย์ไม่ใช่มีหน้าที่เพียงแต่จะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับมนุษย์ ด้วยหลักความเมตตากรุณา และมฤตดา เท่านั้น แต่จะต้องมีหน้าที่รักษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกฎธรรมชาติด้วย ดังนั้น ต้องมีหลักอุเบกขาเข้ามาเป็นฐานรองรับความสัมพันธ์นั้น สังคมจึงจะเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง (สุวัฒน์ จันทระจำนง, 2540)

กัลยาณมิตรที่มีองค์คุณคือพรหมวิหารนี้จึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการทรงไว้ซึ่งความถูกต้องชอบธรรม อันเป็นแบบอย่างแห่งบริหารชีวิตที่พึงประสงค์ มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา โดยมุ่งหวังให้ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 เป็นอีกหนึ่งกลไกสำหรับให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการศึกษาในระดับภาคและจังหวัด สามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานในการกิจให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ รวมทั้งใช้ประโยชน์ ในด้านการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบต่อไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) กล่าวถึงการพัฒนาคูไว้ ใน หนังสือธรรมานุญชีวิตว่า คนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา หรือนักค้นคว้าก็ตาม ควรควรประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก) **รู้จักหลักบุพพภาคของการศึกษา** รู้จักองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ ดังนี้ 1) องค์ประกอบภายนอกที่ดี ได้แก่ มีกัลยาณมิตร หมายถึง รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ดีทั่วไป ที่ดี ที่เกื้อกูลซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ชักถามการอ่าน การค้นคว้าตลอดการเลือกใช้สื่อมวลชนที่เป็นประโยชน์ และ 2) องค์ประกอบภายในที่ดี ได้แก่ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดที่ถูกต้อง วิธี รู้จักคิดหรือคิดเป็น มองสิ่งทั้งหลายรอบ ๆ ตัวด้วยการคิดพิจารณาสืบหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ ออกให้เห็นสภาวะแห่งปัจจัย จนเข้าถึงความจริง และแก้ประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้

ข) **มีหลักประกันของชีวิตที่พัฒนา** เมื่อรู้หลักบุพพภาคของการศึกษาทั้งสองอย่างแล้วนำมาปฏิบัติในชีวิตจริง พร้อมกับสร้างคุณสมบัติอื่นอีก 5 ประการให้มีในตัวตน รวมเป็นองค์ 7 เรียกว่า แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม หรือรุ่งอรุณของการศึกษา ที่พระพุทธเจ้าเปรียบว่าเป็นบุพนิมิตแห่ง แสงอาทิตย์อุทัย เพราะเป็นคุณสมบัติต้นท่อนที่เป็นหลักประกันว่า จะ พัฒนาสู่ความดีงามและความสำเร็จที่สูงประเสริฐอย่างแน่นอน ดังต่อไปนี้ 1) แสงแห่ง ปัญญาและแบบอย่างที่ดี 2) มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต 3) มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ 4) มุ่งมั่น ฝึกตนเต็มสุดภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้ 5) ถ้อยดีหลักปัจจัยมองอะไร ๆ ตามเหตุและผล 6) ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท และ 7) ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง

คำว่าครูนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนเป็นผู้บอกทางเดิน และแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูคนแรกของเราคือพ่อแม่ ซึ่งเป็นบูรพาจารย์ ถ้าในโลกนี้ไม่มีครูคนนี้ คนเราไม่มีทางรอดอยู่ได้ ซึ่งครูไม่ใช่เพียงแต่สอนหนังสือเท่านั้น แต่ยังสอนจริยธรรมให้ศิษย์เป็นคนดี ซึ่งมีภาระหนักมาก ฉะนั้น ครูจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะอนาคตของชาติอยู่ในมือครู งานของครู คือ การปั้นคนดีมี ศีลธรรม ดังนั้น เราได้ฝากความหวังเกี่ยวกับอนาคตของชาติไว้ในมือครู (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), 2540)

นักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12 มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ประการแรก ครูเป็นผู้ที่ถ่ายทอดสรรพวิทยาความรู้ไม่จำกัดแก่นักเรียนอย่างไม่มีปิดบัง ทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ทั้งทางวิชาการและทางวิชาการใช้ชีวิต และรู้จัก ขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยสะสมความรู้อยู่เสมอ และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู ประการที่สอง ครูเป็นผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มความรู้ที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือสงสัย ให้มีความกระจ่างแจ้ง ชัดเจน ประดุจจุมมือไปดู เพื่อให้นักเรียนได้เติมเต็มความรู้

บทบาทของครูตามหลักกัลยาณมิตร

ครู มีฐานะเป็นปูชนียบุคคล ซึ่งนักเรียนทั้งหลายและคนทั่วไปให้ความเคารพยกย่องครู เพราะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม ช่วยพัฒนาขัดเกลาคนให้มีความรู้ บทบาทของครูนั้นมีหน้าที่สั่งสอนให้วิชาความรู้ต่อเด็กเรียน ควรใช้สัมมาวาจาในการสอนนักเรียนด้วยความเมตตา และปรารถนาดี นุ่มนวลชวนฟัง พร้อมทั้งจะให้ความรู้อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน

บทบาทของครู สั่งสอนแนะนำหรือป้องกัน เพื่อให้ลูกศิษย์ไปสู่ความสำเร็จเหมือนบรมครูของโลก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนทั้งเทวดาและมนุษย์เพื่อให้พ้นจากอบาย หรือชี้แนวทางแห่งบรมสุข คือพระนิพพานเพราะฉะนั้นสังคมปัจจุบันครูมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาแก่ลูกนักเรียนเพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมแข่งขันทุก ๆ ด้าน ครูอยู่ในฐานะผู้ให้มากกว่าที่จะเป็นผู้รับมาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ มาจากสุตตันตปิฎกอังคตตรนิกาย ปัญจกนิบาตว่า “ทพมานโน ปิโย โหติ ผู้ให้ย่อมเป็นที่ รัก”

ครูเป็นผู้นำอันประเสริฐ เป็นผู้นำวิญญาณของสัตว์โลก ไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนา ครูเป็นสถาบันใหญ่ที่ครองโลกและคุ้มครองโลกเช่นเดียวกับศาสนา เป็นผู้เปิดประตูให้สัตว์ออกจากคอกอวิชชา เป็นที่เคารพสักการะของมนุษย์เป็นผู้ปั้นโลกให้งดงาม ให้สงบ สุขและมีค่า (พุทธทาสภิกขุ, 2521) ครูคือผู้กุมความตายของชาติบ้านเมือง และโลกเอาไว้ ครู คือ พระซึ่งแปลว่า ประเสริฐ ไม่ใช่ลูกจ้าง ผู้ใดเป็นครูก็นับได้ว่ามีหลักประกันอันมั่นคง งานที่ครูทำอยู่เป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นที่มีเกียรติยิ่ง ชีวิตของครูจึงเป็นงานที่มีราคาสูงเหนือกว่าบุคคล ประเภทอื่นทั้งหมด (ปัญญานันทภิกขุ, 2523) ความมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี, ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณ ปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรมการครองชีวิต การประกอบกิจการ และธรรมปฏิบัติ, สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี) ข้อนี้เป็นองค์ประกอบภายนอก (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2532)

ผู้เป็นกัลยาณมิตร คือ บุคคลที่สมบูรณ์ด้วยศรัทธา ด้วยศีล ด้วยสตะ ด้วยจาคะ ด้วย วิริยะ ด้วยสติ สมาธิและสมบูรณ์ด้วย ปัญญา ดังนี้

1) ศรัทธาสมบัติ ย่อมเชื่อมั่นต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นต่อกรรมและผลแห่งกรรมด้วย ศรัทธาสมบัติ ไม่ยอมปล่อยวางการแสวงประโยชน์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายอันเป็นเหตุแห่ง สัมมาสัมโพธิญาณ ด้วยศรัทธาสมบัตินั้น

2) ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่น่าสรรเสริญ เป็นผู้ทักท้วงตักเตือนโทษว่ากล่าว เป็นผู้ดกกลั่นต่อ ถ้อยคำของสัตว์ทั้งหลายได้ ด้วยศีลสมบัติ

3) เป็นผู้สามารถชี้แจงถ้อยคำอันลุ่มลึก ซึ่งประกอบด้วยสัจธรรม และปฏิจจสมุปบาทธรรม เป็นต้น ด้วยสุตสมบัติ

4) เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลีกับหมู่คณะด้วยจาคสมบัติ

5) เป็นผู้เพียรพยายามในการปฏิบัติทั้งที่เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่นด้วยวิริยสมบัติ

6) เป็นผู้มีสติตั้งมั่นในทางดีด้วยสติสมบัติ

7) เป็นผู้มิจิตไม่คิดฟุ้งมีจิตมั่งคั่งแข็งแกร่งด้วยสมาธิสมบัติ

8) รู้แจ้งชัดไม่วิปริตผิดเพี้ยนด้วยปัญญาสมบัติ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2546)

จึงพอสรุปได้ว่า กัลยาณมิตรที่สามารถอธิบายเรื่องราวที่ลึกซึ้งได้ จึงต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในสิ่งที่ได้ฟังอย่างรวดเร็ว มีความทรงจำดี มีความสามารถในการตีความได้ถูกต้องลึกซึ้งชัดเจน และน้อมนำสิ่งนั้นมาปฏิบัติอย่างถูกต้อง พร้อมกับให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นด้วยถ้อยคำที่เหมาะสมไพเราะสุภาพ ชัดเจน มีเทคนิคในการโน้มน้าวใจเป็นเหตุให้ผู้อื่นเห็นด้วย และนำไปปฏิบัติตาม

จากการที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราทางวิชาการทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย ของกัลยาณมิตร มีประเด็นดังนี้ กัลยาณมิตรโดยยึดหลักของประโยชน์ ยึดหลักของการแนะนำพร่ำสอน ยึดหลักของการทำงานร่วมกัน และยึดหลักของการเป็นผู้สม่ำเสมอความเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรนั้นต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอหรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย จนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความ มั่นใจว่า ผู้ที่มาเป็นกัลยาณมิตรให้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ความเป็นกัลยาณมิตรของครู ช่วยสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอนมีพื้นฐานแห่งวัตรปฏิบัติที่เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน

หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

หน้าที่ของครูที่ขาดไม่ได้อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ 1) หมั่นอบรมเด็กอยู่เสมอ 2) ตั้งใจสอน รักการสอน 3) ค้นคว้าเพิ่มเติมหาความรู้ใหม่ๆ มาสอน 4) เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน 5) หมั่นวัดผลและติดตามผลการเรียน 6) ช่วยให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ 7) สอนให้นักเรียนเป็นคนดี และมีระเบียบวินัย 8) ทำบัญชีเรียกชื่อและสมุดประจำชั้น 9) ทำระเบียบและสมุดรายงานนักเรียน ครูยังเป็นบุคคลสำคัญกับชีวิตของเราอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านสอนเราตั้งแต่ ให้อ่านออกเสียงร่วมกันเป็นหมู่คณะ ให้อ่านออกเสียง รักษาเนื้อรักษาตัว ให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ตลอดจนสอนให้อ่านออกเสียงทำมาหากิน ตลอดจนการป้องกันจากสิ่งที่ไม่ดีงานอันขัดต่อศีลธรรม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่ศิษย์ สิ่งที่คุณครูปฏิบัติต่อศิษย์ (พระมหาอภิพงศ์ ภูริวัฑฒโน พร้อมคณะ, 2565)

1. แนะนำ สั่งสอนศิษย์ให้ตั้งอยู่บนคุณงามความดี ให้มีศีลธรรม ผูกอบรมให้เป็นคนดี

2. สอนสรรพวิชาให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิงไม่ปิดบังอำพราง

4. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความดีและความสามารถของศิษย์ให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง

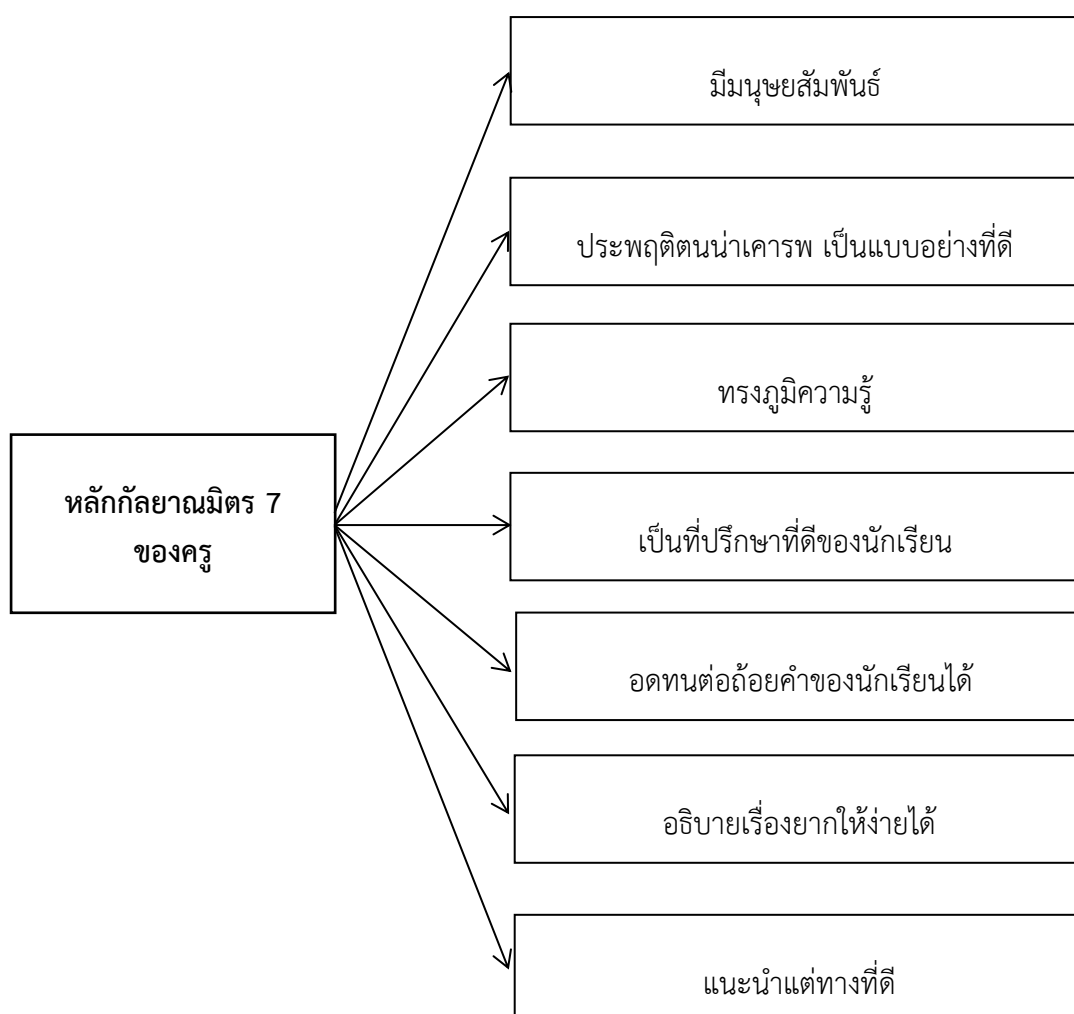
5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ หรือเกาะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีงามที่จะมาทำลาย

ศิษย์ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ มีความสุขความเจริญ

6. ครูจะต้องหมั่นศึกษาค้นคว้าวิจัยหรือการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ

ครู ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการประสาธน์วิชาความรู้ อบรมสั่งสอน ให้นักเรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ ต้องยกย่องท่านเป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ ควรศึกษาความรู้จากท่านด้วยความเคารพ ระลึกคุณ เยี่ยมเยียนตามเหมาะสมและมีความสำคัญแก่ศิษย์เป็นอย่างมากในด้านการถ่ายทอดสรรพวิชา ความรู้ต่าง ๆ ครูกับนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด จนกระทั่งในอดีตยกย่องให้ครูเป็น บิดาคนที่สองของศิษย์ ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู กล่าวคือ มอบภาระ ต่าง ๆ ในการอบรมดูแล ลูกหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด และ ควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและศิษย์ให้แน่นแฟ้น ให้ศิษย์มีความรู้สึกฝงใจตลอดไป ครู ผู้ที่มีหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน เป็นผู้นำทางสติปัญญาทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ครูยังเป็นผู้เพียบพร้อมด้วย คุณธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ตั้งใจความของพระบาลีว่า"บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา บุคคลอย่าง นี้ ควรสักการะเคารพ ควรเสวนาคบหา เพราะจะช่วยให้เราบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา ที่ยังไม่บริสุทธ์ให้บริสุทธ์ หรือจะช่วยให้ช่วยประคับประคองศีล สมาธิ ปัญญา ที่บริสุทธ์แล้วไว้ได้ ดังนั้น บุคคลผู้เคารพอย่างเช่นพระพุทธเจ้า เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของครูโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12

สรุป

ครูต้องเข้าใจการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นได้หลายบทบาท เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ความเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน องค์ประกอบของกัลยาณมิตร 7 ได้แก่ 1) **ปิโย** มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่นักเรียน รู้จักการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ 2) **ครุ** มีความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน 3) **ภาวนีโย** เป็นที่ยกย่อง 4) **วัตตา** กล่าวกล่าวตักเตือนผู้เรียน 5) **วณักขโม** รับฟังคำของผู้เรียนได้ 6) **คัมภีรญจะ** **กะถัง** **กัตตา** สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย 7) **โน จัญฐานเ** **นินโยชะเย** ไม่แนะนำหรือชักจูงในทางเสื่อมเสีย

ครูเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่าง เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส เป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้วครูจะต้องชี้นำฝึกอบรม สั่งสอน ให้นักเรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ หน้าที่ของครูที่ขาดไม่ได้คือ 1) หมั่นอบรมเด็กอยู่เสมอ 2) ตั้งใจสอน รักการสอน 3) คำนึงว่าเพิ่มเติมหาความรู้ใหม่ๆ มาสอน 4) เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน 5) หมั่นวัดผลและติดตามผลการเรียน 6) ช่วยให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ 7) สอนให้นักเรียนเป็นคนดี และมีระเบียบวินัย 8) ทำบัญชีเรียกชื่อและสมุดประจำชั้น 9) ทำระเบียบและสมุดรายงานนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2546). แปลและเรียบเรียง. คัมภีร์วิสุทธิมรรค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์ พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2532. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2521). การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ปัญญานันทภิกขุ. (2523). วิญญานของความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). ครูที่ดีต้องมีธรรมะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิพงศ์ ภูริวัฑฒโน และคณะ. (2565). บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. 7(3), 49-64.
- สุวัฒน์ จันทรจำนง. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญา และศาสนา. กรุงเทพมหานคร :สุภาพใจ.

พุทธธรรม: แนวทางสู่การทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ Buddhadhamma: Guidelines to Working Happily and Successfully

กิตติพัทธ์ เทศกำจร

Kittipat Tetsakaja

พระครูวาปีจันทคุณ

Phra Khru Wapee Janthakun

ธนกร ตรกมลกานต์

Tanakorn Donkamonkan

ไพฑูรย์ สวนมะไฟ

Phaitoon Suanmafai

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University RoiEt Buddhist College

Email: kittiphat.thed@mcu.ac.th

Received: 18 October 2023; Revised: 19 December 2023; Accepted: 19 December 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมแนวทางการทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่าหลักสารานุกรม 6 ประการ ได้แก่ 1) ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความรักเมตตา 2) ปฏิบัติต่อกันด้วยการใช้คำพูดสื่อสารกันที่มีประโยชน์ดีงามด้วยความรักเมตตา 3) การปลูกฝังความคิดที่เปี่ยมด้วยเมตตากรุณาและความเข้าใจ 4) การแบ่งปันและแบ่งปันความรู้ 5) การปฏิบัติอย่างมีระเบียบวินัย 6) การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน การประยุกต์ใช้หลักสามัคคีธรรมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาในปัจจุบัน รวมถึงการส่งเสริมความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกันในการทำงาน สร้างความสุขให้กับบุคคลและองค์กรโดยรวม ส่งเสริมความเสียสละและความร่วมมือภายในสังคม ปลูกฝังความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน นำไปสู่เป้าหมายของการทำงานอย่างมีความสุข และท้ายที่สุดก็สร้างสันติสุขร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, แนวทาง, ความสุขในการทำงาน, ความสำเร็จในการทำงาน

Abstract

The purpose of this article is to study the Buddhist principles that lead to happy and successful work. The study found that the Saraniyadhamma principles of virtues for fraternal living: 1) Show love and compassion to yourself and others. 2) Use words that are beneficial and kind in communication with others. 3) Cultivate thoughts that are full of compassion and understanding. 4) to share any lawful gains with virtuous fellows 5) Be disciplined. 6) Work towards a common goal. The application of these virtues for fraternal living can lead to desirable outcomes, including: Promoting love and understanding in the workplace. Creating happiness for individuals and organizations. Fostering sacrifice and cooperation within society. Cultivating unity in teamwork. Achieving the goal of working happily. And ultimately, create sustainable peace in society.

Keyword: Buddhist principles, Guidelines, Work happiness, Work success.

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง มีอายุมากกว่า 2,600 ปี หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีมากมายถึง 84,000 พระธรรมชั้น ในบรรดาหลักธรรมคำสอนเหล่านั้น แบ่งออกเป็นระดับโลกียะและโลกุตตระ หลักธรรมคำสอนในระดับโลกียะซึ่งเกี่ยวกับสังคมเป็นหลักคำสอนทั่วไป เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ปัญญา และเมตตาธรรมสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ซึ่งเป็นคำสำหรับผู้ที่ต้องการความเจริญหรือความสุขในสังคม ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นความสุขที่ยังอยู่ในวังวนของวัฏสงสาร เช่น หลักคำสอนเรื่องหลักการดำรงชีวิตด้วยทาน ศีล สวรรค์ โทษของกาม การออกจากกาม เป็นต้น ส่วนคำสอนในระดับเรียกว่า จะเป็นหลักคำสอนที่มุ่งสู่ความหลุดพ้น เช่น หลักอริยสัจ 4 ปฏิจจสมุปบาท อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นต้น ทั้งนี้เหตุที่หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาจำแนกเป็น 2 ระดับ ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับกับชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่มนุษย์มีอุปนิสัยและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะมนุษย์ผู้มีความปรารถนาพึงพอใจในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตในปัจจุบัน ยังไม่ต้องการความหลุดพ้นหรือนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดเหมือนบางกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปนั้นย่อมมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ผู้ที่นำไปฝึกฝนพัฒนาตนทั้งที่บ้านและที่ทำงาน ผลที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตนย่อมยังประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย ปัญหาในระดับสังคม ระดับองค์กร ก็เป็นปัญหาเกี่ยวกับมนุษย์ในระดับองค์กรก็เป็นเรื่องบุคลากรโดยเฉพาะปัญหาประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน หากสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับการทำงานในองค์กรและบุคลากรในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ยิ่งจะช่วยให้องค์กรมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานทั้งกับผู้อื่นด้วย และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักหลักสาราณียธรรมมี 6 ประการ คือหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคมและองค์กร หากนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรย่อมจะส่งเสริมประสิทธิภาพให้บุคลากรเกิดความสุขและประสบผลสำเร็จในการทำงานได้ ในการทำงานไม่ว่าจะอยู่ในสังคมองค์กรไหนบุคลากรก็ต้องมีการพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนแนวคิดทัศนระหว่งกันและกัน

และพึ่งพาอาศัยกันตลอดเวลา (คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 2543) สิ่งที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นบุคคลากรของแต่ละองค์กรจึงถูกคาดหวังให้ประพฤติปฏิบัติและถูกคาดหวังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การทำงานร่วมกันอย่างราบรื่นมีความสามัคคี ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการทำงานร่วมกันในองค์กร หากพัฒนาบุคลากร ให้ทำงานร่วมกันได้ องค์กรนั้นๆ จะมีประสิทธิภาพเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว

คำว่า “องค์กร” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า บุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็นส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกันในการทำงานของบุคลากรในองค์กร ในการทำงานบางอย่างอาจจะทำสำเร็จได้ด้วยบุคคลคนเดียวได้ แต่การทำงานบางอย่างต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากทุกคนมีความสามารถแต่ความสามารถของทุกคนมีจำกัด เช่น คำกล่าวที่มีว่า มีศาสตร์แต่ไม่มีศิลป์ การนำความสามารถของทุกคนมารวมกันจึงเกิดผลงานมากขึ้น อีกทั้งงานบางอย่างต้องการความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์จึงต้องการคนมาทำงานด้วยการคิดร่วมกัน งานจึงออกมาสำเร็จ ในการทำงานในองค์กร คือ การที่บุคคลมาทำงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แนวคิดการทำงานในองค์กร คือว่าทุกคนต้องอยู่รวมกันในองค์กรย่อมปฏิสัมพันธ์กันพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและทำงานต่างๆ ได้ประสบผลสำเร็จ ธรรมชาติของมนุษย์ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจด้วยความเต็มใจ มีความไว้วางใจต่อกัน และต้องคำนึงถึงความพอใจของผู้ร่วมงานเป็นสำคัญ จึงมีแนวโน้มทางการสร้างความสามัคคีของบุคลากรขึ้นมาเพื่อให้บุคคลทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ตามแนวคิดด้านความพึงพอใจที่เป็นแรงเสริมให้มนุษย์ทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น (ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ และคณะ, 2545) มีหลักในการยึดถือปฏิบัติร่วมกันในการทำงานในองค์กรที่ดี คือ บุคลากรต้องทำงานร่วมกัน โดยทุกคนในองค์กรจะต้องทุ่มความคิด ทุ่มแรงกาย เพื่องาน เพื่อความสำเร็จของงาน โดยไม่ถือว่าเป็นผลงานของคนคนเดียวแต่ผลงานทั้งหมดเป็นของทุกคนและขององค์กร องค์กรที่ดีควรหลักในการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน มีความผูกพันกันจนก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี กันของบุคลากรในองค์กร

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนากับการทำงานในองค์กร โดยอธิบายถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้กับการทำงานของบุคลากรในองค์กร ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนากับการทำงานในองค์กร และ องค์ความรู้ที่ได้ องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาองค์กร และบุคลากรให้เกิดความสุขและประสบผลสำเร็จต่อไป

ความสำคัญในการทำงานขององค์กร

ในการทำงานไม่ว่าจะเป็นแบบบุคคลเดียวหรือการทำงานแบบกลุ่มในองค์กรจะสำเร็จลุล่วงบรรลุวัตถุประสงค์ไปได้นั้น สิ่งสำคัญก็คือจะต้องมีความสามัคคี และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือจะต้องมีหลักการการทำงานร่วมกันนั่นเอง หากองค์กรใดไม่มีเป้าหมายในการทำงาน ต่างคนต่างทำย่อมไม่ประสบผลสำเร็จการทำงานโดยไม่มีหลักยึดเหนี่ยวบุคลากรให้ทำงานด้วยกันแล้วก็จะกลายเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลกระทบต่อการทำงานในองค์กร และมีกระบวนต่อเป้าหมายที่จะบรรลุถึงขององค์กรได้ อาจจะทำให้เกิดการแตกสามัคคีของบุคลากรในองค์กรตามมา ปัญหาหรือความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ ทั้งความขัดแย้งในตัวเอง ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือความขัดแย้งระหว่างองค์กรก็ได้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2557) ซึ่งอาจจะสรุปสาเหตุ สาเหตุของความขัดแย้ง ดังนี้

1. เรื่องของผลประโยชน์ คือความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ เกิดขึ้นได้ทั้งส่วนบุคคล ส่วนสถาบัน ในองค์กรเดียวกันหากมีความขัดแย้งดังกล่าวมักจะทำให้ทีมแตกแยกได้

2. เรื่องของความขัดแย้งในการยึดมั่นกับความคิดของตัวเองมากเกินไป โดยมองว่าตัวความคิดคือตัวเรา ถ้าใครคิดไม่เหมือนก็ไปอยู่ฝ่ายตรงข้าม แบ่งพวก เป็นศัตรูกัน มุมมองลักษณะอย่างนี้จะทำให้การทำงานของทีมนั้นมีความขัดแย้งเป็นไปด้วยความยากลำบาก และเป็นมุมมองของการต่อสู้ ฟาดฟันกัน

3. เรื่องของการเสียสละ ความขัดแย้งที่เกิดจากการแยกไม่ออกระหว่างเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวม

4. เรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความขัดแย้งเรื่องไม่สามารถเข้าใจในวิธีคิด ระเบียบวิธีคิด และบุคลิกลักษณะนิสัยของแต่ละคนที่แตกต่างกันนั่นเอง ทำให้เกิดความขัดแย้ง

5. เรื่องของการสื่อสาร คือการสื่อสารที่บกพร่อง การไม่พอใจในการกระทำ ความไม่รู้ไม่เข้าใจ การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงแล้วนำไปสู่ความขัดแย้ง หรือการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่มักมีการต่อต้าน การสื่อสารที่บกพร่องอาจทำให้บุคคลที่เราต้องการสื่อสารด้วยไม่เข้าใจในสิ่งที่เราจะสื่อสาร อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด และนำมาสู่ความขัดแย้งในที่สุด

6. ความขัดแย้งที่เกิดจากอคติ เวลาเกิดความผิดก็พยายามปกป้องหน้าตาตัวเองด้วยการแสดงออก สร้างความถูกต้อง ยกเหตุผลต่างๆ นานามาอ้างมากมายเพื่อให้ตัวเองถูก ไม่มีความจริงใจต่อกันไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความไม่จริงใจต่อกัน จึงทำให้เกิดความแตกแยกในองค์กรได้

อย่างไรปัญหาความขัดแย้งมักมีสาเหตุจากข้อเท็จจริง อารมณ์ความรู้สึกของบุคคลและผลประโยชน์ เป็นสำคัญในการทำงานร่วมกันในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นจะมีทั้งผู้นำและผู้ตาม เราไม่อาจจะบอกได้ว่าองค์กรนี้ปกครองแบบนี้ หน่วยงานนั้นปกครองแบบไหน เพราะความจริงแล้วมันเป็นศาสตร์และศิลป์ของผู้นำ องค์กรที่จะใช้สถานการณ์ไหนกับบุคลากรหรือเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ในการทำงานเป็นในองค์กรนั้นจะมีสัญญาณในเวลาที่ความขัดแย้งภายในขึ้นมา แล้วจะต้องบริหารความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และต้องมีตัวชี้วัดว่าเมื่อไหร่ที่เป็นสัญญาณที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจพอสรุปได้ ดังนี้

1. เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอีกคนอยู่อีกคนต้องไป ไม่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้ ถ้าเกิดเหตุการณ์นี้แสดงว่ามันเกินเหตุไปแล้ว ต้องยุติเปลี่ยนวิธีใหม่ แล้วสร้างแนวทางขึ้นมาใหม่

2. เมื่อเริ่มเกิดภาวะการณ์ในทางภายในองค์กร แสดงว่าความขัดแย้งเกิดการควบคุมแล้ว

3. เมื่อเริ่มมีปัญหาคนในองค์กรหมดขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งแสดงว่าการทำงานร่วมกันไม่ดีแล้ว

4. เมื่อภายในองค์กรเริ่มมีการแบ่งก๊กแบ่งเหล่าเกิดขึ้น

5. เมื่อคนในองค์กรเริ่มมีปัญหาปัดความรับผิดชอบ เวลาเกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วเดินหนีเลยไม่ยอมรับความผิด

6. ไม่มีการตัดสินใจอะไรที่เป็นรูปธรรม ขัดแย้งกันจนขาดพลังที่จะทำให้องค์กรเดินต่อไปได้ ไร้ซึ่งผลงานที่มีคุณภาพ

เมื่อสัญญาณดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นแล้วแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของขององค์กรในการทำงาน และไม่สามารถจะนำพาองค์กรไปสู่จุดหมายได้ จากสาระความขัดแย้งข้างต้นเกิดจากความขัดแย้งภายในบุคคล จนอาจกลายเป็นความขัดแย้งภายในกลุ่ม หรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจนกระทั่งเป็นความขัดแย้งภายในองค์กร (แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์. 2543) ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดสัญญาณข้างต้น สิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการทำงานร่วมกันควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานให้เกิดความสามัคคี ป้องกันมิให้เกิดความแตกแยกหรือขัดแย้งกันได้

หลักพุทธธรรมแนวทางสู่การทำงานอย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ

การทำงานคือสิ่งที่ต้องทำเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องทำในการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานที่มีการทำงานร่วมกันมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ปัญหาประสิทธิภาพเรื่องการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะในการทำงานร่วมกันแล้ว หลักความสามัคคีหรือความพร้อมเพรียง บุคลากรมีความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันย่อมไม่เกิดความขัดแย้ง นำมาซึ่งความสุข หลักความสามัคคีถือว่าเป็นหัวใจของการทำงานร่วมกันเลยทีเดียว ความสามัคคีถือเป็นหลักธรรมเรียนกว่าหลักสามัคคีธรรมเป็นหลักปฏิบัติสากลของสังคมมนุษย์ทั่วโลกก็ว่าได้เพราะหากชนชาติใดมีความสามัคคีกัน ปัญหา ความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ก็จะมีน้อยหรือหมดไปเลยทีเดียว ทั้งนี้ก็เพราะต่างคนต่างยึดหลัก ความสมัคสมานสามัคคีนั่นเอง ซึ่งมีพุทธภาษิตที่ว่า “ความสามัคคีของหมู่เป็นเหตุนำสุขมาให้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ฉะนั้น การมีความเข้าใจถึงความหมาย ลักษณะ และประเภทของความสามัคคีนั้นจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งของการทำงานร่วมในองค์กรปัจจุบันที่กำลังประสบกับสภาวะการณ์ต่างๆ ทั้งดีและไม่ดี เมื่อมีความเข้าใจในคำสอนเรื่องสามัคคีธรรมเป็นอย่างดีและถูกต้องแล้ว การพัฒนาองค์กรสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเจริญ ความสงบร่มเย็นก็เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและเกิดผลของการพัฒนาได้อย่างดีเยี่ยม การทำความเข้าใจถึงความหมาย ลักษณะประเภทและความสำคัญของสามัคคีธรรม เพื่อประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ในในองค์กร และเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรในภาพรวมต่อไป

คำว่า "สามัคคี" หมายถึง ความพร้อมเพรียง ความกลมเกลียว ความมีจุดรวมตัวเข้าด้วยกันหรือมุ่งไปด้วย คำเสริมที่มักมาด้วยกันกับสามัคคีคือ สังคหะ หมายถึงความยึดเหนี่ยวใจรวมกัน อภิวาท ความไม่วิวาทกัน และเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) ในการทำงานกันเป็นทีมเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องมารวมประชุมพร้อมกัน เรียกว่า ความสามัคคี ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงลักษณะของความสามัคคีไว้ ดังนี้

1) การกระทำทางกาย (กายกรรม) คือ ความสามัคคีร่วมแรงกายของผู้คนในสังคมในการกระทำต่างๆ ที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม เช่น การร่วมแรงกันทำความสะอาดถนน สวนสาธารณะ แหล่งน้ำ เป็นต้น

2) การกระทำทางวาจา (วจีกรรม) คือ ความสามัคคีของผู้คนในสังคมในการพูดจาติดต่อสื่อสารกันด้วยคำพูดที่จริง เหมาะสม อ่อนหวาน เช่น การข้าราชการพูดไพเราะต่อประชาชนผู้มาติดต่อราชการต่างๆ ฝ่ายประชาชนก็พูดชัดเจน ไพเราะอ่อนหวานตอบ เป็นต้น

3) การกระทำทางใจ (มโนกรรม) คือ ความสามัคคีของผู้คนในสังคมในการคิดพิจารณาในการแก้ไขปัญา และการปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ เช่น ร่วมใจกันปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ มีการทำสมาธิ ฟังพระธรรมเทศนาลักษณะของการกระทำทั้ง ๓ ข้างต้นนี้รวมเรียกว่าสุจริตกรรม แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

(1) กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติชอบทางกาย มี 3 อย่าง ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์เว้นจากการลักขโมย และเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

(2) วาจาสุจริต ได้แก่ การประพฤติชอบทางวาจา มี 4 อย่าง ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ

(3) มโนสุจริต ได้แก่ การประพฤติชอบทางใจ มี 3 อย่าง ได้แก่ อนภิชฌา ไม่เพ่งอยากได้ของผู้อื่น อพยาบาท ไม่มีจิตประทุษร้ายใคร และสัมมาทิฐิ มีความเห็นชอบ (พระอริการวิศวกพงศ์ ธีรปญโญ (คงเพ็ง), 2554)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลักษณะของการทำงานร่วมกัน เมื่อทำงานร่วมกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันแล้ว ก็ควรเปิดใจต่อกัน ตรงไปตรงมาทั้งในเรื่องของงาน และความจริงใจต่อกัน เรียกว่ามีลักษณะแห่งความสามัคคีตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้วคือมีความจริงใจใน ๓ ลักษณะ คือ ทางกาย ทางวาจาและ

ทางจิตใจ ในการทำงานร่วมกันมีข้อเสนอแนะ เห็นพ้องเห็นต่างในจุดไหนอย่างไรก็กล้าที่จะพูดออกไปตามตรง โดยไม่ใช้อารมณ์หรือเรื่องส่วนตัว เมื่อเห็นต่างแล้วก็ควรมีเหตุผลที่ดีสนับสนุนให้เกียรติกัน พร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อให้เพื่อนร่วมงานได้แก้ไขจุดบกพร่อง สิ่งนี้ไม่นับเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกัน ถือเป็นความจริงใจต่อกันและให้การสนับสนุนกันอย่างแท้จริง

ในการทำงานร่วมกันในปัจจุบันบุคคลที่มีใจรักสามัคคีกัน มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แม้ว่าจะทำงานคนละที่อยู่ห่างกันคนละเมือง หรือคนละประเทศ แต่มีจิตใจรักใคร่กันก็จัดว่ามีใจสามัคคี ส่วนใจกับกายอย่างไหนที่ทำให้เกิดความสามัคคีง่ายกว่ากันนั้น ก็ต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ในบางครั้ง เมื่อคนมารวมกัน ประชุมกันแล้ว แต่ก็ยังมีความคิดเห็นแตกต่างกันในหัวข้อประชุม บางคนมีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องเดียวกัน บางคนก็มีความเห็นสอดคล้องกัน หรือ เห็นดีเห็นชอบด้วยกัน ดังนั้น เมื่อว่าโดยประเภทของความสามัคคีธรรมในหลักพระพุทธศาสนามีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้

1. ความสามัคคีทางกาย คือ การทำงานด้วยกำลังกาย คนที่ช่วยกันคนละไม้คนละมือ หรือองค์กรมาชุมนุมกันเพื่อทำกิจกรรมมาอย่างใดอย่างหนึ่ง เรียกว่า มีความสามัคคีทางกาย พฤติกรรมอย่างนี้ ตรงกับที่เราแปลความสามัคคีว่า “ความพร้อมเพรียง” นั่นเอง เมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องมารวมประชุมพร้อมกัน เรียกว่า กายสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ความสามัคคีทางกาย เช่น “ต่างคนต่างประพฤติตนให้เป็นคนสงบกาย สงบวาจา การทำ การพูด การคิดอย่างใด ย่อมเป็นไปเพื่อสันติ เช่น เว้นจากเบียดเบียนกัน ชักนำเพื่อกายสามัคคี เว้นจากวิวาทและการพูดคำหยาบและคำเท็จ กล่าวถ้อยอันสุภาพ นึกในทางเมตตา กรุณา พึงทำ พึงพูด พึงคิด อย่างนั้น ตลอดถึงพึงหัดจิตให้ผ่องใส แต่ความสุขที่เกิดเพราะการชนะ ตั้งแต่เล่นกัน แข่งขัน ได้กัน สู้กัน ตลอดถึงรบกัน ย่อมเกี่ยวพันด้วยเวร” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2501) ล้วนเป็นที่มาของความแตกร้างจนถึงการทำลายกันและกันได้

2. ความสามัคคีทางใจ หมายถึงเมื่อบุคคลมีความชื่นชมยินดีเห็นชอบร่วมกัน พอใจรวมเป็นอย่างเดียวกันหรือบุคคลแม้ไม่ได้ไปร่วมประชุมทำกิจกรรม แต่มอบให้ฉันทะ เรียกว่า จิตสามัคคี หรือเรียกว่าสามัคคีด้วยใจ คนที่มีความรักใคร่กันก็รักใคร่กัน ใจตรงกัน และหวังดีต่อกันหากมีปัญหาว่า กายสามัคคีทำได้ง่าย หรือใจสามัคคีทำได้ยาก แต่ถ้าใช้คำว่า “สามัคคีธรรม ก็ต้องถือว่าจิตใจเป็นสำคัญ คือ ใจสามัคคีนั่นดีเลิศประเสริฐแน่” (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน และวิธาน สุชีวงศ์, 2538)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น หลักพุทธธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกันให้เกิดความสุขนี้ได้แก่หลัก สาราณียธรรม หมายถึงธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน และวิธาน สุชีวงศ์, 2538) ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการนี้ ทำให้เป็นที่รักทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การทำงานร่วมกันให้เกิดความสุขและประสบความสำเร็จ ควรนำหลักธรรมเป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกัน โดยยึดหลักสาราณียธรรมในการทำงาน ดังนี้

1. เมตตาการุณยธรรม อันประกอบด้วยเมตตาทางกายต่อเพื่อนร่วมงาน คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวาจากรรม อันประกอบด้วยเมตตาทางวาจาต่อเพื่อนร่วมงาน คือ บอกแจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี ด้วยการกล่าววาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3. เมตตาโมกข์ อันประกอบด้วยเมตตาทางจิตใจต่อเพื่อนร่วมงาน คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

4. สาธารณโมกข์ คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

5. สีสัมมัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

6. ทิฐีสัมมัญญตา คือ การมีความเห็นชอบร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

สาราณียธรรม 6 ประการ สะท้อนให้เห็นถึงความรักใคร่ ความระลึกรู้ถึงกันด้วยความรักที่เป็นสาราณียะซึ่งประกอบไปด้วยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจขณะเดียวกันก็มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการแก้ปัญหา หรือแก้ทุกข้ออย่างถูกต้องเสมอกัน (ทิฐีสัมมัญญตา) มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาโดยเสมอกัน (สีลสัมมัญญตา) และก็มีระเบียบวินัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สาธารณโมกข์) หลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้แต่ละอย่างๆ ชื่อว่าสาราณียธรรม แปลว่า ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน เพราะมีคุณชื่อว่า ปิยกรณ หรือปิยกรณธรรม ธรรมเครื่องทำความรักกันทำให้เป็นที่ระลึกถึงกัน ชื่อว่า ครุกรณ หรือครุกรณธรรม คือธรรมเครื่องทำให้เคารพกันเป็นไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกันเพื่อไม่ทะเลาะวิวาทโต้เถียงกันเพื่อความพร้อมเพรียงสามัคคีเป็นอันเดียวกัน เพื่อเอกภาพ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ดังนั้น หลักสาราณียธรรมจึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานให้เกิดความสุขและประสบความสำเร็จในองค์กรและสามารถป้องกันสัญญาณอันจักเกิดความขัดแย้งในทีมได้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์แนวทางการทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จตามหลักพุทธธรรม

หลักการทำงานร่วมกันในองค์กรให้แข็งแกร่ง มั่นคง สามัคคี มีความสุขและประสบความสำเร็จ สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก อยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาธรรม และคอยให้ความช่วยเหลือดูแลกันได้ เรียกว่าหลัก “สาราณียธรรมหรือหลักสามัคคีธรรม” เมื่อนำหลักสามัคคีธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการทำงานของบุคคลและองค์กร หน่วยงาน เป็นฐานแห่งการปฏิบัติร่วมกันและต่อกัน ความสามัคคีนี้เป็นสาเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความให้คิดถึงกัน และทำให้ระลึกถึงกันเสมอ มีอยู่ 6 ข้อ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ ได้แก่

- 1) สามัคคีทางมโนธรรม คือ ตั้งความปรารถนาดีไว้ในใจตนต่อเพื่อนร่วมงาน
- 2) สามัคคีทางการพูด คือ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน
- 3) สามัคคีทางกาย คือ ให้ความช่วยเหลือแรงกายในการทำงานร่วมกัน
- 4) จัดสรรผลประโยชน์ที่ได้ให้เป็นธรรมต่อสมาชิกในองค์กร
- 5) ร่วมกันทำงานอย่างมีระเบียบวินัยไม่ขัดแย้งกันในองค์กรทั้งทางกาย ทางวาจา
- 6) มีความเห็นร่วมกันในองค์กร ทำงานโดยไม่ขัดแย้งด้านความคิดเห็น

จากหลักธรรมทั้ง 6 ข้อนี้ ผู้นำและบุคลากรในองค์กรได้นำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันในองค์กร 3 ลักษณะเท่านั้น โดยดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง คือ

- 1) เป็นการสร้างความสามัคคีทางกายเมื่อจะมีกิจกรรมร่วมกันซึ่งต้องใช้แรงกายในการทำกิจกรรมนั้น ต้องมีการเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อร่วมกิจกรรมของส่วนรวม เช่น การจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

เป็นกิจกรรมส่วนรวม ในองค์กรต้องสร้างประำปัติ กางเต็นท์ จัดเก้าอี้ ทำความสะอาดพื้นที่จัดกิจกรรม เป็นต้น บุคลากรจะต้องเสียสละแรงกายออกแรงช่วยกันเพื่อให้สถานที่เสร็จสมบูรณ์ก่อนในวันงานหรือประกอบพิธีนั้นๆ เป็นต้น

2) เป็นวิสัยทัศน์ขององค์กรร่วมกันโดยยึดหลักสามัคคีธรรม ยึดเมตตาธรรมในการทำงานร่วมกันย่อมหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะมีการกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา ในการทำงานจำเป็นต้องมีหลักยึดเหนี่ยวร่วมกันมีเป้าหมายร่วมกันอย่างนี้แล้วก็สามารถป้องกันปัญหาการกระทบกระทั่งกันได้ เพราะฉะนั้นจึงจะต้องอาศัยความมีเมตตาธรรมต่อกัน ให้อภัยซึ่งกันและกันไม่ยึดติด เพราะการทำงานในองค์กรมุ่งบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

3) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ผู้นำได้นำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในการวิจารณ์ผลดีผลเสีย เช่น การการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นในในองค์กรเพื่อทำงาน ถ้ามีผลดีมากกว่าผลเสีย ก็จะมีมติตกลงให้มีการจัดตั้งกลุ่มนั้นขึ้น แต่ถ้ากลุ่มงานที่จะจัดขึ้นนั้นมีผลเสียมากกว่าก็จะยกเลิกไป

การนำหลักธรรมข้างต้นมาปรับใช้ด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรและให้เป็นอัตลักษณ์ของบุคลากรในการทำงานในองค์กรย่อมก่อให้เกิดคุณค่า ทำให้บุคคลระลึกถึงกันในการกระทำที่ดีด้วยความรักเมตตา ช่วยเสริมสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นในบุคคล ระหว่างบุคคลหรือหมู่คณะ เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีและความเหนียวแน่นกลมเกลียวกัน ด้วยคุณค่าของความรักเมตตาจากภายในที่สะท้อนออกมาภายนอกด้วยคำพูดและการกระทำและความสามัคคี ซึ่งบุคคลสามารถนำหลักธรรมนี้ไปปรับใช้ในการทำงานย่อมก่อให้เกิดความสุขกับการทำงานได้หรือผู้นำสามารถนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้สำหรับการบริหาร เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งความสามัคคีและสันติในองค์กรได้

การประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาในองค์กร หรือเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กรนั้น หากไม่นำหลักสามัคคีธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์กัน ก็เป็นเรื่องที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ยาก เพราะบุคคลต่างจิตต่างใจกัน มีความเห็นที่ต่างกัน ย่อมอาจจะเกิดความขัดแย้งได้และอาจจะเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหลายประการตามที่ได้กล่าวมา แต่ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อมีหลักการที่ดีอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกันแล้ว ก็ทำให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข ด้วยหลักสามัคคีธรรมด้วยการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อกัน ทั้งการกระทำ การพูด การเจรจาการที่ปรารถนาดีต่อกัน แบ่งปันผลประโยชน์ให้ลงตัวเหมาะสมและเท่าเทียม มีคุณธรรม จริยธรรมเสริมสร้างความเลื่อมใสและความน่าเชื่อถือ เข้าใจระเบียบกติกากฎเกณฑ์ขององค์กร และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นธรรม เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเดียวกัน ย่อมเป็นไป เพื่อความรัก ความปรองดองกันเนื่องจากหลักสามัคคีธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานของบุคคล มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือเพื่อการปฏิบัติของบุคคลผู้อยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างบุคคล ครอบคลุมไปจนถึงสังคมประเทศชาติ แม้แต่สังคมโลก หลักธรรมนี้จะส่งเสริมทำให้มนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว อีกทั้งสร้างความตระหนักด้วยการนึกถึงผู้อื่น การเข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น จึงเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ เป็นแนวทางเสริมสร้างเจริญรุ่งเรืองในชีวิตการทำงานและสามารถสร้างความสุขของบุคคลได้ และสามารถสร้างความผาสุกตลอดทั้งความเจริญรุ่งเรืองขยายไปสู่สังคม เพื่อความสามัคคี เมื่อบุคคลมีความสุขและมีความสามัคคีในการทำงาน ความสำเร็จก็เกิดขึ้น การทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขมีความสามัคคีสามารถนำไปสู่ความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย องค์กรหรือหน่วยงานมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

หลักการทำงานของบุคคลหรือในการทำงานร่วมกันในองค์กร ทุกคนสามารถระงับป้องกันสัญญาณแห่งความแตกแยกอันจะนำไปสู่ความล้มเหลวของการทำงานในองค์กรได้ และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือองค์กรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้หากขาดหลักสราณียธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติการทำงาน หลักสราณียธรรมทั้ง ๖ ประการนี้ เป็นฐานแห่งความสามัคคีกลมเกลียวกันของหมู่คณะ ช่วยเสริมประสานกันของบุคคลในองค์กร โดยนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันทำงานร่วมกันในองค์กรตลอดทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม หลักการดังกล่าวช่วยให้บุคคลปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก ความเสียสละ ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นต่อกัน และปฏิบัติต่อทุกคนในสังคมอย่างเสมอเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กรหากนำมาใช้ในชีวิตการดำเนินงานก็จะประสบแต่ความสุข และการงานก็จะประสบผลสำเร็จด้วยผลจากการปฏิบัติตามหลักสามัคคีธรรมอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนี้ ผลที่ได้จากการนำหลักสราณียธรรมมาเป็นแนวทางในการทำงานทำให้เกิดความรักความเข้าใจกัน เป็นการสร้างความสุขให้แก่บุคคลและเพื่อนร่วมงานอย่างมีความสุข ทำให้คณะเกิดความเสียสละเกื้อกูลกันในองค์กร ทำให้เกิดความสามัคคีในองค์กรและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหมายและทำให้บุคลากรในองค์กรระลึกถึงกันตลอด ยิ่งกว่านั้นทำให้เกิดสันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- แก้วตา ผู้พัฒนาพงศ์. (2543). การให้คำปรึกษาแนะนำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (2543). สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวัฒน์ อุตพัฒน และวิธาน สุชีวงศ์. (2538). หลักการดำรงชีวิตในสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ. (2545). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: เอกซเปอร์เน็กซ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2501). ธรรมวิจารณ์ หลักสูตรนิกธรรมเอก. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดัก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระอธิการวิศวพงศ์ อธิปญโญ (คงเพ็ง). (2554). การศึกษาวิเคราะห์สามัคคีธรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ THE STARTUPS MODEL

Strategic Management for Modern Schools, the startups model

พิทยธิดา พิทยสกุล

Phittida Phittayasakul

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปณฺโญ

Phramaha Phisit Visitthapanyo

พระฮอนด้า วาตสัทโ

Phra Honda Watsattho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

E-mail: pitcha_2499@hotmail.com

Received: 4 August 2023; Revised: 26 December 2023; Accepted: 27 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ โดยผู้เขียนได้ศึกษาสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีไทยและต่างประเทศ และนโยบายด้านการศึกษาของไทย The STARTUPS Model คือยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวล้ำทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ S:Smart Enterprises (องค์กรอัจฉริยะ) และ T:Technology & innovation (เทคโนโลยีและนวัตกรรม) ด้านกระบวนการ ได้แก่ A: Achievement (การมุ่งผลสัมฤทธิ์) R: Research (การวิจัย) T: Team (การทำงานเป็นทีม) และ U: Universal (ความเป็นสากล) ด้านผลผลิต ได้แก่ P: Product (คุณลักษณะผู้เรียน 3RsX8Cs) และ S: Sustainable (ความยั่งยืน) The STARTUPS Model เป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดเด่นคือ เป็นการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขับเคลื่อนภายใต้กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามกระบวนการทัศน์ประเทศไทย 4.0 สู่มาตรฐานสากล

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การบริหารสถานศึกษายุคใหม่, The STARTUPS Model

Abstract

The objective of this academic article is to present the strategy for administration of modern educational institutions. I had studied and synthesized Thai and foreign concept and theory and Thai education policy. STARTUPS Model is a strategy of educational management in the 21st century. The era of rapid change and advanced technology. Which has the following components Importing factors include S:Smart Enterprises and T:Technology & innovation. Process: A: Achievement, R:Research, T:Team, and U:Universal, results in P:Product (learner characteristics 3RsX8Cs) and S:Sustainable The STARTUPS Model is a strategy that has strong points, namely Is the management of modern schools that use technology and innovation to drive Under the operational process aimed at achieving results by using research as a base To develop learners' potential in accordance with the Thailand 4.0 paradigm to international standards.

Keywords: Strategies, Managing modern school, The startups Model

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาทุนมนุษย์ยุคใหม่ทั้งวงการศึกษาและวงการธุรกิจเพื่อรองรับการเรียนรู้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งกรอบแนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีข้อบ่งชี้ของทักษะ 3 ด้านคือการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) และการประกอบอาชีพ (Life and Career Skills) เพราะเป็นยุคแห่งการสร้างผลผลิตทางธุรกิจการเมืองสังคมการศึกษาและวัฒนธรรมล้วนต้องการความคิดริเริ่ม (Initiatives) ความรักที่จะเรียนรู้ความจริงจังที่จะพัฒนาทักษะของตนเพื่อมุ่งความเป็นเลิศในสิ่งที่ตนทำด้วยการศึกษาและสอบถามผู้รู้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงและต่อยอดความรู้ที่ได้รับมาให้กลายเป็นผลงานใหม่ที่มีคุณค่าสูงขึ้นจนสามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้าเสรี สำหรับทักษะด้านชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และนโยบายด้านการศึกษาของไทย ผู้เขียนจะนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ STARTUPS Model คือ ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ก้าวล้ำทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

เนื่องจากในยุคที่ผ่านมามหาสมุทรประเทศต้องการทุนมนุษย์ที่มีทักษะความเป็นผู้เชี่ยวชาญสามารถทำงานเฉพาะอย่างของตนตามที่กำหนดในเส้นทางของกระบวนการผลิตแต่ยุคโลกแห่งไร้พรมแดนนี้ต้องการมนุษย์ที่มีทักษะชีวิตและอาชีพมากกว่าเนื่องจากโลกได้เปลี่ยนเป็นการดำเนินธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความแปลกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์การพัฒนาทักษะชีวิตด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี จึงมีความจำเป็นเพื่อให้เกิดการผสมผสานคุณลักษณะและความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มบุคคลส่วนทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (information medial and technology skills) เป็นการเชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกันผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) ทำให้มีการพัฒนาระบบและโปรแกรมต่างๆ สำหรับใช้งานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมรวมถึงการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนทักษะด้านการใช้สารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนและพัฒนาอีกมากเพราะเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและทันสมัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หากไม่รู้จักใช้อย่างถูกวิธีและทำให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ก็อาจเป็นอันตรายหรือเกิดผลเสียหายนับมหาศาล (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555) นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญในยุคศตวรรษที่ 21 ที่

จำเป็นต้องบูรณาการจัดการศึกษาโดยถักทอหรือประสานไปพร้อมกับองค์ความรู้หลักที่จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ความตระหนักเกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้ความเข้าใจด้านการเงินเศรษฐกิจธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง (Civic Literacy) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ (Health Literacy) และความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะต้องบูรณาการผสาน 3 ทักษะดังกล่าวข้างต้นกับองค์ความรู้วิชาหลัก 5 ประเด็นควบคู่กันไปเพราะทักษะ 3 ประการคือทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) และการประกอบอาชีพ (Life and Career Skills)

บรรดาทักษะ 3 ประการนี้ ด้านที่ 2 คือ ข้อมูลข่าวสาร สื่อและเทคโนโลยี จัดว่าเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีโดยตรง และสัมพันธ์กับด้านที่ 1 และด้านที่ 3 กล่าวคือ การใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษายุคใหม่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจ ผูกทักษะให้ผู้เรียนมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสร้างนวัตกรรมที่เกื้อกูลหรือเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ จึงจะสามารถดำเนินชีวิตในบริบทที่มีการแข่งขันด้านนวัตกรรมสูงในปัจจุบัน ดังนั้นผู้เขียนจึงได้นำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ THE STARTUPS MODEL เพื่อตอบโจทย์การจัดการศึกษา การพัฒนาอาชีพและพัฒนาประเทศ โดยสังเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของคาแมท (Kamat) และ เคน เคย์ (Ken kay) ภายใต้กรอบแนวคิดการส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมและการประกอบอาชีพที่ตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

เด็กในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมีทักษะทางสังคมและก้าวข้ามวัฒนธรรมมีความรับผิดชอบและสามารถผลิตสร้างสรรค์งานได้ (เกียรติกศักดิ์ ชัยยาณะ, 2555) แนวโน้มใหม่ของการศึกษาศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้คนในสังคมจะต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Skills) มีทักษะเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ (Information, Media and Technology Skills) คาแมท (Kamat, 2012 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) ในการจัดการศึกษาจะต้องนำเอา ICT มาใช้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้เรียนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว สำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเรียนรู้ทำงานแก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ซึ่งมีเหตุผลอยู่สามประการด้วยกันคือ 1) ทักษะเหล่านั้นไม่อยู่ในหลักสูตรหรือไม่ถูกประเมิน 2) ทักษะเหล่านั้นสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน องค์กรมีการปรับโครงสร้างบริหารให้แบนราบ เพิ่มการใช้เทคโนโลยี สร้างระบบงานที่ยืดหยุ่นกระจายความรับผิดชอบให้พนักงานระดับปฏิบัติการมากขึ้น ในสภาพความจริงเช่นนี้ผู้เรียนที่ไม่ถนัดทักษะแห่งศตวรรษใหม่อมไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนได้เต็มที่ 3) ผู้ที่จบการศึกษาเข้าทำงานใหม่ก็ถูกคาดหวังให้มีความถนัดในทักษะนี้ ดังนั้นกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ในนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความเป็นผู้นำและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน (Kay, 2012 อ้างถึงใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตฤกษ์, 2556) A Vision of Education for 21st Century ได้เสนอวิสัยทัศน์การศึกษาศตวรรษที่ 21 ว่าการศึกษาในปัจจุบันถือว่า เทคโนโลยีเป็นเส้นทางไปสู่การปรับตัวโฉมใหม่ของระบบการศึกษา โดยเฉพาะการสร้างรายวิชาออนไลน์ (Course Online) สามารถใช้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing course) บทบาทของครูจะเปลี่ยนไป เป็นการทำหน้าที่ที่เทคโนโลยีไม่สามารถใช้ทดแทน

ครูได้ เช่น การให้คำปรึกษา แนะนำ สอนการทำงานเป็นกลุ่ม สอนทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะทางสังคม เป็นต้น การประเมินผลจะเปลี่ยนจากคะแนนการทดสอบ (Test Scores) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพของมนุษย์ (Human Qualities) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) การสอนและการเรียนรู้ในห้องเรียนศตวรรษที่ 21 ว่าการเรียนรู้กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาที่มีห้องเรียนหรือการสอนแบบดั้งเดิม เป็นแบบใหม่ที่มีพลวัตมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น และมีการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เด็กในยุคปัจจุบัน จะต้องมีความสามารถแข่งขันสูงในตลาดโลกเมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ทำให้เกิดแนวโน้มใหม่ๆ เกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ขึ้นมา นอกจากนี้ การแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดบางสิ่งเกิดขึ้นมา โดยไม่อาจคาดถึงได้ในอดีต ประเด็นหนึ่งที่เป็นพัฒนาการของเทคโนโลยี คือ การใช้คอมพิวเตอร์ขนาดเล็กที่พกพาไปไหนมาไหนได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถพกติดตัว แทนหนังสือหรืออุปกรณ์อื่นๆ แบบเก่า ซึ่งไม่เพียงช่วยลดค่าใช้จ่ายจากการมีตำราดิจิทัล แต่ก็ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดหาซอฟต์แวร์ เพื่อการเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์อื่นๆ ในห้องเรียนได้ โดยจินตนาการภาพการสอนของครูที่เกี่ยวกับสงคราม เมื่อร้อยปีก่อน จากอุปกรณ์เทคโนโลยี โดยที่ผู้เรียนมีความรู้สึกเหมือนกับอยู่ในสงครามนั้นด้วย ซึ่งเป็นรูปแบบที่สอนจากตำราแบบเดิมไม่สามารถจัดทำได้ ในอนาคต แม้ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 มีการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นแต่ความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับผู้เรียนก็ยังเป็นเสาหลักของการจัดการศึกษา การให้ความเอาใจใส่ดูแลเป็นรายบุคคล หรือเป็นพี่เลี้ยงในฐานะการเป็นครูที่ดีก็ยังคงเป็นทรัพยากรที่ล้ำค่า (Valuable Resource) ที่เทคโนโลยีไม่สามารถทำหน้าที่ได้เทียบเท่าหรือมาแทนที่ได้ (Alfredo, 2013) อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

5

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบาย ปิงบประมาณพ.ศ. 2563 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579 แผนการปฏิรูปประเทศ นโยบายรัฐบาลที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 -26 กรกฎาคม 2562 และนโยบาย จุดเน้น ปิงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ และแนวทางการดำเนินการดังนี้วิสัยทัศน์ “สร้างคุณภาพทุนมนุษย์สู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน” พันธกิจ 1) จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน 3) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 4) สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 5) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็น มืออาชีพ 6) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 7) ปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อพัฒนามุ่งสู่ กระบวนทัศน์ประเทศไทย 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา เป็นนโยบายจุดเน้นที่สำคัญเนื่องจากเป็นนโยบายที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษา ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป และปรับบทบาทภารกิจของหน่วยงานทั้งระดับสำนักงานทั้งส่วนกลาง และระดับภูมิภาค โดยปรับโครงสร้างหน่วยงานทุกระดับตั้งแต่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานส่วนกลาง ให้ทันสมัยพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยมีหน่วยงานสำนักงานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ สนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบ ติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ

นำเทคโนโลยีดิจิทัล Digital Technology เช่น Cloud Technology Communication Technology และ Big Data Technology มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ทั้งระบบมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ระบบบริหารงานสำนักงาน เช่น ระบบแผนงานและงบประมาณ ระบบบัญชี ระบบพัสดุ ระบบสารบรรณ เป็นต้น เพื่อเจ้าหน้าที่สามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงกันทั้งองค์กรโดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษา วิเคราะห์ นำ Cloud Technology มาให้บริการหน่วยงานในสังกัดทุกระดับทั้งในรูปแบบ Private Cloud Hybrid Cloud และ public Cloud ในระดับ Infrastructure-as-a-Service (IaaS) Platform-as-a-Service (PaaS) และ Software-as-a-Service (SaaS) 2) วิเคราะห์ นำ Big Data Technology มาใช้เชื่อมโยงข้อมูลของนักเรียนในฐานข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ คุณภาพของผู้เรียนมิติต่างๆ 3) พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เพื่อสนับสนุนภารกิจด้านบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบพร้อมให้บริการ (Services) เชื่อมโยงข้อมูล เพื่อแลกเปลี่ยนและบูรณาการข้อมูลภาครัฐทั้งภายในและนอกสังกัด อีกทั้งยังเป็นระบบกลางสำหรับใช้พิสูจน์ยืนยันตัวตนเดียว และรองรับการทำงานร่วมกับแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ 4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาระดับพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการเชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคลที่เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาตนเองสุขภาพและการพัฒนาอาชีพตลอดช่วงชีวิต เป็นฐานข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง และศักยภาพบุคคลของประเทศนำไปสู่การตัดสินใจระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ 5) พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการบริหารงาน เชื่อมโยงถึงการพัฒนาคู เพื่อให้อัดคล้องกับความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจนพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายบุคคลตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนจบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลประชากรด้านการศึกษาของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2563) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) การวางระบบการบริหารและพัฒนาระบบการดำเนินงานมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้โดยมีวิจัยเป็นฐาน 3) การบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร 5) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559)

ดังนั้นในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การเตรียมเยาวชนให้มีความพร้อมมีศักยภาพ มีคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจึงต้องเปลี่ยนสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะ Smart Enterprise เรียนรู้การบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีให้เกิดการจัดการเรียนรู้และบริการทางการศึกษาโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์บนพื้นฐานการสร้างนวัตกรรม และการวิจัยทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและนโยบายด้านการศึกษาของไทย ผู้เขียนจะนำเสนอ ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ STARTUPS Model คือ ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ S: Smart Enterprises (องค์กรอัจฉริยะ) และ T: Technology & innovation (เทคโนโลยีและนวัตกรรม) ด้านกระบวนการ ได้แก่ A: Achievement (การมุ่งผลสัมฤทธิ์) R: Research (การวิจัย) T: Team (การทำงานเป็นทีม) และ U: Universal (ความเป็นสากล) ด้านผลผลิต ได้แก่ P: Product (คุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ 3RsX8Cs) และ S: Sustainable (ความยั่งยืน) STARTUPS Model เป็นยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาที่มีจุดเด่น คือ เป็นการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีและ

นวัตกรรมในการขับเคลื่อน ภายใต้กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามกระบวนการทัศน์ประเทศไทย 4.0 thailand 4.0 สู่มาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ (STARTUPS MODEL)

การขับเคลื่อนนโยบายสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ (STARTUPS MODEL) เป็นรูปแบบที่ได้ประยุกต์รูปแบบบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management – RBM) ซึ่งเป็นเครื่องมือการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา ภายใต้กระบวนการทัศน์ประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้มีลำดับขั้นตอนกระบวนการทำงานตามกระบวนการ PDCA ของ วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต (Walter Shewhart) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) การสร้างความตระหนักและออกแบบการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

2. ขั้นดำเนินการ (Do) การสร้างพัฒนานวัตกรรม เมื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ The STARTUPS Model มาเขียนในมุมมองเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถกำหนดกรอบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถมองเห็นกระบวนการทำงานทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย

Smart Enterprises คือ องค์กรอัจฉริยะ องค์กรเล็กที่มีคุณค่า มีแนวคิดใหม่ๆ รุกสู่เป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึง กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมวิเคราะห์ร่วมสร้างคู่มือ ร่วมดำเนินนโยบายสู่การปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

Technology & innovation คือเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน สื่อสาร ส่งการ ประเมินผล รายงาน กำกับติดตามกระบวนการทำงานอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.2 กระบวนการดำเนินงาน (Process) ประกอบด้วย

Achievement คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การมุ่งมั่นปฏิบัติงานที่รับผิดชอบทั้งต่อนโยบาย สถานศึกษา และผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานทั้งด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิคุณ (Efficacy)

Reserch คือ การวิจัยเพื่อพัฒนา ซึ่งหมายถึง กระบวนการทำงาน ที่มีขั้นตอนการวางแผน ลงมือทำ สังเกตเฝ้าระวัง รายงานผลและปรับปรุงการดำเนินการต่อเนื่องเป็นวงจรการพัฒนาสถานศึกษาด้วยการใช้กระบวนการวิจัย

Team คือ ระบบการทำงานเป็นทีม ซึ่งหมายถึง ยกระดับการปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาผู้เรียน 360 องศา การประสานความร่วมมืออย่างกว้างขวาง มีหุ้นส่วนและภาคีเครือข่ายครอบคลุมทั่วพื้นที่ การสร้างทีมงาน (Team Building) ทำงานด้วยกัน เพื่อให้บุคคลสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายของทั้งตนเองของกลุ่มหรือของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

Universal คือ ความเป็นสากล ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากล หรือเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย

Product คือ ผลผลิต ซึ่งหมายถึง นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาศักยภาพรอบด้าน

เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ มีคุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ความต้องการกำลังคนยุค Thailand 4.0 ประกอบด้วย 3Rs x 8Cs

3Rs = การอ่านออก/ การเขียนได้/ การคิดเลขเป็น

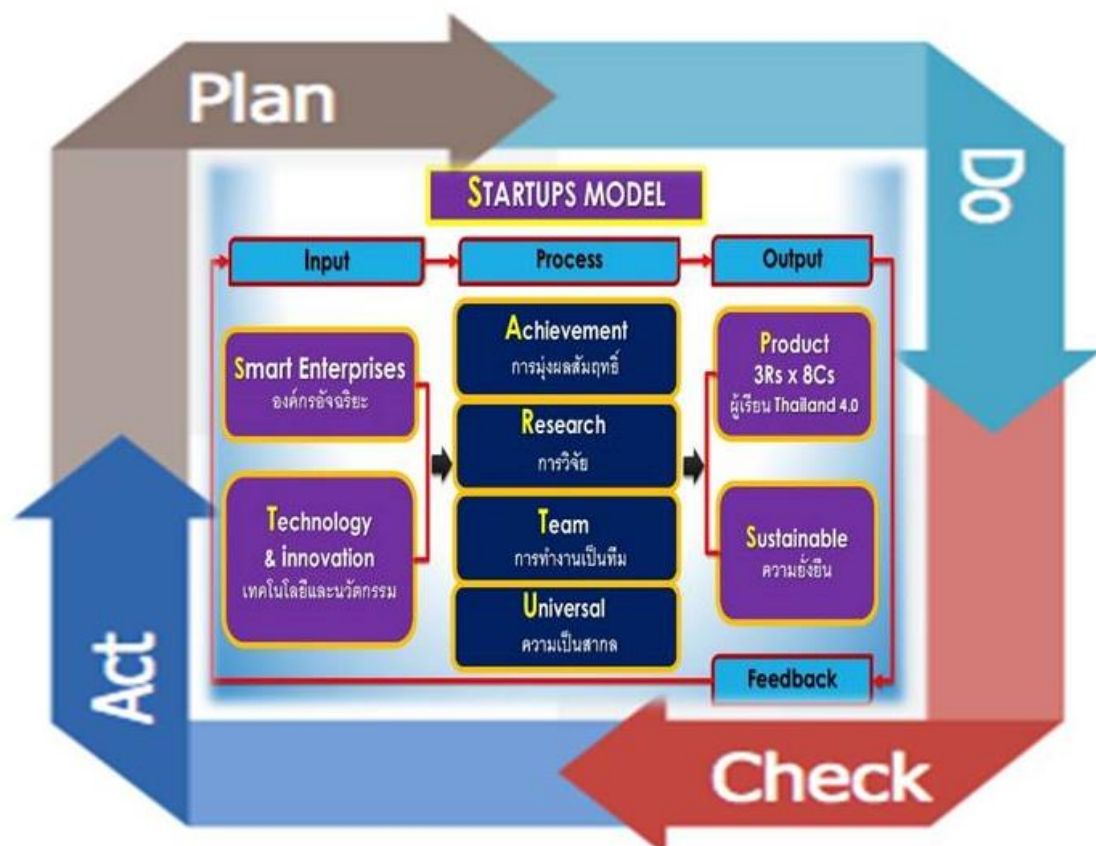
8Cs = คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา/ ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม/ ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ/ ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม กระบวนทัศน์/ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการสื่อสาร / ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร/ ทักษะอาชีพและการเรียนรู้/ ความมีเมตตา วินัย คุณธรรมและจริยธรรม

Sustainable คือ ความยั่งยืน ซึ่งหมายถึง ภาพความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือภายในสถานศึกษา สมาชิกเครือข่ายก่อให้เกิดชื่อเสียงของสถานศึกษา เกิดความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้การเป็นสถานศึกษาต้นแบบด้านการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่

3. ขั้นตรวจสอบ (Check) ประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะการดำเนินการเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน การสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย ผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

4. ขั้นปรับปรุงพัฒนา (Act) การนำผลประเมินการดำเนินการงาน ข้อเสนอแนะ และผลประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดทำเป็นข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศเพื่อการประชุมวิเคราะห์ ข้อมูลผลการประเมินสู่การปรับปรุง จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของการดำเนินงาน และพัฒนาขยายผลต่อยอดจุดเด่นที่เกิดความสำเร็จและประสิทธิผลสถานศึกษาต่อไป

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพ 1 : ขั้นตอนการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ The STARTUPS Model ตามกระบวนการ PDCA

สรุป

The STARTUPS Model คือยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวล้ำทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้ประยุกต์รูปแบบบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management – RBM) ซึ่งเป็นเครื่องมือการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา ภายใต้กระบวนการทัศน์ประเทศไทย 4.0ทั้งนี้มีลำดับขั้นตอนกระบวนการทำงานตามวงจรคุณภาพ กระบวนการ PDCA มีองค์ประกอบดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ S:Smart Enterprises (องค์กรอัจฉริยะ) และ T:Technology& innovation (เทคโนโลยีและนวัตกรรม)ด้านกระบวนการ ได้แก่ A:Achievement (การมุ่งผลสัมฤทธิ์) R:Research (การวิจัย) T:Team(การทำงานเป็นทีม)และ U:Universal (ความเป็นสากล)ด้านผลผลิต ได้แก่P:Product (คุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ 3RsX8Cs) ประกอบด้วย 3Rs = การอ่านออก/ การเขียนได้/ การคิดเลขเป็น 8Cs = คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา/ ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม/ ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ/ ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม กระบวนทัศน์/ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการสื่อสาร/ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร/ ทักษะอาชีพและการเรียนรู้/ ความมีเมตตา วินัย คุณธรรมและจริยธรรมและ S:Sustainable (ความยั่งยืน)

The STARTUPS Model ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาที่มีจุดเด่นคือ เป็นการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขับเคลื่อนองค์กรอัจฉริยะ ภายใต้กระบวนการดำเนินงานของทีมงาน ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อนักเรียนทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาศักยภาพรอบด้าน เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ในศตวรรษที่ 21 ตามกระบวนการทัศน์ประเทศไทย 4.0 สู่มাত্রฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ ชัยยามะ. (2555). การจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21: แนวคิดทักษะแห่งอนาคต คุณลักษณะที่เด็กและเยาวชนพึงมีในโลกยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://01162611.blogspot.com/p/21stcentury-skills.html>
- ชัยยนต์ เพาพาน.(2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf
- รสสุคนธ์ มกรมณี.(2555). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรมแดน: บริหารการศึกษาสู่คุณภาพสากล. กรุงเทพมหานคร: พลัส พลัส ครีเอเทอร์.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตฤกษ์. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษ ที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเพนเวิลด์พับลิชชิงเฮาส์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่การศึกษากรณีทัศนคติต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธิ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีงบประมาณ 2563. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.yst2.go.th/web/wpcontent/uploads/2019/09/OBEC-policy-2563.pdf>

Alfredo, D. (2013). Teaching and Learning in 21 st Century Classrooms. Retrieved February 2, 2020 form http://www.ehow.com/way_5241398_teaching-learning21stcentury-classrooms.html

Kamat. (2012). New Trends in Education for 21st Century. Retrieved February 2, 2020 form <http://aview.in/allevtsinew-trends-in-education-for-21-century.php>

Kay, K. (2012). Two Tools for 21st Century Schools and Districts. (Online). Retrieved February 2, 2020 form <http://thirteencelebration.org/blog/edblog/edblog-two-tools-for-21-stcentury-schools-and-districts-by-den-kay/2903/>

CARES MODEL นวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า
ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19
CARES MODEL, Innovative care for students with depression
under the situation of new way of life from the impact of COVID-19

พิทยธิดา พิทยสกุล

Phittida Phittayasakul

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุปผาญ

Phramaha Phisit Visitthapanyo

พระฮอนด้า วาตสัทโท

Phra Honda Watsattho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

E-mail: pitcha_2499@hotmail.com

Received: 4 August 2023; Revised: 26 December 2023; Accepted: 27 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ได้นำเสนอการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ด้วยนวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกัลยาณวัตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการมัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ได้จากการศึกษาสังเคราะห์วรรณกรรมไทยและต่างประเทศ และนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการมัธยมศึกษาขอนแก่น CARES Model ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ C : Confidence : การรู้จักและคัดกรองนักเรียน เป็นรายบุคคล สร้างความเชื่อมั่น มั่นใจในมาตรการความปลอดภัย และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน A : Arrangement : การเตรียมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงรุก โดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองภาวะซึมเศร้า 4 ระดับ (กลุ่มปกติ กลุ่มเข้าใจ กลุ่มรู้ใจ กลุ่มใส่ใจ) ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำ R : Recovery : การฟื้นฟู ดูแล เยียวยา ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยสหวิชาชีพ E : Efficiency : กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ S : Safety Zone : มาตรการโรงเรียนปลอดภัย การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนทุกมิติ อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน โดยมีการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก เป็นนวัตกรรมที่มีจุดเด่นคือ เป็น นวัตกรรมที่ใช้สำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19

คำสำคัญ: CARES Model, นวัตกรรม, การดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ภาวะซึมเศร้า

Abstract

This academic article presents support for students with depression with innovative care and assistance for students at Kanlayanawat School Schools under the Office of Secondary Education Khon Kaen derived from the study of synthesis of Thai and foreign literature In addition, the policy on caring and helping students with depression of the Khon Kaen Secondary Education Service Area Office, CARES Model, is composed of the following components: C : Confidence : knowing and screening students individually to build confidence Confidence in safety measures and student support system by knowing students individually Depression screening at 4 levels (Normal group, Understanding group, Ruojai group, Careful group) Promote, support, give advice R : Recovery : Rehabilitation, care, healing, promoting and developing students through interdisciplinary care and assistance system E : Efficiency : Development process Improved to prevent and fix problems with the support system. S : Safety Zone : Safe School Measures Caring, helping and protecting students in every dimension participatory and sustainable by forwarding both inside and outside. It is an innovation that has a distinctive feature, namely, an innovation that is used to help students with depression. Under the situation of living a new normal from the impact of COVID-19.

Keywords: CARES Model, Innovation, Student Support, Depression

บทนำ

ช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 หลายประเทศมีการประกาศล็อกดาวน์เพื่อหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรค ทำให้แบบแผนการใช้ชีวิตของคนใน สังคมเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การสวมหน้ากากเมื่อไปในพื้นที่สาธารณะ การเว้นระยะห่าง การกักตัวอยู่ที่บ้าน ทำงานที่บ้าน เรียนหนังสือที่บ้านเนื่องจากการปิดสถานศึกษาชั่วคราว รวมไปถึงสถานที่บริการต่างๆ เพื่อลด การแออัดของผู้คนและการแพร่กระจายของเชื้อ แม้แต่การให้บริการทางสุขภาพในโรงพยาบาลก็เป็นแบบความ ปกติใหม่เช่นกัน ได้แก่ การงดบริการที่คลินิกผู้ป่วยนอกบางแห่ง เปลี่ยนวิธีการตรวจจากเดิมที่ผู้ป่วยต้องมาที่โรงพยาบาลเป็นการโทรศัพท์ติดตามในผู้ป่วยรายที่ไม่มีอาการรุนแรง และจัดส่งยาให้ทางไปรษณีย์ เพื่อลด จำนวนผู้ป่วยที่ต้องมาโรงพยาบาล ลดความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ ซึ่งเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยความ สะดวกให้แก่ผู้ป่วย แต่ในทางกลับกันจากสถานการณ์นี้ก็ส่งผลทำให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องมีการติดตามอาการ อย่างต่อเนื่องนั้นเข้าถึงบริการทางสุขภาพได้ยากมากขึ้น และทำให้การรักษาหยุดชะงักหรือไม่ต่อเนื่องจึงทำให้ ผู้ป่วยเกิดความเครียดและความวิตกกังวล โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยเด็กโรคเรื้อรังที่มีความบกพร่องในการดูแลตนเอง และขาดการควบคุมวุฒิภาวะทางอารมณ์มักทำให้เกิดความรู้สึกวิตกกังวลเพิ่มขึ้นจากการรักษาที่ไม่แน่นอน หรือต่อเนื่อง เด็กเกิดความเครียดกลัว รู้สึกโดดเดี่ยวมากยิ่งขึ้นจากการที่ต้องอยู่แต่ที่บ้านและการเว้นระยะห่างทางสังคม (ศิริพร ชาวสุรินทร์ และคณะ, 2564)

ภาวะซึมเศร้า เป็นความผิดปกติทางอารมณ์ของบุคคลที่แสดงออกในด้านความคิด แรงจูงใจ อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อยและสามารถเกิดขึ้นกับบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกาย มีสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลรอบข้างน้อยลง เผชิญปัญหาโดยการปลีกวิเวกอยู่โดยลำพังหรือพึ่งพาการใช้สารเสพติด

ซึ่งหากภาวะซึมเศร้าเข้มข้นรุนแรงขึ้นก็อาจจะก่อให้เกิดการทำร้ายร่างกายตัวเอง หรือการฆ่าตัวตายในที่สุด โดยกลุ่มวัยรุ่นที่ต้องการศึกษาคือวัยรุ่น ตอนกลางช่วงอายุระหว่าง 15-24 ปี ซึ่งวัยรุ่นในกลุ่มนี้หากไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่หรือคัดกรองได้ทันท่วงทีอาจก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากต่อบุคคลากรที่สำคัญในประเทศชาติ เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้เป็นกำลังสำคัญในอนาคตในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้านั้นจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทั้งในทางการแพทย์และ หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อาการแสดงรูปแบบรักษา รวมถึงบทบาทของอาจารย์ในฐานะที่เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นมากที่สุดรองจากบุคคลในครอบครัว (ศญาดา ด่านไทยวัฒนา, 2565)

สถาบันศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญรองจากสถาบันครอบครัวที่จะช่วยแก้ปัญหาภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ซึ่งบทบาทหนึ่งของเขาคือนักเรียน ดังนั้นสถาบันศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย หากพบว่ามีกลุ่มนักเรียนป่วยภาวะซึมเศร้าหรือเป็นกลุ่มเสี่ยงภาวะซึมเศร้า ควรได้กำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาหรือการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้นเอง ดังที่ปาริชาติ เมืองขวา กล่าวว่า “บทบาทสำคัญที่สถาบันศึกษาควรส่งเสริมให้มี ได้แก่ การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพเพื่อเสริมสร้างสุขภาพในสถานศึกษา การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่จำเป็นเพื่อสุขภาพ การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพ และการคัดกรอง เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในนักศึกษาตามแนวทางการดูแลโรคซึมเศร้าของกรมสุขภาพจิต” (ปาริชาติ เมืองขวา อ้างอิงใน วัชรจิตรนุรักษ์, 2564) หากสามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้นี้ได้ปัญหาอื่นๆ ของนักเรียน นักศึกษาที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาจะไม่เกิดขึ้นตามมา เช่น ผลการเรียนต่ำ นักเรียนออกกระหว่างการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นบทความเรื่องนี้จะจึงต้องการนำเสนอนวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19 (CARES MODEL) เพื่อเป็นรูปแบบหรือแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ปัญหาภาวะซึมเศร้า

ภาวะเศร้าเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะโรคมากมาย ผลกระทบของภาวะซึมเศร้าสามารถคงอยู่เป็นเวลานานหรือเกิดขึ้นอีก และอาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อความสามารถในการทำงานของบุคคลและการใช้ชีวิต สาเหตุของภาวะซึมเศร้ามถึงปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ระหว่างปัจจัยทางสังคม จิตวิทยา และชีวภาพ เหตุการณ์ในชีวิต เช่น ความทุกข์ยากในวัยเด็ก การสูญเสียและการว่างงาน มีส่วนสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดภาวะซึมเศร้า โดยประมาณ 3.8% ของประชากรได้รับผลกระทบ รวมถึง 5.0-5.7 % ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ประชากรโลก ประมาณ 250 ล้านคนเป็นโรคซึมเศร้า อาการซึมเศร้าแตกต่างจากอารมณ์ที่ผันผวนตามปกติและการตอบสนองทางอารมณ์ในช่วงสั้นๆ ต่อความท้าทายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดและมีความรุนแรงปานกลางหรือรุนแรง ภาวะซึมเศร้าอาจกลายเป็นภาวะสุขภาพที่ร้ายแรงได้ โดยองค์การอนามัยโลก ได้ทำนายว่าโรคซึมเศร้าจะเป็นสาเหตุของการสูญเสียเป็นอันดับ 2 ของประชากรทั่วโลก รองจากโรคหัวใจและหลอดเลือด พบประชากรวัยรุ่นได้รับผลกระทบจากโรคซึมเศร้า ประมาณ 350 ล้านคน และนำไปสู่การฆ่าตัวตายมากกว่า 800,000 คนต่อปี เป็นสาเหตุการตายอันดับ 2 ในประชากร 15-29 ปี เนื่องจากเกิดการฆ่าตัวตายทุกปี ภาวะซึมเศร้าในเด็กและวัยรุ่นอายุ 5-17 ปี ใน 187 ประเทศทั่วโลก พบว่า มีภาวะซึมเศร้า 6.20 9% สำหรับสถิติของ ภาวะเศร้าแยกตามประเทศ มีรายงานว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความชุกภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี ร้อยละ 8.97 ในประเทศแถบยุโรป 11 ประเทศ พบว่า ความชุกภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี ร้อยละ 39.70 ในประเทศอียิปต์ พบว่า วัยรุ่นอายุ 18-20 ปี มีความชุกภาวะซึมเศร้าร้อยละ 54.50 และประเทศโปแลนด์ พบว่า วัยรุ่นอายุ 18-28 ปี มีความชุกภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 8.80 สถิติของภาวะซึมเศร้าในประเทศ แถบเอเชีย พบว่า ประเทศอินโดนีเซีย มีความชุก

ภาวะเศร้าในวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนปลายอายุ 14-19 ปี ร้อยละ 52.70 เกาหลีใต้เป็นประเทศที่มีอัตราการฆ่าตัวตาย สูงที่สุดประเทศหนึ่ง โดยเกาหลีใต้ติดอันดับฆ่าตัวตายมากที่สุดในโลก วันละ 40 คน กระทรวงสาธารณสุข และสวัสดิการเกาหลีใต้ระบุว่า ร้อยละ 90 ของคนที่ฆ่าตัวตายมีปัญหาทางจิตทั้งภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความเครียด เกาหลีใต้เป็นชาติหนึ่งที่เคร่งเครียดและเคร่งครัด โดยเฉพาะเรื่องเรียนและเรื่องงาน มีความคาดหวังจากครอบครัวจากสังคมมาก การอยู่กับความคาดหวังทำให้เครียด ว่ากันว่าอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้อัตรา ฆ่าตัวตายในเกาหลีใต้สูงกว่าชาติอื่น คือ การไม่ยอมรับว่าตัวเองผิดปกติทางจิตใจ เพราะการยอมรับ เป็นแสดงออกถึงความอ่อนแอ

สถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มของการเกิดภาวะซึมเศร้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น เป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในประเทศไทย จากการสำรวจพบว่า วัยรุ่นไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15-24 ปี มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 11.50 ของประชากรทั้งประเทศ โดยประเทศไทย มีการสำรวจระดับวิทยาความชุกโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นอายุ 13-17 ปี โดยกรมสุขภาพจิต พบว่า มีความชุก ร้อยละ 1.6 พบว่า ในวัยรุ่นหญิงมากกว่าวัยรุ่นชายเล็กน้อยในประเทศไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นสูงขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ซึ่งกลุ่มวัยรุ่น เป็นกลุ่มที่มีการเข้าถึงบริการน้อยมาก ในขณะที่ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดภาวะซึมเศร้า เช่น ปัญหาการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย การทำร้ายตัวเอง การใช้ความรุนแรงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งบุคคลทั่วไปหรือแม้แต่บุคลากรที่ดูแลวัยรุ่นบางส่วน อาจยังไม่มีความเข้าใจที่ถูกเชื่อมโยงกับภาวะเศร้าในวัยรุ่น นอกจากนี้รุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าอาจมีอาการแสดงที่ไม่ชัดเจนเหมือนในผู้ใหญ่ เช่น แสดงออกด้วยพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การทำร้ายตนเองหรือคนอื่น ทำให้เกิดการตัดสินเชิงลบที่ตัววัยรุ่นทั้งๆ ที่นั่นคือ อาการ ของภาวะเศร้าในวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมีการเริ่มเศร้าไม่ได้รับการรักษาหรือได้รับการรักษาล่าช้า ส่งผลทำให้ เกิดปัญหาที่รุนแรงขึ้น เช่น การฆ่าตัวตาย การติดสารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จากรายงานของ “ยูนิเซฟ” ระบุว่า “การฆ่าตัวตายเป็น 1 ใน 5 รุ่นทั่วโลก และยังเป็นสาเหตุกับดัดดัน ๆ ในประเทศไทยด้วย เช่นกัน โดยยูนิเซฟและกรมสุขภาพจิตได้ประเมินสุขภาพจิตวัยรุ่นไทย กว่า 20 ปี ในช่วงปี 2563-2565 พบว่า เด็กไทยกว่าร้อยละ 32 อยู่ในภาวะความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2564)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยนางสาวตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ความปลอดภัย เป็นนโยบายสำคัญวาระแรก ใน 7 วาระเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง ที่จะต้องหาแนวทางทำอย่างไรให้สถานศึกษาเป็นมากกว่าสถานที่ให้ความรู้ แต่ยังคงเป็นสถานที่ที่อยู่แล้วมีความสุขและมีความปลอดภัยด้วย โดยจัดตั้งศูนย์ความปลอดภัยกระทรวงศึกษาธิการ (MOE Safety Center) ขึ้นที่กระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัย โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยสถานศึกษาให้แก่ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จากภัยคุกคามทุกรูปแบบ ด้วยการเข้ามาตรา 3 ป. คือ ป้องกัน ปลุกฝัง และปราบปราม มาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด พร้อมทั้งนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Platform) เข้ามาช่วยส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดความสะดวก รวดเร็วสำหรับการบริหารจัดการความปลอดภัยสถานศึกษา เพื่อให้ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปสามารถแจ้งเหตุความไม่ปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วมากขึ้น โดยผ่านการใช้แอปพลิเคชัน MOE Safety Platform (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ภาวะซึมเศร้านี้เกิดขึ้นกับเด็กในสถานศึกษาด้วย ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรได้ออกแบบจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย

การจัดการเรียนการสอนในยุค New Normal

ทิศทางในการพัฒนาทุนมนุษย์ยุคใหม่ทั้งวงการศึกษาและวงการทำงานเพื่อรองรับการเรียนรู้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ในโลกดิจิทัล จากการวิเคราะห์ผลกระทบ COVID-

19 นำไปสู่การปรับตัวในอนาคตที่มีการออกแบบ การศึกษาใหม่ นำแบบไปปฏิบัติ มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เรียนมีอาการเครียดสะสม ความรู้ด้อย มีปัญหาเรื่องโภชนาการและความเสี่ยงต่อการออกจากระบบการศึกษาที่ผ่านมาส่งผลเสียมากกว่าผลดี การเปิดเรียน

หลังสถานการณ์โควิดจึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เป็น New Normal การถดถอยทางการศึกษามีประมาณ 20 – 50 เปอร์เซ็นต์ ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน ขึ้นอยู่กับบริบทและจำนวนวันที่หยุด เด็กสามารถอ่านเป็นคำหรืออ่านเป็นประโยคได้ลดลง เด็กปฐมวัยมีอาการกลั่นแกล้งถดถอย ทั้งนี้สิ่งที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของเด็กถดถอยหลังลงมา ผู้เรียนมีการใช้ยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศ ปัญหาจากการใช้งานเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เช่น การติดเกมและอินเทอร์เน็ต การถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ การพนันออนไลน์ ฯลฯ และหลังสถานการณ์โควิด-19 ระบาด พบปัญหาสุขภาพจิตมากขึ้น โดยอาการที่พบคือ ความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า สมาธิสั้น มีปัญหาการเรียนเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าทั้งปัญหาด้านการเรียนรู้ สุขภาพจิตที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การสร้างความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและกิจกรรมเพื่อสังคมของผู้เรียนลดลงอย่างมาก

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่ หลังวิกฤตโควิด-19 ประกอบด้วย 1) การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ ควรกำหนดให้มีเนื้อหาการเรียนรู้ ในเรื่องของสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และขั้นตอนในการ จัดการเรียนรู้ประกอบด้วย การค้นหาเป้าหมายของผู้เรียน ค้นหาวิธีการและช่องทางการ เรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนรู้ ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ครั้งใหม่ 2) การพัฒนาครู ควรส่งเสริมให้ครู เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีความรู้และทักษะการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ คิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ และควรพัฒนาครูให้มีทักษะภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยี 3) การรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรใส่ใจกับสุขภาพกายและจิตใจ ของครูและบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อธำรงรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ 4) การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันการ แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีนโยบาย แนวปฏิบัติ คณะทำงาน การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์มาตรการคัดกรอง สุขภาพ และควบคุม กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงาน (วัชรีภา รุมาคม และจิตติภาณุวัฒน์, 2565)

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน CARES MODEL ของโรงเรียนกัลยาณวัตร

โรงเรียนกัลยาณวัตรได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับนโยบายต้นสังกัดเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ความปลอดภัยสถานศึกษาจำแนกเป็น 4 กลุ่มภัย โดยดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาตาม มาตรการ 3 ป ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม ซึ่งในแต่ละมาตรการมีแนวปฏิบัติตามรายละเอียด ดังนี้

1. ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) เช่น การล่อลวงละเมิดทางเพศ แนวทางการปฏิบัติ การป้องกัน โดยโรงเรียนกัลยาณวัตรคัดกรองนักเรียน และสำรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและพื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยง มีการเฝ้าระวัง สังเกตพฤติกรรมนักเรียน พัฒนาพื้นที่เสี่ยงให้ปลอดภัย สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทั้งในสถานศึกษาและชุมชน จัดระบบการสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลด้านพฤติกรรมนักเรียนทั้งในสถานศึกษาและชุมชน การปลูกฝัง จัดกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต และการเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ การปราบปราม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ช่องทางขอความช่วยเหลือ มีแผนเผชิญเหตุณ์ แต่งตั้งคณะทำงานให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์ มีนักจิตวิทยาเพื่อให้ความช่วยเหลือ ประสานภาคีเครือข่ายเพื่อการส่งต่อที่เหมาะสม การทะเลาะวิวาท แนวทางการปฏิบัติ การป้องกัน จัดทำระเบียบในการประพฤติปฏิบัติตนในสถานศึกษา เฝ้าระวัง สังเกตพฤติกรรม

ทั้งในระดับชั้นเรียน สถานศึกษา และชุมชน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในสถานศึกษาและชุมชน จัดระบบติดต่อสื่อสารเพื่อติดตามพฤติกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

การปลูกฝังให้ความรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคม และผลกระทบที่เกิดจากการทะเลาะวิวาท จัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม จัดเวทีกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถอย่างเหมาะสม การปราบปราม การกลั่นแกล้งรังแก แนวทางการปฏิบัติการป้องกัน สรรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทั้งกลุ่มผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ จัดทำระเบียบข้อตกลงร่วมกัน ทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา เฝ้าระวังทั้งในสถานศึกษาและชุมชน เฝ้าระวังสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และพัฒนาพื้นที่เสี่ยงให้ปลอดภัย จัดระบบการสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลด้านพฤติกรรมนักเรียนทั้งในสถานศึกษาและชุมชน การปลูกฝัง สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย สิทธิและหน้าที่พลเมือง ในโอกาสที่เหมาะสม จัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถอย่างเหมาะสม

โรงเรียนกัลยาณวัตรจึงตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างนวัตกรรม CARES MODEL ขึ้นมาพัฒนางานให้เกิดภาพความสำเร็จ เพื่อให้โรงเรียนกัลยาณวัตร เป็นสถานศึกษาที่มีความปลอดภัยทั้ง 4 ด้าน ร่วมกับการประเมินคุณภาพ ADLI โดยมีรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน และรายละเอียดนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้ C : Confidence : การรู้จักและคัดกรองนักเรียน เป็นรายบุคคล สร้างความเชื่อมั่นมั่นใจในมาตรการความปลอดภัย และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน A : Arrangement : การเตรียมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงรุก โดยการคัดกรอง ตามหลัก 3 ป (ป้องกัน ปลูกฝัง ปราบปราม) และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย R : Recovery : การฟื้นฟู ดูแล เยียวยา ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ด้วยระบบฐานข้อมูลดิจิทัล โดยสหวิชาชีพ E : Efficiency : กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ S : Safety Zone : มาตรการโรงเรียนปลอดภัย การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนทุกมิติอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน โดยมีการส่งต่อทั้ง ภายในและภายนอก (โรงเรียนกัลยาณวัตร, 2566)

โรงเรียนกัลยาณวัตร ได้แยกกลุ่มนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยดูแลด้านความปลอดภัย คือ กลุ่มนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ทั้งนี้เป็นกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสำรวจภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 100 และนักเรียนที่มีความเสี่ยง มาทำแบบประเมินภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น Thai version of The Patient Health (PHQ-A) ซึ่งเป็นเครื่องมือประเมินภาวะซึมเศร้าจากนวัตกรรม PROMPT GHOD SIAO HUGS MODEL ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งรูปแบบการแปลผลนักเรียน 4 กลุ่มตามระดับภาวะซึมเศร้า ประกอบด้วย กลุ่มปกติ กลุ่มเข้าใจ กลุ่มรู้ใจ และกลุ่มใส่ใจ และมีแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครูประจำชั้น 2 ด้าน ประกอบด้วย 1 ด้านบรรยากาศทางกายภาพชั้นเรียนและการจัดการชั้นเรียน 2 ด้านนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ดังนี้ สร้างความเข้าใจแก่คณะครูนักเรียน เรื่อง โรคซึมเศร้า เป็นโรคทางจิตเวชประเภทหนึ่ง เกิดจากความผิดปกติของสารเคมีในสมอง ‘เซโรโทนิน (Serotonin)’ มีปริมาณลดลง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการป่วยทั้งร่างกาย จิตใจ และความคิด รู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสุข มีแต่ความวิตกกังวล มีรูปแบบการแปลผลนักเรียน 4 กลุ่มตามระดับภาวะซึมเศร้า

คะแนนรวม	ระดับภาวะซึมเศร้า	กลุ่ม	คำแนะนำ
0 - 4	ไม่มีภาวะซึมเศร้า	กลุ่มวางใจ	ส่งเสริม สนับสนุน
5 - 6	มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย	กลุ่มรู้ใจ	สังเกตการณ์
10 - 14	มีภาวะซึมเศร้าปานกลาง	กลุ่มใส่ใจ	พูดคุย/ให้คำแนะนำ
15 - 19	มีภาวะซึมเศร้ามาก	กลุ่มรู้ใจ	ส่งต่อ/เยียวยาจิตใจ

20 - 27	มีภาวะซึมเศร้ารุนแรง	กลุ่มวางใจ	ส่งต่อ/เยียวยาจิตใจ

*การแปลผลตามนวัตกรรม PROMT GHOD SIAO HUGS Model สพม.ขอนแก่น

นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าทุกคนจะได้รับทางเลือกในการดูแลช่วยเหลือเบื้องต้นในการพูดคุยให้คำแนะนำจากนักจิตวิทยาโรงเรียน และบุคลากรที่รับการอบรมการให้คำปรึกษาและทักษะดูแลนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน ครูฝ่ายกิจการนักเรียน ครูแนะแนว เป็นผู้ให้คำปรึกษาและทำกิจกรรมบำบัด ร่วมกลุ่มไลน์ให้คำปรึกษาและทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด (กลุ่มไลน์อ้อมกอดนางฟ้า) หรือรับคำปรึกษาและทำกิจกรรมบำบัดผ่านทางไลน์ส่วนตัว และห้องให้คำปรึกษา โดยมีนักจิตวิทยาโรงเรียน และฝ่ายกิจการนักเรียนประสานงานครูประจำชั้น ผู้ปกครอง หรือส่งต่อภายนอกในกรณีนักเรียนมีภาวะซึมเศร้ารุนแรงมีแนวโน้มและพยายามฆ่าตัวตาย ทั้งนี้ นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าทุกคนจะถูกคัดกรองวินิจฉัย ส่งต่อให้ฝ่ายวิชาการพิจารณาเรียนออนไลน์หรือสอบนอกตารางในกรณีต้องรับการรักษาหรือทำกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง จนสามารถจบการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ (โรงเรียนกัลยาณวัตร, 2566)

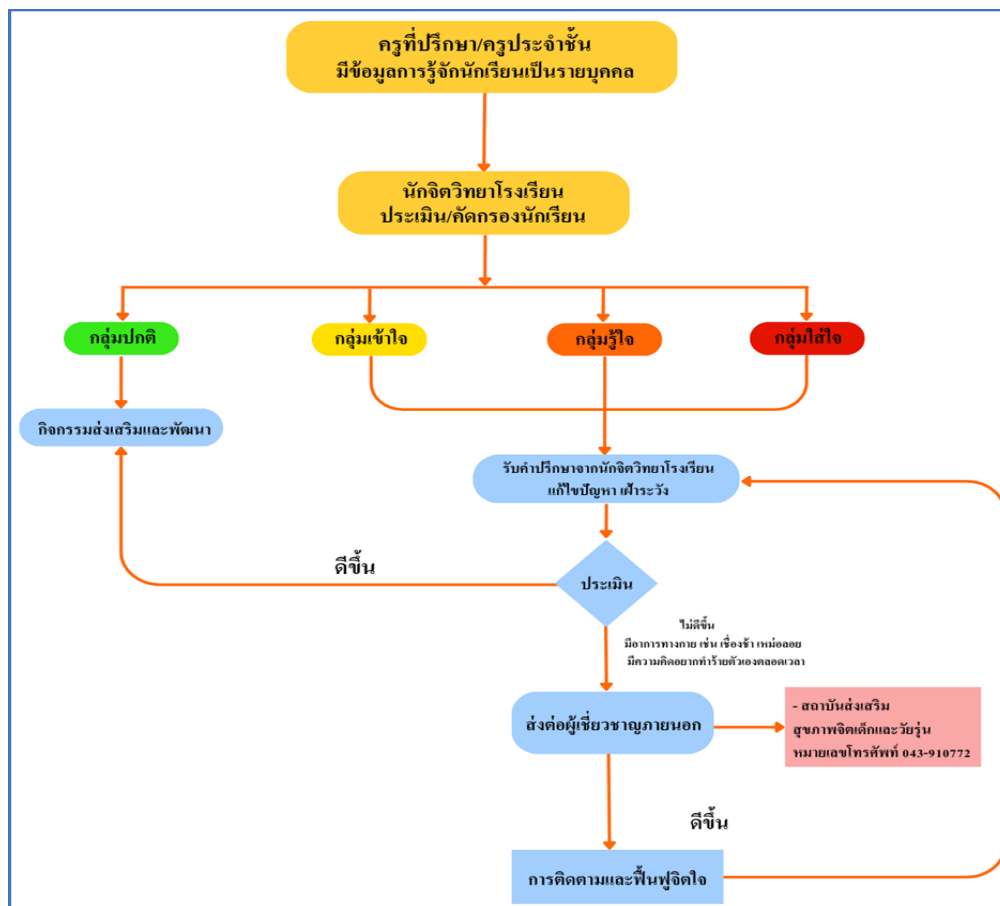
รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน CARES MODEL นวัตกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน CARES MODEL และแผนเผชิญเหตุนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพ 1 : แผนภาพรูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน CARES MODEL (โรงเรียนกัลยาณวัตร,2566)

แผนภาพ 2 : แผนภาพนวัตกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน CARES MODEL โรงเรียน
กัลยาณวัตร

แผนภาพ 3 : แผนภาพแผนเผชิญเหตุต่อนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า (โรงเรียนกัลยาณวัตร, 2566)

สรุป

CARES Model คือ นวัตกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19 มีองค์ประกอบดังนี้ C : Confidence : การรู้จักและคัดกรองนักเรียน เป็นรายบุคคล สร้างความเชื่อมั่น มั่นใจในมาตรการความปลอดภัย และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน A : Arrangement : การเตรียมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงรุก โดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองภาวะซึมเศร้า 4 ระดับ (กลุ่มปกติ กลุ่มเข้าใจ กลุ่มรู้ใจ กลุ่มใส่ใจ) ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำ R : Recovery : การฟื้นฟู ดูแล เยียวยา ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนผ่านระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยสหวิชาชีพ E : Efficiency : กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ S : Safety Zone : มาตรการโรงเรียนปลอดภัย การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนทุกมิติ อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน โดยมีการส่งต่อทั้ง ภายในและภายนอก เป็นนวัตกรรมที่มีจุดเด่นคือ เป็น นวัตกรรมที่ใช้สำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตวิถีใหม่ จากผลกระทบ COVID-19 โมเดลนี้ยังไม่มีนำไปใช้ อยู่ระหว่างการนำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- โรงเรียนกัลยาณวัตร. (2566). แผนปฏิบัติการโรงเรียนกัลยาณวัตร ประจำปี พ.ศ.2566. ขอนแก่น: ฝ่ายอำนวยการ โรงเรียนกัลยาณวัตร.
- โรงเรียนกัลยาณวัตร. (2566). รายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความปลอดภัยในสถานศึกษา ประจำปี พ.ศ.2566. ขอนแก่น: ฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนกัลยาณวัตร.
- วรชรา จินุรักษ์. (2564). คู่มือการปฏิบัติงานการดูแลนักเรียนกลุ่มพิเศษที่มีภาวะซึมเศร้า นักศึกษาหลักสูตรวิศวกรรมเคมีและเคมีเภสัชกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- วลลิกา รุมาคม และ ฐิชากาญจน์ พชรจิราพันธ์. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ. 9(6), 16-30.
- ศญาดา ไทยวัฒนา. (2565). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นกับบทบาทอาจารย์. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา. 1(2), 54-64.
- ศิริพร ชาวสุรินทร์ และคณะ. (2564). ผลกระทบของการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรังและแนวทางการดูแล. วารสารการพยาบาล. 23(2), 97-107.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). หนีความอยากตายจากโรคซึมเศร้า. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand

Jiaxi Wang

Noparat Tananuraksakul

Master of Education Program in Bilingual Education and English Language Teaching,

Suryadhep Teachers College, Rangsit University,

Pathumthani, Thailand

E-mail: 2710665159@qq.com

Received: 23 August 2023; Revised: 9 September 2023; Accepted: 27 September 2023

Abstract

This study aimed to explore freshman Chinese international students' acculturation strategies (AS) and intercultural communication competence (ICC) using explanatory sequential mixed method. A total of 145 Chinese undergraduates studying in six international programs at a private university self-assessed their AS and ICC through an online questionnaire; six of them voluntarily participated in semi-structured interviews. Data collected from the questionnaire were analyzed by SPSSPRO, frequency and percentage for the participants' personal information, and mean and standard deviation for their AS and ICC. Content analysis was used to analyze data from the interviews.

The quantitative results revealed their predominant choice of integration strategy ($\bar{X}=3.53$) so as to maintain their own culture and seek involvement in Thai society and their highest level of ICC ($\bar{X}=4.29$). Their highly self-perceived ICC driven by learning about English-speaking cultures previously during their study of English in middle and high schools (93.10%) and liking to learn about those English-speaking cultures (71.72%), acquiring intermediate and advanced English levels (84.82%), staying in the host country at least a year (77.94%), watching English movies (76.55%), reading cultural books (71.71%), and acquiring intermediate and advanced Thai levels (69.66%) were seen to influence their appropriate choice of AS. The qualitative outcomes supplemented reasons behind this choice in that they obviously recognized the integrative benefits which would make their life easier during their study in Thailand, help them communicate with people from different cultural backgrounds better and improve their academic performance. The findings implied that the Chinese students could undergo the process of acculturation better or adjust themselves to the Thai social environment more easily because they had positive attitudes towards other cultures, an understanding of their own culture and of others, skills in interacting with foreigners and dealing with cultural differences, and awareness of cultural values of Chinese culture and of others.

Keywords: acculturation, acculturation strategies, intercultural communication competence, Chinese international students

Introduction

The higher education internationalization in Thailand has attracted students from other countries, especially China, to come to study in different programs that adopt English as a medium of instruction. The number of Chinese students in Thailand appeared to increase after the Covid 19 epidemic (China and Globalization Think Tank, 2022) as it had a negative impact on the income of many Chinese families, and Thailand with relatively low tuition fees became the top choice for Chinese students (Ding, 2021). The influx of Chinese students in Thailand bring the issues about cultural and language differences which caught more researchers' attention, for they are associated with acculturation, or the process one needs to go through to adapt oneself to a new social and cultural environment (Ching et al., 2017). For example, Buddhism has a strong influence on Thais' beliefs and values as the national religion; Chinese people's ways of thinking are influenced by Confucius philosophy (Zhang, 2019). Their official language is also different. Thailand uses Thai while China uses Chinese Mandarin. The only obvious similarity is use of English as a foreign language (EFL), and both Thai and Chinese students tend to have difficulty to improve their English because they have less chance to use it in daily life.

When Chinese students come to study in Thailand as international students, many of them do not know Thai and must use English for intercultural communication (IC) with the locals and people from different countries in these three concentric circles that Kachru (1985) conceptualized: the Inner Circle (countries that use English as a native language); the Outer Circle (countries that use English as a second language); and the Expanding Circle (countries that use English as a foreign language). Past studies showed their encounter of challenges or difficulties in adapting themselves, related to daily life, studies, communication (Ma, 2016), interpersonal communication, use of English, exotic customs, practical works, social values (Liu et al., 2014), unfamiliarity with campus life, difficulty in understanding English lectures, lack of job opportunities, and difficulty in integrating into Thai society (Sun et al., 2020), university learning culture, university administrative culture, interpersonal culture, social culture, daily habits, and eating habits and nonverbal communication (Huang, 2021). The experiences in difficulties could affect their physical and psychological well-being, as well as academic performance (Berry, 2005; Berry et al., 2006; Smith & Khawaja, 2011). It can be said that Chinese international students in Thailand must go through the process of acculturation.

In order to go through the acculturation process more easily, Chinese international students need to use the right acculturation strategies (AS). Berry (1997) classifies them into assimilation, separation, integration and marginalization. Integration is the most effective

strategy while marginalization is the most ineffective (Berry et al., 2006). The AS employed by the students can strengthen their intercultural communication competence or ICC (Mahmud & Foong, 2019), which are abilities to understand and respect the excellent cultural traditions of other countries, communicate and interact with people who have different cultural backgrounds, and adapt to the needs of China's social, economic, technological development, and international exchanges (Chinese Ministry of Education, 2013). This definition guided by the Chinese government requiring all Chinese English teachers from middle and high schools to teach their students not only the language but also its culture is in line with Byram's (1997) ICC model, which consists of attitudes, knowledge, skills, and awareness. If they possess those abilities or are competent in intercultural communication, they may undergo the process of acculturation better or adjust themselves in a new environment more easily.

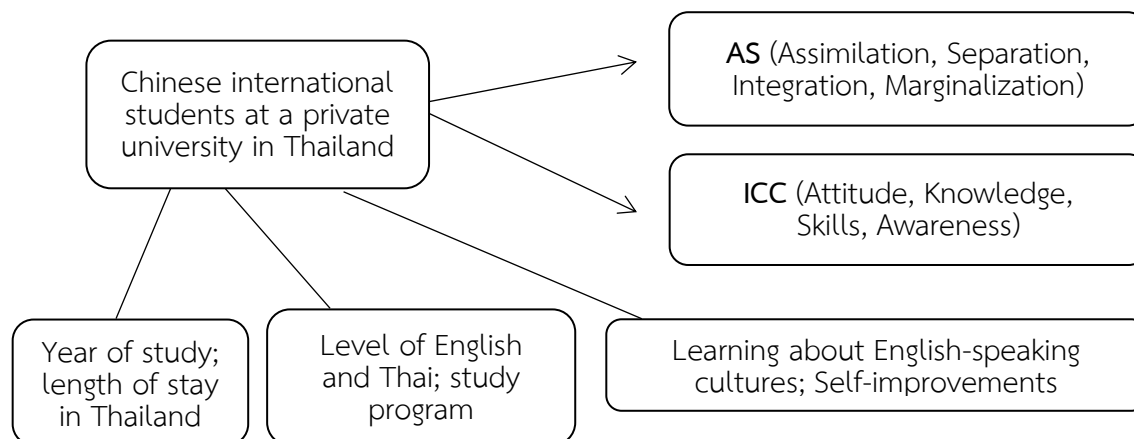
With the influx of Chinese students in Thailand and lack of research into AS and ICC in a Thai context, it was worth exploring AS that Chinese international students used and the extent to which they perceived their ICC. A self-assessment questionnaire based on Berry's (1997) AS model and Byram's (1997) ICC model were used to investigate freshman Chinese students studying in international undergraduate programs at a private university in Thailand. The former model was suitable to study international students' acculturation experiences, and it has been widely applied in different contexts (Xie, 2010; Yoon et al., 2011). The latter was one of the influential models in line with the ICC definition guided by the Chinese government, and it was relevant to the foreign language learning (Liu & Hu, 2013; Yan & Tananuraksakul, 2023). The freshman students were chosen as the target group was because new comers tended to face challenges or difficulties in the process of acculturation during their first 10-12 months (Ruan, 2017), so their experiences in adjusting themselves to the new cultural environment remained fresh in their minds.

Research Objectives

To investigate the following:

- 1) Acculturation strategies Chinese international students used.
- 2) The extent to which Chinese international students perceived their intercultural communication competence.

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

In this research, explanatory sequential mixed method was used to explore Chinese international students' AS and ICC, which meant that a questionnaire followed by semi-structured interviews were adopted. This method was suitable for this study because the primary data collected from the questionnaire gave closed answers while the data collected from interviews were open answers.

1. Population and Samples

The population was 145 (N=145) freshman Chinese undergraduate students studying in six international programs at a private university in Thailand in their second semester of 2022 academic year, and the number was fewer than 200. Census sampling technique was applied to include the entire population (Lodico et al., 2010), so the sample size was also those 145 students (n=145). For the qualitative research, convenience sampling technique was selected because it was popular, low-cost and simple (Stratton, 2021). Six (n=6) students from different programs volunteered to participate in the semi-structured interview. This sample size aligns with Guest et al. (2006), and there is suggestion that 6-12 participants are appropriate for the qualitative research.

2. Research Instruments, Validation and Reliability

An online questionnaire and questions for semi-structured interview were main research instruments. The questionnaire had three parts: personal information (i.e., gender, age, year of study, study program, length of time in Thailand, English level, Thai level, learning about English-speaking cultures, reading cultural books, watching English movies, and overseas experiences before coming to Thailand); AS; and ICC. The second and third parts used Five-Likert scales (5 = "Strongly Agree", 4 = "Agree", 3 = "Neutral", 2 = "Disagree", and 1 = "Strongly Disagree"). Part 2 had 28 items taken from Yu and Wang's (2011) questionnaire with alteration; Items 1-7, 8-14, 15-21, and 22-28 corresponded to Berry's (1997) four AS. Part 3 had 37 items adopted from Yan and Tananuraksakul's (2023)

questionnaire; Items 1-10, 11-22, 23-33 and 34-37 covered Byram's (1997) ICC components. The questionnaire was valid, for it had evaluation result higher than 0.7. Then it was pilot tested by 30 Chinese international students from a different university, and the result analyzed by Cronbach's coefficient showed reliability at 0.887.

Questions for semi-structured interviews were constructed based on the results of the analysis of questionnaire. Sample questions included: 'how you normally maintain your own culture and integrate into Thai culture', 'how you normally learn about other cultures', 'how you normally improve your communication skills with people from different cultural backgrounds'.

3. Data Collection

The online questionnaire was shared in the WeChat group of 145 freshman Chinese international students on May 28, 2023, and by June 1, 2023, all of them completed the questionnaire. Most of them were 18 and 19 years old (85.52%), were in Thailand for over one year (77.94%), had intermediate and advanced English levels (84.82%), intermediate and advanced Thai levels (69.66%), learned about English-speaking cultures during their study of English in middle school and high schools (93.10%). More than half of them read cultural books (71.72%) and watched English movie (76.55%); some of them had overseas experiences (8.28%).

The students were also invited to take part in semi-structured interviews and by June 5, 2023, six students (three females and three males) voluntarily participated in the interviews. Their age varied from 17 to 18 to 19 to 20 and to 21 and from six different international programs. Each participant was interviewed about 15 minutes in Chinese and the content of interview was recorded. It was then transcribed and sent to them to check the accuracy.

4. Data Analysis

Through using Scientific Platform Serving for Statistics Professional (SPSSP), frequency and percentage were used to analyze the participants' personal information while mean and standard deviation for their AS and ICC, which were interpreted based on the 5-rating scales (4.21-5.00 = very high/very positive, 3.41-4.20 = high/positive, 2.61-3.40 = neutral, 1.81-2.60 = low/negative, 1.00-1.80 = very low/very negative).

Content analysis method was used to analyze the qualitative data from the interviews. Firstly, the data in Chinese were organized and edited into text documents, and then translated into English. After that, the data were encoded and analyzed based on the predominant acculturation strategy and components of ICC (attitude, knowledge, skills and awareness) as five keywords. Finally, similar content about these keywords were put into the same categories, which were used to explain the quantitative results.

Research Results

1. Acculturation Strategies Used by Chinese International Students

Table 1 revealed the overall mean scores of each acculturation strategy. Integration strategy had the highest mean score ($\bar{X}$ =3.53) which meant it was the predominant strategy, followed by separation strategy ($\bar{X}$ =2.46), assimilation ($\bar{X}$ =2.02) and marginalization ($\bar{X}$ =1.85).

Table 1 Acculturation strategies used by Chinese international students

No.	Acculturation strategies	Mean	S.D.	Meaning
1.	Assimilation strategy	2.02	0.73	Low
2.	Separation strategy	2.65	0.67	Neutral
3.	Integration strategy	3.53	0.71	High
4.	Marginalization strategy	1.85	0.77	Low

1.1 Assimilation Strategy

Table 2 showed the overall mean of assimilation strategy at a low level ($\bar{X}$ =2.02), which meant the participants disagreed that they had little interest in their own cultural maintenance with a preference to interact with Thai culture. However, they strongly disagreed that they typically spoke Thai when they were in their apartment / house ($\bar{X}$ =1.77) and would prefer to write poetry in Thai if they were asked to do so ($\bar{X}$ =1.80).

Table 2 Assimilation Strategy

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I behave like a Thai in many ways.	2.12	0.66	Low
2.	When I am in my apartment/house, I typically speak Thai.	1.77	0.77	Very low
3.	I get along better with Thais than Chinese.	2.14	0.71	Low
4.	If I were asked to write poetry, I would prefer to write it in Thai.	1.80	0.84	Very low
5.	I feel that Thais understand me better than Chinese do.	2.10	0.69	Low
6.	I feel more relaxed when I am with a Thai than when I am with a Chinese.	2.10	0.76	Low
7.	I feel more comfortable socializing with Thais than I do with Chinese.	2.15	0.67	Low
	Overall mean	2.02	0.73	Low

1.2 Separation Strategy

Table 3 revealed the overall mean of separation strategy at a neutral level ($\bar{X}=2.65$), meaning the participants neutrally agreed that they maintained their own culture but avoided involvement with people from different cultures. However, they disagreed that Chinese should not date non-Chinese ($\bar{X}=2.27$).

Table 3 Separation Strategy

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	Chinese should not date non-Chinese.	2.27	0.94	Low
2.	I would prefer to go out on a date with a Chinese than with a Thai	2.78	0.53	Neutral
3.	Most of my friends are Chinese.	2.70	0.64	Neutral
4.	I prefer going to social gatherings where most of the people are Chinese.	2.69	0.69	Neutral
5.	I feel that Thais don't treat me the same as they socialize with other Thais.	2.67	0.66	Neutral
6.	Most of the music I listen to is Chinese music.	2.66	0.63	Neutral
7.	My closest friends are Chinese.	2.76	0.63	Neutral
	Overall mean	2.65	0.67	Neutral

1.3 Integration Strategy

Based on Table 4, the overall mean of integration strategy was at a high level ($\bar{X}=3.53$), meaning the participants agreed that they maintained their own culture and sought to involve with in Thai society. Most items showed high mean scores except Item 7 with a neutral mean score ($\bar{X}=3.27$), which stated that they thought in Thai as they did in Chinese.

In line with all six interviewees, they have used integration strategy to maintain their own culture and seek to involve in Thai society as they believed that maintaining their own culture and integrating into Thai culture at the same time were “beneficial for their study abroad life”. Moreover, they valued integration strategy by means of speaking Chinese and English in different situations, and they were willing to communicate in Thai with local people and learn more about their own culture and Thai culture.

Table 4 Integration Strategy

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I like taking part in both Chinese and non-Chinese social activities.	3.60	0.70	High
2.	I feel that both Chinese and Thais value me.	3.61	0.69	High
3.	I feel very comfortable around both Thais and	3.55	0.75	High

46 Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand

	Chinese.			
4.	I have both Thais and Chinese close friends.	3.54	0.69	High
5.	I prefer to have both Chinese and non- Chinese friends.	3.57	0.70	High
6.	I would be just as willing to marry a Thai as a Chinese.	3.55	0.70	High
7.	I think as well in Thai as I do in Chinese.	3.27	0.74	Neutral
	Overall mean	3.53	0.71	High

1.4 Marginalization Strategy

Table 5 showed the overall mean of marginalization strategy at a low level, meaning the participants disagreed that they avoided maintaining their own culture and interacting with people from different cultures. In particular, they disagreed that they found it hard to trust both Thais and Chinese sometimes ($\bar{X}=1.81$) and to make friends ($\bar{X}=1.83$) and felt that neither Thais nor Chinese liked them ($\bar{X}=1.83$).

Table 5 Marginalization Strategy

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I find that both Chinese and Thais often have difficulty understanding me.	1.91	0.71	Low
2.	Sometimes I feel that Chinese and Thais do not accept me.	1.86	0.81	Low
3.	Sometimes I find it hard to trust both Thais and Chinese.	1.81	0.83	Low
4.	I sometimes find it hard to make friends.	1.83	0.74	Low
5.	I sometimes find it hard to communicate with people.	1.88	0.75	Low
6.	I sometimes feel that neither Thais nor Chinese like me.	1.83	0.76	Low
7.	Generally, I find it difficult to socialize with anybody, Chinese or Thai.	1.85	0.81	Low
	Overall mean	1.85	0.77	Low

2. Chinese International Students' Intercultural Communication Competence

As seen in Table 6, the participants perceived themselves to be competent in IC at a very high level ($\bar{X}=4.29$). Their perceptions of attitudes ($\bar{X}=4.38$), awareness ($\bar{X}=4.42$) and skills ($\bar{X}=4.26$) were at a very high level; the knowledge was at a high level.

Table 6 Chinese International Students' Intercultural Communication Competence

No.	ICC Elements	Mean	S.D.	Meaning
1.	Attitudes	4.38	0.70	Very positive
2.	Knowledge	4.10	0.77	High
3.	Skills	4.26	0.77	Very high
4.	Awareness	4.42	0.75	Very high
	Overall mean	4.29	0.75	Very high

2.1 Attitude

The overall mean of attitudes in Table 7 was very positive ($\bar{X}=4.38$), which meant they strongly agreed that they were curious and open to the cultures of English-speaking countries from the Inner Circle, the Outer Circle and the Expanding Circle and were willing to look positively at their own and others' cultures. Most of the items were very positive except Items 4 and 7, meaning they agreed that they were open-minded to anyone speaking English ($\bar{X}=4.13$) and always tried to understand the practices, behaviors, and values of people from other cultures ($\bar{X}=4.11$). In line with all the six interviewees, they had positive attitudes toward learning different cultures as active learners, similarly mentioning that they “take the initiative to learn about other countries’ cultures”.

Table 7 Attitude

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I value cultural diversity.	4.48	0.71	Very Positive
2.	I understand the value of cultural diversity.	4.46	0.67	Very positive
3.	I respect people whose culture differs from mine.	4.41	0.65	Very positive
4.	I am open-minded to anyone who speaks English.	4.13	0.76	Positive
5.	I am curious about the English-speaking peoples' cultures.	4.46	0.73	Very positive
6.	I am willing to learn from people whose cultural orientations differ from me.	4.45	0.68	Very positive
7.	I always try to understand the practices, behaviors, and values of people from other cultures.	4.11	0.70	Positive
8.	I am willing to empathize with people whose cultural backgrounds differ from me.	4.50	0.72	Very positive
9.	I try to understand and accept the world view of people who speak English.	4.46	0.74	Very Positive
10.	I am flexible towards other cultures.	4.39	0.70	Very positive

	Overall mean	4.38	0.70	Very positive

2.2 Knowledge

The overall mean of knowledge in Table 8 was high ($\bar{X}$ =4.10), which meant the participants agreed that they understood their own culture and the English-speaking peoples' cultures including history, geography, customs, traditional habits, lifestyles, behavioral norms, cultural values, literature and arts. Most of the items were high except Items 1 and 5 which were very high, meaning they strongly agreed they were well equipped with cultural patterns of their own Chinese culture ($\bar{X}$ =4.35) and knew about the similarities and differences between the English-speaking peoples' cultures and Chinese culture ($\bar{X}$ =4.24). In line with all six interviewees, they had various ways to learn about different cultural knowledge, namely watching movies, documentaries or cultural related videos, reading cultural books and communicating with local friends or non-Chinese classmates, and listening to cultural stories through mobile applications.

Table 8 Knowledge

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I am well equipped with cultural patterns of my own culture, which is Chinese.	4.35	0.65	Very high
2.	I am well equipped with cultural patterns in countries where English is a native language (e.g. American, British, Australia, New Zealand and Canada).	4.08	0.78	High
3.	I am well equipped with cultural patterns in countries where English is a second language (e.g. Singaporean, Filipino, Nigerian and Malaysian).	3.91	0.90	High
4.	I am well equipped with cultural patterns in countries where English is a foreign language (e.g. Thai, Japanese, Korean, Vietnamese).	4.03	0.76	High
5.	I know about the similarities and differences between the English-speaking peoples' cultures and Chinese culture.	4.24	0.70	Very high
6.	I know how people from different countries behave in various circumstances to have a better communication with them.	4.14	0.82	High
7.	I know the cultures of peoples who speak English as a native language (e.g. American, British, Australia, New Zealand and Canada).	4.10	0.79	High
8.	I know the cultures of peoples who speak English as a	3.90	0.85	High

49 Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand

	second language (e.g. Singaporean, Filipino, Nigerian and Malaysian)			
9.	I know the cultures of peoples who speak English as a foreign language (e.g. Thai, Japanese, Korean, Vietnamese).	4.03	0.75	High
10.	I can interpret the cultural information.	4.14	0.74	High
11.	I can analyze the cultural information.	4.12	0.76	High
12.	I can relate the cultural information.	4.13	0.77	High
	Overall mean	4.10	0.77	High

2.3 Skills

The overall mean of skills in Table 9 was very high ($\bar{X}=4.26$), which meant they strongly agreed that they had ability to use their cultural knowledge to interpret different cultural phenomena and to discover new cultural knowledge when socially interacting with the English-speaking peoples. The mean scores for most items were similar, however, Items 10, 8 and 4 each were the highest, which meant they strongly agreed that they sought out opportunities to cooperate with the English-speaking peoples ($\bar{X}=4.43$), and explored the English-speaking peoples' cultures outside their communities ($\bar{X}=4.41$), and they could get information about the cultures of English-speaking peoples from their own learning, such as attending ICC training, reading cultural books, and studying abroad ($\bar{X}=4.34$). Consistent with all the six interviewees, they were aware of cultural differences when being or socializing with foreigners as they similarly said that they "often encountered cultural differences" and "dealt with those cultural differences".

Table 9 Skills

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I can communicate effectively with the English-speaking peoples.	4.18	0.75	High
2.	I can communicate in socially appropriate ways with the English-speaking peoples.	4.17	0.77	High
3.	I can communicate in culturally appropriate ways with the English-speaking peoples.	4.18	0.81	High
4.	I can get information about the cultures of English-speaking peoples from my own learning (such as attending ICC training, reading cultural books, and studying abroad).	4.34	0.78	Very high
5.	I can communicate well verbally with the English-speaking peoples	4.17	0.79	High

50 Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand

6.	I can detect some misunderstandings happening during the on-going interactions between Chinese and the English-speaking peoples.	4.28	0.76	Very high
7.	I can contrast communicative behaviors of Chinese and the English-speaking peoples in social settings (e.g. family, school, office).	4.26	0.77	Very high
8.	I seek opportunities to explore the English-speaking peoples' cultures outside my communities.	4.41	0.73	Very high
9.	I can learn new cultural knowledge of English-speaking peoples when I interact with them in English.	4.29	0.71	Very high
10.	I seek out opportunities to cooperate with the English-speaking peoples.	4.43	0.73	Very high
11.	I have a cultural-specific knowledge of the English-speaking peoples to socially interact with them.	4.15	0.86	high
	Overall mean	4.26	0.77	Very high

2.4 Awareness

The overall mean of awareness in Table 10 was very high ($\bar{X}=4.42$), which meant the participants strongly agreed that they had ability to value cultures of their own and of the English-speaking peoples'. All items were very high, but the highest level was Item 4, which meant that they strongly agreed they were well aware of the culture of the English speaking people ($\bar{X}=4.46$). The six interviewees also similarly shared that they "valued Chinese culture and valued the culture of other countries". Three of them valued the traditional festival culture of Chinese as it represented a part of traditional Chinese cultural customs and it was very important for Chinese culture.

Table 10 Awareness

No.	Items	Mean	S.D.	Meaning
1.	I am well aware of my own culture.	4.43	0.73	Very high
2.	I am aware of my own cultural values.	4.38	0.78	Very high
3.	I am aware of the existence of cultural differences	4.42	0.68	Very high
4.	I am aware of the English-speaking peoples' cultures.	4.46	0.78	Very high
	Overall mean	4.42	0.75	Very high

In conclusion, the participants predominantly used integration strategy to maintain their own culture and seek involvement with Thai society. Moreover, they perceived that they had a very high level of ICC with positive attitudes towards other cultures, cultural knowledge of their own and of others, skills in interacting with foreigners and dealing with cultural differences, and awareness of cultural values of Chinese culture and of others.

Discussion

The Chinese international students' self-assessed AS and ICC were discussed based on the research results as follows:

1. Acculturation strategies the Chinese students used

The quantitative findings indicated that the 145 freshman Chinese international students used integration ($\bar{X}=3.53$) as a predominant strategy during their first year of study journey to maintain their own culture and seek involvement in Thai society (Berry, 1997) as they felt that both Chinese and Thais valued them, liked taking part in both Chinese and non-Chinese social activities, had both Thai and Chinese close friends, preferred to have both Chinese and non-Chinese friends, felt very comfortable around both Thais and Chinese and were willing to marry a Thai as a Chinese. These findings suggested that the Chinese international students could go through the process of acculturation easier (Ching et al., 2017) and more likely to adapt to the new cultural environment (Lian & Tsang, 2014), as integration strategy could have a positive impact on the acculturation process (Berry, 1997). These quantitative results were parallel with studies in Belgium (Cao et al., 2017) and in America (Xing et al., 2020) in that Chinese international students preferred to use integration strategy for better adaptation. However, the findings differed from another research conducted in America (Lai et al., 2022) which indicated Chinese international students' preference to use separation strategy in order to achieve the sense of happiness and satisfaction (psychological adaptation).

The qualitative findings from all the six interviewees further supported those quantitative outcomes because they were aware of the integrative benefits saying that maintaining their Chinese culture and at the same time integrating into Thai culture could "make life easier in Thailand, help communicate with foreigners better and improve academic performance and study". These findings were similar to the research of Cao et al. (2017) in that Chinese international students in Belgium used integration strategy to improve their English proficiency, local language proficiency and relationship with their classmates, teachers, and other people they socialized.

In order to integrate into the Thai culture, the interviewees said they were "willing to communicate in Thai with their Thai classmates, teachers and other local people and to learn about cultures of their own and of Thai more through watching movies, reading cultural books, interacting with Chinese and Thai friends and visiting cultural attractions".

These findings were in line with not only the study of Xing et al. (2020) that Chinese international students in America used integration strategy to acquaint themselves with the host culture but also the personal information the 145 participants responded to the personal information about their length of stay in Thailand for over one year (77.94%), their intermediate and advanced English levels (84.82%) and their intermediate and advanced Thai levels (69.66%).

2. Intercultural Communication Competence the Chinese students perceived

The overall quantitative findings indicated that to a very high extent ($\bar{X}=4.29$), the 145 freshmen Chinese international students perceived that they had the ability to understand and respect the excellent cultural traditions of other countries, communicating and interacting with people from different cultural backgrounds, and adapting to the needs of China's social, economic, technological development, and international exchanges defined by Chinese Ministry of Education (2013) and parallel with the assumption that Chinese students possessed ICC required by the Chinese government. In particular, they thought that they obtained very positive attitudes towards other cultures ($\bar{X}=4.38$), that they were very well aware of the value of Chinese culture and other cultures ($\bar{X}=4.42$), and that their skills in interacting with foreigners and dealing with cultural differences were very high ($\bar{X}=4.26$). These findings were supported by most of 145 freshman Chinese international students' personal information in the survey that they learned about English-speaking cultures during their study of English in middle school and high school (93.10%), and most of them (71.72%) enjoyed learning about those cultures. More than half of the students read cultural books (71.71%) and watched English movie (76.55%). However, the students did not see their cultural knowledge of their own culture and of others ($\bar{X}=4.10$) as high as their attitudes toward other cultures, awareness of the value of different cultures and skills in interacting with foreigners and dealing with cultural differences, perhaps because most of them (91.72%) did not have overseas experiences before coming to Thailand and the ones with overseas experiences (8.28%) spent their time in other countries before coming to Thailand for a short period of time ranging from 3 days to 30 days.

The qualitative findings from all the six interviewees also showed their positive attitude toward learning different cultures (including Thai, Japanese, Russian, Korean, French, British, Canadian and American) as active learners; they had various ways to learn about cultural knowledge (i.e. reading cultural books, watching movies, using mobile applications to listen to cultural stories) and were aware of some customs and traditional festivals of other cultures; they valued both Chinese culture and the other cultures. In addition, they were aware of cultural differences and how to deal with the differences when interacting with foreigners and usually improved their communication skills with foreigners. These results were parallel with Cheng (2018) indicating that understanding cultural differences and the cultural background of Thailand, mastering the language of Thailand, changing oneself

actively and adjusting to a new culture helped Chinese students in Thailand improve their ICC.

The above discussion about AS and ICC of the Chinese students can imply the relationship between these two concepts since their overall level of ICC was very high with very positive attitudes toward other cultures, and they chose integration strategy which was the right choice to help them adjust themselves to the Thai culture more easily. This implication is parallel with Brislin (1992) that students' high level of ICC can guide or direct them to choose the right choice of acculturation strategy and undergo the process of acculturation better or adjust themselves in a new environment more easily.

Conclusion and Implications

This study explored the AS used by the freshman Chinese students studying in six international undergraduate programs at a private university and their self-assessed ICC using an explanatory sequential mixed methods design. The quantitative results collected from 145 Chinese students showed that they predominantly used integration strategy. The qualitative outcomes supplemented reasons behind their predominant choice of integration as they obviously recognized this strategy which would make their life easier during their study in Thailand, help them communicate with people from different cultural backgrounds better and improve their academic performance. They perceived themselves to be competent in intercultural communication at a very high level, implying that they had positive attitudes towards other cultures, cultural knowledge or an understanding of their own culture and of others, skills in interacting with foreigners and dealing with cultural differences, and awareness of cultural values of Chinese culture and of others. Their highly self-perceived ICC driven by learning about English-speaking cultures previously during their study of English in middle and high school, liking to learn about those cultures, watching English movies, reading cultural books, being in the host country at least a year, and acquiring intermediate and advanced English and Thai levels were seen to influence their appropriate choice of acculturation strategy. It could also imply that the Chinese students could undergo the process of acculturation better or adjust themselves to the Thai social environment more easily.

Recommendations

The same study about AS and ICC conducted with a larger number of Chinese international students studying in different universities and regions of Thailand is recommended. Universities in Thailand should provide their international students not only from China but also from other countries with a short basic course of Thai language and culture, intensive intercultural training, visiting cultural attractions, weekly international films

with English subtitles and monthly international gatherings in order to promote their cultural knowledge and appreciation of cultural differences.

References

- Berry, J.W. (1997). Immigration, Acculturation and Adaptation. *Applied Psychology*, 46,5-68.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697-712.
- Berry, J. W. et al. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55, 303-332.
- Brislin, R. W. (1992). *Cross-cultural Encounters: Face-to-face Interaction*. Allyn & Bacon, Boston.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communication Competence*. New York: Cambridge University Press.
- Cao, C. et al. (2017). Predicting Chinese International Students' Acculturation Strategies from Socio - demographic Variables and Social Ties. *Asian Journal of Social Psychology*, 20(2), 85-96.
- Cheng, Y. (2018). *A Study on Improving Intercultural Communication Competence of Chinese Students in Thailand*. National Institute of Development of Administration.
- China and Globalization Think Tank (CCG). (2022). *Blue Book of China Study Abroad Development Report*. Study Abroad, 22 (20), 68-73.
- Chinese Ministry of Education. (2013). *The Full-time Middle School English Syllabus*. Beijing : Beijing Normal University Press.
- Ching, Y. et al. (2017). Challenges Facing Chinese International Students Studying in the United States. *Educational Research and Reviews*, 12(8), 473-482.
- Ding, D. (2021). *A Study on Self-cognition of Chinese International Students' Intercultural Communicative Competence*. Harbin Institute of Technology.
- Guest, G. et al. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18(1), 59-82.
- Huang, S. Y. (2021). The Intercultural Adaptations of Chinese Students in a Thai International University. *Interdisciplinary Research Review*, 16(5), 8-13.
- Karchru, B. (1985). *Standards, Codification and Sociolinguistic Realism: English Language in the Outer Circle English in the World: Teaching and Learning the Language and Literatures*. Beijing: Foreign Language Education and Research Press.
- Lian, Y. & Tsang, K. K. (2014). The Impacts of Acculturation Strategies and Social Support on the Cross-cultural Adaptation of Mainland Chinese Students in Hong Kong. *Educational Research Journal*, 25(1), 81-102.
- Liu, C. X. et al. (2014). Studies on Cross-cultural Adaptation of TCFL Majors Chinese Students from Honghe University While They Were Studying in Thailand. *Journal of Read and*

Write, 11(4):17-23.

- Liu, H. & Hu, J. (2013). Literature Review on the Concept and Theoretical Model of Cross-cultural Communication Ability. *Academic Theory*, (08), 169-171.
- Lodico, M. G. et al. (2010). *Methods in Educational Research: From Theory to Practice*. John Wiley & Sons.
- Ma, D. D. (2016). A Survey and Countermeasures on Cross-cultural Adaptation of Chinese Students Studying in Thailand: A Case Study on Qujing Normal University. *Asia-Pacific Education*, 43(3), 247-248.
- Mahmud, M. M. & Foong, W. S. (2019). Intercultural Communication Competence and Acculturation Dialectics: A Study on International Students in a Private University in Malaysia. *Asian Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 2(4), 1-15.
- Ruan, G. (2017). *Intercultural Communication and Practice*. Wuhan University Press.
- Smith, R. A. & Khawaja, N. G. (2011). A Review of the Acculturation Experiences of International Students. *International Journal of Intercultural Relations*, 35, 699-713.
- Stratton, S. J. (2021). Population Research: Convenience Sampling Strategies. *Prehospital and Disaster Medicine*, 36(4), 373-374.
- Sun, K. et al. (2019). Influencing Factors of Cross-cultural Adaptation Process of Chinese Students Studying in the Upper Northern Thai Universities. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 10(1), 65.
- Sun, K. et al. (2020). The Process of Chinese Students' Cross-cultural Adaptation and Their Main Difficulties Encountered while Studying in the Upper Northern Thai Universities. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 23, 343-372.
- Xie, Y. (2010). A Related Study on Cross-cultural Adaptation Strategies and Influencing Factors of Foreign Students Coming to China: Based on an Analysis of Survey Data of Japanese Students Studying in Hangzhou. *Journal of Kashgar Normal University*, 31 (03): 93-96.
- Xing, X. et al. (2020). Acculturation Strategies of Chinese University Students in the United States. *Journal of Advances in Education Research*, 5(1), 11-24.
- Yan, Z. & Tananuraksakul, N. (2023). Exploring Intercultural Communication Competence Perception and Integration into Classroom Practices of Chinese English Teachers at a Chinese Middle School in Shanxi. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7), 306-319.
- Yoon, E. et al. (2011). Content Analysis of Acculturation Research in Counselling and Counselling Psychology: A 22-year Review. *Journal of Counselling Psychology*, 58(1), 83.
- Yu, W. & Wang, S. (2011). An Investigation into the Acculturation Strategies of Chinese Students in Germany. *Intercultural Communication Studies*, 20(2), 190-210.

56 Exploring Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand

Zhang, Z. (2019). Re understanding Religion and Chinese Cultural Tradition. Religion and Philosophy, 8, 263-283.

Zhao J. & Chayanuvat, A. (2023). Analysis of the Role on Acculturation Strategies on Students' Life and Learning Achievement: A Case Study of a Thai Private university. The 18th RSU National Graduate Research Conference, 31 August 2023. 82-95.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับ
การเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

A development of learning activity by using Task-based learning combined
with Nano learning to Enhance the communicative speaking ability
for grade 3 students

พิมลพัทธ์ ศรีสุวรรณ

Pimonpud Srisuwan

สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Naresuan University

กอบสุข คงมนัส

Kobsook Kongmanus

สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Technology and Communications, Faculty of Education, Naresuan University

E-mail: pimonpuds54@nu.ac.th

Received: 27 August 2023; Revised: 7 September 2023; Accepted: 11 September 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดสื่อสารก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านปางขนุน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า E1/E2 และการทดสอบหาค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) Pre-task Nano learning 2) Task cycle Nano learning และ 3) Language focus Nano learning และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.26/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านการพูดสื่อสารหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ, การเรียนรู้แบบพอดีคำ, ความสามารถด้านการพูดสื่อสาร

Abstract

The purposes of this research were 1) to construct and assess the efficiency of a learning activity by using task-based learning combined with nano learning to enhance the communicative speaking ability for grade 3 students, using a criterion of 80/80, and 2) to implement the outcomes of this learning activity by comparing the speaking ability of students before and after the activity. The study followed a research and development. The sample group was 20 students of grade 3 at Banpangkanoon School under the Primary Educational Service Area Office Kamphaengphet 1 in the first semester of academic year 2023 by purposive sampling. The research tools included the learning activity by using task-based learning combined with nano learning to enhance speaking ability, lesson plan and a speaking ability test. The data were analyzed using mean scores, standard deviation (S.D.), effectiveness equal (E1/E2) and t-test dependents.

The results showed that (1) Learning activities consist of 3 steps as follows: 1) Pre-task Nano learning 2) Task cycle Nano learning and 3) Language focus Nano learning. The activity was of appropriate quality with the highest level of effectiveness at 82.26/80.56. (2) The implementation of the outcomes of the learning activity showed that: speaking ability in the posttest was higher than in the pretest with a statistical level of .05.

Keywords: Learning activity, Task-based learning, Nano Learning, Speaking ability

บทนำ

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทักษะด้านการสื่อสาร การประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบไปด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs และ 8Cs (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การปฏิบัติงานด้านการสื่อสารคือการกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารที่แท้จริงในภาษาเป้าหมาย การเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ (Task-Based Learning) แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานสามารถเป็นส่วนสำคัญของวิธีการที่จะสนับสนุนเป้าหมายของการปฏิบัติงานได้ เพื่อจุดประสงค์ที่แท้จริงในการใช้ภาษาและจัดให้มีบริบทตามธรรมชาติสำหรับการศึกษาภาษานั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานนี้ ถึงแม้ว่าตัวอย่างทั้งหมดจะอยู่บนพื้นฐานของภาษาอังกฤษ แต่ Task-Based Learning สามารถใช้ได้สำหรับการสอนภาษาเป้าหมายใด ๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศก็ตาม (Jane Willis, 1998) ในยุคโลกาภิวัตน์ สื่อใหม่ (New Media) เข้ามามีบทบาทอย่างแพร่หลายในประชากรทุกเพศทุกวัย เป็นเครื่องมือเอื้อประโยชน์ต่อผู้ส่งสารและผู้รับสาร สามารถแสดงผลได้ทั้งข้อความ รูปภาพ และเสียง รวมไปถึงภาพเคลื่อนไหว เป็นเนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบของสื่อดิจิทัลอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสื่อสารและสร้างสรรค์นวัตกรรมเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นอิสระจากข้อจำกัดด้านขนาด (Freedom to scale) มีเนื้อหาที่สามารถย่อหรือปรับขยายขนาดหรือ

เครือข่ายได้ เช่น การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ทั่วโลก หรือปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงได้ (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2561)

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาการเรียนรู้ขนาดพอดิคำ (Nano learning) จึงถูกจัดได้ว่าเป็นหนึ่งในสื่อใหม่ (New Media) ที่เหมาะสำหรับผู้เรียนยุคใหม่ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถใช้สื่อใดก็ได้ในการสร้างบทเรียนของตนเอง ตั้งแต่ข้อความ วิดีโอ เสียง และรูปภาพ ไปจนถึงแอนิเมชัน เกม และกิจกรรมแบบโต้ตอบอื่น ๆ ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญของบทเรียนที่สั้น กระชับ และรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถทำการปรับแก้หรือพัฒนาซ้ำได้หลายครั้งโดยที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถกลับมาศึกษาหรือเรียนรู้กับบทเรียนนี้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งหมายความว่า การปรับให้เหมาะสมกับบริบท ความต้องการ และระดับของผู้เรียนให้การเรียนรู้เกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา (Lakshmi Puthanveedu, 2022) อีกทั้งนักการศึกษาหลายคนได้พิสูจน์แล้วว่าเด็กเล็กไม่สามารถจัดการข้อมูลได้มากในคราวเดียวเท่ากับนักเรียนและผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีการเชื่อมต่อทางระบบประสาทที่มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยแสดงให้เห็นว่าแม้แต่เด็กอายุ 3 ขวบก็สามารถเข้าใจคำศัพท์ได้เร็วมากขึ้น จากการฝึกฝนเป็นประจำเพียงอย่างเดียว การใช้เทคนิคการเรียนรู้ขนาดพอดิคำจึงสามารถทำให้ครูสามารถดึงดูดความสนใจและรักษาความสนใจของผู้ฟังได้ดียิ่งขึ้น (Sibaram Khara, 2023) เพื่อสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากการรับรู้ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ ผสมผสานกันอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับทุกคน (Learning for All) (กฤษพร อยู่สวัสดิ์, 2563) การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นที่ผู้พูดต้องพัฒนาทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษาของตนเอง ซึ่งจะทำให้ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาและอารมณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด (บัณฑิตกา จารุมา และพยอม ก้อนในเมือง, 2563)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถครอบคลุมถึงความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่เกี่ยวข้องกับการพูดสื่อสารด้วยภาษาอันเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย เป็นการพัฒนาพื้นฐานการพูดซึ่งเป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานเป็นทีม นำไปสู่การสร้างโอกาสในการเข้าทำงานหรือประกอบอาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับ การเรียนรู้แบบพอดิคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดสื่อสารก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปางขนุน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยตามหลักสูตร 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และ 2) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่าเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่า เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติของ Jane Willis (1996) ร่วมกับการเรียนรู้ขนาดพหุติค่า (Nano learning) กำหนดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพหุติค่า (Pre-task Nano learning) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติงานขนาดพหุติค่า (Task cycle Nano learning) และขั้นตอนที่ 3 ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพหุติค่า (Language focus Nano learning) จากนั้นจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ที่ ได้แก่ แผนที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ชีวิตประจำวันของฉัน จำนวน 4 ชั่วโมง แผนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 วัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 4 ชั่วโมง และแผนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 สิ่งที่คุณชอบหรือใฝ่ฝัน จำนวน 4 ชั่วโมง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมด้วยแบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

เกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสม คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จากนั้นจึงนำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ผลการพิจารณาความเหมาะสม พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.27) และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.25) จากนั้น

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ไปหาประสิทธิภาพตามแนวคิดของรัตนะ บัวสนธ์ (2552) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดย 1) ทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เวลา และสื่อ จากนั้นปรับปรุงแก้ไข 2) ทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 9 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 โดยผลประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 82.26/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.2 แบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทย มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยใช้เป็นแบบวัดก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นในการพูดนำเสนอเนื้อหา จำนวน 1 สถานการณ์ คือ หัวข้อข่าวเหตุการณ์ในปัจจุบัน และสร้างเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการพูดสื่อสาร เป็นแบบรูบริค (Scoring Rubrics) วัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล (2) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ (3) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ (4) มีมารยาทในการพูด

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยและเกณฑ์การประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 นำไปใช้ได้และได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เคยเรียนวิชานี้มาแล้ว จำนวน 10

คน โดยมีผู้ประเมิน 2 คน ได้แก่ ผู้วิจัย และครูสอนภาษาไทยหนึ่งคน เพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือระหว่างกรรมการ (Inter-rater Reliability) ซึ่งผลประเมินพบว่า มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก

2.3 สื่อการเรียนรู้แบบพอดิคำ ได้แก่ วิดีโอขนาดสั้น 3 คลิป ประกอบด้วย คลิปที่ 1 เรื่อง 10 สาระดี ๆ ของการพูดสื่อสาร คลิปที่ 2 เรื่องการพูดต้องรู้จริง คลิปที่ 3 เรื่องภาษากายส่งเสริมการพูด และภาพอินโฟกราฟิก 3 ภาพ ประกอบด้วย ภาพที่ 1 คำศัพท์สำหรับชีวิตประจำวัน ภาพที่ 2 คำศัพท์สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาพที่ 3 คำศัพท์สำหรับสิ่งที่ฉันชอบหรือใฝ่ฝัน ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของสื่อด้วยแบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสม คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จากนั้นจึงนำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ผลการพิจารณาความเหมาะสม พบว่า สื่อมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.30)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

นักเรียนทำแบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยก่อนเรียน (Pre-test) จากนั้นเรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนที่ได้ออกแบบไว้ ดำเนินการช่วงเดือนพฤษภาคม 2566 - กรกฎาคม 2566 เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนทำแบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยหลังเรียน (Post-test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test dependent) ในการวิเคราะห์คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 มีข้อสรุปดังนี้

1.1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติของ Jane Willis (1996) ร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำ (Nano learning) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทย มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพอดิคำ (Pre-task Nano learning) (2) ขั้นปฏิบัติงานขนาดพอดิคำ (Task cycle Nano learning) และ (3) ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพอดิคำ (Language focus Nano learning) ร่วมกับการเรียนรู้ขนาดพอดิคำจากสื่อการเรียนการสอน ดังนี้ 1) สื่อประเภทวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ดีของการพูดสื่อสาร 3 วิดีโอ และเป็นตัวอย่างในปฏิบัติงาน จำนวน 3 วิดีโอ 2) สื่อประเภทอินโฟกราฟิก จำนวน 3 ภาพ ภาพละ 1 เรื่อง คือ ชีวิตประจำวันของฉัน, วัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งที่ฉันชอบหรือใฝ่ฝัน ตามลำดับ และวัดผลความสามารถด้านการพูดสื่อสารจาก หัวข้อที่กำหนดในใบงานถือเป็นชิ้นงานของผู้เรียน ได้แก่ 1) ใบงาน จำนวน 4 ใบงาน คือ ใบงานที่ 1 เรื่อง ลักษณะของการพูดสื่อสารที่ดี ใบงานที่ 2 เรื่อง เล่าเรื่องของฉันให้เพื่อนได้รู้ ใบงานที่ 3 เรื่อง เล่าเรื่องแบบพอดิคำ และใบงานที่ 4 ฉันใช้ภาษาถูกต้องแล้วหรือยัง กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดิคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพหุคำ (Pre-task Nano learning)

- 1) ผู้สอนใช้คำถาม กระตุ้นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการพูดสื่อสาร จำนวน 2 คำถาม
- 2) ผู้สอนนำเสนอสื่อการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ ขั้นที่ 1 ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ดีของการพูดสื่อสาร
- 3) ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยการทำใบงานที่ 1 เรื่อง ลักษณะของการพูดสื่อสารที่ดี
- 4) ผู้สอนนำเสนอหัวข้อการปฏิบัติงาน โดยมีหัวข้อย่อยให้ผู้เรียนเลือก พร้อมคำศัพท์ที่อาจเกี่ยวข้องในแต่ละหัวข้อ จำนวน 20 คำ (อ้างอิงจากบัญชีคำพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) ด้วยสื่อการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทอินโฟกราฟิก ขั้นที่ 2 โดยมีหัวข้อให้ผู้เรียนเลือกดังต่อไปนี้
 - กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ชีวิตประจำวันของฉัน ได้แก่ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การเก็บที่นอน การรับประทานอาหารเช้า การซักผ้า การปั่นจักรยาน
 - กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ บุญบั้งไฟ ไทบ้านด่าน การทอเสื่อ
 - กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 สิ่งที่คุณชอบหรือใฝ่ฝัน เช่น การระบายสี การดำนา การทำอาหาร นักบินอวกาศ นักดำน้ำ ฯลฯ
- 5) ผู้สอนนำเสนอสื่อการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ ขั้นที่ 3 เพื่อเป็นตัวอย่างในปฏิบัติงานการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ ของผู้เรียน
- 6) ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจจากข้อที่ 5) เพื่อนำไปทำงานในขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติงานขนาดพหุคำ (Task cycle Nano learning)

ขั้นตอนที่ 2.1 ขั้นทำงาน (Task)

- 1) ผู้เรียนจับคู่ แล้วใช้คำถามกับคู่ของตนเองว่า “ในหัวข้อที่เลือกนั้น จะพูดถึงเรื่องอะไรบ้าง มีกี่ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนต้องทำอะไร” เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคู่ของตนเอง โดยบันทึกข้อมูลหรือรายละเอียดของขั้นตอนที่เกิดจากการพูดคุย ลงในใบงานที่ 2 เรื่อง เล่าเรื่องของฉันให้เพื่อนได้รู้
- 2) ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต หรือห้องสมุดของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูล และขั้นตอนในหัวข้อนั้น ๆ โดยบันทึกข้อมูลที่ค้นหาเพิ่มเติมลงในใบงานที่ 2 เรื่อง เล่าเรื่องของฉันให้เพื่อนได้รู้

ขั้นตอนที่ 2.2 ขั้นวางแผนนำเสนอ (Planning)

- 1) ผู้เรียนนำข้อมูลจากใบงานที่ 2.1 มาสรุปลงใน ใบงานที่ 3 เรื่อง เล่าเรื่องแบบพหุคำ
- 2) ผู้เรียนฝึกซ้อมการพูดนำเสนอโดยใช้ข้อมูลจากใบงานที่ 3 เรื่อง เล่าเรื่องแบบพหุคำ โดยฝึกซ้อมหน้าชั้นเรียน เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้สอนแสดงความคิดเห็นในส่วนที่ต้องปรับปรุง หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษา
- 3) ผู้เรียนบันทึกผลการฝึกซ้อมลงในใบงานที่ 3 เรื่อง เล่าเรื่องแบบพหุคำ

ขั้นตอนที่ 2.3 ขั้นรายงาน (Reporting)

- 1) ผู้เรียนจัดทำและนำเสนอการปฏิบัติงานหน้าชั้นเรียนในรูปแบบของ ชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ ขั้นที่ 1 ซึ่งความยาวของวิดีโอจะต้องไม่เกิน 5 นาที โดยใช้ข้อมูลในใบงานที่ 3
- 2) หลังจากจัดทำวิดีโอครบทุกคนแล้ว ผู้เรียนและผู้สอนรับชมวิดีโอร่วมกัน โดยมีผู้สอนเป็นประธานในการรับชม

3) ผู้สอนถามคำถามว่า “จากที่นักเรียนได้ดูวิดีโอของทุกคนแล้ว นักเรียนชอบการพูดของใครมากที่สุด”, “นักเรียนชอบอะไรในการพูดของเพื่อนคนนี้” และ “นักเรียนอยากให้คำแนะนำแก่การพูดของเพื่อนบางคนหรือไม่ และแนะนำเรื่องอะไร” ผู้เรียนร่วมกันตอบคำถาม

4) ผู้สอนสะท้อนผลแก่ผู้เรียน โดยสรุปจากคำตอบของผู้เรียนทุกคนลงในแบบบันทึกที่ 1 เรื่องข้อสรุปหลังการรับชมวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพอดีคำ (Language focus Nano learning)

ขั้นตอนที่ 3.1 ขั้นวิเคราะห์ภาษา (Analysis)

1) ผู้เรียนศึกษาความรู้จากใบความรู้ที่ 1 ภาษาวรรณยุกต์ และใบความรู้ที่ 2 หน้าที่ของคำและโครงสร้างของประโยค

2) ผู้เรียนเปรียบเทียบการพูดของตนเองจากชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพอดีคำ ประเภทวิดีโอ กับการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ในใบงานที่ 4 ฉันทใช้ภาษาถูกต้องแล้วหรือยัง พร้อมทั้งนำเสนอหน้าชั้นเรียน

3) ผู้สอนบันทึกคำหรือวลีที่ผู้เรียนใช้ไม่ถูกต้องจากชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพอดีคำ ประเภทวิดีโอ ขั้นที่ 1 ลักษณะของการเพี้ยนเสียง การไม่ออกเสียงควบกล้ำ คำที่ใช้ผิดความหมาย การออกเสียงจากสั้นเป็นยาวจากยาวเป็นสั้น หรือการใช้ภาษาวิบัติ ฯลฯ ลงในแบบบันทึกที่ 2 เรื่อง คำ วลี หรือประโยคที่ใช้ไม่ถูกต้อง

4) ผู้สอนนำเสนอสื่อการเรียนรู้ขนาดพอดีคำ ประเภทอินโฟกราฟิก ขั้นที่ 2 อีกครั้งเพื่อทบทวนคำศัพท์ และเพิ่มเติมคำศัพท์หรือวลีที่สังเกตได้จากวิดีโอของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3.2 ขั้นฝึกฝน (Practice)

1) ผู้เรียนปรับแก้ภาระงานการเรียนรู้ขนาดพอดีคำ ประเภทวิดีโอ ขั้นที่ 1 ด้วยการจัดทำใหม่อีกครั้ง

2) ผู้สอนประเมินผลการพูดสื่อสารของผู้เรียนด้วยแบบประเมินการพูดสื่อสาร

3) ผู้เรียนนำวิธีการดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ไปใช้กับหัวข้อการปฏิบัติงานใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

ตารางที่ 1 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้ 1 กิจกรรมที่ 1 ชีวิตประจำวันของฉัน จำนวน 4 ชั่วโมง

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถที่เกิด
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพอดีคำ (Pre-task Nano learning)	นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ รับชมวิดีโอ เรื่องสาระดี ๆ ของการพูดสื่อสาร แล้วทำใบงาน ผู้สอนนำเสนอหัวข้อย่อยสำหรับการปฏิบัติงานที่ 1 เรื่อง ชีวิตประจำวันของฉัน พร้อมคำศัพท์ ด้วยอินโฟกราฟิก ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างการปฏิบัติงานด้วยวิดีโอ นักเรียนเลือกหัวข้อย่อย	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติงานขนาดพอดีคำ (Task cycle Nano learning)	นักเรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วเล่าเรื่องตามหัวข้อย่อยที่เลือกให้เพื่อนฟัง แลกเปลี่ยน ปรับปรุง ซึ่งกันและกัน จากนั้นสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม สรุปข้อมูลที่ได้มาใหม่ลงในใบงาน ฝึกซ้อม และนำเสนอหน้าชั้นเรียนอีกครั้ง เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยปรับปรุงแก้ไขการพูด จัดทำชิ้นงานขนาดพอดีคำ ประเภทวิดีโอ และสะท้อนผลร่วมกันทั้งห้องเรียนด้วยการแสดงความ	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 4) มีมารยาทในการพูด

64 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถที่เกิด
	คิดเห็น และการตอบคำถาม	
ขั้นตอนที่ 3 ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพหุคำ (Language focus Nano learning)	ศึกษาใบความรู้เพื่อทบทวนโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการพูด เปรียบเทียบการพูดของตนเองในวิดีโอกับหลักการใช้โครงสร้างภาษา ผู้สอนสะท้อนผลด้วยการบอกลักษณะเด่น และส่วนปรับปรุงจากชิ้นงานวิดีโอ ทบทวนคำศัพท์ นักเรียนปรับแก้ชิ้นงานวิดีโอด้วยการจัดทำใหม่อีกครั้ง ผู้สอนประเมินผลการพูดสื่อสารของนักเรียนด้วยแบบประเมินชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ	1) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 2) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 3) มีมารยาทในการพูด

ตารางที่ 2 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้ 2 กิจกรรมที่ 2 วัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 4 ชั่วโมง

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถที่เกิด
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพหุคำ (Pre-task Nano learning)	นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ รับชมวิดีโอ เรื่อง พุทธมีสาระ...น่าฟัง แล้วทำใบงาน ผู้สอนนำเสนอหัวข้อย่อยสำหรับการปฏิบัติงานที่ 2 เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมคำศัพท์ ด้วยอินโฟกราฟิก ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างการปฏิบัติงานด้วยวิดีโอ นักเรียนเลือกหัวข้อย่อย	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติงานขนาดพหุคำ (Task cycle Nano learning)	นักเรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วเล่าเรื่องตามหัวข้อย่อยที่เลือกให้เพื่อนฟัง แลกเปลี่ยน ปรับปรุง ซึ่งกันและกัน จากนั้นสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม สรุปข้อมูลที่ได้มาใหม่ลงใบงาน ฝึกซ้อม และนำเสนอหน้าชั้นเรียนอีกครั้ง เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยปรับปรุงแก้ไขการพูด จัดทำชิ้นงานขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ และสะท้อนผลร่วมกันทั้งห้องเรียนด้วยการแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถาม	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 4) มีมารยาทในการพูด
ขั้นตอนที่ 3 ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพหุคำ (Language focus Nano learning)	ศึกษาใบความรู้เพื่อทบทวนโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการพูด เปรียบเทียบการพูดของตนเองในวิดีโอกับหลักการใช้โครงสร้างภาษา ผู้สอนสะท้อนผลด้วยการบอกลักษณะเด่น และส่วนปรับปรุงจากชิ้นงานวิดีโอ ทบทวนคำศัพท์ นักเรียนปรับแก้ชิ้นงานวิดีโอด้วยการจัดทำใหม่อีกครั้ง ผู้สอนประเมินผลการพูดสื่อสารของนักเรียนด้วยแบบประเมินชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ	1) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 2) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 3) มีมารยาทในการพูด

ตารางที่ 3 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้ 3 กิจกรรมที่ 3 สิ่งที่น่าสนใจหรือใฝ่ฝัน จำนวน 4 ชั่วโมง

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถที่เกิด
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนปฏิบัติงานขนาดพหุคำ (Pre-task Nano learning)	นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ รับชมวิดีโอ เรื่อง พุทธอย่างสร้างสรรค์ เติมพลังให้ชีวิต แล้วทำใบงาน ผู้สอนนำเสนอหัวข้อย่อยสำหรับการปฏิบัติงานที่ 3 เรื่อง สิ่งที่น่าสนใจหรือใฝ่ฝัน พร้อมคำศัพท์ ด้วยอินโฟกราฟิก ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างการปฏิบัติงานด้วยวิดีโอ นักเรียนเลือกหัวข้อย่อย	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติงานขนาดพหุคำ	นักเรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วเล่าเรื่องตามหัวข้อย่อยที่เลือกให้เพื่อนฟัง แลกเปลี่ยน ปรับปรุง ซึ่งกันและกัน จากนั้นสืบค้น	1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล

65 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถที่เกิด
คำ (Task cycle Nano learning)	ข้อมูลเพิ่มเติม สรุปรูปข้อมูลที่ได้นำมาใหม่ลงในงาน ฝึกซ้อม และนำเสนอหน้าชั้นเรียนอีกครั้ง เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยปรับปรุงแก้ไขการพูด จัดทำชิ้นงานขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ และสะท้อนผลร่วมกันทั้งห้องเรียนด้วยการแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถาม	2) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 4) มีมารยาทในการพูด
ขั้นตอนที่ 3 ขั้นมุ่งเน้นภาษาขนาดพหุคำ (Language focus Nano learning)	ศึกษาใบความรู้เพื่อทบทวนโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการพูด เปรียบเทียบการพูดของตนเองในวิดีโอกับหลักการใช้โครงสร้างภาษา ผู้สอนสะท้อนผลด้วยการบอกลักษณะเด่น และส่วนปรับปรุงจากชิ้นงานวิดีโอ ทบทวนคำศัพท์ นักเรียนปรับแก้ชิ้นงานวิดีโอด้วยการจัดทำใหม่อีกครั้ง ผู้สอนประเมินผลการพูดสื่อสารของนักเรียนด้วยแบบประเมินชิ้นงานการเรียนรู้ขนาดพหุคำ ประเภทวิดีโอ	1) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ 2) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ 3) มีมารยาทในการพูด

1.2 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.26/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังตาราง

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

รายการ	ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)			ประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ (E_2)
	กิจกรรมที่ 1	กิจกรรมที่ 2	กิจกรรมที่ 3	
คะแนนเต็ม	67	67	67	20
คะแนนรวมนักเรียนทุกคน	461	498	534	145
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	51.22	55.33	59.33	16.11
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (E_1)	76.45	82.59	88.56	80.56
ประสิทธิภาพ (ร้อยละ)	82.26			80.56
ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพ $E_1/ E_2 = 82.26/80.56$				

2. ความสามารถด้านการพูดสื่อสารระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทย หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดสื่อสารระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน

การจัดการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p

ก่อนเรียน	20	20	8.50	1.76	29.46*	0.0000
หลังเรียน	20	20	16.05	2.33		

อภิปรายผล

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสม พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.27) และแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.25) เกิดจากการนำการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติของ Jane Willis (1996) ร่วมกับการเรียนรู้ขนาดพหุคำในรูปแบบของสื่อการสอนของผู้สอน มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนได้โดยการวางผู้เรียนในสถานการณ์จริงในการแก้ปัญหาและปรับแต่งการพูดสื่อสารของตนเอง โดยมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นผู้กระตุ้นซึ่งการสื่อสารด้วยวาจาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงาน ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.26/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

โดยประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้นั้นไปในทิศทางเดียวกับที่ ชนกนันท์ เกตุดี (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง และพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 75.46/77.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ การเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ จึงทำให้ได้เปรียบในการให้ผู้เรียนใช้ความสามารถการพูดในระดับปัจจุบันของผู้เรียน เพื่อช่วยพัฒนาภาษาผ่านการใช้งาน สามารถถึงความสนใจของผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านการพูดสื่อสาร ตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรู้และความถูกต้องของข้อมูล (2) ด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ (3) ด้านบุคลิกภาพในการพูด และ (4) มีมารยาทในการพูด ดังที่ เอลลิส Ellis (2003) ได้กล่าวไว้ว่า งานปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาสื่อความหมายในการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการปฏิบัติจริง และการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง

อนึ่งการใช้การเรียนรู้ขนาดพหุคำมาอยู่ในรูปแบบของสื่อเทคโนโลยีตัวอย่าง และมอบหมายการปฏิบัติงานนี้ให้แก่ผู้เรียน ยังสามารถพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารได้ เนื่องจากผู้เรียนในปัจจุบันใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีความรวดเร็ว ว่องไว ทันสมัย มักสร้างตัวตนหรือแสดงตัวตนให้บุคคลสาธารณะยอมรับ รวมถึงการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อคนอื่น ๆ ที่ตนใกล้ชิดหรือรู้จัก ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการใช้การเรียนรู้ขนาดพหุคำ ที่กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากเช่น วิดีโอต่าง ๆ ที่อยู่บนแพลตฟอร์ม จึงสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนร่วมกับการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติได้ หากได้พูดนำเสนอในเรื่องที่ตนเองเลือกหรือสนใจผ่านสื่อดิจิทัลที่สามารถปรับแต่งแก้ไขได้มากเท่าที่ผู้เรียนต้องการได้ และนำไปเผยแพร่ลงบนสื่อสังคมออนไลน์ จะทำให้ผู้เรียนสนใจในการฝึกความสามารถด้านการพูดสื่อสารมากยิ่งขึ้น ดังที่ Gyan Prakash Yadav and Jyotsna Rai (2017, p. 1) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ชอบที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ผ่านเรื่องราวบนสื่อสังคมออนไลน์ และผู้คนเหล่านี้ชอบที่จะมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นของตนเองลงบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เชื่อมต่อผ่านเทคโนโลยีที่เพียงปลายนิ้ว ทั้งนี้สอดคล้องกับ Emily John and Melor Md Yunus (2021) ที่กล่าวว่า มีแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมากที่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้เรียน และเสริมสร้างทักษะทางการพูดได้จริง เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ จะช่วยให้

นักเรียนลดความวิตกกังวลในการพูด เนื่องจากไม่ต้องเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น ๆ โดยตรง และในขณะเดียวกันก็มีแรงจูงใจในการใช้การสื่อสารมากขึ้น นั้นแสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือพร้อมให้ทุกคนเข้าถึงยืดหยุ่น และมีประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารได้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Jim Fahey (2015, p. 3) ที่กล่าวว่าการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบพอดีคำ (Nano Learning) สามารถให้การศึกษารวดเร็วและเฉพาะเจาะจง ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องมีเพื่อให้ทันกระแสในตลาด รูปแบบวิดีโอที่สั้นกว่านั้นสะดวก และเหมาะสำหรับผู้ชมทางดิจิทัลมากขึ้นในการทำ ความเข้าใจ นั้นอาจหมายถึงอัตราการจดจำที่สูงขึ้น เนื่องจากการแยกหัวข้อและกำหนดเป้าหมายไปที่แนวคิดที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้โดยเฉพาะ และสอดคล้องกับ Nidhi Madan (2021, p. 120) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบพอดีคำ (Nano Learning) จะช่วยให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว ปรับตัวได้มากขึ้น และสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะได้รับเนื้อหาที่ผ่านการปรับปรุงให้เหลือเพียงส่วนสำคัญ และยังสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาการสื่อสารในระหว่างขั้นตอนการสร้างเนื้อหาการเรียนรู้แบบพอดีคำขึ้นอีกด้วย นั้นทำให้การสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การเรียนรู้ของกระบวนการสอนและการเรียนรู้แบบดั้งเดิมจึงหมดไป การเรียนรู้จึงมีประสิทธิภาพมากขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ จากการอภิปรายผลข้างต้นส่งผลให้การพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำสามารถช่วยพัฒนาความสามารถด้านการพูดสื่อสารของผู้เรียนได้ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลของคะแนนจากแบบวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 โดยผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้และการเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดสื่อสารก่อนและหลังเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ วราภรณ์ ศรีบุญเพ็ง พนิดา จารย์อุปการะ และราตรี แจ่มนิยม (2565) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเน้นภาระงานร่วมกับแผนที่ความคิดด้วยเทคนิคการโค้ช เพื่อส่งเสริมความสามารถการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีผลความรู้เกี่ยวกับการเขียนเรียงความหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลความสามารถการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับคุณภาพดี และสอดคล้องกับสุขมาภรณ์ แคลสิก (2561) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก จากผลการอภิปรายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำการเรียนรู้ขนาดพอดีคำเข้ามาร่วมกับการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติสามารถพัฒนาความสามารถการพูดสื่อสารได้จริง

สรุป

ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพอดีคำ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 มีข้อสรุปดังนี้ 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ในครั้งนี้ทำให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 3 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ชีวิตประจำวันของฉัน 2) วัฒนธรรมท้องถิ่น และ 3) สิ่งที่คุณชอบหรือใฝ่ฝัน แต่ละกิจกรรมใช้เวลาจำนวน 4 ชั่วโมง ซึ่งทุกกิจกรรมจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 Pre-task Nano learning ขั้นตอนที่ 2 Task cycle Nano learning และขั้นตอนที่ 3 Language focus Nano learning ในบางขั้นตอนจะใช้ Nano learning รูปแบบสื่อวิดีโอสั้น และภาพอินโฟกราฟิกของผู้สอน ซึ่งทุก ๆ ขั้นตอนจะมีผลต่อเนื่องกันทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสื่อ Nano learning ของตนเองได้ด้วยการพูดสื่อสารผ่านสื่อสั้น ๆ จนเกิดความสามารถด้านการพูดสื่อสารทั้ง 4 ด้าน ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ จึงพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.26/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดสื่อสารก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่า เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าความสามารถด้านการพูดสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่าสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครูผู้สอนควรเตรียมความพร้อมก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการช่วยเสนอแนะแก่ผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอนได้

1.2 ครูผู้สอนควรเป็นตัวเชื่อมโยงที่ดีในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการละลายพฤติกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกคน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นพัฒนาต่อยอดจากความสามารถไปสู่การพัฒนาทักษะทางการสื่อสารด้านอื่น ๆ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะได้ในที่สุด ซึ่งควรศึกษาทฤษฎีหรือแนวทางการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาความสามารถด้านการพูดสื่อสารได้ เช่น การใช้สถานการณ์ การใช้บทบาทสมมติ การใช้สื่อดิจิทัลอื่น ๆ ร่วมด้วย

2.2 ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมการเรียนรู้ขนาดพหุติค่า ไปปรับใช้กับผู้เรียนช่วงชั้นอื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษพร อยู่สวัสดิ์. (2563). แนวทางในการส่งเสริมการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชาศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกันันท์ เกตุดี. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บัณฑิตกา จารุมา, และพยอม ก้อนในเมื่อง. (2563). วิธีพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 413-428.

วรางคณา ศรีบุญเพ็ง, พนิดา จารย์อุปการะ, และราตรี แจ่มนิยม. (2565), การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชา
ภาษาไทยแบบเน้นภาระงานร่วมกับแผนที่ความคิดด้วยเทคนิคการโค้ชเพื่อส่งเสริมความสามารถการ
เขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 20(1), 467-488

สุขมาภรณ์ แคลสิค. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อ
การสื่อสารและการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 (การศึกษาคุณภูมิบัณฑิต). ภาควิชาการศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่
13. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). สื่อศาสตร์ Mediumology หลักการ แนวคิด นวัตกรรม. ปทุมธานี: นาค.

Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press.

Emily John & Melor Md Yunus. (2021). A Systematic Review of Social Media Integration to
Teach Speaking. Sustainability Journal, 13(8). 1-8.

Fahey, J. (2015). Nano-Learning: An Exciting New Tool for Professional Development.

Retrieved 5 July 2023, from chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgklclefindmkaj/https://cpafma.org/media/uploads/docu
ments/events/Nano%20Learning%20(Final).pdf

Gyan Prakash Yadav & Jyotsna Rai. (2017). The Generation Z and their Social Media Usage: A
Review and a Research Outline. Global Journal of Enterprise Information System, 9(2),
110-116

Khara, S. (2023). The Nano Learning Trend: Microscopic Education for Macroscopic Impact.
Retrieved 5 July 2023, from <https://www.telegraphindia.com/edugraph/career/the-nano-learning-trend-microscopic-education-for-macroscopic-impact/cid/1954601>

Lakshmi Puthanveedu. (2022). Nano-Learning: How to run Bite-Sized Lessons with Big
Impacts. Retrieved 5 July 2023, from <https://ahaslides.com/blog/nano-learning/>

Madan, N. (2011). NANO LEARNING - The Futuristic Approach to Education. International
Journal of Innovative Research in Technology, 8(5). 116-120.

Willis, J. (1996). A framework for task-based learning. Harlow: Longman Pearson Education.

70 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้แบบพหุติค่า เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากร ท้องถิ่น ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

Leadership in Local Development under the 4 Dharma Prayer Principles of
Administrators and Local Personnel in Sikhoraphum District, Surin Province

พระจักรกฤษ ธรรมจกเมธี (โรจนกร)

PhraJakkrit Dhammachakkamethi (Rojanakorn)

เวชสุวรรณ อาจวิชัย

Wedsuwan Ardwichai

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

E-mail: crocnkr@gmail.com

Received: 4 September 2023; Revised: 25 November 2023; Accepted: 27 November 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 250 คน เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.43-0.93 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานได้แก่ ค่า t-test และ F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (อุปสมะ) รองลงมา ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (สัจจะ) ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (ปัญญา) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำแบบบรรลุผลสำเร็จ (จาคะ) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริชฐานธรรม 4 พบว่าผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุน การประสานงาน กับชุมชนหน่วยงานอื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้เกิดปัญญา และสร้างกัลยามิตรต่อกัน ร่วมสนับสนุนวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ติดตามและประเมินผลเพื่อผลประโยชน์และผู้บริหารมีความจริงใจในสัจจะ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อปรับปรุงงาน (อุปสมะ)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การพัฒนาท้องถิ่น, หลักอริชฐานธรรม 4, ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this thesis article were 1) to study the leadership in local development according to the 4, 2) to compare the leadership in local development according to the 4. Classified by sex, age, education level and position, and 3) to study the suggestions on leadership in local development according to the 4. The sample group was 250 administrators and local personnel under local administrative organizations in Sikhoraphum District, Surin Province. A quantitative research approach has been applied. The instrument for data collection was a 5-point scale questionnaire with a Discriminant power between 0.43-0.93 and a confidence level of .977. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test (One-Way ANOVA).

The research found that: 1) The level of leadership in local development according to the 4, overall and per aspect, is at a high level. For each aspect, ranked from high to low, they were participatory leadership (upasama), followed by supportive leadership (upasama), and command leadership (panya). The aspect with the lowest level was successful leadership (Jaka). 2) The comparison of the opinion level towards leadership in local development according to the 4, classified by sex, age, education level and position, overall and per aspect, has no significant difference. 3) Suggestions for leadership in local development under the 4, found that administrators should promote, support, and coordinate with other community agencies to build good relationships with each other to express their opinions and exchange knowledge. This leads to wisdom and to joint support to plan actions in order to solve problems. They can follow up and evaluate results for the common benefit. The executives should be truthful and listen to the opinions of personnel to improve work (upasama).

Keywords: Leadership, Local development, The 4 Dharma Prayer Principles,
Administrators and local personnel

บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เปรียบเสมือนกฎหมายแม่บทที่มีลักษณะเป็นการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นไทย และมีการบัญญัติมาตรากฎต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่การให้บริการสาธารณะแก่สังคมและชุมชน ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานประสานกับองค์กรอื่นๆ และผู้นำในท้องถิ่นท้องถิ่นเป็นจำนวนมากชีวิตของผู้ปฏิบัติงานย่อมมีความผูกพันกับองค์กรและทำงานร่วมกับองค์กรโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งองค์กรภาครัฐ และเอกชน อีกทั้งในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ได้ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการ ปฏิรูปการบริหารองค์กรยุคใหม่เพื่อพัฒนาให้องค์กรได้ใช้ทฤษฎีเชิงปฏิบัตินำความคิดไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กร การพัฒนาองค์กรจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับ ผู้เกี่ยวข้องทุก

คนในองค์กร ที่จะต้องมีความจริงใจ และร่วมมือกันในการพัฒนาองค์กรให้ ประสบความสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่นำหลักการและนโยบายการพัฒนาองค์กร ไปปฏิบัติภายในองค์กรจะต้องมีผู้นำในการพัฒนา ซึ่งผู้บริหารองค์กรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การดำเนินการของหน่วยงานสำเร็จตามเป้าหมาย (โกวิทย์ พวงงาม, 2552) ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการบริหารจัดการองค์กรไปสู่การพัฒนา (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) นับว่าเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชน มากที่สุดองค์กรหนึ่ง โดยมีคณะผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกถึงอำนาจการกำหนดเจตจำนงในการปกครองตนเองของคนในพื้นที่ การออก เสียงเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรในท้องถิ่นจะทำให้ได้มาซึ่งบุคคลที่ทราบปัญหา และเป็น ตัวแทนอย่างแท้จริงของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงาน บุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่าง ชัดเจนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับ การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยวางหลักการอย่างชัดเจนไว้ในหมวด 14 มาตรา 249 - 254 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ให้มีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น โดยเน้นให้ ท้องถิ่น มีสิทธิปกครองตนเอง มีอิสระในการกำหนดทิศทางการบริหารท้องถิ่นของ ตนเอง รวมทั้งมีอิสระในการบริหารงานทั้งทางด้านการบริหารกำลังคนและงบประมาณ โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การบริหารจัดการงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพมากหรือน้อยระดับใดมีปัจจัยหลักมาจากผู้นำที่มีอำนาจหน้าที่ที่มีภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรนั้นๆ และภาวะผู้นำของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการองค์กรตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่และการประสานงานกับฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องมาให้การสนับสนุนทรัพยากรในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นใน อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำขององค์กรในการบริหารงานต้องมีจริยธรรม คุณธรรมในการปฏิบัติตนย่อมจะส่งเสริมให้ภาวะผู้นำในแต่ละด้านมีความสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554)

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539, พระไตรปิฎกเล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 13 [ฉบับมหาจุฬาฯ] ได้กล่าวถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานี้ได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเชื่อและการปฏิบัติของคน ในสังคมชาวพุทธเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการทศความดีหรือการสั่งสมความดีทั้งในชาตินี้และชาติหน้าเป็นสิ่งที่สามารถก่อให้เกิดความสำเร็จหรือประโยชน์กับชีวิตได้ซึ่งหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อคนในสังคมชาวพุทธที่สามารถทำให้คนประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ หลักอริยฐานธรรม เพราะเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้คนมีความเพียรคนที่ต้องการความสำเร็จในชีวิตหรือต้องการหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งหลายก็ต้องอาศัยความเพียรนั้นคือ ต้องอาศัยหลักอริยฐานธรรมเพราะอริยฐานธรรมเป็นการอาศัยความเข้มแข็งของจิตใจ หลักอริยฐานธรรมเป็นธรรมที่ควรตั้งมั่นไว้ในใจ เป็นฐานที่ตั้งมั่นความเพียรประกอบไปด้วย ปัญญา สัจจะ จาคะ และอุปสมะ อย่างไรก็ตาม การสร้างความสำเร็จในชีวิตตามหลักอริยฐานธรรมนั้นคาดหวังว่าจะทำให้บุคคลที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตย่อมมีสติและปัญญาสามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องทำให้มีแต่ความผาสุกทั้งในปัจจุบันและในโลกอนาคตแต่โดยทั่วไปแล้วคนมักจะเข้าใจในการอริยฐานแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จ เช่น การอริยฐานขอพรทองคำขอพรหลวงพ่ขอพรเทพทันใจขอให้ลูกห่วยรวยเบอร์แต่ในหลักทางพระพุทธศาสนานั้น สอนให้คนเกิดสติ ปัญญา

เกิดสัมมาทิฐิในการอธิษฐาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักธรรม ในทางพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ ได้รายงานการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในด้านการพัฒนาชุมชน และความคิดเห็นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำท้องที่แสดงข้อมูลถึงสภาพปัญหาของการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากผลสรุปรายงานว่าได้สำรวจข้อมูลปัจจัยในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน พบว่าระดับภาวะผู้นำของท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ ค่อนข้างต่ำ และระดับการมีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะเกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ ซึ่งเป็นพื้นที่มีความหลากหลายขอคนชนพื้นเมือง จึงสนใจที่จะศึกษาระดับของภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ หลักอริยฐานธรรม 4 โดยศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

2.2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่น ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรท้องถิ่น ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ 16 ตำบล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ทำบัญชีแบ่งชั้น และจับสลาก ได้จำนวนตัวอย่าง 250 ตัวอย่าง โดยใช้เทียบ ตาราง เครจซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan, อ้างถึงใน นิภา เมธาวิชัย, 2543) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) หาคุณภาพโดยการค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.43-0.93 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .977 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบ t-test (Independent) และการทดสอบ F-test (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอริยฐานธรรม 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม(อุปสมะ) รองลงมา ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน(สัจจะ) ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (ปัญญา) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ภาวะผู้นำแบบบรรลุผลสำเร็จ (จาคะ)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (ปัญญา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปต่ำสุด ได้แก่ ท่านมีโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลความรู้ชัด รองลงมา ท่านให้ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานตามความรู้ที่เป็นจริง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบและแนวทางการปฏิบัติต่างๆของผู้บริหารและบุคลากรในเขตอำเภอศีขรภูมิด้วยความรู้ชัดแจ้ง

1.2 ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (สัจจะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ท่านจัดสภาพแวดล้อมของที่ท่านทำงานเป็นที่น่าพอใจของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิด้วยจริงใจ รองลงมา ท่านเอาใจใส่ในสวัสดิการความเป็นอยู่ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นด้วยความจริงใจ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสนับสนุนให้บุคลากรท้องถิ่นมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ตามคำแนะนำ

1.3 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (อุปสมะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงงานเสมอ ด้วยใจสงบ รองลงมา ท่านให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นด้วยใจหนึ่งสังเกต, ท่านแสดงให้เห็นผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิรู้สึกเสมอว่าทุกคนมีความสำคัญในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายจากใจจริง, ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นร่วมจัดความขัดแย้งในองค์กรได้โดยไม่คิดอคติ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสนับสนุนให้ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานด้วยใจจริง

1.4 ภาวะผู้นำแบบบรรลุผลสำเร็จ (จาคะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ท่านกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เน้นความเป็นเลิศ(เพื่อประโยชน์สาธารณะ) รองลงมา มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นแสดงความสามารถอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลสินจ้าง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีความมั่นใจว่าผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิจะสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้เป็นอย่างดีไม่มีประโยชน์แอบแฝง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุน การประสานงาน กับชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้เกิดปัญญา และสร้างกัลยามิตรต่อกัน ร่วมสนับสนุนวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ติดตามและประเมินผลเพื่อผลประโยชน์และผู้บริหารมีความจริงใจใน สัจจะ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อปรับปรุงงาน (อุปสมะ)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีความรู้ประสบการณ์การปฏิบัติและการปฏิบัติตน ผู้บริหารมีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองด้านการบริหารงานอยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการ ทั้งนี้ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมมีความ รับผิดชอบและเป็นผู้มีอำนาจในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นใจในผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานในการบริหารงานและทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี จิตติรัตนกุล (2550) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรีกรณศึกษา : เทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมของนายกเทศมนตรี อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร และบุคลากร มีการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและต้องการให้งานพัฒนาไปตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้และที่สำคัญคือบรรลุมิติวัตถุประสงค์ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเจิด สอพิมาย (2550) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าระดับ การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวางแผนดำเนินงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการลงทุนและ ปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสุดท้ายด้านการติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อจำแนกตามเพศความคิดเห็นการมีส่วนร่วมเพศหญิงและเพศชาย ไม่แตกต่าง และ งานวิจัยของ พระบุญรุ่ง สมบุญโณ และคณะ (2565) แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพ การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มี 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการบริหารงานวิชาการ และการบริหารงาน งบประมาณ อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุน การประสานงาน กับชุมชนหน่วยงานต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้เกิดปัญญา และสร้างกัลยามิตรต่อกัน ร่วมสนับสนุนวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ติดตามและประเมินผลเพื่อผลประโยชน์และผู้บริหารมีความจริงใจใน สัจจะ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อปรับปรุงงาน (อุปสมะ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร (2561) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำในการ

บริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี บุคลากรมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรสร้างจุดยืนและอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในด้านการสื่อสารในองค์กร การพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ และความรู้อย่างกว้างขวางกับงานที่ทำให้มากที่สุด รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

สรุป

ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ประกอบด้วยคุณลักษณะของภาวะผู้นำ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (อุปสมะ) 2) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (สัจจะ) 3) ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (ปัญญา) และ 4) ภาวะผู้นำแบบบรรลุผลสำเร็จ (จาคะ) ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับข้อเสนอแนะภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุน การประสานงาน กับชุมชนหน่วยงานอื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้เกิดปัญหา และสร้างกลยุธมิตรต่อกัน ร่วมสนับสนุนวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไข ปัญหา ติดตามและประเมินผลเพื่อผลประโยชน์และผู้บริหารมีความจริงจังใน สัจจะ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อปรับปรุงงาน (อุปสมะ)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยได้เสนอแนะจากผลการวิจัยได้ดังนี้

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ควรมีการกำหนดมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่เน้นความเป็นเลิศ(เพื่อประโยชน์สาธารณะ) ให้บรรลุผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงด้วยเหตุผลความรู้ชัด

1. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (อุปสมะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิควรประสานขอความร่วมมือที่จำเป็นความมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้เป็นอย่างดีไม่มีประโยชน์แอบแฝง

2) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (สัจจะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรท้องถิ่นมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ตามความรับผิดชอบ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

2) ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

3) ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2552). การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 7(2), 5-22.
- บรรเจิด สอพิมาย. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิภา เมธาวีชัย. (2543). การประเมินผลการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญรุ่ง สมบุญโณ และคณะ. (2022). แนวทางการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจัยวิชาการ. 5(3), 23-34.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). คนรักป่า ป่ารักคน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิปัญญาประทีป.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย. 10(3), 140-156.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ. (2563). งานวิจัยการพัฒนาชุมชน. สุรินทร์: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ.
- สุภาวดี จิตติรัตนกุล. (2550). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมืองจังหวัดพังงา. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening
at Sikhoraphum District, Surin Province

เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโน)

Chaoathikarn Chatchawan Chinnacaro (Inthapinno)

พชรเดช เสมานู

Pacharadech Semanu

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Email : chat41666c@gmail.com

Received: 4 September 2023; Revised: 25 November 2023; Accepted: 27 November 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชนที่ดีมีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ทำให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ

คำสำคัญ บทบาท, พระสังฆาธิการ, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

Research article on The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province The purposes were: 1) to study the role of ecclesiastical official in the community strengthening according to the principles of Benjasila Benjatham in Sikhoraphum District, Surin Province, and 2) to study the process of strengthening the community according to the Benjasila Benjatham principles in Sikhoraphum District, Surin Province By interviewing 28 monks in the area of Surin Province, it is qualitative research. The research tool was an in-depth interview with key informants.

The results of the research found that 1. The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province in strengthening the community according to the principles of Benjasila Benjadham in Sikhoraphum District Surin Province, it was found that the monks played an important role in promoting the strength of the community in the social aspect. self-reliant economy morality and ethics cultural health and wellness Conservation of natural resources and the environment. 2. The process of strengthening the community according to the Dhamma principles in Sikhoraphum District Surin Province, found that it arises from a good community management process based on local traditions or folk wisdom and respect for the elders. make the community love and unity be united help each other with monks leading various activities and providing knowledge on Dharma to develop people's minds to become good members of the community and the nation.

Keywords: Role, Ecclesiastical Official, Community Strengthening

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทย คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของภยันตรายเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งถือเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการที่จะพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤตการณ์ที่ไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ และเชื่อว่าจะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทางสังคม โดยเฉพาะปัญหา ยาเสพติด และปัญหาความยากจนได้ ซึ่งชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเกิดจากคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำต่าง ๆ ในชุมชน มี

ส่วนร่วม มีบทบาท ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งในฐานะผู้คิดริเริ่มวางแผน ผู้ประสานงานและผู้สนับสนุน ดังนั้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางการพัฒนาจากล่างสู่บน

ในการพัฒนาสังคมนั้นพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมหลายด้านผู้ที่สนองบทบาททางศาสนาที่มีต่อสังคม ก็คือพระสงฆ์ ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการสืบต่ออายุพระศาสนา และมีความสัมพันธ์กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น พระสงฆ์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงมีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ในอดีตมีบทบาทในด้านการศึกษาและการเผยแผ่เป็นหลัก โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่แก่สังคม ให้สังคมได้นำหลักธรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตประสบแต่สิ่งที่ดีงามให้คนเหล่านั้นพ้นทุกข์และประสบสุขอย่างแท้จริง ดังนั้น โดยหลักการแล้ว พระภิกษุมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ประกาศหลักการนี้แก่พระภิกษุสงฆ์รุ่นแรก นับแต่ประกาศพระศาสนาว่า “พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (พระราชนิพนธ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527)

บทบาทของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยตามภารกิจ 6 ประการ ของคณะสงฆ์มีอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับงานสาธารณประโยชน์ และงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ ด้านสาธารณูปการ เช่น วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรม จริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ขอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสเป็นต้นไปนั้น ซึ่งจะเป็นผู้นำพระภิกษุ สามเณรภายในวัด ได้กลายเป็นผู้นำทางโลกและทางธรรม บทบาทของพระสังฆาธิการจึงอยู่ในฐานะของผู้นำในการพัฒนาจิตใจ และคุณภาพชีวิตของสังคมและชุมชน เป็นที่พึ่งทั้งทางโลกและทางธรรม โดยใช้หลักการทำงานของคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับทางโลก เนื่องจากการพัฒนาชุมชนในทางโลกได้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้ว ดังนั้นกิจการงานทางคณะสงฆ์ โดยมีพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสเป็นต้นไป จะต้องมามีบทบาทที่สำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาชุมชนในเขตของตนให้เข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้อยู่ดีมีสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ทั้งปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณภาพ โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ (สันติ เมืองแสง, 2558)

ในการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 87 วัด ได้มีบทบาทในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม มาโดยตลอด จัดอบรมในวันพระ โครงการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม จัดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ได้รับผลน้อยมาก เพราะปัญหาประเพณีปฏิบัติ ของแต่ละชุมชนที่มีความเข้าใจที่ผิด โดยมักมีคำอ้างว่าไม่ผิดกฎหมาย สามารถทำได้ จึงได้ลืมนึกถึงศีลธรรมอันดีงาม ทำให้สังคมมีความอ่อนแอ มีปัญหาเกิดขึ้นจำนวนมาก

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะนำผลการศึกษานำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ในพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หลักเบญจศีล เบญจธรรม เอกสารทางราชการ ตำราทางพระพุทธศาสนา บทความ และงานวิจัย รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ 2) การวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure Interview) เพื่อศึกษาถึงการใช้หลักธรรม เบญจศีล เบญจธรรม ในการสร้างเสริมให้เข้มแข็งของชุมชน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

1. บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

- 1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชนในมุมมองพระสังฆาธิการ พบว่า ในยุคก่อนประชาชนให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการและมีบทบาทในสังคมชนบทมากแต่ในปัจจุบันพระสังฆาธิการประชาชนไม่ให้ความสำคัญลดลง เพราะชาวบ้านสามารถพึ่งพิงเทคโนโลยีผ่านสื่อต่างๆ ได้สะดวก ไม่จำเป็นต้องไปวัดเหมือนเช่นอดีต จึงทำให้มีวัดร้างเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน พระป่าซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติด้วยการเจริญสมณกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และมีความเคร่งครัดพระวินัย ยังได้รับความสนใจจากประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เนื่องจากการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกหัดจิตใจให้ใสความดี มีคุณธรรม ทั้งนำมาแก้ปัญหาชีวิตได้จริง คนรุ่นใหม่ ทั้งไทยและเทศเป็นจำนวนมาก

- 1.2 การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ พบว่า การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการแต่ละรูป ซึ่งมีบทบาทมีวิสัยทัศน์ แตกต่างกันไป และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม เพื่อสร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งสงบสุข ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะชุมชนในชนบทที่ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการเข้าไปทำบุญที่วัดอย่างต่อเนื่องส่วนชุมชนในเมืองประชาชนจะเข้าวัดน้อยลง เพราะชาวบ้านในเมืองไม่ค่อยมีเวลา ภารกิจส่วนใหญ่จะใช้ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

- 1.3 บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1.3.1 ด้านสังคม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม โดยการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญทั้งด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน โดยการสร้างความตระหนักและตื่นตัวในการประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในหลักศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.3.2 ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเทศน์ชี้แนะ และส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีความพอเพียง ประกอบอาชีพโดยสุจริต ซื่อสัตย์ไม่โลภ หาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท มีความขยัน ประหยัดอดออม รู้จักประกอบอาชีพเสริม เช่น การเพาะปลูกพืชผัก ปลอดภัยจากพิษภัยอันตราย การเลี้ยงเป็ด ไก่ การปลูกพืชผักกินได้ตามรั้วบ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริม และเอาไว้บริโภคในครัวเรือน รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.3.3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้ประชาชนโดยการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยการปลูกฝังความดีขึ้นใจจิตใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การเสียสละทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ และมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านทำมาหากินอย่างสุจริต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่หลงงมงายกับเรื่องไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์

1.3.4 ด้านวัฒนธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน โดยการชี้แนะและส่งเสริมให้มีการสืบสานภูมิปัญญา การละเล่น และประเพณีต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นในชุมชน เช่น วัฒนธรรมการเล่นกลมอล ตามความเชื่อของชาวกูยแต่งแบบชาวกูย หรือส่วย วัฒนธรรมพื้นบ้านเขมรเล่นกันตรึม แชนโกลนตา รำมั่วต หรือรำแม่ตที่มีความเชื่อเรื่องผีผอ และวัฒนธรรมอื่นแล้วแต่ชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ตื่นตัวร่วมกันในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ที่จะส่งต่อไปให้กับลูกหลานต่อไป

1.3.5 ด้านสุขภาพพลานามัย พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน ให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น การออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ ใช้บริเวณวัดเป็นลานกีฬา จัดตั้งศูนย์สาธิตประจำวัด ไว้สำหรับบริการประชาชน บริการตู้อบสมุนไพร บริการนวดแผนโบราณ ปลูกพืชสมุนไพรไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้เป็นยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ ยังช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยเรื้อรังและระยะสุดท้าย ให้บรรเทาความทุกข์ทรมานและจากไปอย่างสงบ

1.3.6 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การดูแลรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ การคัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสีย และการดูแลสุชนาภายในวัด ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธ รวมทั้งการใช้ธรรมะวิถีในการรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การประกอบพิธีบวชต้นไม้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ของหมู่บ้าน และป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การรณรงค์ให้ชาวบ้านไม่เผาไหม้หลังเสร็จฤดูทำนา การลดการใช้ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูก เป็นต้น

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชนที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำวัตรสวดมนต์ อบรมธรรมะตามสมควร มีการให้ประชาชนและเยาวชนสมาทานศีล 5 ปฏิบัติสมาธิกรรมฐานอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังชี้ให้เห็นถึงโทษของอบายมุข การดื่มเหล้า เล่นการพนัน รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนอย่างผิดกฎหมาย และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ

3. ข้อเสนอแนะการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมไปใช้ พบว่า ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นแบบอย่าง โดยปฏิบัติตนในธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมชน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่าง แต่ต้องอยู่ที่ผู้นำ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีประเด็นนำมาอภิปรายผล มีดังนี้

1. ผลการศึกษบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะหลักเบญจศีลเบญจธรรมเป็นหลักธรรมคู่กันที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเว้นจากความชั่วให้ทำความดี เป็นหลักธรรมที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมย่อมได้รับผลดีทั้งแก่ตนเองและสังคม โดยในด้านสังคม ได้มีการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญทั้งด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน โดยการสร้างความตระหนักและตื่นตัวในการประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในหลักศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ได้ชี้แนะและส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีความพอเพียง ประกอบอาชีพโดยสุจริต ซื่อสัตย์ ไม่โลภ หาล้างชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท มีความขยัน ประหยัดอดออม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ เมืองแสง (2558) ได้ศึกษบทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 พบว่า พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ 6 ด้านอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม วัฒนธรรม สุขภาพพลานามัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวาสิตพฺพวิธาน และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ได้ศึกษบทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวร ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า คณะสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านผู้นำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร (โพธิ์ประชุม) (2555) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อนำชาวบ้านไปสัมผัส หน่วยงานที่ดำเนินการเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2. ผลการศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเกิดจากกระบวนการจัดการชุมชนที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ทำให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์วรวิทย์ ฝาสุโก (คุชฎีพุทธนิพนธ์) (2559) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจัยที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้น ต้องพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) โดยพัฒนาคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มาเชื่อมโยงจิตใจนำพาคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความสามัคคีกันในชุมชน

สรุป

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชนที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีต่าง ๆ ที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสามัคคี และลดความขัดแย้งในชุมชน

2) ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

2.1) จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ประชาชนให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการและมีบทบาทในสังคมชนบทน้อย ดังนั้น พระสังฆาธิการควรมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาสอดแทรกการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกหัดจิตใจให้มีความสุข มีคุณธรรม ทั้งนำมาแก้ปัญหาชีวิตได้จริง

2.2) จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการควรประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการเผยแพร่กิจกรรมเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่ประชาชน และการได้มีการเทศน์ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

2.3) จากผลการวิจัย พบว่า การนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้ พบว่า ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้น้อย ดังนั้น ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านควรนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนในธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต

3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรศึกษาผลกระทบต่องานพิธีกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ว่าควรดำเนินการอย่างไรจึงทำให้ประสบผลสำเร็จ

3.2) ควรศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้ได้ข้อมูลหลากหลายด้าน

3.3) ควรศึกษารูปแบบและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามบทบาทของ พระสังฆาธิการ เพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- พระราชวีนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโตโร (โพธิ์ประชม). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์วรวิทย์ ฝาสุโก (ดุขฎิพฤตพันธ์). (2559). กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนิวิฐศีลขันธ และสมคิด พุ่มทุเรียน. (2563). บทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวร ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 3(1), 29-43.
- สันติ เมืองแสง. (2558). บทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษากรณีเฉพาะพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2. คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). รายงานผลการเสวนาบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
Enhancement of Buddha-Dharma-Based Peaceful Community
for Khai Bok Wan Community

พระธนพล ธนปาโล (ศรีบุรินทร์)
Phra Thanaphol Thanapalo (Sriburin)
พระมหาพงศ์ทราทิษฐ์ สุธีโร
Phra Mahapongtharatid Sutheero
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahaamakut Buddhist University
E-mail Phrathanapol11@gmail.com

Received: 22 October 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 23 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรม 2) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนค่ายบกหวาน และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสาราณียธรรม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 รูป/คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอ

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน เสริมสร้างค่านิยมรูปแบบใหม่ที่ยอมรับร่วมกัน บนฐานความไว้วางใจ และเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายใน มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุขให้แก่ชุมชน ภายใต้บริบทของชุมชน
2. การศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย การนำหลักสาราณียธรรม มาเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันขับเคลื่อนให้สังคมเกิดสันติสุขได้ ลดความขัดแย้งขจัดความเหินแกลตัวป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากความขัดแย้ง หลักพุทธธรรมสะท้อนให้เห็นอิงอาศัยหลักพุทธธรรมนำหลักการสาราณียธรรม มาแก้สภาพปัญหาชุมชนตำบลค่ายบกหวานร่วมกัน
3. จากการวิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุข ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แนวทางเป็นการประยุกต์คือการส่งเสริมชุมชนหรือสังคมให้มีความสงบ สุขทั้งภายใน และภายนอก มีความเป็นเอกภาพและสอดคล้อง หลักพุทธภายใต้กรอบหลักสาราณียธรรม เป็นการสังเคราะห์อย่างหนึ่ง ที่มุ่งเน้นถึงการ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และการพัฒนาชุมชน เสริมสร้างพัฒนาชีวิตในชุมชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างชุมชนสันติสุข, พุทธธรรม, สาราณียธรรม, ตำบลค่ายบกหวาน

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the enhancement of the peaceful community, based on the Buddha-dhamma principles (the Teachings of the Buddha), 2) to study the existing conditions of Khai Bok Wan Community, and 3) to analyze the guidelines on Sārāṇiya-dhamma-based enhancement of the peaceful community. The study was conducted by the qualitative research methodology. The qualitative data, collected from the interview of fifteen qualified experts, were analyzed and presented.

The research findings were as follows:

1. The enhancement of the peaceful community at Khai Bok Wan sub-district, Mueang Nong Khai district, Nong Khai province was initiated at the involved concepts and theories. It was described as a mechanism to support relationship with stable solidarity. As said, the new value, accepted by all members in the community upon their mutual trust and sustenance, was utilized as a peace-making tool for the community under their context.

2. The study of appropriate Buddha-dhamma to fortify the peaceful community at Khai Bok Wan sub-district, Mueang Nong Khan district, Nong Khai province revealed that Sārāṇiya-dhamma was a significant power to push forward the peaceful community, to reduce the conflict between the people, to lighten the people's selfishness, and to prevent any violence from conflicts. As a result, Sārāṇiya-dhamma was unanimously taken to solve the problems in Khai Bok Wan community.

3. Apart from the analysis, the enhancement of the peaceful community at Khai Bok Wan sub-district, Mueang Nong Khai district, Nong Khai province was referred to an applied solution, regarding how to strengthen the peaceful community or the peaceful society, both internal and external, and to make them in unity under Sārāṇiya-dhamma. It was counted as a kind of contribution, aiming at the transformation, improvement and development of the community, including bettering and strengthening the people's living life in the community.

Keywords: Enhancement, Peaceful Community, Buddha-dhamma, Sārāṇiya-dhamma, Khai Bok Wan Sub-district;

บทนำ

ในยุคปัจจุบันภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าคนส่วนมากให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจกลายเป็นวิถีส่วนตัวมากกว่าส่วนร่วมขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต ยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าภาพรวมสังคมมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และภูมิคุ้มกันแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยง ในหลายมิติ โดยเฉพาะความเฉื่อยชาจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอที่เกิดขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาทางด้านสังคมทำให้ปัจจัยภายในสังคมเปลี่ยนไป และอีกด้านคือความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้าน

เศรษฐกิจชุมชน เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในการทำงานในระดับต่าง ๆ ของคนในชุมชนถูกละเลยและมองข้าม ทำให้เกิดช่องว่างที่เรียกว่า “ปัญหาของสังคม” ซึ่งหยั่งรากลึกไปเป็น “ปัญหาของชุมชน” ช่องว่างที่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคมนั้นมาจากหลายประการ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องมีบูรณาการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ โดยเริ่มจากคนเป็นศูนย์กลาง เพราะคนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลง สร้างความสมดุลการพัฒนา ในทุกมิติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำริว่า “จะต้องพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ” เพราะการพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไทยในปัจจุบัน (ภาววัฒน์ พันธุ์แพ, 2547) รวมไปถึงการสร้างค่านิยมของสังคมให้เกิดการรับรู้ว่าการทำความดีนั้นจะได้รับผลเช่นไร การทำความชั่วมันจะได้รับผลเช่นไร ได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรม และคนให้การยอมรับร่วมกันในเรื่องของการทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว ถือเป็นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมได้ดี เกิดเป็นคุณค่าการจรจรสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมต่อไป (Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang), 2021)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ทำการวิจัยนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งการนำเอาองค์ความรู้ทางศาสนามาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะศาสนาถือว่าเป็นสถาบันในการควบคุมทางสังคม เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมและชุมชนจนถึงระดับประเทศจากความสำคัญและเป็นมา ด้วยเหตุนี้ การทราบถึงการเป็นอยู่ของประชาชนในการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะปัจจุบันมีปัญหาทางด้านขัดแย้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ ตามมาจนทำให้ขาดหลักธรรมในการดำรงการใช้ชีวิตของการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เป็นแนวทางแก้ไขความขัดแย้งและพฤติกรรมต่าง ๆ ให้สร้างความสามัคคีในการทำงานเป็นทีม ก่อเกิดความร่วมมือ การผ่อนปรนเข้าหากัน ความเห็นพ้องต้องกันซึ่งเป็นลักษณะคุณค่าความสำคัญของ หลักสาราณียธรรม ปัญหาต่างๆ ของการอยู่ร่วมกันในชุมชนและมีความเข้มแข็งประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ด้วยเหตุข้างต้น “การเสริมสร้างสังคมและชุมชนที่ดีและผู้อาศัยอยู่ ต้องมีหลักพุทธศาสนาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง สร้างเสริมสมานฉันท์และปรองดอง”(กัลยากร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก, 2562) สำหรับงานวิจัยนี้จึงต้องใช้ หลักพุทธธรรม สาราณียธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็เครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองกันให้มีน้ำหนึ่งใจอันหนึ่งเดียวกันให้เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างให้คนมีเมตตาทายกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคิตา สีสสามัญญตา ธิฏฐีสสามัญญตา และมีสุขภาวะที่ดี ได้แก่ กาย ใจ พร้อมด้วยสังคมและปัญญาให้มีวิธีการคิดและแก้ไขปัญหา เพื่อจะปลูกจิตสำนึกคือ การทำให้ชุมชนและสังคมอยู่อย่างสันสุขตามหลักพุทธธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามมาเป็นแนวทางปฏิบัติต่อสังคมอื่น ๆ สืบต่อไป (จรรยา ศิริอรธ และพระปลัดสมชาย ปโยโค, 2562)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 3) เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุข ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม (Qualitative Field Research) ผู้วิจัย จะทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดำรงชีวิตอย่างโดยปกติสุขนำมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนค่ายบกหวานแล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวม ได้จากเอกสาร หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการและไม่ เป็นทางการ ประกอบกับการสังเกตการณ์ อย่างไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเคราะห์หาวิธีการประยุกต์ใช้หลัก การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสารานิยธรรม โดยมีขั้นตอนที่จะอธิบายในลำดับ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักประชากรที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและรวมถึงพระสงฆ์ ประชากรในชุมชนค่ายบกหวาน กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ชุมชนค่าย บกหวาน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 15 ท่าน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัยคัดเลือกบุคคลเป้าหมาย เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยจะมีการ ระบุจำนวนคนในแต่ละกลุ่มและรายชื่อ รายบุคคลที่ชัดเจน ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา

กลุ่มที่ 2 ประชากรในชุมชนค่ายบกหวาน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ชุมชนค่ายบกหวาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดโครงสร้าง (Structure Interview) โดยร่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ให้ ผู้เกี่ยวข้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้สามารถตอบคำถามตรง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอ เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม (Qualitative Field Research) โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือตำราที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง ชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของชุมชนค่ายบกหวาน ทั้งนี้จะดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์บุคคล มี ขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะสภาพการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข ทั้งส่วนในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของ ชุมชนค่ายบกหวานไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษา แนวทาง หลักการ แนวคิด คติทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง ชุมชนสันติสุข และแนวคิดหลักการ หรือพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องด้านการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขโดยมีหลักสา รานิยธรรม 6 เป็นพื้นฐาน จากแหล่งข้อมูลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามกรอบแนวคิดข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นำมาเป็นแนวคำถามที่ปรึกษาจากนั้น ดำเนินการตรวจเครื่องมือวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือ

ผ่านค่า IOC

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูลพร้อมทั้งลงพื้นที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์โดยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 15 ท่าน รวบรวมเอกสาร และข้อมูลที่ให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการ วิธีประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการของชุมชนค่ายบกหวาน โดยจะมีการคัดกรองเอาข้อมูลอย่างเหมาะสมรอบด้าน ภายใต้กรอบหรือแนวทางของหลักสารานุกรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากสำรวจด้วยแบบสอบถามและได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก และเอกสารทั้งหมด โดยปายสรุปผลการวิจัยด้วยการเรียงเรียงเนื้อหา (content analysis) ตามกรอบแนวคิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของชุมชนค่ายบกหวานภายใต้กรอบแนวคิดด้วยหลักสารานุกรม

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของชุมชนค่ายบกหวาน เพื่อเป็นต้นแบบหรือหาข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะวิธีการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ทั้งนี้ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นถึงแผนภูมิให้เข้าถึงความเข้าใจ

4. การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรมของชุมชนค่ายบกหวาน ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีแบบบรรยายโวหารในเชิงคุณภาพตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับ

- 1) ข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาจัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการทำวิจัย
- 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive and nanlytic Suudy) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อมาวิเคราะห์ตามหลักข้อสรุปแบบอุปนัย
- 3) สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยเสนอแนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การศึกษา หลักคำสอนสำคัญในพุทธศาสนาผู้ที่ศีกต่างยอมรับว่าเป็นศาสนาที่สามารถสร้างสังคมสันติสุขหากบุคคลใดในสังคมยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ก็จะลดความยึดมั่นถือมั่น ลด ทิฐิ ความพยายบาท การเสริมสร้างสันติสุขนั้นเป็นกระบวนการหรือแสดงออกแก่กันภายในสังคมและชุมชน ของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคมเป็นบริการทางด้านสังคมสร้างกลไกในบริบทของชุมชน มีแนวโน้มทางสังคมที่มีคุณภาพตามสิทธิความพึงมีพึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง หลักการของเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งของการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นหนทางให้เกิดความสามัคคีปรองดองร่วมมือกัน ดังนั้นการเสริมสร้างตามหลักพุทธธรรมต้องเริ่มจากภายในสู่ภายนอก ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความสุข ความบริสุทธิ์และ ทำให้มีผลต่อสังคมและชุมชน ในทางพุทธศาสนาที่เรีกกันว่าเป็นการเสริมสร้าง

สุขภายในออกสู่ภายนอก เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุมชนสันติสุขอย่างชัดเจนตามหลักของสาราณียธรรม 6 เป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกันคำอธิบายนี้สอดคล้องกับเรื่องการแก้ไขขัดแย้งในบริบททางพุทธศาสนาปัญหาของชุมชนตำบลค่ายบกหวานมากที่สุด สร้างความเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันได้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมก้าวสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักพุทธธรรมที่เป็นพลังอันเสริมสร้างให้คนในสังคมและชุมชนมีความสำนึกร่วมและยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนดให้เป็นไปอย่างมีคุณธรรมไปพร้อม ๆ กันสู่เส้นทางแห่งหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมและชุมชนเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองพัฒนาแนวคิดในการแสดงความคิดเห็นเปิด การบริการทางด้านสังคม การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งภายในชุมชนมีความเชื่อมั่นและมีศักยภาพและแก้ไขปัญหา เปลี่ยนแปลงจากการดำเนินชีวิตแบบเดิมและที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ บทบาทสำคัญในการร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการในฐานะเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าสินค้าพื้นเมืองเกิดที่เกิการเปลี่ยนแปลงขึ้นทางด้านเศรษฐกิจเสริมสร้างความมั่นคงบุคคล ร่วมมือกันรักษาการศึกษาของสังคม ทั้งทางพฤติกรรมให้เกียรติเคารพตนเองและผู้อื่นให้ดำเนินไปด้วยดีราบรื่น และมีความสุขด้วยอยู่ในความพอดี

2. ผลการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การศึกษา หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข ในด้านภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจและการอยู่ร่วมกันของชุมชนค่ายบกหวานทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนค่ายบกหวานเป็นชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านมาแต่ดั้งเดิม เพื่อที่จะสร้างรายได้เสริมจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลายเป็นอาชีพเสริม ด้วยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เน้นย้ำการผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพให้ดีที่สุด และระเบียบวินัยวัฒนธรรมประเพณี การนำหลักสาราณียธรรม มาเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันขับเคลื่อนให้สังคมเกิดสันติสุขได้ ลดความขัดแย้งขจัดความเหินแกลตัวป้องกันไม่ให้เกิดการฉกฉวยรุนแรงจากความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง หลักพุทธธรรมสะท้อนให้เห็น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต เป็นพื้นฐานในการไปสู่การเสริมสร้างสังคม อิงอาศัยหลักพุทธธรรมนำหลักการของสาราณียธรรม มาแก้สภาพปัญหาหรือหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักอภัยทาน การอดโทษ หรือการยกโทษให้แก่กัน ไม่ถือโทษโกรธพยาบาทอาฆาตจองเวรต่อ หลักสัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีวิตชอบ) การประกอบสัมมาชีพ ทำมาหากินอย่าง สุจริตชน ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดประเพณี ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางมีพระภิกษุสงฆ์สงเคราะห์ ช่วยเหลือด้าน ขัดเกลารับเรื่องจิตใจ รวมถึงการเพาะบ่มจิตใจขัดเกลานิสังข์ของผู้อาศัยอยู่ภายในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมภายในจิตใจอันดีงาม มีความรักใคร่ในถิ่นฐานให้เกิดเอื้อเฟื้อต่อผู้ที่เข้ามาเยือนซึ่งกันและกัน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชากรภายในชุมชน เป็นการเสริมสร้างของชุมชนของตนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

3. ผลการศึกษาการวิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การศึกษาพบว่า การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสาราณียธรรม เป็นการประยุกต์คือการส่งเสริมชุมชนหรือสังคมให้มีความสงบ สุขทั้งภายใน และภายนอก มีความเป็นเอกภาพและสอดคล้อง หลักพุทธภายใต้กรอบหลักสาราณียธรรม เป็นการสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง ที่มุ่งเน้นถึงการ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และการพัฒนา กลุ่มชน และชุมชน การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคมเป็นบริการทางด้านสังคมสร้างบริบทของชุมชน เมตตาภาวกรรมมาใช้ในการส่งเสริมสังคมหรือชุมชนให้เกิดสันติสุขเป็นเรื่องที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจของ

ผู้อื่นมีการเอื้อเพื่อสงเคราะห์ ซึ่งจะประกอบหลักเมตตาธรรม พบว่า เมตตา มีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมโลกมาก เพราะทำให้โลกมนุษย์เราอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เป็นการนำหลักเมตตาธรรมมาปรับใช้ด้วยความปรารถนาดีรู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์หลักขันติธรรมจะเห็นได้จาก ความอดทนที่เกิดขึ้นจากการที่เราถูกกระทำโดยฝ่ายตรงข้าม อาจเป็นการถูกกระทำทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การด่า การทำร้าย การกล่าวเสียดสี การหมิ่นประมาท เป็นต้น สร้างเชื่อมั่นในสันติวิธีทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข คือมีความเข้าใจด้วยเหตุผลและหลักการ ยอมรับความเห็นหลากหลาย เข้าใจในความเห็นต่าง มีความชอบธรรม เป็นหลักพุทธธรรมในศาสนาที่สะท้อนเป็นแนวทางหลักพื้นฐานที่จะนำมาปฏิบัติและนำไปเสริมสร้างสังคมและชุมชนให้เกิดความผาสุกไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักษาประเพณีวัฒนธรรมบนความก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยี มีความเห็นร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เป็นหลักแห่งวิถีชุมชน เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมและพัฒนาสังคมและชุมชน ที่เจริญงอกงามในภาคหน้า

อภิปรายผล

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการศึกษาการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรม เป็นหลักธรรมในการกระทำหรือแสดงออกแก่กันภายในสังคมและชุมชนของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคมเป็นบริการทางด้านสังคมสร้างกลไกในบริบทของชุมชน มีแนวโน้มทางสังคมที่มีคุณภาพตามสิทธิความพึงมีพึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง หลักการของเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหลักพุทธธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งของการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นหนทางให้เกิดความสามัคคีปรองดองร่วมมือกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์อมร อมโร สีดา และคณะ (2562) เรื่อง “หลักสารณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกันกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท สามารถสรุปได้ เป็น 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คิด พูด ทำ ด้วยเมตตา มาจาก สารณียธรรม 3 ข้อ คือ เมตตากายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวาจากรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา) ประการที่สอง ในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตรงกับสารณียธรรมข้อ สารณโภคิ (แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน) ประการที่สาม ในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง นั้นเริ่มมาจากสถาบันทางสังคม สอดคล้องกับจรรยา ศิริอรธ และพระปลัดสมชาย บโยโค (2559) เรื่อง “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี กรณีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” พบว่า ลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกกลุ่มในองค์กร ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการที่ได้นำเสนอไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง จัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีระหว่างชุมชนหลักสารณียธรรม 6 สามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจที่ตรงใจของประชาชนสามารถดำเนินชีวิต หรือพักอาศัยร่วมกันได้อย่างมีสุขโดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนค่ายบกหวานมากที่สุดสร้างความเอื้อต่อการอยู่ร่วมกันได้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมก้าวสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สุขตามหลักพุทธธรรมที่เป็นพลังอันเสริมสร้างรักทอให้คนในสังคมและชุมชนมีความสำนึกร่วมและยอมรับ และปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่กำหนดให้เป็นไปอย่างมีคุณธรรม

2. การศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการศึกษา หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข การนำหลักสาราณียธรรม มาเสริมสร้างชุมชนสันติสุขเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันขับเคลื่อนให้สังคมเกิดสันติสุขได้ ลดความขัดแย้ง ขจัดความเห็นแก่ตัวป้องกันไม่ให้เกิดการฉกฉวยความรุนแรงจากความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง หลักพุทธธรรมสะท้อนให้เห็น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของอภินันท์ จันตะนี (2561) เรื่อง “พุทธรัฐศาสตร์สำหรับส่งเสริมความมั่นคงแห่งพลเมือง” พบว่า เป็นการบำรุงธัญญาหารให้อุดมสมบูรณ์ ส่งเสริมคนดีมีความประพฤติดี ส่งเสริมอาชีพสุจริตแก่ประชาชน และการพูดจาปราศรัยให้ไพเราะมีเหตุผลและประโยชน์ คือการช่วยเหลือกิจการของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจและแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยบอกสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี สูความหลุดพ้นจากทุกข์ของบุคคลทั้งปวงและส่งเสริมความมั่นคงให้กับประชาชนพลเมือง ให้มีคุณธรรมจริยธรรมภายในจิตใจอันดีงาม มีความรักใคร่ในถิ่นฐานให้เกิดความสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อผู้ที่เข้ามาเยือน และเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายอย่างไม่มีปัญหาด้วยความเข้าใจทุกขั้นตอน เป็นการเสริมสร้างชุมชนของตนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของชุมชนค่ายบกหวาน

3. การศึกษาวิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสาราณียธรรมของตำบลค่ายบกหวาน แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสาราณียธรรมเป็นการประยุกต์เสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธภายใต้กรอบหลักสาราณียธรรมซึ่งนำหลักของความ เมตตาการุณยธรรมมาใช้ในการส่งเสริมสังคมหรือชุมชนให้เกิดสันติสุขเป็นเรื่องที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นมีการเอื้อเฟื้อสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกัน การมีหลักเมตตาจริยธรรมมาปรับใช้ด้วยความปรารถนาดีรู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกันพยายามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ ด้านร่วมคิดร่วมสร้างเชื่อมั่น หลักของเมตตา มโนกรรม มาประกอบกับความเข้าใจ ด้วยเหตุผลและการยอมรับมีความชอบธรรมร่วมขับเคลื่อนชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หลักสาราณียโลกี เป็นแนวทางหลักพื้นฐานที่จะนำไปเสริมสร้างสังคมและชุมชนให้เกิดความผาสุกไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเสริมสร้างมนุษย์ให้มีสัมพันธที่ดี หลักศีลสามัญญตา เป็นการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสถานที่ถูกต้อง บ่งบอกถึงคนมีคุณธรรมในจิตใจอ่อนน้อมประพฤติตนเป็นหลักเบื้องต้นที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หลักทิวาสัมมัญญตา เป็นหลักแห่งวิถีชุมชนที่เป็นประโยชน์มีความเห็นชอบร่วมกันปรับความเข้าใจ ยอมรับความเห็นด้วยความชอบธรรมซึ่ง สอดคล้องบทความวิชาการของสุทัศน์ ประทุมแก้ว และคณะ (2565) เรื่อง “พหุวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันของชุมชนตามแนวสาราณียธรรมเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า การอยู่ร่วมกันของชุมชนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด เชื้อชาติใด คนเหล่านี้ล้วนเป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกเดียวกัน หลักสาราณียธรรม จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์หรือคนในชุมชนระลึกถึงกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัย พระมหานาเกียรติ วิสุทฺโธ (ทองทวี) ที่ปรากฏผลพบว่า การบริหารจัดการชุมชนสร้างสรรค์ตามหลักสาราณียธรรม 6 การบริหารจัดการชุมชนสร้างสรรค์ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนสร้างสรรค์ตามหลักสาราณียธรรม 6 โดยเน้น 6 ด้าน คือ ด้านเมตตาการุณยธรรม เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่คนในชุมชนให้ความสำคัญด้านลดความขัดแย้งในครอบครัวและชุมชน ด้านเมตตาจริยธรรม เป็นการร่วมรณรงค์การใช้วาจาสุภาพต่อกันภายในชุมชน ด้าน

เมตตาเมตตาโนกรรม เสริมสร้างการผูกมิตรภาพที่ดีต่อกันภายในชุมชน ด้านสาธารณโภคี เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่คนในชุมชนช่วยกันดูแลสาธารณูปโภคในชุมชนอย่างดี อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม และมีความคุ้มค่า ด้านศีลสามัญญตา คนในชุมชนร่วมรณรงค์ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ด้านทวิญญูสามัญญตา เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่คนในชุมชนรณรงค์สร้างความสามัคคีปรองดองกันภายในชุมชน ซึ่งตรงกับแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน สะท้อนให้เห็นมิติและองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน เสริมสร้างค่านิยมรูปแบบใหม่ที่ยอมรับร่วมกัน บนฐานความไว้วางใจ และเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน ได้ช่วยเหลือตัวเองอย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักสาราณียธรรม ประกอบด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาเมตตาโนกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และทวิญญูสามัญญตา มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุขให้แก่ชุมชน ภายใต้บริบทของชุมชนค่ายบกหวานที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์การอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีพระสงฆ์ วัด และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางขัดเกลาในเรื่องจิตใจ ทำหน้าที่คอยประสานและเชื่อมความสัมพันธ์ภายในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงทำให้สามารถนำหลักสาราณียธรรมมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้คำแนะนำการนำหลักธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาชีวิตในชุมชน ร่วมคิดร่วมสร้างความเชื่อมั่นในสันติวิธีทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันแก้ปัญหาข้ามความเห็นต่างอย่างมีพลังด้วยหลักพุทธธรรม และมีความเห็นร่วมกันในการรักษาวิถีแห่งประเพณีวัฒนธรรมบนความก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยี ผ่านกิจกรรม กระบวน และความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนการจนได้วิธีการที่จะนำไปใช้โดยรูปแบบโมเดล คือ “BOKWAN Model”

Acts of Bond: มีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักเมตตาทายกรรม

Words of Generosity: การให้คำแนะนำการนำหลักธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาชีวิตในชุมชนตามหลักเมตตาวจกรรม

Line of Peaceful Thinking: ร่วมคิดร่วมสร้างเชื่อมั่นในสันติวิธีทำให้อุบัติภัยลดลง ตามหลักเมตตาโมกรรม

Worth of Community service: เห็นแก่ประโยชน์สาธารณะร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ตามหลักสาธารณโภคี

Conformity of behavior: ร่วมกันแก้ปัญหาก้าวข้ามความเห็นต่างอย่างมีพลังด้วยหลักพุทธธรรมตามหลักศีลสามัญญตา

Consensus: มีความเห็นร่วมกันในการรักษาวิถีแห่งประเพณีวัฒนธรรมบนความก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยี ตามหลักกฏฐสามัญญตา

สรุป

จากผลการศึกษา การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้ การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธธรรม เป็นการสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน เสริมสร้างค่านิยมรูปแบบใหม่ที่ยอมรับร่วมกัน บนฐานความไว้วางใจ และเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน ได้ช่วยเหลือตัวเองอย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักสาราณียธรรม ประกอบด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาวจกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และกฏฐสามัญญตา มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุขให้แก่ชุมชน ภายใต้บริบทของ

ชุมชนค่ายบกหวานที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์การอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีพระสงฆ์ วัด และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางขัดเกลาในเรื่องจิตใจ ทำหน้าที่คอยประสานและเชื่อมความสัมพันธ์ภายในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงทำให้สามารถนำหลักสาราณียธรรมมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้คำแนะนำการนำหลักธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาชีวิตในชุมชน ร่วมคิดร่วมสร้างความเชื่อมั่นในสันติวิธีทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันแก้ปัญหาก้าวข้ามความเห็นต่างอย่างมีพลังด้วยหลักพุทธธรรม และมีความเห็นร่วมกันในการรักษาวิถีแห่งประเพณีวัฒนธรรมบนความก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยี ผ่านกิจกรรม กระบวน และความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนการจนได้วิธีการที่จะนำไปใช้โดยรูปแบบโมเดล คือ “BOKWAN Model”

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นั้นมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดังนั้นสามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ในบริบท วัด ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นหรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้ชุมชนของตนเองเข้มแข็งที่จะนำหลักพุทธธรรมภายใต้กรอบหลักสาราณียธรรม 6 ด้วยวิธีดังกล่าว และผลของการวิจัยการถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขของชุมชนค่ายบกหวานนำไปเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นไปในแนวทางปฏิบัติและพัฒนานำไปสู่ความเป็นชุมชนของการเรียนรู้ บนพื้นฐานแนวคิดของหลักพุทธธรรมประจักษ์ว่าสามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้และเป็นประโยชน์ ดังนี้

1) วัด ควรนำไปใช้ในการส่งเสริมขัดเกลาในเรื่องจิตใจการเพาะบ่มจิตใจขัดเกลานิสัยของผู้อาศัยอยู่ภายในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมภายในจิตใจอันดีงามให้สังคมหรือชุมชนมีการเอื้อเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกันขับเคลื่อนชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เป็นการบริหารวัดและชุมชนให้ช่วยกันดูแลสาราณูปโภค เกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน

2) ชุมชน ควรนำไปใช้ในการส่งเสริมยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นมีการเอื้อเพื่อสงเคราะห์ มุ่งช่วยเหลือกันและกัน ผูกมิตรภาพให้คำแนะนำหลักธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาชีวิตในชุมชน ให้มีศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม

3) องค์กรท้องถิ่นหรือส่วนราชการควรชักจูงส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกระตือรือร้นสนใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการปรับปรุง สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น มีการมุ่งวางแผน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มประชาชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมการศึกษา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเอื้อส่งเสริมความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ใ้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากการทำวิจัยเรื่องการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ภายใต้กรอบแนวคิดของหลักสาราณียธรรม ๖ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละประเด็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและง่ายต่อการมาวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

- 1) ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรด้วยหลักพุทธธรรม
- 2) ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความแตกแยกในสังคมออนไลน์ตามหลักพุทธสันติวิธี
- 3) ศึกษาการสร้างรูปแบบชุมชนสันติสุขด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและพุทธนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัลยากร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. บัณฑิตบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์. 7(2). 263-274.
- จรรยา ศิริอรธ และพระปลัดสมชาย ปโยโค. (2561). การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. 4 (2).144-158.
- พระมหานำเกียรติ วิสุทธิ (ทองทวี). (2564). การบริหารจัดการชุมชนสร้างสรรค์ตามหลักสาราณียธรรม 6. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชมนตรี. 8(3), 14-24.
- จรรยา ศิริอรธ และพระปลัดสมชาย ปโยโค. (2559). การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนโดยพุทธสันติวิธี ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 4(2), 144-158.
- พระสมุห์อมร อมโร (สีดำ) และคณะ. (2562). หลักสาราณียธรรม : แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. วารสารมหาจุฬาราชมนตรี. 6(4), 1726-1742.
- ภาวัฒน์ พันธุ์แพ. (2547). ผู้นำกับองค์กรแห่งการเรียนรู้, วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 24(3), 51-62.
- สุทัศน์ ประทุมแก้ว และคณะ. (2565). พหุวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันของชุมชนตามแนวสาราณียธรรมเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 10(5), 2313-2325.
- อภิรักษ์ จันตะนี. (2561). พุทธรัฐศาสตร์สำหรับส่งเสริมความมั่นคงแห่งพลเมือง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 10 (2). 287-296.
- Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang). (2021).Creation of Ethical Values in Thailand's IsaanLiterature for Sustainable Social Development. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education. 12 (3), 4098-4105.

ความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ
เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
Needs Assessment of Curriculum Administration in Special Education
Centers Region 9 under Special Education Bureau

สมใจ มณีวงษ์

SomJai Maneewong

ศศิธรดา พงษ์ไทย

Sasirada Pangthai

วรรณภา นันทะแสง

Wanapa Nantasang

วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

Pitchayabandit College

E-mail: sasirada.p63@gmail.com

Received: 23 October 2023; Revised: 12 November 2023; Accepted: 15 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 229 คน โดยการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพที่ปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.96$) และ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.75$)

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($\bar{X} = 4.62$) และ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.61$)

3. ดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.159 ถึง 0.211 โดยด้านที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดเป็นลำดับแรกคือ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม ($PNI_{Modified} = 0.211$) รองลงมาคือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($PNI_{Modified} = 0.178$) และ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศเป็นลำดับสุดท้าย ($PNI_{Modified} = 0.159$)

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, การบริหาร, หลักสูตรสถานศึกษา, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This research article was descriptive research. The purposes of this research was to study the present state, desirable state, and priority needs index of curriculum administration in special education centers, region 9 under special education bureau. The sample group were under special education bureau and the total of 229 informants, which consisted of school administrators and teachers who obtained from the simple random sampling. Data were collected using questionnaires. The data were analyzed by finding percentage, mean, standard deviation and modified priority needs index

The research results were found that :

1. The present state of curriculum administration in special education centers, region 9 under special education bureau. When considering each step, the results were found that the curriculum implementation was at the highest level ($\bar{X} = 3.97$), secondly, form the curriculum implementation planning ($\bar{X} = 3.96$) and the resources and environment service was the lowest level ($\bar{X} = 3.75$).

2. The desirable state of curriculum administration in special education centers, region 9 under special education bureau. When considering each step, the results were found that the curriculum implementation was at the highest level ($\bar{X} = 4.64$), secondly, form the supervision, followed-up and evaluation ($\bar{X} = 4.62$) and the curriculum implementation planning was the lowest level ($\bar{X} = 4.61$).

3. The priority needs index ($PNI_{Modified}$) of the curriculum administration in special education centers, region 9 under special education bureau ranged from 0.159 to 0.211. The resources and environment service was the highest priority needs index ($PNI_{Modified} = 0.211$), secondly, form the supervision, followed-up and evaluation ($PNI_{Modified} = 0.178$) and the Information analyzing and design was the lowest priority needs index ($PNI_{Modified} = 0.159$).

Keywords : priority needs index, administration, Curriculum, Special education centers

บทนำ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมของคนพิการด้วยหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษกับผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นย่อมต้องเป็นผลมาจากการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและเข้มแข็ง กล่าวคือ เมื่อนำไปปฏิบัติจริงจะต้องทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และทุกฝ่ายจะต้องเข้าใจและช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาและเติมเต็มผู้เรียนในทุกๆ ด้าน (ศศิณัฐ์ สรรคบุรณารักษ์ และ อติยศ สรรคบุรณารักษ์, 2558) ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 พบว่า การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายเป็นหนึ่งในประเด็นของมาตรฐานที่ 2

กระบวนการบริหารและการจัดการ ซึ่งสัมพันธ์ต่อเนื่องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาทั้งมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการวางแผน การจัดการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน และติดตามประเมินผลหลักสูตรโดยการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่น ๆ ในสถานศึกษา แต่แตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต้องอาศัยการทำงานจากหลายฝ่าย โดยมีทั้งการบริหารงานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ รวมไปถึงงานบริการ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ (รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์, 2557; กษมา ชนะวงศ์, 2564)

ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการบริหารงานในระดับมากที่สุดอันดับแรก คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร (สันธิ์สินี ทองเจือเพชร, 2563) นอกจากนั้น สถานศึกษาประเภทอื่นในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่จัดการศึกษาในลักษณะใกล้เคียงกับศูนย์การศึกษาพิเศษ อย่างเช่น โรงเรียนการศึกษาพิเศษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาการบริหารวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (รัชนิกร ภูมิศรี และ ปณิธาน วรณวลัย, 2561) สอดคล้องกับ สุกัญญา จัตุรงค์ (2557) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 พบว่า การบริหารหลักสูตรด้านการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้น สถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และสถาบันครอบครัวควรร่วมมือกันวางแผนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จึงเห็นสมควรพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนพิการ พุทธศักราช 2563 ขึ้น โดยนำหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นกรอบแนวทางและกำหนดทิศทางเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนพิการ เพื่อให้ผู้เรียนพิการได้รับการช่วยเหลือ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน รวมทั้งได้รับการเตรียมความพร้อมเปลี่ยนผ่านไปสู่ช่วงชีวิตใหม่ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2563)

ในปัจจุบันมีศูนย์การศึกษาพิเศษหลายแห่งอยู่ในระหว่างเริ่มดำเนินการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาใหม่ หรือแม้แต่ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดทำและนำหลักสูตรใหม่นี้ไปใช้แล้ว ยังพบปัญหาและข้อจำกัดในการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งอาจมีสาเหตุจากแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษที่มีอยู่นั้นยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงอย่างสมบูรณ์มากนัก ผู้วิจัยมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบพิเศษเรียนร่วม จึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเกิดประโยชน์สำหรับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งส่งเสริมให้เกิดแนวทางการพัฒนางานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 561 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวน 229 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จำนวน 10 คน โดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

1.2.2 ครูผู้สอนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จำนวน 219 คน และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 2.1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร
- 2.1.2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ
- 2.1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.1.4 การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม
- 2.1.5 การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้
- 2.1.6 การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.1.7 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
- 2.1.8 การปรับปรุงและพัฒนา

2.2 ตัวแปรตาม คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 1 ชุด ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบเป็นแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีข้อความจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษาสูงสุด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert scale) โดยทุกข้อจะมีคำตอบแบบตอบสองคู่ (Dual-response format) หรือ

2 สภาพ คือ ระดับของสภาพจริงที่เป็นอยู่ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และระดับของสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือด้วยตนเอง โดยสร้างแบบสอบถามเป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน 1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร 2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ 3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 4. การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 5. การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ 6. การนำหลักสูตรไปใช้ 7. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 8. การปรับปรุงและพัฒนา

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาร่างแบบสอบถาม ตามคำนิยามของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายที่ 9 และวัตถุประสงค์เป็นหลัก จำนวน 1 ชุด

4.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมขององค์ประกอบของสาระการวัด ความถูกต้องเหมาะสมในด้านการใช้ภาษา ความเรียบร้อย และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข

4.5 นำร่างแบบสอบถามที่แก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ลงความเห็นและให้คะแนนวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (มณีรัตน์ พัฒนสมบัติสุข, 2564) ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

4.6 นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

4.7 นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลซึ่งไม่ได้ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน และนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (มณีรัตน์ พัฒนสมบัติสุข, 2564) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99

4.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นนำไปจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.1 ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้วยตนเอง และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ แล้วจึงไปขอรับแบบสอบถามคืน โดยขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ประสานงานในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามและติดต่อขอรับคืนด้วยตนเอง

5.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

6.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) แล้วนำค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมิน โดยวิธีการแปลผลตามเกณฑ์สัมบูรณ์ ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร	3.83	0.04	มาก	4.46	0.03	มาก	0.164	7
2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ	3.85	0.05	มาก	4.46	0.04	มาก	0.159	8
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.88	0.05	มาก	4.54	0.03	มากที่สุด	0.171	4
4. การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม	3.75	0.05	มาก	4.54	0.04	มากที่สุด	0.211	1
5. การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้	3.96	0.05	มาก	4.61	0.04	มากที่สุด	0.166	6
6. การนำหลักสูตรไปใช้	3.97	0.04	มาก	4.64	0.04	มากที่สุด	0.169	5
7. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล	3.92	0.02	มาก	4.62	0.02	มากที่สุด	0.178	2
8. การปรับปรุงและพัฒนา	3.91	0.03	มาก	4.58	0.03	มากที่สุด	0.172	3
รวม	3.88	0.04	มาก	4.56	0.03	มากที่สุด	0.173	-

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าสภาพที่ปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.96$) และ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.75$)

เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($\bar{X} = 4.62$) และ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.61$)

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมพบว่า ค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.159 ถึง 0.211 ด้านความต้องการที่จะพัฒนาพบว่ามีค่า PNI_{Modified} สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม ลำดับที่ 2 คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ลำดับที่ 3 คือ การปรับปรุงและพัฒนา ลำดับที่ 4 คือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ลำดับที่ 5 คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ลำดับที่ 6 คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ลำดับที่ 7 คือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และ ลำดับที่ 8 คือ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับประนม มะธิบิไซ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อหลักสูตรฯ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนโดยการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานการใช้รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษในประเทศไทย พบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการมากที่สุด คือ การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และสอดคล้องกับสภาพการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนกลุ่มทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่สำหรับเด็กพิการทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลตามความพิการ (ไพฑูริย์ ศรีเชย , 2564) แสดงให้เห็นว่าในสภาพปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่หลัก คือ จัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มด้วยการตั้งเป้าหมายที่กำหนดในแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะบุคคล และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและเทคนิคที่หลากหลายตามระดับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน สอดคล้องกับเสาวณิต รมศรี และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจและตามศักยภาพของผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ และสำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับ อีระเดช เรือนแก้ว และ ชูชีพ พุทธิประเสริฐ (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนอ้อมกอดวิฑูรย์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้านการส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งเป็นปัญหามาจากงบประมาณในการปรับปรุงหลักสูตรมีจำกัด

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นเดียวกันกับสภาพปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาที่กล่าวไว้ในบทนำถึงช่วงระยะเวลาการปรับเปลี่ยนหลักสูตรสถานศึกษาจากหลักสูตรเดิมมาเป็นหลักสูตรใหม่ อาจเป็นเหตุที่ทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนยังคงต้องการเสริมสร้างระดับการปฏิบัติให้สูงขึ้น หรือต้องการทราบแนวทางในด้านการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับเกศรา ตุ่มคำ และสนิท หาจตุรัส (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านแม่ชะบุ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบปัญหา คือ มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอยู่บ่อยครั้ง ทำให้คณะครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ รองลงมา คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม

และประเมินผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ขั้นตอนที่สามารถเป็นข้อมูลยืนยันผลการนำไปใช้ได้ คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล สอดคล้องกับสุกัญญา จัตุรงค์ และ อภิชาติ เสนะนันท์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 3 จากการบริหารหลักสูตรทั้งหมด 7 ด้านที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ แสดงให้เห็นว่าศูนย์การศึกษาพิเศษยังไม่ค่อยมีการวางแผนก่อนการนำหลักสูตรไปใช้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพปัญหาทางการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิษฐ์กับสถานประกอบการ โดยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ (กัญญาภัค มะตอง และ ชัชภูมิ สีส้มภู, 2565) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังมีสถานศึกษาอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากศูนย์การศึกษาพิเศษพบสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษยังต้องส่งเสริมให้มีการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้เพิ่มมากขึ้น

ดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมพบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.159 ถึง 0.211 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ เป็นอันดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องการพัฒนาการสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม เป็นอันดับแรก ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับศักรินทร์ สวัสดิ์เอื้อ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิถีอีสานของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สื่อการเรียนการสอนยังมีไม่เพียงพอและตรงตามหลักสูตรซึ่งอาจเป็นผลมาจากงบประมาณในการปรับปรุงหลักสูตรมีจำกัด หรืออาจเป็นมาจากการโยกย้ายของครูและบุคลากรอยู่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง ซึ่งงบประมาณ และบุคลากรถือเป็นทรัพยากรหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนในระดับสถานศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้วย (ธีระเดช เรือนแก้ว และ ชูชีพ พุทธประเสริฐ, 2562; มัทธนา คงทวีบุญ และ สนิท หาจิตรัส, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.159 ถึง 0.211 ด้านความต้องการที่จะพัฒนาพบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับแรก คือ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม ลำดับที่ 2 คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ลำดับที่ 3 คือ การปรับปรุงและพัฒนา ลำดับที่ 4 คือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ลำดับที่ 5 คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ลำดับที่ 6 คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ลำดับที่ 7 คือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และ ลำดับที่ 8 คือ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ ทั้ง 8 ด้านมีความ

ต้องการจำเป็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนา โดยเรียงลำดับความสำคัญให้เกิดความชัดเจนสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

สรุป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา คือ การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.96$) และ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.75$) 2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($\bar{X} = 4.62$) และการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) 3) ดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.159 ถึง 0.211 ด้านที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดคือ การสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม ($PNI_{Modified} = 0.211$) รองลงมาคือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($PNI_{Modified} = 0.178$) ลำดับสุดท้ายคือการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำสารสนเทศ ($PNI_{Modified} = 0.159$)

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายให้ครูผู้สอน หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทรัพยากรและบริการสภาพแวดล้อม ให้สำรวจ จัดหา และประสานงานการเข้าใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และกิจกรรมอื่น ๆ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมทั้งสำรวจ จัดหา และเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ห้องเรียน อาคาร และมุมต่าง ๆ ไว้สนับสนุนและบริการครูผู้สอนและมีความปลอดภัย

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำคำสั่งแต่งตั้ง หรือประกาศการมอบหมายภาระงานในหน้าที่แก่ครูผู้สอนโดยคำนึงถึงวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ตามความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมให้ชัดเจนและเป็นไปตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะที่ ก.ค.ศ. กำหนด

1.3 ครูผู้สอนควรบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้รับมาให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์สูงสุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีส่วนร่วมในการรักษาและดูแลสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาในฐานะที่เป็นบุคลากรของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายอื่นของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาหลังจากที่มีนำสภาพปัจจุบันมีระดับการปฏิบัติน้อย หรือประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูง ไปปรับใช้ในการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายของศูนย์การศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- เกษมา ชนะวงศ์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, อุดรธานี.
- กัญญาภัค มะทอง และ ชัชภูมิ สีชมภู. (2565). แนวทางการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมติดกับสถานประกอบการ. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 5(5), 117-128.
- เกศรา ตุ่มคำ และ สนิท หาจตุรัส. (2563). การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านแม่ชะบู่ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการ PDCA. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 8(31), 265-273.
- ธีระเดช เรือนแก้ว และ ชูชีพ พุทธประเสริฐ. (2562). แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนอมก้อวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 3(1), 130-131.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูรย์ ศรีเชยและคณะ. (2564). การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนกลุ่มทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่สำหรับเด็กพิการทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์. 6(3), 283-294.
- ประนอม มะธิปไตย, ไพโรจน์ ไพโรเขียว, และ ยุทธพงษ์ เกษางาม. (2564). การประเมินหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี พุทธศักราช 2564. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี.
- มณีนรีศรี พัฒนสมบัติสุข. (2564). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลและสังคมศาสตร์. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 8(2), 329-343.
- มัทธนา คงทวีบุญ และ สนิท หาจตุรัส. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 8(30), 268-279.
- รัชนิกร กุฎีศรี และ ปณิธาน วรณวลย์. (2561). ศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 7(25), 237-246.
- รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงศ์. (2557). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร. ครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- ศศิณัฐ สรรคบุรณารักษ์ และ อติยศ สรรคบุรณารักษ์. (2558). การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ห้องเรียนที่กว้างเท่ากับโลก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 10(28), 1-14.
- ศักรินทร์ สวัสดิ์เอื้อและคณะ. (2560). ผลการดำเนินงานหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิถีสาน ของโรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2), 205-213.
- สันธิสนี ทองเจือเพชร. (2563). สภาพการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 8(3), 113-126.

- สุกัญญา จัตรงค์ และ อภิชาติ เสนะนันท์ (2557). การบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7. วารสารวิชาการ Veridian E- Journal. 9(1). 1473-1487.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2556). การศึกษาสภาพการดำเนินงานการใช้รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษในประเทศไทย. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2558). ร่างโปรแกรมการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พุทธศักราช 2558. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2563). หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนพิการ พุทธศักราช 2563. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, อุดรธานี.
- เสาวณิต ร่มศรี และคณะ. (2561). การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 7(2), 647-659.

การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม : กรณีศึกษาตำบลไชยσο
อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

Development of happiness for Thai elderly with Buddhist principles : A case
study of Chai so sub-district, Chumphae district, Khon Kaen province

พระวีระพงษ์ วชิรญาณ (แสงสว่าง)

Phra Wirapong Vajirayano (Sangsawang)

พระมหาพงศ์พรทิตย์ สุธีโร

PhraMaha Pongtharatid Sutheero

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

E-mail: wiraphngssaengswang972@gmail.com

Received: 26 September 2023; Revised: 19 December 2023; Accepted: 19 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาตำบลไชยσο อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม : กรณีศึกษาตำบลไชยσο อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 รูป/คนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอ

ผลการวิจัยพบว่า:

1. แนวคิดการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ มีดังนี้ (1) สุขภาวะทางกาย คือ ไม่เป็นโรค มีร่างกายแข็งแรง (2) สุขภาวะทางจิต คือ มีสุขภาพจิตดีพร้อมในการดำเนินชีวิต (3) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง สุขภาวะที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันด้วยดีของกลุ่มคน (4) สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง ความรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว

2. หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุใช้หลักภavana 4 โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสม พักผ่อนอย่างเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งอดทน และเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม รู้เท่าทันสภาวะของโลกและสังขารตามความเป็นจริง

3. การพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ ใช้หลักภavana 4 มาใช้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ และออกกำลังกายตามความเหมาะสมกับวัย ส่งเสริมให้องค์กรทางศาสนา เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสถาบันครอบครัว ให้ความรู้ใหม่ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: การพัฒนาสุขภาวะ, ผู้สูงอายุ, หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of the research article were to study the concepts and theories on the development of the elderly well-being, to study the principles of Buddha-dhamma (The Buddha's teachings), suitable for enhancement of well-being of the elderly, especially those people dwelling in Chai So subdistrict, Chum Phae district, Khon Kaen province as the case study, and to analyze the development of the elderly well-being, based on Buddha-dhamma. The study was engaged in the qualitative research methodology. The interview was used to collect the qualitative data from sixteen qualified experts, and the content analysis was used to explain and present the given data.

The research findings were as follows:

1. The concepts on the development of the elderly well-being consisted of four following issues: 1. The physical well-being meant not having illness and having a good health. 2. The mental well-being indicated a good mental condition to earn a living. 3. The social well-being implied a good association between oneself and other persons. 4. The spiritual well-being signified the literacy and differentiation of good and evil reasons.

2. The Four Types of Cultivation or Development (Bhavana in Pali) were suitable for strengthening the well-being of the elderly. Based on those principles, the elderly were encouraged to have food in moderation, to have adequate rest and relaxation, to strengthen their minds, and to flourish their wisdom with virtues, being literate at the global phenomena and the bodily formation (Sangkhara in Pali) in reality.

3. The principle of Bhavana was implemented to develop the well-being of the elderly by recommending them to have healthy meals in moderation, to do adequate and regular exercise, promoting the religious organizations as the community center to organize the significant religious days, related to the family institution, and educating the people about new knowledge for sake of their living life.

Keywords: Development, Well-being, Elderly, Buddha-dhamma

บทนำ

ชีวิตที่มีคุณภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของบุคคลทุกคน ดังนั้น เป้าหมายหลักของการพัฒนา ประชากรในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตาม ย่อมต้องการให้ประชากรในประเทศของตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดี (วิภาพร มาพบสุข, 2550) ผลจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ สาธารณสุข และความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวที่สามารถควบคุมการเพิ่มของประชากรในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาว หรือสามารถลด อัตราการเกิดได้อย่างรวดเร็วตามเป้าหมายในระยะเวลาอันสั้น ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางอายุของประชากร ซึ่งหมายถึง ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าอัตราการพึ่งพิงของประชากรกลุ่มผู้เยาว์จะลดลง ในทางตรงข้าม อัตราการพึ่งพิงของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น ประชากรวัย เด็กมีแนวโน้มลดลงในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โครงสร้างของประชากรกำลังมีการ เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังกล่าวนี้นี้ ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7

ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และอายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546)

องค์การสหประชาชาติ ตระหนักถึงปัญหาของผู้สูงอายุ จึงได้มีมติในที่ประชุมสมัชชาโลก ว่าด้วยผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2525 เพื่อจัดให้มีแผนพัฒนาระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และในส่วนของประเทศไทยโดยฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ได้ร่างสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลไว้ในมาตรา 21 วรรค 2 ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณสุขในประเทศ ของตนเองโดยเสมอภาค และมาตรา 25 ว่า ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอ และมีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน (อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, 2551) ปัญหาสำคัญ คือ ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 คือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10.5 และจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573 คาดว่าในปี 2571จะมีผู้สูงอายุเกิน 60 ปี ร้อยละ 23.5 และจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.7 ในปี พ.ศ. 2573 สังคมไทยจึงกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ ได้แก่ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มี อายุยืนยาวขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ภาวะการเจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้มที่ลดลง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมี แนวโน้มที่ลดลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนี้ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ พระพุทธศาสนามีภูมิปัญญาและแนวทางในการพัฒนาสุขภาพที่สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเหตุที่หลักคิดในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องอริยสัจสี่นั้นเป็นระบบคิดที่อธิบายได้ว่า ชีวิตมีความทุกข์ ความทุกข์ต่าง ๆ เกิดจาก เหตุ ความทุกข์ต่าง ๆ สามารถหมดไปได้ และมีวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ ได้อย่างไรก็ตาม ความทุกข์ของผู้สูงอายุนั้นเป็นความทุกข์ทั้งทางร่างกายและทางใจ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึง ต้องดูแลทั้งร่างกายและจิตใจให้สมดุลกัน ดังนั้น ในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุจึงควรใช้หลักพุทธธรรมบำบัด มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หมวดหนึ่งที่เป็นรากฐานของการพัฒนาคน ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นหลักธรรมหนึ่งที่เครื่องช่วยทำให้เจริญเพราะมีการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป ประกอบด้วย 1) กายภาวนา (Physical Development) หรือ การพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ ให้รู้จักกิน อยู่ ดู ฟังเป็น สามารถเสพสิ่งเหล่านั้น ในทางที่เป็นคุณที่ไม่ให้เกิดโทษ รู้จักควบคุมไม่ให้เกิดความต้องการที่ฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็น ที่ มนุษย์ควรจะใช้ 2) สิลภาวนา (Social Development) หรือการพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่ เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยที่ตั้งอยู่ในกฎระเบียบ เพื่อให้การ ตอบสนองความต้องการของตนนั้น ไม่ไปเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายกับผู้อื่นเขา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเกื้อกูลกันได้ด้วยดีมีความสุข 3) จิตภาวนา (Emotional Development) หรือ การพัฒนาจิต คือ การมีจิตที่สมบูรณ์ ด้วยคุณธรรม ความดีงามสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพ มีความเข้มแข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพ มี ความเบิกบาน

ผ่องใสสงบสุข 4. ปัญญาภาวนา (wisdom/Cognitive Development) หรือการพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ อย่างเป็นนัยความคิด และการหยั่งรู้ถึงความจริง รู้เห็นอย่าง แท้ทันโลกและชีวิตตามความเป็นจริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544) ภาวนา 4 จึงมีคุณสมบัติที่เพิ่มคุณค่าให้แก่ตัวบุคคล พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับ การพัฒนาตน จึงเชิดชูบุคคลผู้มีตนที่พัฒนาแล้วว่าเป็นบุคคลสูงสุด “เปรียบเหมือนดอกบัวมีกลิ่นหอม ที่เกิดเจริญเติบโตในน้ำ แต่อยู่พ้นน้ำ ไม่เปดเปื้อนด้วยน้ำ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหานี้ ทำให้ผู้วิจัยในฐานะพระภิกษุผู้อยู่กับชุมชนผู้สูงอายุแห่งนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลไชยสอ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ให้ผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ นำไปพัฒนาตนเองให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและผู้สูงอายุสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาดำบลไชยสอ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม : กรณีศึกษาดำบลไชยสอ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาสุขภาพตามหลักพุทธธรรมแก่ผู้สูงอายุในเขตตำบลไชยสอ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คืองานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ไม่มีการสร้างเครื่องมือใหม่เพื่อวัดและหาสถิติทางตัวเลขเพื่อใช้ประกอบ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม รวม 16 รูป/คน ดังนี้

- 1) ผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน
- 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน
- 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน
- 4) พระภิกษุในเขตตำบลไชยสอ จำนวน 4 รูป

2. พื้นที่การวิจัย

ตำบลไชยสอ ตั้งอยู่ในเขต อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ที่ 1 บ้านไชยสอเหนือ หมู่ที่ 2 บ้านไชยสอใต้ หมู่ที่ 3 บ้านหนองตาไก้ หมู่ที่ 4 บ้านโนนทองหลาง หมู่ที่ 5 บ้านหนองสังข์ หมู่ที่ 6 บ้านท่าเตื่อ ประชากรส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนาปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์

และประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้สามารถตอบคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย คัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบ
- 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ มาทำการแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดประเภทตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมาย มาถอดความ จัดหมวดหมู่ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นการวิจัย

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แล้วนำไปเรียบเรียงลงในบทต่าง ๆ ในเชิงพรรณนาตามความมุ่งหมายและเหมาะสมแก่นเนื้อหาของงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลกและ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึงลักษณะของสุขภาวะมีดังนี้ (1) สุขภาวะทางกาย คือ ไม่ขาดแคลนวัตถุปัจจัยไม่เป็นโรค มีร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย ในชีวิตทรัพย์สินมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสุขภาวะทางกาย (2) สุขภาวะทางจิต คือ มีสุขภาพจิตดีเข้มแข็งมีจิตพร้อมในการ ดำเนินชีวิต มีสมาธิหลุดพ้นความครอบงำจากกิเลสสุขภาวะทางจิตในด้านต่าง (3) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง สุขภาวะที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันด้วยดีของกลุ่มคนใน ขนาดและลักษณะต่าง ๆ เช่นในครอบครัว ในชุมชน ในสถานที่ทำงาน ในสังคมขนาดใหญ่หรือ ประเทศและการอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้งโลก (4) สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง ความรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์ และความมีโทษซึ่งนำไปสู่ความมีจิตใจอันดีงามและเอื้อเพื่อแผ่สุขภาวะทางปัญญาช่วยให้ผู้คน บรรลุถึงความสุขที่แท้จริง ดังนั้นการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุจึงมีความเหมาะสมกับกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยสัจ 4

2. การศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 คือ

(1) ด้านกายภาวนา ประกอบด้วย มีกระบวนการชุมชนในการ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เป็นคุณ มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย และมี กระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพักผ่อนอย่างเพียงพอกับความต้องการทางร่างกาย (2) ด้านศีลภาวนา ประกอบด้วย มีกระบวนการชุมชนในการ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างที่ดีทางความ ประพฤติให้กับสมาชิกในชุมชนและสังคม มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนา ความสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี และมีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ การเว้นจากการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และสารเสพติดให้โทษ (3) ด้านจิตตภาวนา ประกอบด้วย มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิด ความเหงาหรือซึมเศร้า มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งอดทน และเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม และมีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจตามกำลังและความสามารถและ (4) ด้านปัญญาภาวนา ประกอบด้วย มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุคิดวิเคราะห์และวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันสภาวะของโลกและสังขารตามความเป็นจริง และมีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีสติด้วยความไม่ประมาท

3. การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ จากการศึกษาข้อมูลในเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา โดยแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านกายภาวนา ภูมิหลังของผู้สูงอายุในเขตตำบลไชยสอ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพทางกาย ที่เกิดจากปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งชุมชนได้มีการนำปัญหาที่ข้างต้นมาเป็นจุดที่ต้องพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะในสัดส่วนที่ สมดุลกับความต้องการของร่างกาย ออกกำลังกายตามความเหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของตนส่งเสริมให้นอนหลับให้ตรงเวลา และลดการติดกัณนอนพักผ่อนที่มาก จนเกินไป มีการรณรงค์เดินสารที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และยาเสพติดต่าง ๆ เพื่อรักษาคุณภาพของกาย ตรวจสอบคุณภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุเป็นประจำ

2) ด้านศีลภาวนา ผู้สูงอายุพบเจอคือการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีลที่ถูกต้อง ปัญหาการยึดกฎเกณฑ์มากเกินไปในลักษณะของศีลปฏิบัติตบามาส ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญรักษาศีลที่เน้นเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ซึ่งชุมชนได้มีการนำปัญหาที่ข้างต้นมาเป็นจุดที่ต้องพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ ในทางด้านศีลภาวนา มีการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุรักษาศีล 5 กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เช่น การฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ รณรงค์ให้ผู้สูงอายุทำบุญตักบาตร สมาทานศีล รักษาศีล และบริจาคทาน มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ทาง สังคมที่ดีต่อกัน กิจกรรมธรรมะสัจจะสำหรับผู้สูงอายุ เยี่ยมผู้สูงอายุผู้ป่วยติดเตียงตามโครงการประชารัฐสมานฉันท์

3) ด้านจิตตภาวนา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักภาวนา 4 ด้านจิตตภาวนา ส่งเสริมให้คนในครอบครัวของผู้สูงอายุคำนึงถึงการเอื้ออาทรและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้คนในชุมชนให้เกียรติผู้สูงอายุ ให้ใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่หยาบคาย ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว ให้เคารพในความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ยึดหลักธรรมมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สามารถปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว

4) ด้านปัญญาภาวนา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักภาวนา 4 ด้านปัญญาภาวนา

ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ความเข้าใจและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังขาร หรือความชราภาพตามสภาวะธรรม ปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โรคเรื้อรังต่างๆ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน

อภิปรายผล

1. หลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 ได้แก่ (1) ด้านกายภาวนา ประกอบด้วย มีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เป็นคุณ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย และมีกระบวนการชุมชนในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพักผ่อนอย่างเพียงพอกับความต้องการทางร่างกาย (2) ด้านศีลภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างที่ดีทางความประพฤติให้กับสมาชิกในชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้พัฒนา ความสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี และมีการส่งเสริมให้การเว้นจากการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และสารเสพติดให้โทษ (3) ด้านจิตภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิด ความเหงาหรือซึมเศร้า ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งอดทน และเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจตามกำลังและความสามารถและ (4) ด้านปัญญาภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุคิดวิเคราะห์และวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รู้เท่าทันสภาวะของโลก สอดคล้องกับ แม่ชีสุภาพ รักษาประสูตร (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการสร้างความสุขของผู้สูงอายุตามวิถีพุทธ จากการวิจัยพบว่า จากการศึกษากลุ่มผู้สูงอายุตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุนั้นจะเน้นเรื่องการรักษาสุขภาพกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ด้วยการออกกำลังกาย โดยประยุกต์ใช้การเดินจงกรม พิจารณาอาหารที่รับประทาน ไม่เสพของมีนเมา รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย ทำบุญตักบาตรพระสงฆ์บิณฑบาตต่างๆ รักษาศีลห้า สมาทานศีล 8 ในวันพระ ส่วนทางด้านจิตใจนั้นจะยึดหลักการปล่อยวาง เจริญสมาธิวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 ทางด้านครอบครัวนั้นผู้สูงอายุจะปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 คือมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่วนทางด้านสังคมและการอยู่ร่วมกันนั้นจะสร้างความสุขด้วยการช่วยเหลือสังคมร่วมกิจกรรมการกุศลกับกลุ่มญาติธรรมมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พูดคุยนในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์และมีความเสมอต้นเสมอปลาย ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่กังวลกับอดีตและอนาคต

2. การพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนไชยสอ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่นด้วยหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 ได้แก่ ด้านกายภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เป็นคุณ บริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย และมี การส่งเสริมให้พักผ่อนอย่างเพียงพอกับความต้องการทางร่างกาย ด้านศีลภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างที่ดีทางความประพฤติให้กับสมาชิกในชุมชนและสังคม พัฒนาความสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี และเว้นจากการบริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และสารเสพติดให้โทษ ด้านจิตภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิด ความเหงาหรือซึมเศร้า ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งอดทน และเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม และช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจตามกำลังและความสามารถและด้านปัญญาภาวนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุคิดวิเคราะห์และวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและสังขารตามความเป็นจริง และดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีสติด้วยความไม่ประมาท สอดคล้องกับสมบุรณ์ วัฒนะ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า หลักคำสอนเรื่อง ภาวนา 4 คำว่า “ภาวนา” เป็นภาษาบาลี แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้มีขึ้น เป็นขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ การพัฒนาภาวนา 4 จึงหมายถึง การพัฒนา 4 ด้าน มีความหมาย ดังนี้ 1.

กายภาวนา คือ การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. สีสภาวนา คือ การฝึกอบรมให้มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน 3. จิตภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลายเช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น 4. ปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันโลก และชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจ ให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

3. การวิเคราะห์การเรียนรู้การพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุใน ตำบลไชยสอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่นด้วยหลักพุทธธรรม ผู้สูงอายุประสบปัญหาทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านกายภาวนา พบว่า ภูมิหลังของผู้สูงอายุในเขตตำบลไชยสอ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพทางกาย ที่เกิดจากปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ ซึ่งชุมชนได้มีการนำปัญหาที่ข้างต้นมาเป็นจุดที่ต้องพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภคอาหารอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะในสัดส่วนที่ สมดุลกับความต้องการของร่างกาย มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายตามความเหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของตน มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุนอนหลับให้ตรงเวลาและลดการติดกันนอนพักผ่อนที่มาก จนเกินไป มีการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุงดเว้นสารที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และยาเสพติดต่าง ๆ เพื่อรักษาคุณภาพของกาย มีกิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการออกตรวจสุขภาพผู้สูงอายุถึงบ้านหรือนัดผู้สูงอายุมาตรวจสุขภาพเป็นประจำ มีการตรวจสอบคุณภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุเป็นประจำ ด้านสีสภาวนาพบว่าผู้สูงอายุพบเจอคือการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาที่ถูกต้อง ปัญหาการยึดกฎเกณฑ์มากเกินไป ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญรักษาศีลที่เน้นเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเท่านั้นซึ่งชุมชนได้มีการนำปัญหาที่ข้างต้นมาเป็นจุดที่ต้องพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ ในทางด้านสีสภาวนา ดังนี้ มีการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุรักษาศีล 5 มีกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ทาง สังคมที่ดีต่อกัน มีกิจกรรมธรรมะสัจจะสำหรับผู้สูงอายุ มีการเยี่ยมผู้สูงอายุผู้ป่วยติดเตียงตามโครงการประชารัฐสมานฉันท์ ด้านจิตตภาวนามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนไชยสอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น ด้วยหลักภาวนา 4 ด้านจิตตภาวนา คนในครอบครัวของผู้สูงอายุคำนึงถึงการเอื้ออาทรและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ชุมชนให้เกียรติผู้สูงอายุ ใช้คำพูดที่น่าฟัง ไม่หยาบคาย ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว ให้เคารพในความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุยึดหลักธรรมมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว ด้านปัญญาภาวนามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนไชยสอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น ด้วยหลักภาวนา 4 ด้านปัญญาภาวนา ผู้สูงอายุเกิดความรู้ความเข้าใจและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังขาร หรือความชราภาพตามสภาวะธรรม ปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลง สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โรคเรื้อรังต่างๆ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน สอดคล้องกับ นางสาวสิริวรรณ มิตต์สัจย์สิริกุล (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดน่าน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดน่านในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (COVID-19) พบว่า 1) การส่งเสริมสุขภาพด้านกาย กิจกรรมการฝึกฝนการ

ใช้ร่างกายในการทำกิจกรรมระหว่างวัน หรือกิจกรรมเสริมอาชีพต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผ่อนคลาย เป็นต้น 2) การส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ มีการจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่ผู้สูงอายุในระหว่างเรียน ด้วยการเรียนรู้เรื่องความเสียสละ การเป็นผู้มีจิตอาสาหรือการสร้างกุศลในทุก ๆ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมตามความพร้อมและความเหมาะสมของผู้สูงอายุแต่ละคน เช่น การไหว้พระ การสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น เป็นต้น 3) การส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม สร้างความสำคัญกับนักเรียนผู้สูงอายุ โดยจะมีการจัดงานเพื่อส่งเสริมความมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุขึ้น เช่น กิจกรรมรดน้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลสงกรานต์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมในชีวิตทุก ๆ อย่างเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและโรงพยาบาลในการฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ เป็นต้น 4) การส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและป้องกันตนเอง กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การฟังเทศน์ เพื่อเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม : กรณีศึกษาตำบลไชยสอ อำเภอูมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพ

สรุป

หลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา หรือแก่นแท้ของคำสอนในพุทธธรรมที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นหลักในการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กันซึ่งมีอยู่มากมาย เพื่อนำไปส่งเสริมและเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในฐานะคฤหัสถ์ อันนำไปสู่สมดุลของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา สังคมและในมิติต่าง ๆ ตามหลักแห่งพุทธธรรม) ซึ่งหลักภาวนา 4 นี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา สุขภาวะของผู้สูงอายุทั้งด้านกายภาวนา (การพัฒนาด้านร่างกาย) ด้านสติภาวนา (การพัฒนาด้านพฤติกรรม) ด้านจิตภาวนา (การพัฒนาด้านจิตใจ) ด้านปัญญาภาวนา (การพัฒนาด้าน

ปัญญา) หากจะสรุปโดยภาพรวมการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุต้องมียุทธศาสตร์หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรมและบริหารจัดการคุณภาพของผู้สูงอายุให้ประสิทธิภาพ มีความมั่นคง ยั่งยืน และสนับสนุนส่งเสริมสวัสดิภาพ สวัสดิการของผู้สูงอายุให้ได้รับความเท่าเทียม และพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายผู้สูงอายุในสังคมโดยวางแผนร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็น สร้างระบบคุณภาพของผู้สูงอายุ ทั้งด้านสถานที่พัก ด้านอาหารโภชนาการ ด้านการ พยาบาล การแพทย์ และด้านอารมณ์ สภาพจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องบุคคลหรือหน่วยงานที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ปลูกฝังกำลังใจ ความรัก และความหวัง ให้ผู้สูงอายุได้มีแรงบันดาลใจในการดำรงชีวิตอย่างเข้มแข็งในสังคม สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุใน ตำบลไชยสอ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ด้วยหลักพุทธธรรมนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประโยชน์ของทางผู้สูงอายุและสังคมโดยรวม ในประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านผู้สูงอายุ ควรมีการส่งเสริมความรู้ด้านการพัฒนาสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุ
- 2) ด้านสังคม ควรมีการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการร่วมกิจกรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะในด้านต่าง ๆ
- 3) ด้านทางศาสนา ควรมีการส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางศาสนาแก่ผู้สูงอายุเพื่อเป็นการพัฒนาสุขภาวะด้านอารมณ์และจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

จากการศึกษาการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุใน ตำบลไชยสอ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นด้วยหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละประเด็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและง่ายต่อการมาวิเคราะห์ ในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ศึกษาการบูรณาการการพัฒนาสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุป่วยติดเตียงด้วยหลักมหาสติปัญฐานสูตร
- 2) ศึกษาการตีความการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุด้วยหลักพุทธธรรม กับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ
- 3) ศึกษาการเสริมสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุวัยเกษียณด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.
- แม่ชีสุภาพ รักษาประสูติ. (2560). การศึกษาแนวทางการสร้างความสุขของผู้สูงอายุตามวิถีพุทธ. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภาพร มาพบสุข. (2550). การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

- สมบูรณ์ วัฒนะ. (2559). แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารวิชาการ. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 24 (44). 173-193.
- สิริวรรณ มิตต์สัจย์สิริกุล. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดน่านในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2546). รายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545 (Report on the 2002 Survey of Elderly in Thailand). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. (2541). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน:
กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
A Study of Development of a Temple as The Community Learning Resource
Center: A Case Study of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan Sub-District,
Chiang Khan District, Loei Province

พระมหาณัฐกร ญะฐกรโร (อุทานนท์)
Phra Maha Nattgorn Natagaro (Uthanont)
พระมหาพงศ์ทราทิษฐ์ สุธีโร
Phra Mahapongtharatid Sutheero
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
E-mail: nattagornnatta2019@gmail.com

Received: 27 September 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน : กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 รูป/คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์นำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีองค์ความรู้มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณี เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้สมดุลและเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาศักยภาพสังคมในด้านการท่องเที่ยว
2. สภาพการพัฒนาวัด มีจุดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นการจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ มีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทุกภาคส่วน และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลยต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, แหล่งเรียนรู้ชุมชน, วัดศรีคุณเมือง

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the development of a temple as the community learning resource center, 2) to study the condition of the development of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan sub-district, Chiang Khan district, Loei province, and 3) to analyze the development of a temple as the community learning resource center with a case study of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan sub-district, Chiang Khan district, Loei province. Based on the qualitative research methodology, the study was conducted by the interview of fifteen qualified experts, and the given data were analyzed and presented in the descriptive explanation.

The research findings were as follows:

1. The development of a temple as the community learning resource center was generated from Buddhism-based local wisdom, traditions and customs with the purposes to create jobs or to earn an income, sufficient and suitable for the locality. The learning resources in the communities were mainly developed, and the tourism potential of the society was enhanced by the Buddhist principles.

2. The outstanding strength of Wat was the arts and culture, regarded as the community learning resource. The center was crucially aimed at the participation of the community through several activities to train, promote and educate the community. When the people in the community knew and understood, they would heartily maintain their local traditions and cultures. It was regarded as an important mechanism to support the economic and social segments in the locality through religious and local cultural learning.

3. The development of a temple as the local learning resource center, demonstrated that the cultural resources in their own community were efficiently managed, the original cultural foundations were maintained and mixed with the modern society, the existing resources in the resource center were systematically operated, the budgeting was supported from all sectors, and the operational network was created and joined with other agencies. As regards, the learning center provided the local people with more jobs and income, leading to the sustainable development in Loei province.

Keywords: Temple Development, Community Learning Resource, Wat Sri Khun Muang

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย และเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม (วรกฤต เกื้อนช้าง, 2560) เป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่าง ๆ วัดจึงเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมไทย ทางด้านสถาปัตยกรรม พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน วัดเป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน (สมคิด เศษวงค์ และคณะ, 2562) ให้คนไทยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้วัดยังมีบทบาทในการสร้างค่านิยมของสังคมให้เกิดการรับรู้ว่าการทำความดีนั้นจะได้รับผลเช่นไร การทำความชั่วนั้นจะได้รับผลเช่นไร ได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรม และคนให้การยอมรับร่วมกันในเรื่องของการทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว ถือเป็นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมได้ดี เกิดเป็นคุณค่าการจรรโลงสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมต่อไป (Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang), 2021)

การที่จะพัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนเหมือนเช่นในอดีตนั้น จำเป็นต้องเน้นพัฒนาวัดในทุกๆ ด้าน จัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุภามาศ อำดวง, 2554) โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน กิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม (สิริมิตร สิริโสฬส, 2563) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น อาทิ เช่น กิจกรรมการให้บริการภายในวัดซึ่งได้แก่ กิจกรรมในด้านการบำรุงรักษาวัดมีแบบแปลนแผนผังรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ร่มรื่น และมีบรรยากาศสงบจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดี เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้เข้าวัด กิจกรรมด้านการปกครอง ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด เช่น การทำวัตรสวดมนต์ การสมาทานศีล การฝึกอบรมต่างๆ กิจกรรมด้านให้การศึกษา หรือสนับสนุนผู้ที่อยู่ในวัดให้ได้รับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม การปฏิบัติธรรมตลอดจนถึงวิชาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อความรู้ กิจกรรมด้านสาธารณบริการในวัด การจัดสถานที่ฝึกสมาธิวิปัสสนา ที่พักอาศัยคนตึกะ เมรุ ที่เก็บพัสดุภัณฑ์ ศูนย์อบรมศีลธรรม หรือโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศาสนศึกษาเพื่อประชาชน ได้แก่ การจัดหน่วยพุทธมามกะผู้เยาว์ขึ้นในวัด การเปิดสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชนผู้สนใจ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ วัด และชุมชนหรือภาคประชาชน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (นัยนา อรรถนารถ และคณะ, 2559) แต่การพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากสังคม โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาจะต้องเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนให้การพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงและผลักดันไปข้างหน้า ดังมีคำที่กล่าวว่า บวร หมายถึง ความร่วมมือสมัครสมานสามัคคีระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ทั้ง 3 สถาบันหลักนี้จะต้องมีการประสานสัมพันธ์ในการที่จะทำหน้าที่ของตนให้รวมอยู่ในทิศทางที่สังคมต้องการ ในลักษณะของการปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี (เฉียบไทยยิ่ง, 2541) วัดถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญในการประสานงานจากหน่วยงานในสังคม เช่น สถาบันการปกครอง สถาบันทางสังคมในการพัฒนา และวัดจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้ก้าวทันการพัฒนาตามยุคตามสมัย

เพราะวัดได้ชื่อว่าเป็นสถาบันหรือสถานที่ทางสาธารณะเพื่อให้ประชาชนหรือพระสงฆ์ ได้มีความสุข อันจะเกิดจากสถาบันวัด ไม่ว่าจะเป็นไปในทางกายหรือทางใจซึ่งเป็นที่คาดหวังของทุกฝ่าย

วัดศรีคุณเมือง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งวัดกับชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รักษาภูมิปัญญาของชุมชน และการผลักดันให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ทันกับกระแสการพัฒนาในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
- 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คืองานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ไม่มีการสร้างเครื่องมือใหม่เพื่อวัดและหาสถิติทางตัวเลขเพื่อใช้ประกอบ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม รวม 15 คน ดังนี้

- 1) กลุ่มนักวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน
- 2) กลุ่มผู้นำศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดศรีคุณเมือง รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป
- 3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน
- 4) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ ผู้ที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 3 คน
- 5) กลุ่มชาวบ้านและผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย และวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interviews)

แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structured Interviews) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีทั้งหมด 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนิยามคำศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ตอนที่ 3 ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นแล้วนำมาตีความ โดยจะใช้สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาคำตอบเรื่องการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมี 2 วิธี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

3.1 ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม รวมทั้งศึกษางานวิจัยด้านการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

3.2 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ที่ศึกษา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การสำรวจพื้นที่ที่จะทำการศึกษาโดยรวม โดยลงพื้นที่สำรวจเพื่อให้เห็นชุมชนในภาพรวม สามารถวางแผนงานการเข้าไปศึกษาในชุมชน

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนและภูมิปัญญา

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษาลงไปยังพื้นที่จริง และทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน โดยสังเกตการณ์การกระทำต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น ศึกษาและสังเกตกรรมวิธีการของภูมิปัญญาที่ทำการศึกษาในขั้นตอนต่าง ๆ การร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนากับคนในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เห็นรู้และเข้าใจในภูมิปัญญาต่าง ๆ ในชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4) การสัมภาษณ์แบบเจาะจงรายบุคคล เพื่อให้ทราบรายละเอียดมากที่สุด โดยมีการตั้งคำถามประกอบการสัมภาษณ์อย่างตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหารายละเอียดที่ผู้ศึกษาต้องการทราบโดยกำหนดแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้นำกลุ่มในชุมชน และกลุ่มเยาวชน และส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาส

4. การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ (descriptive analysis) โดยผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และนำผลที่ได้เสนอในรูปของการบรรยายพรรณนาความ เพื่อเป็นการจัดรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสนอแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชนให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน พบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินในชีวิตสังคมวิถีใหม่แต่ยังคงรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้สมดุลและเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมมีการอบรมส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจึงขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ให้กับคนในท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านทักษะ โดยมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาศักยภาพสังคมในด้านการท่องเที่ยว พัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการสนับสนุนทางภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ด้านงบประมาณ จัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมเพื่อให้เกิดทักษะองค์ความรู้ มีขีดความสามารถ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นสืบไป

2. การศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า วัดศรีคุณเมืองนั้นมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงคาน คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับต้นทุนของวัดที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม พระพุทธรูป รวมทั้งจิตรกรรมและพุทธประติมากรรมต่างๆภายในวัด ที่มีการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ได้มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความดั้งเดิมแต่ผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน และเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมให้วัดศรีคุณเมืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และร่วมกับชุมชนเปิดพื้นที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะด้านคุณธรรม สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

3. การวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น, ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, ด้านการจัดการเรียนรู้, ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น, ด้านพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และด้านการสนับสนุนทางสังคม พบว่า มีความสอดคล้องกันกับการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย ดังนี้

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ พื้นฐานความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความสามารถ หรือกล่าวได้ว่าเป็นองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่นที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ การเรียนรู้ทางศาสนา หลักธรรมคำสอน ศีลธรรม วัตรปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทั้งสังคม ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลาง ในวัดศรีคุณเมืองนั้น มีศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงคาน คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ โดยปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นพิธีกรรมสืบทอดจากโบราณของชาวเชียงคาน

ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม พบว่า เป็นการนำเอาจุดเด่นของวัดที่มีภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในสถานที่ ที่มีธรรมชาติสวยงามผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์จากในอดีตและเกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีความหมายครอบคลุมทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้เช่น ผลงานศิลปะประติมากรรม ฯลฯ ส่วนทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี จากทรัพยากรทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในวัด พบว่า การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของวัดศรีคุณเมืองมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทางชุมชนวัดศรีคุณเมืองนั้นได้มีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมได้มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริมให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมแต่ผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน และหน่วยงานของรัฐการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในวัดศรีคุณเมืองมีการจัดทำระบบและทะเบียนประวัติข้าวของเครื่องใช้ มุมหนังสือสำหรับชุมชน การจัดทำประวัติวัด ประวัติแหล่งวัฒนธรรม จัดลงทะเบียนเยี่ยมชม จัดทำป้ายชื่อติดสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ จัดทำป้ายแสดงระเบียบการใช้ และมีการอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม เมื่อได้ทำการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้แล้ว มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการให้บริการประจำแหล่งเรียนรู้ จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ จัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อยและสะดวกต่อการเข้าใช้บริการ

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ จึงมีความสำคัญ เพื่อที่จะสามารถรักษาบทบาท และสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ ทั้งยังเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเป็นการสืบทอดศาสนาทางหนึ่งด้วย

ด้านการสนับสนุนทางสังคม วัดในพระพุทธศาสนาจะเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งทางกายภาพและชีวภาพได้นั้น สิ่งที่จะขาดเสียมิได้เลยนั่นก็คือแรงสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะการสนับสนุนสังคมระดับภาคชุมชน ระดับภาครัฐ และระดับภาคเอกชน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับวัดทั้งยังคอยประสานสัมพันธ์ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันตลอดมา ผู้นำวัดหรือชุมชนจะต้องประสานความร่วมมือกันอย่างเอาใจใส่ในการที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ และร่วมใจกันลงมือทำและพัฒนาสถาบันวัดให้เจริญรุ่งเรืองทันยุคทันสมัยเป็นที่นิยมเข้ากับกาลเวลา อันจะเป็นที่ยอมรับและเป็นประโยชน์กับสังคมโดยรวม มีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นและเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเลย ได้มีการสร้างเครือข่าย “อาสาสมัครท่องเที่ยวไทย” เพื่อ

แก้ไขปัญหาหนักท้องเที่ยวถูกหลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว โดยใช้บุคลากรเครือข่าย “อาสาสมัครท่องเที่ยวไทย” เป็นตัวกลางเชื่อมโยงการขับเคลื่อนการดำเนินงาน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อรองรับนโยบายการเปิดประเทศ สนับสนุนให้เครือข่ายเกิดทักษะ องค์ความรู้ มีขีดความสามารถในการบูรณาการดำเนินงาน ด้านการท่องเที่ยวร่วมกับทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี เทคนิคการสร้างความรู้ ประทับใจและจิตวิทยาการบริการ อบรมภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน ประกอบกับการฝึกอบรมปฐมนิเทศเบื้องต้น เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ส่วนภาคเอกชน ได้มีการสนับสนุนในด้านธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจโรงแรม ภัตตาคารร้านอาหาร สถานบันเทิง ร้านค้าของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย ต่อไป

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

จากผลการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตสังคมวิถีใหม่แต่ยังคงรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สืบสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภามาศ อ่ำดวง (2554) ได้ศึกษาแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย เน้นให้ผู้ให้บริการทุกคนได้เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในวัด เป็นการจัดการทำงานอย่างมีระบบโดยกำหนดระเบียบแบบแผนการทำงานให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งการเรียนรู้ เน้นให้บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รวมไปถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกทั้งมีจิตอาสาในงานการพัฒนาอีก ด้านกิจกรรมที่วัดจัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ กิจกรรมการทัศนศึกษาในวัด กิจกรรมการอบรมระยะสั้น รวมไปถึงกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบระยะยาว เป็นต้น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนควรเป็นผู้ให้บริการที่ดีให้การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และควรเป็นผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ โดยเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในแหล่งการเรียนรู้ ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งควรให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับด้านงบประมาณในการพัฒนาระบบการจัดการให้กับแหล่งการเรียนรู้ในวัด

2. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย นั้น วัดศรีคุณเมืองนั้นมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอยางชุมน้อย คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำสาตลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับต้นทุนของวัดที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉลอง กัลยามิตร (2525) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยได้ศึกษาถึงความหมายของวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงของประเพณี ความสำคัญของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และได้กล่าวถึง

บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ดังนี้ 1) การศึกษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นโดยการบันทึก เก็บรักษารูปแบบของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม การละเล่น พิธีการ การอนุรักษ์ ด้วยการจดบันทึก 2) การจัดงานเทศกาลประจำปี เป็นการสืบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ยืดยาวออกไปด้วยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงวัฒนธรรมของท้องถิ่นในโอกาสต่างๆ 3) การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในฐานะที่ท้องถิ่นมีหน้าที่ให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรมนอกเหนือจากนี้ควรเพิ่มหลักสูตรศิลปวัฒนธรรมทั้งทางตรงทางอ้อม เช่น นิทรรศการ การประกวด เพื่อชักชวนให้เยาวชนสนใจศิลปวัฒนธรรมของไทย 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการจัดทำคู่มือแนะนำให้รู้จักวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน สินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านประจำถิ่นที่มีชื่อเสียง 5) การส่งเสริมผลิตผล ที่มาจากศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น ด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนประกอบศิลปหัตถกรรมที่น่าชื่อเสียงมาสู่ท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมอาชีพเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตผล การดัดแปลงให้เป็นของที่ระลึก การชักชวน ใจไปยังผู้สนใจ การจัดหาตลาดเผยแพร่กิจกรรมของท้องถิ่น 6) การจัดทำทำเนียบโบราณสถาน โบราณวัตถุ 7) การเผยแพร่ภาพศิลปวัฒนธรรม เช่น ศิลปวัตถุ ศิลปกรรม สิ่งก่อสร้าง 8) การจำลองแบบวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ทำความเข้าใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 9) การสัมมนาความคิดทางวัฒนธรรม การอภิปราย 10) การบูรณะซ่อมแซมศิลปวัฒนธรรม

3. ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ผลการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย นั้น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น, ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, ด้านการจัดการเรียนรู้, ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น, ด้านพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสอดคล้องกันกับการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย สอดคล้องกับแนวคิดของ เฉียบ ไทยยิ่ง (2541) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูปมีกระบวนการแบบ “ธรรมาธิปไตย” กล่าวคือเป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี มี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยเสริม แบ่งย่อยออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น จากการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กและปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของวัด และ 2) กลุ่มปัจจัยหลักหรือปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านนี้เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติของกรณีศึกษาแต่ละรูป จำแนกได้ 7 ปัจจัยย่อยคือ

1) ปัจจัยความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ พบว่ากรณีศึกษาทุกรูปมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานของตนเองและรู้ทิศทางการดำเนินงานของตนเอง

2) ปัจจัยด้านความเข้าใจในการทำงาน ทำให้การมอบหมายงานเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

3) ปัจจัยด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ แม้กรณีศึกษาเกือบทุกรูปไม่มีระบบการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทุกรูปก็มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยพระธรรมวินัย

- 4) ปัจจัยด้านความสามารถในการใช้คน เจ้าอาวาสทุกรูปที่เป็นภิกษุ มีหลักและวิธีการใช้คนให้ถูกกับงานได้ทั้งคนและได้ทั้งงาน
- 5) ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ เจ้าอาวาสทุกรูปมีภาวะผู้นำสูงมาก ภาวะผู้นำนี้เป็นผลมาจากศรัทธาเลื่อมใส
- 6) ปัจจัยด้านความสามารถในการติดตามและการควบคุมงาน คือการใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงทำให้งานดำเนินไปตามเป้าหมาย
- 7) ปัจจัยการเอาใจใส่ด้านจารีตประเพณี มารยาทและกิจของสงฆ์ เจ้าอาวาสทุกรูปเป็นผู้ที่รักษากฎระเบียบตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเคร่งครัดมาก ทุกรูปจึงเป็นพระสุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ปฏิบัติงามและปฏิบัติชอบ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา การศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้คือ การเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยเป็นการจัดการภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิสถาปัตย์ ศาสนสถาปัตยกรรม รวมถึงหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ อาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสนับสนุนให้เกิดทักษะ องค์ความรู้สามารถบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นรูปแบบเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบหรือโมเดลได้ คือ “ศรีคุณเมืองโมเดล” ดังนี้

ศรี หมายถึง ทรัพยากรพื้นฐานที่เป็นต้นทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ของวัดศรีคุณเมือง

คุณ หมายถึง คุณค่าและคุณประโยชน์ของอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของวัดศรีคุณเมืองที่ผ่านการจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมและศูนย์การเรียนรู้ของวัด

เมือง หมายถึง สังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการจัดการทรัพยากรต้นทุนของวัดสู่การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทำให้เห็นได้ว่า วัดศรีคุณเมืองมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงที่จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม จิตรกรรมและพุทธประติมากรรม ที่มีการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ได้มีการจัดกิจกรรมอบรม และให้ข้อมูลกับคนในชุมชน โดยการผสมผสานความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน หน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมให้วัดศรีคุณเมืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และร่วมกับชุมชนเปิดพื้นที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะด้านคุณธรรม สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย นั้นมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานของรัฐด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ควรนำผลของการศึกษาไปปรับเป็นนโยบาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

(2) วัด ควรนำผลของการศึกษาไปพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละประเด็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและง่ายต่อการมาวิเคราะห์ ในหัวข้อต่อไปนี้

- (1) ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน
- (2) ศึกษาการตีความการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน
- (3) ศึกษารูปแบบการบูรณาการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลอง กล้ายมิตร. (2525). บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 38(223), 46.
- เฉียบ ไทยยิ่ง. (2541). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน กรณีศึกษา: ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. กองแผนงาน: กรมการศาสนา.
- นัยนา อรรถนัท และคณะ. (2559). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดเลย : กรณีศึกษาดำบลนาอ้อ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (ฉบับพิเศษ), 377-388.
- วรกฤต เกื้อนช้าง. (2560). พระพุทธศาสนากับความท้าทายในประชาคมอาเซียน. วารสารปณิธาน. 13(2), 267-286.
- สมคิด เศษวงศ์ และคณะ. (2562). วิถีวัฒนธรรมแบบเอื้ออาทรเชิงพุทธในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษา ประเทศไทยและประเทศกัมพูชา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 15(ฉบับเพิ่มเติม), 89-100.
- สิริมิตร สิริโสฬส. (2563) บทบาทของวัด : สถานที่ฝึกปฏิบัติหรือศูนย์กลางสาธารณะ. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 25(2), 27-36.
- สุภามาศ อำดวง. (2554). แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang). (2021). Creation of Ethical Values in Thailand's Isaan Literature for Sustainable Social Development, Turkish Journal of Computer and Mathematics Education. 12 (3), 4098-4105.

การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่
แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Innovation Development to Strengthen the Social Immunity of
The Elderly Family by A New Way of Integrating the Principles of
Essentialism to Happily Coexist in The Northeastern Community

บรรจง ลาวะลี

Banjong Lawalee

พระเมธีวัชรภรณ์

Phrametheewatcharaphorn

พระครูชัยรัตนการ

Phrakruchairattanakorn

พระครูปลัดทองใบ สุภาโส

Phakrupalad Thongbai Supaphaso

พระมหาอำนวย มหาวีโร

Phramaha Amnuay Mahawiro

สุเทพ เมย์ไธสง

Suthep Maythaisong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

บุญเพ็ง สิริวงษา

Boonpeng Sittivongsa

Northeastern University

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Email: banjong.law@mbu.ac.th

Received: 2 October 2023; Revised: 5 October 2023; Accepted: 7 October 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม 2) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรม และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

136 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเมตตาทายกรรม ด้านเมตตาจาริกรรม ด้านเมตตาโมกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านศีลสามัญญตา และด้านทิวาสัญญา 2) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$ และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : CR) เท่ากับ 0.796 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม, การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม, ครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่, การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the components and indicators of innovation to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism. 2) to examine the structural validity and structural reliability of the components and indicators for to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism, and 3) to confirm the components of strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism to happily coexist in the northeastern community. The sample group consisted of 384 people living in families with elderly people. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The Statistics used included mean, standard deviation and confirmatory factor analysis (CFA)

The research results were as follows: 1) Components and indicators of innovation to strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism, consisting of 6 elements, including kindness and physical activity. Metta-kayakamma, Metta-vacikamma, Metta-manokamma, Sadharana-bhogi, Sila-samannata, and Ditthi-samannata. 2) Results of examining the structural validity and structural confidence of the components and indicators for strengthen the social immunity of the elderly family by a new way of integrating the principles of essentialism to happily coexist in the northeastern community, all 6 components and 19 indicators are statistically significant at the .01 level. 3) The model has construct validity (Construct Validity).) which is considered from the value $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$,

137 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

SRMR = 0.045, RMSEA = 0.008, χ^2/df = 1.242 and structural confidence (Construct Reliability : CR) is equal to 0.796, which is greater than 0.60, indicating that the model is consistent and suitable with the empirical data.

Keywords: Innovation Development, Strengthen the Social Immunity, Elderly Family by A New Way, Happily Coexist

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: 2561) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยังคงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปรัญชาทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ซึ่ง “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ซึ่งการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึง ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า โครงสร้างประชากรของโลกจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยกว่าร้อยละ 120 จนมีจำนวนรวมถึง 1.5 พันล้านคน ภายในปี 2593 และส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกประเทศ โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกในปัจจุบัน และยังคงมีแนวโน้มที่ประชากรผู้สูงอายุจะ

ขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกราว 312 ล้านคน จนคาดว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุรวมกว่า 573 ล้านคน ภายในระยะเวลา 30 ปีข้างหน้า ประเทศไทยคาดว่าจะกลายเป็น 1 ใน 10 ประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมากที่สุดในโลก โดยประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 17.2 ภายในปี 2593 (United Nations, 2020)

ข้อมูลจากรายงานความรุนแรงในครอบครัว(ระดับจังหวัด) ประจำปี 2564 ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เปิดเผยว่า สถิติความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2564 ระหว่างเดือน ต.ค. 2563 – พ.ค. 2564 มีผู้ถูกระบาดด้วยความรุนแรงในครอบครัว 1,492 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 81% แบ่งเป็น ความสัมพันธ์สามี-ภรรยา 39% วัยกลางคน 32.4% และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น 32.1% ซึ่งมักไม่ดำเนินคดีสูงถึง 78% ปัญหาที่พบ เป็นการทำร้ายร่างกายมากที่สุดถึง 64.5% รองลงมาคือ จิตใจ 31.4% และเรื่องเพศ 3.6% ซึ่งมีปัจจัยกระตุ้น คือ ยาเสพติด สุรา อาการหึงหวง การมีโทสะ การรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจมากกว่า การมีปัญหาด้านสุขภาพทางจิต และความเครียดทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้สถานที่เกิดเหตุมักเกิดภายในบ้านของตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร นับว่ามีผู้ถูกระบาดความรุนแรงเพิ่มขึ้นมาก สอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของโควิดที่เกิดการระบาดหนักอีกครั้งในระลอกที่ 2 และ 3 ซึ่งจังหวัดที่พบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว(ระดับจังหวัด) 2 ลำดับแรก ลำดับที่ 1 จังหวัดขอนแก่น และราชบุรี จำนวน 10 ราย ลำดับที่ 2 จังหวัดชลบุรี จำนวน 7 ราย ลำดับที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี นครพนม แพร่ มหาสารคาม มุกดาหาร สุราษฎร์ธานี และหนองคาย จำนวน 6 ราย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่เป้าหมายที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามลำดับโดยเลือกเฉพาะจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ในการทำวิจัยซึ่งประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ทั้งนี้ ครอบครัวและเครือญาติเป็นสถาบันทางสังคมอันดับแรกที่มีมนุษย์แต่ละคนมีประสบการณ์ตรงตั้งแต่เริ่มต้นของชีวิตจนกระทั่งสิ้นลมหายใจในยุคโลกาภิวัตน์ สถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีที่แพร่กระจายไปทั่วโลก ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นระหว่างชาติต่างๆ อย่างค่อนข้างอิสระ อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม รวมทั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเกิดวิกฤตทางวัฒนธรรมเนื่องจากการขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ที่เป็นวัยอยากรู้อยากเห็นอาจรับเอาวัฒนธรรมรอง (Subculture) ในด้านลบ ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัว อาทิเช่น ขนาดของครอบครัว อำนาจการตัดสินใจ และบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏชัดทั้งในเมือง ศูนย์กลางและเมืองหน้าด่านของการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทางครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสมาชิกในครอบครัวไม่มีสัมพันธภาพที่ดี อาจมองข้ามการขัดเกลาและการสนับสนุนทางสังคมที่ถูกต้องจนก่อให้เกิดปัญหาลุกลามจากสังคมเล็กไปสู่สังคมขนาดใหญ่ในระดับประเทศได้

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประยุกต์ใช้การออกแบบเพื่อพัฒนาตัวแทรกแซง 3) เพื่อนำเสนอและถ่ายทอด

นำไปใช้ประโยชน์จากข้อค้นพบนวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดเวลาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 353,289 คน จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 184,278 คน จังหวัดนครพนม จำนวน 119,008 คน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ (สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565) รวมทั้งสิ้น 656,575 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในครอบครัวผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 384 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด: 2543) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม องค์กรประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 เมตตากายกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน 3) สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ 4) สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนโดยไม่ทะเลาะวิวาท ไม่กลั่นแกล้ง ไม่ทำร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และ 3) สมาชิกในสมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี

องค์ประกอบที่ 3 เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม 2) สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน และ 3) ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้สอยด้วยความยินดี และ 3) สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 5 สีลสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว 2) ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อ

หน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และ 3) มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 6 ทัศนคติสัมฤทธิ์ผล ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ 2) ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ และ 3) เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

1.2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 6 ทัศนคติสัมฤทธิ์ผล ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา ด้านที่ 1 เมตตาทายกรรม และด้านที่ 3 เมตตาโมกกรรม ($\bar{X} = 4.34$) และน้อยสุด ด้านที่ 5 สีสัมฤทธิ์ผล ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติงานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน และแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีความขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบหน้าที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.34$) และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.28$)

2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาโมกกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วยความยินดี ($\bar{X} = 4.30$) และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ($\bar{X} = 4.27$)

3) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเมตตาโมกกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีจิตสำนึกที่ดีงาม ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา ข้อที่ 3 ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม พร้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในครอบครัว ($\bar{X} = 4.35$) และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความรักความผูกพันต่อกัน ($\bar{X} = 4.32$)

4) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ดูแลยานพาหนะ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในครอบครัว

อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา ข้อที่ 1 สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติตนในครอบครัวระหว่างกันและกัน ($\bar{X} = 4.30$) และน้อยสุด ข้อที่ 2 สมาชิกในครอบครัวมีจิตสาธารณะช่วยเหลือ และแบ่งปันทรัพยากรที่เหลือใช้จากภารกิจตนให้ผู้อื่นในครอบครัวได้ใช้ สอดด้วยความยินดี ($\bar{X} = 4.28$)

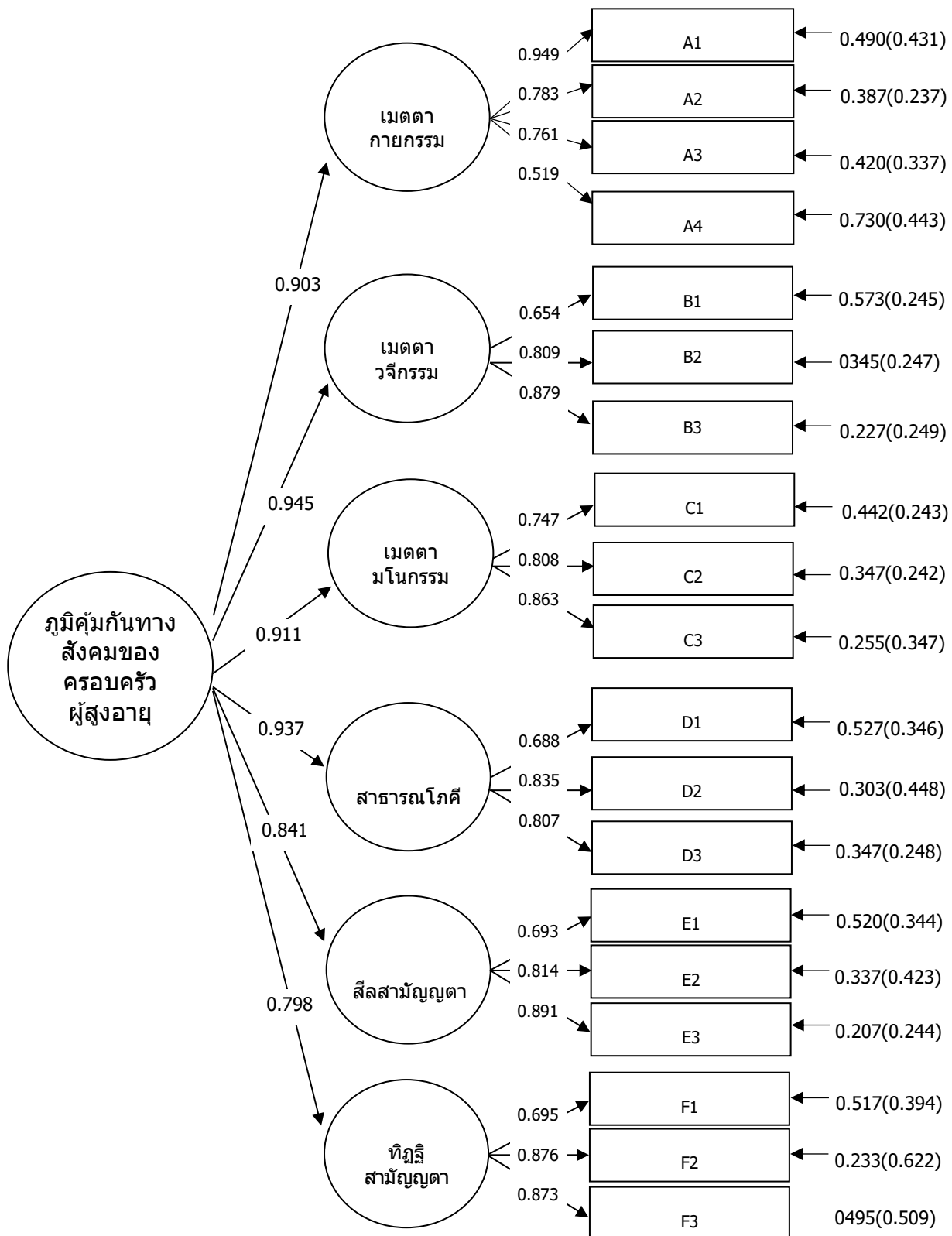
5) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 2 ปฏิบัติตนในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อหน้าที่ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา ข้อที่ 1 มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตนในครอบครัว และรักษามาตรฐานของตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.29$) และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันในการปฏิบัติตนในครอบครัว ($\bar{X} = 4.21$)

6) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านศีลสามัญญตาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 3 เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมา ข้อที่ 2 ให้ความเคารพ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันได้ด้วยความจริงใจ ($\bar{X} = 4.40$) และน้อยสุด ข้อที่ 1 มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้ ($\bar{X} = 4.32$)

2. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จัดเรียงอันดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (λ) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านเมตตาจริกรม ($\lambda = 0.945$) 2) องค์ประกอบด้านสาธารณโภคี ($\lambda = 0.937$) 3) องค์ประกอบด้านเมตตาโมกกรรม ($\lambda = 0.911$) 4) องค์ประกอบด้านเมตตากายกรรม ($\lambda = 0.903$) 5) องค์ประกอบด้านศีลสามัญญตา ($\lambda = 0.841$) 6) องค์ประกอบด้านทวิภคสามัญญตา ($\lambda = 0.562$) ตามลำดับ จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผลการยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยืนยัน พบว่า โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$ และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : CR) เท่ากับ 0.796 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

143 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักฐานนิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

$\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรมธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เมตตากายกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 สาธารณโภคี องค์ประกอบที่ 5 สีสสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 ทิวฐีสามัญญตา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับ คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกมีอยู่ 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้า และลับหลัง 3) เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคีตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ และ 6) ทิวฐีสามัญญตา มีทิวฐิตีดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาอำนาจ มหาวิโร และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ควรรักษาศีลเพื่อเป็นการแสดงเจตนาถว้นการกระทำทางกายและวาจาที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่น รองลงมา คือ ควรให้ทานตามกำลังศรัทธาเมื่อให้ทานไปแล้วจะได้ไม่มาคิดเสียดายภายหลังหรือต้องให้ไปด้วยความไม่เต็มใจ และน้อยสุด คือ ควรปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น นำไหว้พระ สวดมนต์ เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นต้น

2. รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิธีการดำเนินการสร้างผู้คุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้าข่ายเสี่ยงภัยทางสังคม ผู้สูงอายุที่กำลังประสบภัยทางสังคมผู้สูงอายุที่เคยประสบภัยทางสังคม โดยหลักปฏิบัติในการป้องกัน คุ้มครองช่วยเหลือ พื้นฟู เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานุกรม

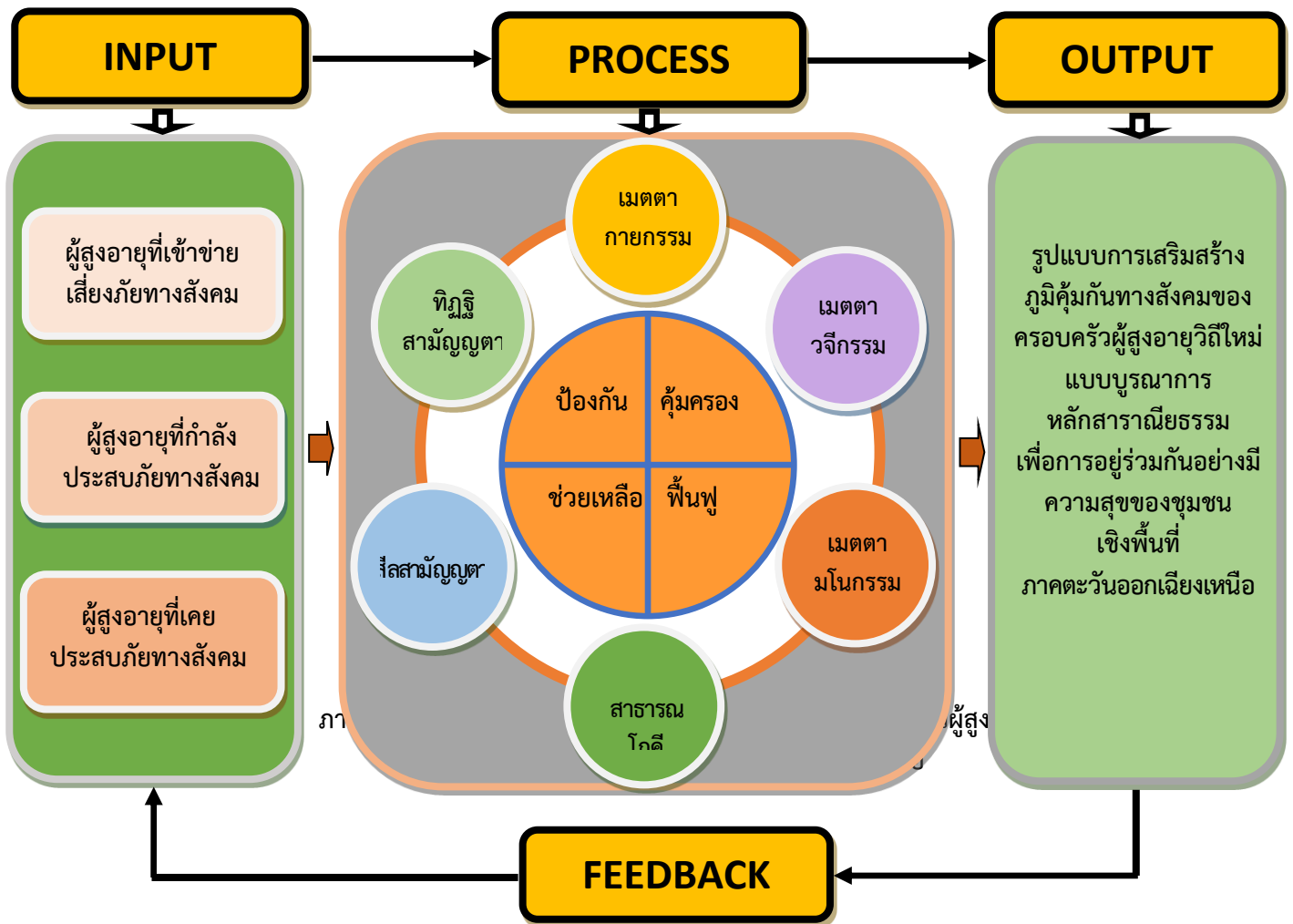
ธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตากรรม 2) เมตตาจริกรรม 3) เมตตาโมกกรรม 4) สาธารณโภคิตา 5) สีสสามัญญตา และ 6) ติฏฐิสามัญญตา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระวัฒน์ แก้วลังกา (2560) ได้ศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในประเทศไทย : จุดแข็งและจุดอ่อน การพัฒนาคนและสังคมในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นบทบาทของภาครัฐที่เน้นการทางานเชิงตั้งรับเพื่อฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นและมุ่งขยายบริการทางสังคมให้กระจายครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านการคุ้มครองทางสังคมในเชิงโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนของการพัฒนาหลายประการ อาทิเช่น ภาครัฐมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรและการบริหารจัดการที่ไม่สามารถสนองตอบสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้ทันทั่วถึง การจัดสรรเงินลงทุนเพื่อพัฒนายังเน้นด้านกายภาพมากกว่าการพัฒนาคุณภาพคน ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนวิทยาการใหม่ๆ อย่างรู้เท่าทันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่มีผลกระทบต่อประชาคมโลกอย่างกว้างขวาง การสร้างภูมิคุ้มกันสังคมทางสังคมในประเทศไทยเพื่อให้บรรลุการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนจากฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งจึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมไว้ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพสุขภาพแข็งแรงคิดเป็นทำเป็นมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีวิถีคิดอย่างมีเหตุผลมีคุณธรรมจริยธรรมระเบียบวินัยซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวมรวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุลในการยกระดับคุณภาพชีวิต 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมรวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตัวเองได้มากขึ้น 3) เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและบทบาทของครอบครัวและชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันทางสังคมในการพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในความรักชาติและความเป็นไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีศนา กาญจนกันทร, สุพรรณิ ไชยอำพร (2562) ที่ได้ศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า การทำหน้าที่สากลของครอบครัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจการตัดสินใจ คือ จากเดิมที่บิดามีอำนาจตัดสินใจ เปลี่ยนมาเป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว โดยบุตรมีอำนาจต่อรองในครอบครัวสูงและมีการเปิดพื้นที่พูดคุยโดยใช้เหตุผลแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ในครอบครัว การอบรมขัดเกลาบุตร และการใช้เหตุผลในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิชา ทองชานา (2560) ได้ศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาไลน์ ประเทศไทยกำลังพัฒนาในด้านระบบสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค (Line) ที่ส่งผลให้คนในสังคม สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อหลากหลายประเภทอย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อใช้เป็นหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันเตรียมพร้อมรับมือต่อสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระดับครอบครัวชุมชนและสังคมอย่างสร้างสรรค์ โดยการรู้เท่าทันสื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ และพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งในเชิงลบและบวกที่ทำให้พฤติกรรมการเสพสื่อของคนในทุกกลุ่มมีสัดส่วนการใช้งานเพิ่มมากขึ้นจนเป็นเหยื่อของสื่อออนไลน์ องค์ความรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาการรู้เท่าทันสื่อเพื่อพัฒนาชีวิต พบว่า 1) รู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพื่อเรียนรู้สื่ออย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 2) รู้จักกำหนด สติ-สัมปชัญญะคอยควบคุมเมื่อรับสื่อ

ด้วยสำรวมอินทรีย์ 3) รู้จักฝึกควบคุมตนเอง 4) รู้จักคิดหาเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ 5) พิจารณาสื่อโดยไม่ลำเอียง โดยใช้หลักอคติ และ 6) รู้จักวิเคราะห์และตรวจสอบสื่อตามหลักกาลามสูตร จะเป็นผลทำให้การใช้สื่อฯ ในปัจจุบันได้อย่างมีภูมิคุ้มกันและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เมย์ไธสง และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการเชิงรุกโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและประสิทธิผลของโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการเชิงรุกโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและประสิทธิผลของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 3 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ดังนี้ 1) องค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 1.1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 1.2) สมรรถนะของโรงเรียน 1.3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร และ 1.4) การจัดการกระบวนการการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2.1) การควบคุมสมาธิ 2.2) การเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค 2.3) การควบคุมเจตคติ และ 2.4) ความมั่นใจตนเอง 3) องค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3.1) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3.2) ผู้เรียนมีสุขภาวะทางจิตที่ดี 3.3) ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และ 3.4) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง ลาวะลี และคณะ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางจิตใจและทางกายผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้แก่ กิจกรรมการเดินจงกรม และกิจกรรมรำไม้พลองแบบประยุกต์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง ลาวะลี และคณะ (2564) ได้ศึกษา การศึกษาสมรรถนะทางกายผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ควรมีการจัดกิจกรรมกิจกรรมนันทนาการการเดินรำ ไม้พลอง กิจกรรมเข้าจังหวะ

147 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยนำมาสู่การสร้างสร้างรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการดำเนินการสร้างผู้คุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้าข่ายเสี่ยงภัยทางสังคม ผู้สูงอายุที่กำลังประสบภัยทางสังคม ผู้สูงอายุที่เคยประสบภัยทางสังคม โดยหลักปฏิบัติในการป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลือ ฟื้นฟู เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตาทายกรรม 2) เมตตาวจกรรม 3) เมตตามโนกรรม 4) สาธารณโภคี 5) ศีลสามัญญตา 6) ทฤษฎีสามัญญตา จากรูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถ

148 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นำมาใช้ประโยชน์และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวอีสานวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย ต่อไป

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเมตตา ภายกรรม ด้านเมตตาจาริกรรม ด้านเมตตาโมกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านศีลสามัญญตา และด้านทัญญูสามัญญตา 2) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 19 ตัวบ่งชี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 11.181$, $df = 9$, $p\text{-value} = 0.137$, $CFI = 0.969$, $TLI = 0.948$, $SRMR = 0.045$, $RMSEA = 0.008$, $\chi^2/df = 1.242$ และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : CR) เท่ากับ 0.796 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ ควรกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุให้มีภูมิคุ้มกันทางสังคมสามารถนำนวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ตามบริบทพื้นที่ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัยการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านทัญญูสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ให้ความเคารพผู้สูงอายุ และยอมรับความคิดเห็นในการทำงานที่แตกต่างกันด้วยความจริงใจ และให้มีการแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถปรับทัศนคติและมุมมองในการปฏิบัติตนในครอบครัวให้เข้าหากันได้

3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การประเมินผลการใช้นวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

- 149 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักสารนิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). สถานการณ์สตรีและครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2566 จาก <https://www.dwf.go.th/>
- ธีระวัฒน์ แก้วลังกา. (2560). บทบาทของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 2(2), 1-9.
- บรรจง ลาวะลี และคณะ. (2564). การพัฒนากิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพุทธมคค์. 6(2), 77-86.
- บรรจง ลาวะลี และคณะ. (2564). การศึกษาสมรรถนะทางกายผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์. 6(1), 172-183.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีศนา กาญจนกันทร, สุพรรณิ ไชยอำพร. (2562). ตัวแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทย ยุคโลกาภิวัตน์. วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร. 21(2). 164-175.
- พระมหาอำนาจ มหาวิโร และคณะ. (2566). การใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการรัตนบุศย์. 5(2), 69-79.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2556). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วรวิชา ทองขาวนา. (2560). การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาไลน์. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2565 จาก <https://www.semanticscholar.org/paperการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกับการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค-ทองขาวนา/7e4761345830864667f3a753616c0e1730656558>
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุเทพ เมย์โธสง และคณะ. (2565). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการเชิงรุกโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและประสิทธิผลของโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(3), 33-47.
- United Nations. (2020). Sustainable Development Goals Report 2020. New York: Department of Economic and Social Affairs.

150 การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่ ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบบูรณาการหลักฐานนิยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model
Supervision and Assessment of Carrying out Undertakings for
Observing Five Precepts in Villages of Thailand's Northeast Region by
making use of CIPP Model

อดิศักดิ์ ทุมอนันต์

Adisak Tumana

ประพิศ โบราณมูล

Prapit Boranmoon

บรรจง ลาวะลี

Banjong Lawalee

พระศรีวินยาภรณ์

Phrasrivinayaphon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Email: banjong.law@mbu.ac.th

Received: 3 October 2023; Revised: 1 November 2023; Accepted: 27 November 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาเทศบาลของหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 488 รูป/คน ได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านบริบท (context) ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมา ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 4.28$) ด้านที่ 4 ด้านผลผลิต (Product) ($\bar{X} = 4.27$) และน้อยสุด ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 4.15$) 2) ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ จังหวัดक्रमิงงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คนในชุมชนมี

คุณธรรมมากที่สุด ครอบคลุมอบอุ่น และชุมชนเป็นสุข และน้อยสุด คือ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เป็นหมู่บ้านศีล 5 ดีเด่นระดับจังหวัด

คำสำคัญ: การติดตามและประเมินผล, หมู่บ้านรักษาศีล 5, การประเมินแบบ CIPP Model

Abstract

The research served specific purposes to study follow up undertakings for villagers' five-precept observance, assess results of undertakings for their observance by making use of CIPP Model and to study suggestions regarding supervision and assessment of carrying out undertakings for observing five precepts in villages of Thailand's northeast region by making use of CIPP model examine suggestions for continuing their next observance. Sites of conducting the research took place in villages of Thailand's northeast region in Roi Et, Maha Sarakham, Surin, Nongbua Lamphu and Si Sa Ket provinces. The populations employed for the research were panels of the project at the village level, comprised of abbots, village headmen, members of tambon administrative organizations or municipality council members to villages and villagers, numbering 488 subjects. The sampling groups garnering through purposive selection. The instrument for data collection was the questionnaires inspected by experts following the structures and contents. Statistics utilized for processing data embraced frequencies, percentages, means and standard deviations.

The research results were as follows: 1. Results of following up undertakings for villagers' five-precept observance and assessing results of their performance therein by making use of the above model found the Overall, all 4 aspects are at the highest level ($\bar{X} = 4.28$). Given each item in descending order of its mean, the first highest one was the context ($\bar{X} = 4.41$, whereas the lower one was the input ($\bar{X} = 4.28$). it was the Product ($\bar{X} = 4.27$) As for the lowest item, it was the process ($\bar{X} = 4.15$). 2. It was suggested in descending order of frequencies to carry out undertakings for five-precept-observed villages. First, the provincial sector had to successively allocate budgets for support. Next, villagers perceived the most ethical decency; their family life stayed warm and communities were peaceful. Then, it was far too hard for villages where villagers observed five precepts to the extent that their villages would be elevated as the outstanding places at the provincial level.

Keywords: Following up undertakings and assessing results, Villages where villagers observed five precepts, Assessment CIPP Model

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ คือ สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุลความพอดี สามารถสร้างทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ มีระบบดี โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็นมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เป็นสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาอาศัยเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคีมีจารีตประเพณีดีงาม รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น ตลอดจนทุกคนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสังคมให้มีแต่ความสมานฉันท์สามัคคีกัน แต่จากสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทย ประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วย การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติด และอบายมุข การแตกแยกทางความคิด และการเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรมและคุณธรรมจริยธรรม

เพื่อเป็นการเสริมสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2557 ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการในเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน ด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดถือปฏิบัติ (โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”, 2560) คณะสงฆ์โดย เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งมงคลจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียวกันสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันตามแนวของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 5,914 หน่วยทั่วประเทศ ที่ได้ดำเนินการตามหัวข้ออบรม 8 หัวข้อ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรมและสามัคคีธรรม โดยมอบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 4 ปี (2557 – 2560) (โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”, 2558)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติ ด้วยการกำหนดโครงการกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติผ่านโครงการกิจกรรม ที่มุ่งเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนในชาติใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งของประชาชน ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” โดยเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และราชการทุกภาคส่วนของประเทศ (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ พิเศษ/2557) ซึ่งศีล 5 นั้นถือว่าเป็นมนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริตทางกายและวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการ เพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น มิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วย ซึ่งศีลเป็นการรักษากาย วาจาและใจให้สงบและเยือกเย็น เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษยชาติและเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากใจ การกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ดีและที่ช่วยคำตอบสำหรับบรรพชาผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล 5 และศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้น หากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งศีล 5 นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมาก เพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรักษาศีล 5 จึงเป็นการกระทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ สังคมเกิดความปรองดองสมานฉันท์ ซึ่งในทางตรงกันข้ามถ้าหากประชาชนไม่มีการนำเอาหลักศีล 5 มาเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย

จากการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้แนวทางดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์ โดย เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งมงคลอาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศพร้อมตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 4 ปี (2557 – 2560) จากผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 20 กรกฎาคม 2558 ปรากฏว่าประชาชนทั่วประเทศได้ให้ความสำคัญเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 7,858,548 คน จากประชากรทั้งหมดจำนวน 59,194,394 คน โดยแยกเป็นรายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้ จังหวัดอุบลราชธานี มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 399,924 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,836,523 คน จังหวัดขอนแก่น มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 248,174 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,790,049 คน จังหวัดชัยภูมิ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 244,695 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 866,285 คน จังหวัดหนองคาย มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 159,982 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 514,943 คน จังหวัดบุรีรัมย์ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 122,753 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,578,793 คน จังหวัดนครพนม มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 110,014 คน คิดเป็นร้อยละ 20 คน ของประชากรทั้งหมด จำนวน 541,567 คน จังหวัดยโสธร มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 96,924 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 540,383 คน จังหวัดนครราชสีมา มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 95,321 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 2,620,517 คน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 88,479 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 744,792 คน จังหวัดมุกดาหาร มีประชาชนเข้าร่วมจำนวน 78,038 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 344,302 คน จังหวัดอำนาจเจริญ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 56,189 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด 374,698 คน จังหวัดบึงกาฬ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 51,132 คน

คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 416,236 คน จังหวัดอุดรธานี มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 41,343 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,563,964 คน จังหวัดสกลนคร มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 35,379 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,134,322 คน จังหวัดเลย มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 34,615 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 505,323 คน จังหวัดร้อยเอ็ด มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 175,982 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 1,308,958 คน จังหวัดมหาสารคาม มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 42,750 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 955,644 คน จังหวัดสุรินทร์ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 34,166 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 916,122 คน จังหวัดหนองบัวลำภู มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 10,846 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 507,137 คน และ จังหวัดศรีสะเกษ มีประชาชนเข้าร่วม จำนวน 135,953 คนคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด จำนวน 999,598 คน (รายงานผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โรงเรียนรักษาศีล 5 หน่วยงานรักษาศีล 5 ตามมติมหาเถรสมาคม, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model เพื่อได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model และ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาเทศบาลของหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 500 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาเทศบาลของหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 488 รูป/คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และจังหวัด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model ได้แก่ 1) ด้านบริบท (context) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้าน

กระบวนการ (Process) และ 4) ด้านผลผลิต (Product) ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .90 และแบบสำรวจ สำหรับใช้ในการขอข้อมูลจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ความถี่ (Frequency) โดยนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 488 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 และเป็นเพศหญิง จำนวน 215 คิดเป็นร้อยละ 41.1 จำแนกตามอายุส่วนใหญ่อายุ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาอายุ 36-45 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 และน้อยสุดคือ อายุ ไม่เกิน 24 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 จำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 และน้อยสุดคือ ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 จำแนกตามจังหวัดส่วนใหญ่ คือ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 รองลงมาคือ จังหวัดจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 และน้อยสุดคือ หนองบัวลำภู จำนวน 64 คิดเป็นร้อยละ 13.0

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านบริบท (context) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.41 รองลงมา ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 และน้อยสุด ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.15

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ จังหวัดควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คนในชุมชนมีคุณธรรมมากที่สุด ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเป็นสุข และน้อยสุด คือ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เป็นหมู่บ้านศีล 5 ดีเด่นระดับจังหวัด

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

จากผลการการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ ด้วยการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องค์กรทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคมมีโอกาสได้เข้ามาร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนาซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคมอย่างยั่งยืนจึงทำให้ผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหามันัส ทับประโม่ง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้และพฤติกรรมมารักษาศีล 5 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร อุณเจ้าบ้าน (2554) ได้ทำการศึกษาศิลปกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสันต์ ศิริวรรณ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความศรัทธาในศีล 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของวัยรุ่นผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีระดับความศรัทธาในศีล 5 ทุกข้อและโดยรวมอยู่ในระดับมีความศรัทธาที่ชัดเจน 2) นักเรียนมีการปฏิบัติตนในหลักของศีล 5 อยู่ในระดับการปฏิบัติตน ค่อนข้างมากเมื่อพิจารณาส่วนระดับการปฏิบัติตนในศีล 5 เป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตนในศีลข้อ 1 และศีลข้อ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติตนในศีลข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 5 อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัยณรงค์ วิทิต (รื่องมะรุต) (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ผลการวิจัยพบว่า ศีล 5 เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล 5 เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกดีทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล 5 แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่กำกวมทางกาย และวาจา

ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอันสงบ และในตรงกันข้ามโทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บันทอนความก้าวหน้าความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านบริบท (context) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) 2) ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ จังหวัดควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คนในชุมชนมีคุณธรรมมากที่สุด ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเป็นสุข และน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เป็นหมู่บ้านศีล 5 ดีเด่นระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ จึงนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า หากต้องการให้การดำเนินโครงการดียิ่งขึ้นควรบูรณาการความร่วมมือทั้งจากคณะสงฆ์ ภาคส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และภาคประชาชน ตลอดจนทั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทางพระพุทธศาสนาทุกภาคส่วน ในรูปของคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกภาคส่วน ในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การสร้างสังคมประเทศชาติให้มีความปรองดอง สมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบเย็น และเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.28 จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องคาวพทุกส่วนในสังคม เข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำให้มากที่สุด จังหวัดควรให้

การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคมมีโอกาสได้เข้ามาร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนาซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคมอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ปรากฏว่า ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา สาเหตุ และแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านกระบวนการเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก

3.2 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ จังหวัดควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model ในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบผลสำเร็จของการดำเนินงาน”

เอกสารอ้างอิง

- โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. (2558). เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2560 จาก http://www.onab.go.th/attachments/9216_ProjectSil5.pdf
- พระมหาพนัส ทับประโมง. (2554). การศึกษาความรู้และพฤติกรรมการรักษา ศีล 5 ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รายงานผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โรงเรียนรักษาศีล 5 หน่วยงานรักษาศีล 5 ตามมติมหาเถรสมาคม. (2558). เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2560 จาก <http://www.sila5.com/report/index/index>
- วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. (2554). พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหินจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสกสันต์ ศิริวรรณ. (2553). ความศรัทธาในศีล 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระชัยณรงค์ วิทิโต (ร้องมะรุต). (2555). การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

160 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดร้อยเอ็ด

Personnel Management Based on the Principles of Good Governance of
Education Administrators under the Office of the Non-Formal and
Informal Education, Roi Et Province

ปิยะณัฐ สงวนรัตน์

Piyanut Sanguanrat

วิมลพร สุวรรณแสนทวี

Vimonporn Suwanseantavee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Email : Piyanutsang@gmail.com

Received: 5 November 2023; Revised: 24 November 2023; Accepted: 15 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน และ 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า:

1) สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการวางแผนกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการบรรจุและการแต่งตั้ง ด้านการออกจากราชการ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผนกำหนดตำแหน่ง (2) ด้านการบรรจุและการแต่งตั้ง (3) ด้านการ

พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย (5) ด้านวินัยและการรักษาวินัย และ (6) ด้านการออกจากราชการ

คำสำคัญ: สภาพการบริหารงานบุคคล, หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the condition Personnel management according to good governance principles of educational administrators Under the Office of Non-formal Education and Informal Education, Roi Et Province, 2) to compare Personnel management according to good governance principles of educational administrators Under the Office of Non-formal Education and Informal Education, Roi Et Province, classified by positions, educational background, and work experience, and 3) to gather suggestions for Personnel management according to good governance principles of educational administrators Under the Office of Non-formal Education and Informal Education, Roi Et Province, from the sample groups, including 201 school administrators and teaching staff. The research utilized a questionnaire with a Likert scale of 5 levels, with an IOC value ranging from 0.67 to 1.00, and a reliability coefficient of 0.90. The statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA for variance analysis.

The results show that: 1) Conditions of personnel administration according to good governance principles of educational administrators Under the Office of Non-formal Education and Informal Education, Roi Et Province Overall, it was at a high level. Sorted by the highest average to the lowest, namely enhancing operational efficiency, developing teachers and educational personnel. position planning Discipline and discipline Packing and appointment resignation from government service. 2) The results of comparison of opinions towards personnel management according to the principles of good governance of educational administrators. classified by position education level and work experience Overall, the differences were statistically significant at the .05 level. 3) The suggestions for personnel management according to the principles of good governance of educational administrators 6 areas include (1) in terms of position planning (2) Filling and Appointment (3) Development of teachers and educational (4) Discipline and Discipline Maintenance (5) Discipline and Discipline Maintenance (6) Resignation from government service

Keywords: Condition of Personnel Management, Good Governance, Educational Administrators.

บทนำ

การจัดการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมขนาดใหญ่ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทั้งในระดับภูมิภาคและสังคมโลก ประเทศไทยต้องพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ การจัดการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยต้องเดินหน้าสู่การสร้าง การพัฒนา เตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับสังคมโลก โดยเฉพาะการปฏิวัติด้านดิจิทัล ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน ผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้โลกยุคดิจิทัลให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัด ทั้งด้านสภาพแวดล้อมสถานที่และเวลาการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงจึงสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ มีทักษะ ความถนัด ความชำนาญ พร้อมขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการศึกษา สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่ประชาคมโลกเป็นประเทศพัฒนาในระดับสูงขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับการบริหารจัดการให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อไม่ให้เกิดความล้าหลังและประสบความล้มเหลวในการบริหารการศึกษา ซึ่งการบริหารการศึกษานั้น ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหารการศึกษา ซึ่งผู้บริหารการศึกษาจะตัดสินใจในการบริการ การศึกษาตามความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของผู้บริหาร โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วย 1)หลักคุณธรรม 2)หลักสมรรถนะ 3)หลักผลงาน 4)หลักการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ 5)หลักคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งบุคลากรในสถานศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด ซึ่งผู้บริหารจะต้องถือว่าเป็นภารกิจร่วมกันของทั้งสถานศึกษาที่จะทำให้บุคคลกรทุกคนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการพัฒนางานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาใช้ในการยึดเหนี่ยวการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีศักยภาพ ในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (จิราภรณ์ ผันสว่าง, 2560)

ในฐานะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แนวคิดที่ถูกนำเสนอหรือหยิบยกขึ้นมาพูดกันมากก็คือ การนำ “ธรรมะ” หรือ หลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่พึงประสงค์ คือ งานสัมฤทธิ์ ชีวิตร่มเย็น ดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับชุด “ธรรมะ” ที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละคนที่เป็นอยู่ในหน่วยงาน/องค์กร คือ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน/ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือ ผู้ร่วมงาน ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละคนรู้จัก “ทำหน้าที่” ตามบทบาทของตนได้อย่างถูกต้อง ชีวิตของผู้คนในหน่วยงาน/องค์กรก็จะมี ความหมาย และบรรยากาศในองค์กรก็จะเป็นมิตรและร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป (สมควร ทรัพย์บำรุง, 2551)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหน่วยงานทางการศึกษา การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ส่งเสริม สนับสนุน ให้องค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน จัดการศึกษานอกโรงเรียน และกำกับดูแลติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด จำนวน 20 อำเภอ บุคลากรประกอบด้วยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 401 คน การบริหารงานสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการบริหารงานพัฒนาบุคลากร และระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นบริหารงานบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาลและใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการทำงาน มีคุณธรรมในการปฏิบัติงานและบริหารจัดการการดำเนินงานของ

หน่วยงานและสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรในด้านที่ยังมีปัญหาที่จะต้องดำเนินการ ในหลากหลายวิธี ตลอดจนประเมินสมรรถนะและความก้าวหน้าในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ และสถานการณ์สังคม ประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนา กำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและสมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น สถานศึกษาจึง มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะบุคลากรให้มีคุณภาพ ในยุค 4.0 การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะใน ศตวรรษ ที่ 21 ให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากรายงานประจำปี 2564 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ การ บริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและการให้บริการ ด้านประสิทธิภาพการ บริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นระบบส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของสถานศึกษา พบว่าการดำเนินงานมี ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บุคลากรต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ อุทิศตนเสียสละทำงานในวันเวลานอกเวลาราชการ องค์กรขนาดใหญ่มีบุคลากรจำนวนมากต้องสร้างความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เพื่อลดข้อขัดแย้งในองค์กร ปัญหาความมั่นคงก้าวหน้าใน ตำแหน่งงานเนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่เป็นบุคลากรจ้างเหมาบริการและพนักงานราชการ ซึ่งจากสภาพ ปัญหาที่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถมีจิตสำนึกรักองค์กร การอุทิศตนทำงานเพื่อองค์กร การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่หลากหลายในการทำงานร่วมกับชุมชนเครือข่าย และการให้สวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจกับบุคลากร (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564) ผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จึงต้องสร้าง ความเชื่อมั่น ความศรัทธา ไว้วางใจ สร้างความสามัคคี ขวัญกำลังใจและลดความขัดแย้งในองค์กร เพื่อให้การ บริหารงานบุคลากรตามหลักธรรมของผู้บริหารมีประสิทธิภาพ บุคลากรเกิดการยอมรับในการบริหารงาน บุคลากร หลักธรรมหนึ่งที่เป็นหลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี อันเป็นแนวทางสำคัญในการ จัดระเบียบให้กับองค์กร ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นคือ หลักธรรมาภิบาล

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษาสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจะนำผลการวิจัยมาเป็น สารสนเทศสำหรับผู้บริหารที่จะนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร การศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร การศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และครูผู้สอน จำนวน 181 คน รวมทั้งสิ้น 201 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามภารกิจหลักของสถานศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เกี่ยวกับการ บริหารงานบุคคลโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการกับการบริหารของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบไปด้วย 1) ด้านการวางแผน กำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการบรรจุและการแต่งตั้ง 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 4) ด้าน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 6) ด้านการออกจากราชการ ซึ่งมี ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษา และด้านอื่นๆ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) (ไพศาล วรคำ, 2562) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.90 ผู้วิจัย นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปสร้างแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อ เสนอต่อผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอ ความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างใน การวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานงานวิจัยด้วย ค่า t-test และ F-test

ผลการวิจัย

5.1 สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียง ค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา ด้านการวางแผนกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการบรรจุและการแต่งตั้ง ด้านการออกจากราชการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

5.1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเสนอวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมแก่ ครูและชุมชน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของครูเพื่อบรรลุ วิสัยทัศน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาระบุนโยบายของสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นการ สร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นและท้าทาย

5.1.2 ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะครูจัดระบบและขั้นตอนการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิด การประสานการปฏิบัติงานร่วมกัน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษายกย่องและส่งเสริมให้ครูมีความจริงใจ และปรารถนาดีต่อกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูถ่ายทอดความรู้และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสอนงานระหว่างกันและกันและเผยแพร่ความรู้แก่สมาชิกอื่นๆ อยู่เสมอ

5.1.3 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูเป็นอิสระด้านความคิดและการวางแผนการทำงานของตนเอง และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการ บริหารและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของครู นักเรียนโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้อย่างชำนาญ

5.1.4 ด้านการมีบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความคล่องตัวและ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้คณะครูแสวงหา ความรู้และทักษะใหม่ๆ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรม เป็นของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่มาใช้ในการ จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้กับครูและนักเรียน

5.1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหาร สถานศึกษามีการระบุความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง มีการรายงาน ความก้าวหน้าหรือผลการดำเนินงานด้านความเสี่ยงตามแบบแผนของทางโรงเรียน

5.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปผลได้ดังนี้ 1) จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านพบว่าการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน นอกนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ราย ด้านพบว่าการมีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) จำแนกตาม

ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายงานพบว่าด้านการมี ความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร การศึกษา สรุปในองค์รวม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควร ระบุนิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อ การดำเนินงาน ควรกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน สถานศึกษาสามารถปรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพสถานศึกษาให้สูงขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์ และควรมีลักษณะที่เป็นภาพเชิงบวก ที่สะท้อนถึงความเป็นเลิศของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ถ่ายทอดความรู้และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมสัมพันธภายใน ควรมอบหมายขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมแก่บุคลากร และแบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อ นำมาใช้ในการบริหารและควรส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของครู นักเรียน และควรกระตุ้นให้ครูมีทางเลือก หลากหลายในการพัฒนางาน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ใหม่ในการปฏิบัติงาน 4) ผู้บริหาร สถานศึกษา ควรจัดอบรมแก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บุคลากรมีความชำนาญในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการเขียนการถ่ายทอดความรู้และการสร้าง นวัตกรรมในรูปแบบงานวิจัย 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง มีการ รายงานความก้าวหน้าหรือผลการดำเนินงานด้านความเสี่ยง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันของบุคลากรทุกระดับใน หน่วยงาน อันประกอบไปด้วย การวางแผนงานบุคคล การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคล การธำรง รักษาบุคคล และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2542) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลสำเร็จ ต่อเป้าหมายขององค์การ และงานวิจัยของ สาสี ประทุมวงศ์ (2560) ได้ศึกษา การบริหารงานตามหลักธรรมาภิ บาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยภาพรวมและราย ด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระบุความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความ เสียหายหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่ทำให้เกิดความล้มเหลวหรือลดโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายในการบริหาร การศึกษาในด้านต่างๆ มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วนิดา เหลนปก (2560) ได้ศึกษา การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (สุวรรณราษฎร์อุปถัมภ์) ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการ พัฒนาบุคลากร ด้านการรวมพลัง ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการธำรงรักษา ด้านการให้พ้นจากงาน และ

ด้านการให้ค่าตอบแทน 2) แนวทางการบริหารงานบุคคล 1) ด้านการสรรหาบุคลากร ควรมีการวางแผนอัตรา กำลังคน ประเมินความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา สรรหาและบรรจุให้เป็นไปตามข้อกำหนด และควรมีนโยบายหรือระเบียบที่ชัดเจนในการรับบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงาน 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร ควร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและควรมี กิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 3) ด้านการให้ค่าตอบแทน ผู้บริหารควรใช้หลักความ ยุติธรรมในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) ด้าน การรวมพลัง ควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและบุคลากรในโรงเรียนและควรเปิดโอกาส ให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 5) ด้านการดำรงรักษา ควรสร้างบรรยากาศที่ดี ในการปฏิบัติงานและควรมีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้บุคลากรรักในโรงเรียนของตน และ 6) ด้านการให้พ้น จากงาน ควรมีความยุติธรรม รอบคอบกับทุกฝ่ายในการพิจารณาให้ครูหรือบุคลากรพ้นจากงานและใน การดำเนินการทางวินัย ควรยึดถือข้อปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการโดยปราศจากความรู้สึกส่วนตัว

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

2.1 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่าง ชัดเจน ไม่ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะมีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันหรือไม่ มีมาตรฐานการ ปฏิบัติงานที่เหมือนกัน มุ่งมั่นพัฒนา สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ พัฒนาและใช้นวัตกรรมบริหารงานจนเกิด ผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น ประเมินสถานการณ์และกล้าตัดสินใจบนหลักเหตุและผล แก้ไขปัญหาในการทำงาน ทำให้ตำแหน่งที่ต่างกันไม่มีผลต่อการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมาภรณ์ โพธิ์กลัด, สมหญิง จันทุไทย (2561) การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมมีความคิดเห็นไม่ แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษาจำแนกตาม ระดับการศึกษารายด้านพบว่าความคิดเห็นสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญ อยากให้เกิดการปฏิบัติงานที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับปาริฉัตร นวนทอง (2564) ที่ได้ศึกษาการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 2 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูจำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน รายด้านพบว่าด้านความคิดเห็นสร้างสรรค์ไม่ แตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การ ทำงานที่มากกว่า จึงมองเห็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน ลักษณะของการทำงานรวมถึงความเปลี่ยนแปลงของการ บริหารจัดการของสถานศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพรรณ พลราช (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

จากการวิจัย สรุปได้ว่า สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการวางแผน กำหนดตำแหน่ง 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 5) ด้านการบรรจุและการแต่งตั้ง 6) ด้านการออกจากราชการ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาโดยรวมและรายด้านพบว่า การมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สรุปในองค์รวม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรระบุนโยบายของสถานศึกษา อย่างชัดเจนเพื่อการดำเนินงาน ควรกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ควรส่งเสริมให้ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารและควรส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของ ครู นักเรียน และควรกระตุ้นให้ครูมีทางเลือกหลากหลายในการพัฒนางาน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมความคิด

สร้างสรรค์ใหม่ในการปฏิบัติงาน ควรจัดอบรมแก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บุคลากรมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูง อยู่ในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานควรสนับสนุนการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติให้เป็นแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อการบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูง อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นแนวปฏิบัติที่ดีอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการวางแผนกำหนดตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรวางแผนกำหนดตำแหน่งโดยยึดหลักความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการบรรจุและแต่งตั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนได้รับการบรรจุและแต่งตั้งอย่างเท่าเทียมตามความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้กับบุคลากร

3) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการสร้างเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษามอบหมายภาระงานที่ตรงตามศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้สามารถเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

4) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

5) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านวินัยและรักษาวินัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนการดำเนินการทางวินัยแก่บุคลากรและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่าย

6) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการออกจากราชการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษารับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) จากการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น จึงควรศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้ในการพัฒนาสมรรถนะในการพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

2) จากการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ควรทำการวิจัยควรรววิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการ

บริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2560). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *Journal of Ratchathani Innovative Social Sciences*. 1(1), 27-41.
- ปฐมภรณ์ โพธิ์กลัด, สมหญิง จันทร์ไทย (2561). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 9(2), 239-254.
- ปาริฉัตร นวนทอง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติดและนานาชาติครั้งที่ 13 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*, 1434-1449..
- ธงชัย สันติวงษ์. (2542). การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพศาล วรคำ. (2562). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. ตักสิลาการพิมพ์.
- วนิดา เหลนปก. (2560). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราชฎาราม (สวราชฎารูปถัมภ์). การค้นคว้า อิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาตี ประทุมวงศ์. (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. (2564). รายงานผลการ ประเมินภายในของสถานศึกษา. ร้อยเอ็ด: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ สำนักงาน กศน. พ.ศ 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สมควร ทรัพย์บำรุง. (2551). การบริหารสำนักงานเลขาธิการคณะวิชาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : จาก แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Porter-O'Grady, T., & Malloch, K. (2010). *Innovation leadership: Creating the landscape of healthcare*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett Learning.

172 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด

The Model Of Youth Development Based On Theravada Buddhist Philosophy In Roi Et Province

พระครูโพธิสีลคุณ

Phrakhru Pothiseelagoon

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Laphontan

อุทัย กมลศิลป์

Uthai Kamonsin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

E-mail: anan.pen@student.mbu.ac.th

Received: 6 November 2023; Revised: 9 December 2023; Accepted: 15 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก คือ พระสงฆ์สามเณร ผู้ชำนาญด้านพุทธศาสนาและบุคคลทั่วไปแล้วสรุปเป็นภาพรวม เพื่อนำมาสร้างรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย พบว่า: 1) การพัฒนาเยาวชน คือ การสร้างสังคมที่ยั่งยืนและถูกต้องนั้น ต้องมีวิธีการเรียนรู้และสนับสนุนในการดำรงชีวิต เป็นรากฐานอนาคตที่สำคัญ เพื่อแก้ปัญหาการใช้หลักภวนา 4 มากำหนดแก้ปัญหาทางสังคม เป็นต้น 2) การนำหลักพุทธปรัชญามาศึกษาวิเคราะห์ด้วยใช้เหตุผลตามวิธีการ ให้รู้คุณค่าชีวิต ทำเป็นแรงบันดาลใจให้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่จะขึ้นได้ การใช้หลักพัฒนากาย, ศีล, จิต, และปัญญาภวนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ถูกต้อง 3) การสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ทำเป็นกระบวนการ รับผิดชอบด้านพุทธปรัชญา พร้อมร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน มีเมตตาต่อกัน ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างหลักสูตรเยาวชนต้นแบบตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ หลักภวนา 4 ด้วยเจริญกายภวนา อบรมศีล ฝึกจิตและพัฒนาปัญญา เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ต่อไป และ 4) นำเสนอองค์ความรู้ในรูปแบบภวนา 4 เพื่อพัฒนาฝึกอบรมเยาวชน เมื่อปฏิบัติธรรมตั้งแต่ยังเยาว์ มีภูมิคุ้มกัน มีคุณธรรมคุ้มครองตน อันเกิดจากการอบรมอย่างต่อเนื่อง จึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี การนำเสนอนี้ คือ การสร้างต้นแบบปลูกฝังหลักพัฒนาทางกายให้เข้มแข็ง มีศีลคุ้มกันทางสังคม มีจิตใจดีและสติปัญญาเลิศให้กับเยาวชนไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาเยาวชน, หลักพุทธปรัชญาเถรวาท, การพัฒนาเยาวชน

Abstract

The objectives of this research article are as follows: 1) to study theoretical concepts regarding youth development 2) to study the principles of Theravāda Buddhist Philosophy related to youth development 3) to create a model for youth development based on Theravāda Buddhist Philosophy in Roi Et Province 4) To present knowledge about youth development models based on Theravāda Buddhist Philosophy in Roi Et Province using qualitative research methods use a structured in-depth interview. The main source of important information is the Sangha Administrator, Buddhist experts and the general public then summarize as a whole to create a model for effective youth training activities.

The research results found that: 1) Youth development is the creation of a sustainable and correct society. There must be a way to learn and support in life. It is an important foundation for the future. To solve the problem, use the 4 Bhāvanā to determine how to solve social problems, etc. 2) Bringing the principles of Buddhist Philosophy to study and analyze using reason based on the method to know the value of life and be inspired to lead a virtuous life based on the ideals as far as possible using principles to develop the body, morality, mind, and wisdom to develop the correct quality of life 3) Creating a youth development model based on Theravāda Buddhist Philosophy in Roi Et Province make a process that acknowledges Buddhist Philosophy ready to work together to create a sustainable society be kind to one another In designing learning activities to create a model youth curriculum based on Theravāda Buddhist Philosophy, namely the 4 Bhāvanā, with physical development and meditation, training in precepts, training the mind and developing wisdom to present the knowledge further and 4) Present the knowledge in the form of Bhāvanā 4 to develop youth training. When practicing Dhamma from a young age have immunity and have the morality to protect yourself resulting from continuous training therefore grow up to be a good adult. This presentation aims to create a model and instill principles of strong physical development and social protection precepts that have a good heart and excellent intelligence for Thai youth to continue to be effective.

Keywords: Youth development model, Theravāda Buddhist Philosophy, Youth development

บทนำ

การพัฒนาเยาวชนเป็นหัวใจของการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเติบโตในอนาคต มีหลายทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อแนะนำวิธีการเรียนรู้และสนับสนุนเยาวชนในด้านต่าง ๆ ของชีวิตในสังคม นี่คือนิยามทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญ กล่าวคือ ทฤษฎีการพัฒนาเชิงความสามารถ เป็นต้น ทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้มีความสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเยาวชนและสนับสนุนความสำเร็จของสังคม ส่วนใหญ่มักใช้ในการออกแผนการพัฒนาทางการศึกษา การสวัสดิการ และโครงการสนับสนุนเยาวชนในหลายประเทศทั่วโลก จากความคาดหวังที่สังคมอยากให้วัยรุ่นและเยาวชนได้ประพฤติปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนได้ทราบว่า การปฏิบัติตนแต่ละด้านนั้น ควร

ปฏิบัติอย่างไรจึงจะนำไปสู่ความคาดหวังได้ และจะต้องได้รับความร่วมมือระหว่างบ้านโดยเฉพาะพ่อแม่ ครูที่โรงเรียนซึ่งจะจุดประกายของการปฏิบัติตนของเยาวชนได้เป็นอย่างดี เพื่อช่วยพัฒนาองค์กรสังคมและสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเพื่อประโยชน์ร่วมของทุกคนในสังคมทั่วโลก การนำหลักพุทธปรัชญาเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนนี้ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณครูของเยาวชนการปฏิบัติตน เพื่อให้คนประพฤดี ประพฤติชอบ มีการแบ่งหมวดหมู่ชัดเจน หากศึกษาให้เข้าใจจะช่วยควบคุมคนให้รู้จักยับยั้งใจ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2546) การพัฒนาตน คือ การที่บุคคลพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนด้วยตนเองให้ดีขึ้น เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรม แสดงพฤติกรรม เพื่อสนองความต้องการ แรงจูงใจ เป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) การพัฒนาตน คือ การพัฒนาศักยภาพของตนให้ดีขึ้นทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขของตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2566)

การนำหลักพุทธปรัชญาเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนนี้ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณครูของเยาวชน และการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเมตตา โดยช่วยในการสร้างพฤติกรรมและคุณลักษณะที่มีค่าที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำในสังคมและทั่วโลก เพราะพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นหลักพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึงหลักภาวะ 4 หมายถึง การเจริญกาย ศีล จิตและปัญญาด้วยการทำให้เป็นให้มีขึ้น ด้วยการฝึกอบรมสนับสนุนการพัฒนา ในรูปแบบตามหลักการปฏิบัติ ดังนี้ 1) กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน 3) จิตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น 4) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2546)

สำหรับการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ในพื้นที่ใดก็ตามเป็นกระบวนการที่ต้องจัดเก็บและปรับปรุงตลอดเวลาเพื่อให้ตรงกับความต้องการและสภาพการณ์ท้องถิ่น หลักพุทธปรัชญามีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนและมนุษย์ทั้งหมดนั้นเน้นการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการเป็นมนุษย์ที่ดี นี่คือหลายหลักพุทธปรัชญาที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนนั้น จึงมีขั้นตอนที่อาจจะช่วยในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด **PMEW Model** กล่าวคือ การพัฒนาเยาวชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) P=กายภาวนา คือการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพด้วยการตั้งมั่น พากเพียร ใช้สติ สมาธิ และปัญญา 2) M=ศีลภาวนา คือ การพัฒนาความประพฤติให้เกิดระบียบวินัยไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) E=จิตภาวนา คือ การพัฒนาจิตให้เข้มแข็ง มีคุณภาพ มีศักยภาพ 4) W=ปัญญาภาวนา เพื่อสร้างความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ทันโลก ทันชีวิตตามสภาวะการให้รอดพ้นความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีพระสังฆาธิการ 7 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 3 คน และกลุ่มคนทั่วไป 6 คน ด้วยกำหนดพื้นที่โดยรวมเป็นจังหวัดร้อยเอ็ด ในการเก็บข้อมูล

โดยสุมตัวอย่างในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด เจาะจงกลุ่มเด็กเยาวชนสามกลุ่มคือ เด็กเยาวชนในสถานศึกษา เด็กเยาวชนที่ทำงาน และเด็กเยาวชนทั่วไป ในบางตำบลที่มีความเหมือนและแตกต่างของเด็กเยาวชนสามกลุ่มนั้น

ดังนั้น เหตุผลตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในการนำหลักพุทธปรัชญาเถรวาทชั้นภาวนา 4 มาปรับใช้ในพัฒนาตนให้ประพฤติปฏิบัติดีต่อสังคมและตนเอง มีความรู้ ยุติธรรมและยุติธรรมทัศน ๖ นั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบที่เป็นประโยชน์ในการปรับใช้กับการดำรงชีวิตของเยาวชนในจังหวัดร้อยเอ็ดได้เป็นอย่างดีเหมาะสมแก่ฐานานุรูปปฏิบัติตามนวัตวิถีของตน ๆ สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน
- 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน
- 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัด

ร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ เป็นการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การรวบรวมวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พระสงฆ์ฆราวาส ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา และกลุ่มทั่วไป มีการดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน อาศัยหัวใจการสร้างสังคมที่ยั่งยืน เติบโตในอนาคต เพราะการพัฒนาที่ถูกต้องนั้น เพื่อแนะนำวิธีการเรียนรู้และสนับสนุนในด้านต่างๆ ของชีวิต การแก้ปัญหาได้อย่างมีคุณภาพและการปรับตัวอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดี ก็นับได้ว่าเป็นรากฐานอนาคตที่สำคัญ ปัญหาต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ การศึกษาเรียนรู้เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา การใช้หลักภาวนา 4 มากำหนดแนวคิดและทัศนะ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง ปรากฏการณ์ปัญหาต่างๆ คือ ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม เป็นต้น

ระยะที่ 2 ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ตามทฤษฎีและหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ว่าด้วยคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ พยายามเร้าให้คนมีความรู้สึกอันดี เพื่อความเจริญก้าวหน้า มุ่งเป้าไปที่การทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพุทธธรรมมีความสุขในปัจจุบันการนำหลักภาวนา 4 มาใช้ในการพัฒนาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นกระบวนการที่ต้องมีความยืดหยุ่น รับผิดชอบด้านพุทธปรัชญาและความต้องการร่วมมือกับชุมชน ศาสนา องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ให้มีเมตตาต่อเยาวชนในอนาคต ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อหลักสูตรเยาวชนต้นแบบตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท รูปแบบตามหลักการปฏิบัติ โดยอาศัยหลักภาวนา 4 หมายถึง การเจริญกาย ศีล จิตปัญญา เป็นต้น

ระยะที่ 4 เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด กิจกรรมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาเยาวชน ด้วยพ่อแม่หลายคน อยากให้ลูกปฏิบัติธรรมตั้งแต่เด็ก

จะได้มีคุณธรรมเป็นที่ภูมิคุ้มกันชีวิต การปลูกฝังฝึกอบรมแก่เยาวชน จึงควรเกิดขึ้นตั้งแต่เด็ก เพื่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้ไม่ละเมิดศีลธรรม เพราะเยาวชนเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกและสังคม การนำเสนอบทวิเคราะห์รูปแบบการปลูกฝังหลักพัฒนาทางกาย ศีล จิตและปัญญา มีผลลัพธ์แห่งความสำเร็จ จะอยู่บนหลักธรรมของภาวนา 4 ด้วยการพัฒนา มี P= กายภาวนา M= ศีลภาวนา E= จิตภาวนา W=ปัญญาภาวนา เป็นต้น

ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน อาศัยหัวใจการสร้างสังคมที่ยั่งยืน เติบโตในอนาคต เพราะการพัฒนาเยาวชนที่ถูกต้องนั้น แนะนำวิธีการเรียนรู้และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ของชีวิต อาศัยหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนว่าด้วยคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ ดลใจให้ให้คนมีความรู้สึกอันดี เจริญก้าวหน้า มุ่งเป้าไปที่การประพฤติปฏิบัติตามพุทธธรรมให้มีความสุขในปัจจุบัน การสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้เป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่น รับผิดชอบต่อพุทธปรัชญาและความต้องการ เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ให้มีเมตตาต่อกัน การเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ก็อาศัยกิจกรรมหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน ด้วยการพัฒนาเยาวชน ด้วยอาศัยหัวใจของการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเติบโตในอนาคต เพราะการพัฒนาเยาวชนที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อแนะนำวิธีการเรียนรู้และสนับสนุนเยาวชนในด้านต่างๆ ของชีวิตในสังคม เพื่อการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 ให้มีผลต่อการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ และการปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของชาตินั้น เยาวชนก็นับได้ว่าเป็นรากฐานอนาคตที่สำคัญของชาติ ปัญหาการใช้ความรุนแรงกับเด็กเยาวชน และต้องนำส่งเด็กเยาวชนเข้าไปยังศูนย์พิทักษ์ (รศ.พญ.วนิดา เปาอินทร์, 2565)

อีกอย่าง ทฤษฎีการพัฒนาเชิงความสามารถ เน้นการพัฒนาและการเรียนรู้จากทรัพยากรและคุณลักษณะบวรของเยาวชน ยึดว่าทุกคนมีความสามารถและทรัพยากรในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ เน้นการตั้งใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชน และการสนับสนุนพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา ทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อให้เยาวชนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างคุณค่าในสังคม ทฤษฎีพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม เน้นการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์และความสัมพันธ์ของเยาวชน เพื่อช่วยพัฒนาความเข้าใจต่อผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ทฤษฎีพัฒนาทักษะและความรู้ เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวในสังคมและการทำงาน ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาและการอบรมที่เป็นประสบการณ์ ทฤษฎีพัฒนาแบบองค์รวม เน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งในด้านทักษะทางการศึกษา ทักษะส่วนบุคคล และคุณลักษณะส่วนบุคคล ทฤษฎีพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เน้นการพัฒนาที่ไม่แบ่งแยกตามลักษณะส่วนบุคคล และสนับสนุนความหลากหลายและความร่วมมือในการพัฒนา การแนะนำของพุทธศาสนามีรากฐานของการพัฒนามนุษย์ ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามนั้นย่อมเกิดผลดีแก่ตนเองและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรการศึกษาตะวันตก ผลลัพธ์ที่ได้คือความคิดและความสามารถที่ดีมีความสมบูรณ์เป็นบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา เป็นผู้มองการณ์ไกลไปสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง (พระครูสุทธธรรมา และคณะ, 2565) ตามปรากฏการณ์ปัญหาต่าง ๆ ในกลุ่มเด็กมี

ระดับความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมากเท่าๆ กัน เป็นต้น นั่นเอง

ดังนั้น ปัญหาเยาวชนในสังคมไทยรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมเมือง เพราะเด็กเยาวชนที่เข้าไม่ถึงการช่วยเหลือ มีผลกระทบต่อตัวของเยาวชน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เข้าใจเรื่องปัญหาของเยาวชนและผลกระทบที่เกิดกับเยาวชนและสังคมโดยรวมมีต่อเยาวชนเชิงบวกและเชิงลบจากอารมณ์ความรุนแรงของวัยรุ่นทำให้เกิดผลกระทบปัญหาต่างๆ

2) ผลจากการศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน บทนี้มุ่งเสนอหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาเยาวชน มุ่งเสนอหลักพุทธปรัชญาเป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับความจริง และหลักปฏิบัติ บางประการของพระพุทธศาสนาที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผลตามวิธีการของปรัชญา จากนิยามความหมายนี้ทำให้มองเห็นขอบเขตของพุทธปรัชญาว่าจำกัดอยู่ในส่วนที่เป็นศาสนธรรมของพุทธศาสนาเท่านั้น ด้วยว่า คุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ พยายามเร้าให้คนมีความรู้สึกลึกซึ้ง ค้นหาคูณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิต และช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์พยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด มีคุณค่าที่สุดในชีวิต เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขสมบูรณ์ที่สุด ตามหลักภาวนา 4 มีกาย ศีล จิต ปัญญาภาวนา นั่นเอง

พุทธปรัชญาไม่ยอมรับความเชื่อมงาย พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทรงแสดงทางสายกลางเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ถูกต้องตามลำดับ โดยพัฒนาทางกาย ศีล จิตและปัญญา เพราะการพัฒนาทางพระพุทธศาสนามีค่าที่มีความหมายว่าทำให้เจริญงอกงาม ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับพัฒนาที่ใช้กับการทำชีวิตให้เจริญงอกงาม กล่าวคือ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับกายภาวนา หมายถึง การพัฒนาฝึกฝนอบรมกายด้วยอินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวรความรู้จักระมัตระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับศีลภาวนา หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัย มีกติกาทางสังคมร่วมกัน 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับจิตตภาวนา หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง มีความเจริญไพบูลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง เพื่อนมนุษย์ที่กำลังประสบความทุกข์นานาประการอยู่ในสังคมปัจจุบันและฝึกฝนจิตของตนให้มีความผ่องใสเบิกบานดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ และ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับปัญญาภาวนา หมายถึง การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษาเล่าเรียน การสดับรับฟังมาและการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษาแล้วให้เกิดประโยชน์ต่อตนและคนอื่น ๆ

ดังนั้น การเจริญกาย ศีล จิตและปัญญาด้วยการทำให้เป็นให้มีขึ้น ด้วยการฝึกอบรม สนับสนุนการพัฒนา ในบาลีที่มาแสดงภาวนา 4 นี้ ในรูปที่เป็นคุณสมบัติของบุคคล จึงเป็น ภาวิตกาย ภาวิตศีล ภาวิตจิต ภาวิตปัญญา เพราะผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว บุคคลที่มีคุณสมบัติชุดนี้ครบถ้วนย่อมเป็นพระอรหันต์ การพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพ มีความพร้อมด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และคุณธรรมจริยธรรม มีความรอบรู้อย่างเท่าทันสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคม ฐานความรู้ มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศอย่างยั่งยืน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตระหนักและเห็นความสำคัญนั่นเอง

3) ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบพัฒนาเยาวชนตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้รู้และเข้าใจในการพัฒนาเยาวชน เพื่อรู้ปัญหาแล้ว เป็นที่จะหล่อหลอมกายจิตในการดำเนินชีวิตเป็นปกติสุขแล้วไปสู่เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกคนได้ เพราะการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชน เป็นกระบวนการที่ต้องมีความ

ยึดหยุ่นและรับรู้ด้านพุทธปรัชญาและความต้องการของเยาวชนในพื้นที่นั้น การร่วมมือกับชุมชน ศาสนา องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเมตตาของเยาวชนในอนาคต ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อหลักสูตรเยาวชนต้นแบบตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท รูปแบบตามหลักการ ปฏิบัติ โดยอาศัยหลักภาวะ 4 หมายถึง การเจริญกาย ศีล จิตและปัญญา เพื่อนำเสนอเป็นองค์ความรู้ต่อไป

4) การเสนอองค์ความรู้ คือ องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท จาก การศึกษาการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้รูปแบบการพัฒนา เยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ตามองค์ประกอบ YUOTHS Model กล่าวคือ 1) Y (Youthfully) ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์ว่า พลังหนุ่มสาว 2) O (Outwit) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า พลังพัฒนาชนด้วยไหวพริบ 3) U (Upstanding) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีศีลธรรมซื่อตรงเพื่อความยั่งยืน 4) T (Talent) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีความดีเด่นยั่งยืนเพื่อการพัฒนา 5) H (Humanitarian) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีมนุษยธรรมเพื่อการพัฒนา 6) S (Skills) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีทักษะในการพัฒนากาย ศีล จิต ปัญญา เป็นการควบคุมในการจัดการตาม แนวพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เป็นการควบคุมในการจัดการตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นต้น

ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมหลักภาวะ 4 ในการพัฒนาเยาวชน ทราบว่า เด็กสมัยนี้ส่วนใหญ่ถูกตามใจจน เคยตัว พ่อแม่เอาใจมากเกินไป ทำให้ขาดความอดทน ขาดวินัย คุณพ่อคุณแม่หลายท่านจึงอยากให้ลูกปฏิบัติ ธรรมตั้งแต่ยังเด็ก จะได้เป็นคนมีคุณธรรม คิดดี ทำดี มีธรรมะเป็นภูมิคุ้มกันชีวิต การปลูกฝังภาวนา หรือ พัฒนาแล้ว ฝึกอบรม จึงควรที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่เด็กเพื่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้มีความละเอียดต่อการละเมิด ศีลธรรม เพราะเยาวชนเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายจิตใจ ความรู้สึกและสังคม จึงนำเสนอบทวิเคราะห์ รูปแบบการปลูกฝังหลักพัฒนาทางกาย ศีล จิตและปัญญาแก่เยาวชนไทย มีผลลัพธ์แห่งความสำเร็จจะอยู่บน หลักธรรมของภาวนา 4 ด้วยการพัฒนา เป็นต้น

ตามผลสรุปที่กล่าวมา การนำหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาเยาวชน มีอิทธิพลต่อการดำเนิน ชีวิต ก่อให้เกิดผล โดยมีผลลัพธ์แห่งความสำเร็จจะอยู่บนหลักธรรมของภาวนา 4 ด้วยการพัฒนาทางกาย ศีล จิต และปัญญา ส่วนหัวใจของการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีนอกจากอยู่ที่หลักสูตรที่มีการบูรณาการอย่าง เหมาะสมแล้ว สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้อีกอย่างก็คือผู้สอน ซึ่งผู้สอนต้องมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร สามารถให้ ความรู้กับเยาวชนอย่างถูกต้องเหมาะสมครบถ้วน สามารถโน้มน้าวและส่งเสริมให้ เยาวชนสามารถนำสิ่งที่ ถูกต้องที่ได้จากการเรียนรู้มาคิดพิจารณาอย่างแยบคายจนเกิดปัญญา สามารถแยกแยะด้วยตนเอง มีความ อื้อเพื่อเกื้อกูล ความไม่เบียดเบียน และความสามารถควบคุม จิตใจให้สงบ ก็จะสามารถพัฒนาได้โดยง่าย หรือ อาจติดตามมาอย่างอัตโนมัติยังผลให้ปัญหาต่างๆ ที่เยาวชนเป็นผู้ก่อลดน้อยถอยลงไป ซึ่งจะเป็นผลให้เยาวชน สามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และ ประเทศชาติได้เจริญรุ่งเรืองเพราะการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ ปรัชญาเถรวาทนั่นเอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยหลัก ภาวะ 4 เมื่อพิจารณา ผลการวิจัยเป็นรายด้าน สามารถนำมาอธิบายผลได้ ดังนี้

1) การพัฒนาตนเองด้านกาย (กายภาวนา) พบว่า การพัฒนาตนเองตาม หลักภาวะ 4 ของกลุ่ม ตัวอย่างเยาวชน หลังเข้าร่วมกิจกรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตามเสนอทฤษฎี ความทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการแนะนำของพุทธศาสนามีรากฐานของการพัฒนามนุษย์ ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติ ตามนั้นย่อมเกิดผลดีแก่ตนเองและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในองค์กรการศึกษาตะวันตก ผลลัพธ์ที่ได้คือความคิดและความสามารถที่ดีมีความสมบูรณ์เป็นบุคคล ทั้ง

ในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา การเป็นผู้นำองค์กรก้าวไปสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ พระครูสุทิวรญาณ และคณะ (2565) เรื่อง “ภาวนา 4 หลักธรรมเป็นธรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรและทำให้คน ได้รวบรวมความคิดที่ดีและมีความสามารถ” พบว่า การพัฒนาองค์กรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการ เปลี่ยนแปลง เพราะความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กรขึ้นอยู่กับเป็นหลักการนำหลักการทาง พระพุทธศาสนามาใช้ยังคงเป็นการเติบโตของภาวนานำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักธรรมซึ่งมีคุณลักษณะเด่นอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาวนา พัฒนาการทางกาย 2) ศีลภาวนา การพัฒนาคุณธรรม 3) จิตภาวนา ฝึกจิตใจ; การพัฒนาอารมณ์ 4) ปัญญา ภาวนา การปลูกปัญญา การพัฒนาระหว่างภาค; การพัฒนาภูมิปัญญา ในส่วน ของคุณธรรมและจริยธรรม ที่จะ ควบคุมการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหม คุณา ภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556) ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่า จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การ ฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) การพัฒนาคุณภาพจิตเริ่มแต่มีคุณธรรม ต่าง ๆ ที่ทำให้จิตใจประณีตงดงาม เช่น มีเมตตา กรุณา มีศรัทธา เป็นต้น (2) การพัฒนาสมรรถภาพจิตหรือ สมรรถภาพ ของจิตใจซึ่งมีความเข้มแข็งที่จะเอา ไปใช้งานได้ดี คือ มีสมาธิ มีสติ เป็นต้น (3) การพัฒนา สุขภาพจิต นอกจากมีคุณธรรมมีคุณภาพ และสมรรถภาพต้องมี สุขภาพจิตด้วย คือ จิตใจนั้นมีความสุข เป็น จิตที่มีความเบิกบาน มีปิติ มีความอิ่มใจ มี ปราโมทย์ มีความร่าเริงบันเทิงใจเบิกบานเป็นสุขผ่องใสและยัง สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2543) ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม” ว่า ปัญญาภาวนา คือการเจริญปัญญาพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่ง ทั้งหลายตามเป็นจริงรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทาดนให้บริสุทธิ์จาก กิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาเช่นการพัฒนากายการพัฒนาจิตการ พัฒนาปัญญาเข้าด้วยกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติญาภรณ์ ร้อยหมื่นไวย และคณะ (2562) เรื่อง “รูปแบบการพัฒนา นักศึกษาตามหลักภาวนา 4 กรณีศึกษาวิทยาลัยสยามบริหารธุรกิจ จังหวัดนนทบุรี” พบว่า รูปแบบการพัฒนา นักศึกษาตามหลักภาวนา 4 : กรณีศึกษา วิทยาลัยสยามบริหารธุรกิจ จังหวัดนนทบุรี จากแนวปัญหาอุปสรรค ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 สรุปได้ว่า (1) ด้านกายภาวนา ควรทำตัวให้สงบไม่ฟุ้งซ่าน รู้จักการภาวนาในทำนองและนอน เพื่อผ่อนคลายอิริยาบถ (2) ด้านศีลภาวนา ควรรู้จักการสมาทานศีล รักษา ศีลที่รับจากพระสงฆ์ เพื่อชำระกายและวาจาให้บริสุทธิ์ (3) ด้านจิตตภาวนา ควรมีการกำหนดจิตอารมณ์และ สำรวมจิตอินทรีย์ให้อยู่กับตัวตนและให้เป็นปัจจุบัน (4) ด้านปัญญาภาวนา ควรมีการสังเกต การรู้จักคิด วิเคราะห์ศึกษาหาความรู้เพื่อประเทืองปัญญาคือความรอบรู้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย สุทธสิโนบล (2556) เรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อ สะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน” พบว่า การพัฒนาพฤติกรรม การ เรียนด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และพฤติกรรมการเรียนด้าน จิตใจ (จิตภาวนา) ของนักเรียน จากการประเมินครั้งแรก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.33 และการ ประเมินครั้งสุดท้าย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 100 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.67 ของการประเมินครั้งแรก ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภาวนา) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามผลงาน สอดคล้องกับ งานวิจัยของอภิจิตร อนันตประยูร (2562) เรื่อง “การพัฒนาวิศกรสันติภาพโดยภาวนา 4.” พบว่า วิศกร สันติภาพได้เข้าใจหลักการพัฒนาที่สำคัญบนวิถีพุทธศาสนาซึ่งพัฒนาคุณภาพของวิศกรสันติภาพโดยใช้กรอบ แนวคิดคือภาวนาสี่ตระหนักรู้เผชิญความขัดแย้งทั้งหมดได้ มุ่งสู่การพัฒนาทั้ง 4 ฝ่าย และที่ละขั้น คือ การ พัฒนาคุณธรรมและการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดสันติภาพและความสามัคคีเพิ่มขึ้นในนักสังคมศาสตร์ วิศกร

ความสงบความดี คุณจะเปิดใจรับฟังและอดทนในทุกกรณีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะฝึกฝนตนให้ผ่านกระบวนการอบรมทั้งหมดเป็นส่วนของการพัฒนาศักยภาพ

สอดคล้องกับวรสิทธิสิน หงส์ทอง และคณะ (2566) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมตามแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 คือ 1) การวางแผนในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้แก่การกำหนดแผนส่งเสริมสุขภาพร่างกาย, การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ 2) ทำโครงการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่โครงการสร้างเสริมสุขภาพ, กิจกรรมทางศาสนา และประเพณี 3) การติดตามประเมินผลการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้แก่ การสำรวจข้อมูลสุขภาพผู้สูงอายุ, การสังเกตพฤติกรรม 4) การยกระดับการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้แก่ การพัฒนาระบบการจัดการสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ, การพัฒนาความรู้และทักษะที่เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมพร จันทสีโล และคณะ (2563) เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในชุมชนบ้านหนองไฮ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตามหลักภาวนาธรรม 4 ประการ” พบว่า หลักภาวนาธรรมทั้ง 4 ได้แก่ 1) กายภาวนา คือ การพัฒนาการแสดงออกทางกายให้ระมัดระวัง 2) ศิลภาวนา (การพัฒนาคุณธรรม) คือ การพัฒนาความสัมพันธ์อันชาญฉลาดกับโลกภายนอก และมีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม 3) จิตภาวนา (การพัฒนาทางอารมณ์) คือการพัฒนาความเข้มแข็งไม่หวั่นไหวกลัว มีคุณธรรม มีศรัทธาและความเอื้ออาทร และ 4) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) ที่เป็น รับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง

ดังนั้น เยาวชนมีความรู้เรื่องศีลธรรมให้ทันกับสิ่งที่ทำให้จิตใจไม่ดีและมีความหลงใหลในการศึกษาอยู่เสมออีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูรัตนาวสุต และคณะ (2565) เรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมขั้นพื้นฐานในเยาวชนด้วยหลักภาวนา 4” พบว่า “ฐานดีคืออิฐ ฐานชีวิตคือการศึกษา” เยาวชนรุ่นใหม่คืออนาคตของชาตินี้หากว่าเยาวชนไม่มีการพัฒนาจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรจะเป็น ตามคำว่า “จริยธรรม” โดยอาศัยหลักภาวนา 4 ข้อ ได้แก่ ภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นตัวช่วยให้จริยธรรมอยู่บนหลักสัจธรรมความจริง ความจริงที่ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุ เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เมื่อเยาวชนมีการพัฒนาเรียนรู้เข้าใจตามความเป็นจริงเหล่านี้ได้ จะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดการปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป เยาวชนก็นับได้ว่าเป็นรากฐานอนาคตที่สำคัญของชาติที่ต้องให้ความสำคัญการพัฒนาจึงควรเริ่มจากเด็กเยาวชนก่อนเสมอเพื่ออนาคตที่ดีของประเทศสืบไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท จากการศึกษาการพัฒนาเยาวชน

แผนภาพที่ 6.1 แสดงโมเดลองค์ความรู้ (YOUTHS Model)

ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ตามองค์ประกอบ YUOTHS Model ดังนี้

จากภาพแผนภาพ สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด” สรุปได้ดังนี้

วงกลมชั้นใน หมายถึง พลังหนุ่มสาว เป็นพลังพัฒนาชนะด้วยไหวพริบ มีศีลธรรมซื่อตรงเพื่อความยั่งยืน มีความดีเด่นยิ่งย่นเพื่อการพัฒนา มีมนุษยธรรมเพื่อการพัฒนา สดุดาย มีทักษะในการพัฒนา กาย ศิล จิต ปัญญา เป็นต้น

วงกลมชั้นที่ 2 หมายถึง 1) P การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับกายภาวนา หมายถึง การพัฒนาฝึกฝนอบรมกายด้วยอินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวรความรู้จักระมัตระวังรักษาดนไม่ให้ก่อโทษแก่ตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 2) M การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับศีลภาวนา หมายถึง ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัย มีกติกาทาสังคมร่วมกัน 3) E การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับจิตตภาวนา หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง มีความเจริญไพบูลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง ฝึกฝนตนให้มีความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ให้มีความผ่องใสเบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ และ 4) W การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับปัญญาภาวนา หมายถึง การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษาเล่าเรียน การสดับรับฟังมาและการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษาแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ

วงกลมรอบที่ 3 หมายถึง โมเดลเยาวชน (YOUTHS Model) คือ 1) Y (Youthfully) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า พลังหนุ่มสาว 2) O (Outwit) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า พลังพัฒนาชนะด้วยไหวพริบ 3) U (Upstanding) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีศีลธรรมซื่อตรงเพื่อความยั่งยืน 4) T (Talent) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีความดีเด่นยิ่งย่นเพื่อการพัฒนา 5) H (Humanitarian) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีมนุษยธรรมเพื่อการพัฒนา 6) S (Skills) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ว่า มีทักษะในการพัฒนากาย ศิล จิต ปัญญา เป็นการควบคุมในการจัดการตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เป็นการควบคุมในการจัดการตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นต้น

สรุป

ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ออกมาเป็นโมเดลในการพัฒนาที่เรียกว่า “DEVELOPMENT Model” ซึ่งเป็นการพัฒนานวัตกรรมที่คำนึงถึงหัวใจสำคัญของการพัฒนา 11 ประการ ดังต่อไปนี้ DEVELOPMENT กล่าวคือ D= Decision แปลว่า การตัดสินใจ E= Education แปลว่า การเรียนรู้ V= Vision แปลว่า มิวสิคทัศน์ E= Ecstatic แปลว่า ความปลื้มปิติยินดี L= Listening การรับฟังอย่างตั้งใจ O= Optimistic แปลว่า การมองโลกในแง่ดี P= Peachy แปลว่า ยอดเยี่ยม M= Mellifluous แปลว่า ปากหวาน, พูดจาวน้าฟัง E= Energy แปลว่า การสร้างพลังแห่งความสำเร็จ N= Newfound แปลว่า ที่เพิ่งค้นพบใหม่ T= Timeless แปลว่า เหนือกาลเวลา, ไร้กาลเวลา พบว่า รูปแบบการพัฒนาโดยมี “เยาวชน” เป็นเป้าหมายในการพัฒนา ก่อนเริ่มกระบวนการพัฒนาและการขับเคลื่อนด้วยพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อนำพาผู้รับการพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมบนหลักภาวา 4 มี กาย ศิล จิต ปัญญาภาวา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธปรัชญาเถรวาทไว้อย่างชัดเจนของเยาวชน 5 ประการ กล่าวคือ “YOUTHS Model” Y= Youthfully แปลว่า อ่อนเยาว์, ความเป็นหนุ่มสาว O= Outwit แปลว่า การชนะด้วยไหวพริบ U= Upstanding แปลว่า การยืนหยัดและซื่อตรง T= Talent แปลว่า พลังงานดาวเด่น H= Humanitarian แปลว่า ผู้มีมนุษยธรรม, คนใจบุญ และ Skills แปลว่า มีทักษะพัฒนาด้านกายศิลปจิตปัญญา

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาระหว่างพุทธศาสตร์ มีการพัฒนาระหว่างหน่วยงานสถาบันการศึกษา ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้แหล่ง วิเคราะห์การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับ ดังนั้น การวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เชิงวิชาการ

- 1.1 ได้คู่มือรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
 - 1.2 ได้นวัตกรรมที่เป็นสื่อการเรียนรู้การสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
 - 1.3 ได้กระบวนการสร้างรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1) **ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม** ได้สร้างค่านิยมความภาคภูมิใจในรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
 - 2) **ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ** เมื่อพัฒนาพื้นที่วิจัยให้เกิดนวัตกรรมรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด แล้วสามารถพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทอย่างยั่งยืน จะทำให้มีการดำเนินชีวิต การศึกษา การเรียนรู้และการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์

2. เชิงนโยบาย

ในระดับประเทศ รัฐสามารถประชาสัมพันธ์รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างยั่งยืนตามยุทธศาสตร์การประเทศ เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้มีคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ ปัญญา พฤติกรรมและสังคมที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกัน ความอ่อนแอทางจิตใจ ปัญญา พฤติกรรมและสังคม ซึ่งเกิดจากปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ครอบครัวยุคใหม่ การใช้ชีวิตในสถานศึกษา การทำงาน การอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคม ทำให้มีสุขภาวะที่ดีในการดำเนินชีวิต

3. เชิงการนำไปใช้

หน่วยงานที่สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

- 1) ศูนย์ปฏิบัติการธรรมประจำทุกจังหวัด สามารถนำผลการวิจัยและนวัตกรรมไปผลิตหนังสือเกี่ยวกับคติธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตที่อิงตามคติรูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ สามารถนำผลการวิจัยและนวัตกรรมไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนามนุษย์ให้มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต
- 3) สถาบันการศึกษา สามารถนำผลวิจัยและนวัตกรรมไปสร้างหลักสูตรนวัตกรรมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 4) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวัฒนธรรมจังหวัด สามารถนำผลการวิจัยและนวัตกรรมไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดและท้องถิ่นนั้น ๆ

4. เชิงการนำไปใช้ในงานวิจัย

สร้างสรรค์การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด; ประยุกต์การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด; บูรณาการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด; ต้นแบบการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด; นวัตกรรมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุทธิสินบล. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. 5(1), 149-164.
- กิตติญาณรณ์ ร้อยหมื่นไวย และ ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2562). รูปแบบการพัฒนานักศึกษาตามหลักภาวนา 4 กรณีศึกษา วิทยาลัยสยามบริหารธุรกิจ จังหวัดนนทบุรี. Journal of Teaching Social Studies. 2(1), 8-20.
- พระครูรัตนกรวิสุทธิ และคณะ. (2565). การพัฒนาจริยธรรมขั้นพื้นฐานในเยาวชนด้วยหลักภาวนา 4. Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani. 5(1), 98-109.
- พระครูสุทิวรญาณ และคณะ. (2565). ภาวนา 4 หลักธรรมเป็นธรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรและทำให้คนได้รวบรวมความคิดที่ดีและมีความสามารถ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2546). พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสมพร จันทลีโล และคณะ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในชุมชนบ้านหนองไฮ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตามหลักภาวนาธรรม 4 ประการ. *Journal of Modern Learning Development*. 5(3), 78-92.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รศ.พญ.วนิดา เปาอินทร์. (2565). การพัฒนาศักยภาพและการอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยเด็ก child abuse แบบองค์รวมของทีม สหสาขาวิชาชีพ. คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรสิทธิ์สิน หงส์ทอง และคณะ. (2566). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. 6(2), 155-168.
- อภิจิตร อนันต์ประยูร. (2562). การพัฒนาวิศวกรรมสันติภาพโดยภาวนา 4. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 6(2), 397-411.

**การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้
ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ของเด็กปฐมวัย**
**The Experiences Provision Of The Inquiry Towards Observation Skills
Classification Skills And Measurement Skills Of Early Childhood.**

มยุเรศ มัชฌิโม

Mayuret Matchimo

ภูชงค์ มัชฌิโม

Phuchong Matchimo

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi-Et Buddhist College

Email: nokyoonkmat@gmail.com

Received: 12 November 2023; Revised: 29 November 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 - 4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงท่าลาด ตำบลม่วงลาด อำเภोजังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 32 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้จำนวน 24 แผน แบบทดสอบการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเสาะหาสำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยการฝึกคิด ปฏิบัติ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีหน้าที่จัดสภาพการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นการสำรวจ 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นการประเมินผล 2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้มีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้, ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท, ทักษะการวัด, เด็กปฐมวัย

Abstracts

The purpose of this research article was to compare observation skills, classification skills and measurement skills of early childhood children before and after the experiences provision of the inquiry. The target group under the research includes 3-4 year-old male and female preschoolers of kindergarten grade 1 in the 1st semester of academic year 2022. All the 32 preschoolers are studying at Baanmuangthalad Child Development Center Muanglad Subdistrict, Changan District, Roi-Et Province Under Muanglad Subdistrict Administrative Organization Department of Local Administration. Tools used in this research are: Plans the experiences provision of the inquiry towards observation skills classification skills and measurement skills of early childhood and test the experiences provision of the inquiry towards observation skills classification skills and measurement skills of early childhood. The statistics used to analyze the data consists of average, standard deviation and percentage.

The research results revealed that

1. the experiences provision of the inquiry towards observation skills classification skills and measurement skills of early childhood. It is a process that emphasizes on the learners to search for knowledge on their own by seeking, exploring, examining and researching by practicing thinking, practicing, and solving problems on their own. Teachers are responsible for organizing teaching and learning conditions to facilitate learning in order for learners to succeed in learning. There are 5 steps: 1) interest-building stage 2) survey stage 3) explanation stage and down. Conclusions 4) Knowledge Expansion Stage and 5) Evaluation Stage 2. In terms of after the experiment, the preschoolers enjoyed higher The experiences provision of the inquiry towards observation skills classification skills and measurement skills of early childhood abilities.

Keywords: The Experiences Provision Of The Inquiry, Observation Skills, Classification Skills, Measurement Skills, Early Childhood

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในส่วนของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นต้องให้เกิดความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมาตรา 24 ระบุว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการ

กฤษฎีกา.2556: น.6-7) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กปฐมวัยไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาโดยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความพร้อมในการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยให้มีความรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 มาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาตรฐานที่ 10 ระบุว่ามีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้คือสามารถคิดรวบยอด คิดเชิงเหตุผล และคิดแก้ปัญหาได้ (กระทรวงศึกษาธิการ.2560: น.33) ครูปฐมวัยและผู้เกี่ยวข้องจึงต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง คิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก(กระทรวงศึกษาธิการ.2560: น.41)

ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภทและทักษะการวัด เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาวิธีการคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ (สถาบันส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , 2554) ยิ่งไปกว่านั้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นทักษะเบื้องต้นที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะ ดังกล่าวให้กับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีความรู้และความเข้าใจวิธีการนำทักษะต่าง ๆ มาใช้ ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการวัด ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่มีความรู้เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของเด็กอยู่ตลอดเวลา ครูผู้สอนควรมีความรู้และความเข้าใจเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะประเภทต่าง ๆ ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป (ชลีพร สงวนศรี, 2550) ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับปฐมวัยเป็นการตอบสนองและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในการเรียนรู้โลกธรรมชาติรอบตัวและพัฒนาทักษะทางสติปัญญาต่าง ๆ เนื่องจากเด็กในระดับปฐมวัยมีธรรมชาติของการสืบเสาะหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเองมากที่สุด ให้ได้ทั้งกระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจะช่วยส่งเสริมศักยภาพของเด็กในการพัฒนากรอบแนวคิดและทักษะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในอนาคตต่อไป (สถาบันส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551)

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในชีวิต เพราะเป็นช่วงที่สมองของเด็กเจริญเต็มที่ เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว ถือได้ว่าการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นวัยทองของการเรียนรู้ เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา ทั้งในด้านการรับรู้ การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา และจะเป็นลักษณะเฉพาะตัว การพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัยจึงควรพัฒนาไปพร้อมกันทุกด้าน เพราะพัฒนาการของมนุษย์มีมิติสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน ทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและสนับสนุนให้เด็กได้มี

ประสบการณ์ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้น การฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการสำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญแบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แนวทางการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยนั้น ครูต้องเตรียมความพร้อมให้เด็กมีประสบการณ์ในการสัมผัส จัดกระทำ รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ จำแนกสิ่งของ รวมเป็นหมวดหมู่ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล (ภุชญา สังข์ระประปรีชา, 2555) การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต จำแนก และเปรียบเทียบ ทดลอง ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากการสัมผัสสิ่งแวดล้อมโดยตรง ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสติปัญญา นำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น เป็นคนช่างสังเกต รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข (ภุชญา สังข์ระประปรีชา, 2555)

การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบคำถามที่สงสัยเกี่ยวกับโลกธรรมชาติ เด็กเป็นเหมือนนักวิทยาศาสตร์ตัวน้อย ๆ ที่มีความสงสัยใคร่รู้มีคำถามเกี่ยวกับโลกธรรมชาติรอบตัว และเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดเวลา การกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กด้วยกระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นการตอบสนองต่อธรรมชาติของการเรียนรู้ของเด็ก (สถาบันส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551)

เด็กมีความสามารถในการสืบเสาะและมีทัศนคติที่ส่งเสริมการสืบเสาะอยู่ในตัว ผู้ใหญ่ก็มีบทบาทสำคัญในการเอื้ออำนวยให้เด็กได้สืบเสาะได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กได้พัฒนาและรักษาความอยากรู้อยากเห็นและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทำให้เด็กได้มีโอกาสในการแสวงหาคำตอบของคำถามที่ตนเองสงสัยผ่านการสืบเสาะ รวมถึงช่วยเด็กในการเชื่อมโยงและทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เด็กได้ค้นพบผ่านการสืบเสาะเพื่อสร้างเป็นความคิดรวบยอดในการตอบข้อสงสัย เด็ก ๆ จะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการการสืบเสาะได้ดีเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ใหญ่ เพื่อน และบุคคลที่อยู่แวดล้อม ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของเลฟ วิกอตสกี (Lev Vygotsky) ที่เชื่อว่าการที่เด็กได้รับความใส่ใจ มีการพูดคุยโต้ตอบระหว่างเด็กกับบุคคลรอบข้าง เด็กได้รับการยอมรับ ได้รับการชี้แนะ ช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างเหมาะสม และได้ร่วมมือกันกับผู้อื่นในการทำกิจกรรม จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กและทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (เทพกัญญา พรหมขัติแก้ว, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยนำการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาทักษะด้านการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัด ซึ่งเป็นสภาพที่พึงประสงค์พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย และผลการศึกษาครั้งนี้สามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 142) ตามแบบแผนการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย (One group pretest-posttest design)

กลุ่ม	สอบก่อน(Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง(Posttest)
เป้าหมาย	O ₁	X	O ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

- X หมายถึง การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้
 O₁ หมายถึง การทดสอบวัดทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ของเด็กปฐมวัยก่อนทดลอง
 O₂ หมายถึง การทดสอบวัดทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ของเด็กปฐมวัยหลังทดลอง

โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 - 4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2565 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงท่าลาด ตำบลม่วงลาด อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 32 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กลางวัน กลางคืน 2) ขนาด รูปร่าง รูปทรง 3) โลกสวยด้วยสีสันทัน 4) แรงและพลังงาน 5) เสี่ยงรอบตัว และ 6) ปริมาตร น้ำหนัก 7) ดิน หิน ทราย 8) ต้นไม้ให้คุณค่า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 แผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ จำนวน 24 แผน
- 3.2 แบบทดสอบวัดทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้

1. ผู้วิจัยใช้ชุดแผนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี ระยะเวลา 8 สัปดาห์ จำนวน 8 หน่วย ได้แก่ 1) กินดื่ยอยู่ดีมีสุข 2) หนูน้อยนักสัมผัส 3) อาชีพในฝัน 4) สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต 5) ฤดูธรรมชาติ 6) กลางวันกลางคืน 7) ต้นไม้แสนรัก 8) โลกของแมลง

ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ละ 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธและวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที รวมเวลา 8 สัปดาห์ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เบื้องต้นของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัย 3 ทักษะมีผลการพัฒนา ดังนี้

1) *ทักษะการสังเกต* ก่อนการวิจัยเด็กจะไม่สามารถสังเกตสิ่งของหรือเหตุการณ์ได้ละเอียดมากนัก ไม่สามารถบอกรายละเอียดของสิ่งนั้น ๆ ได้ว่าเป็นอย่างไร หลังจากวิจัย พบว่า เด็กจะมีความสนใจต่อสิ่งของหรือเหตุการณ์มากขึ้น สามารถใช้ประสาทสัมผัสสังเกตและบอกรายละเอียดของสิ่งนั้น ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะตลอดระยะเวลาในกระบวนการวิจัยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการสืบเสาะ ใช้ลักษณะการเชื้อเชิญให้เด็กทำกิจกรรมในลักษณะการกระตุ้นเร้าจากภายใน เด็กมีความคิดว่าตัวเองต้องเป็นผู้สืบค้นสืบเสาะอยู่ตลอดเวลา เรียนรู้ที่จะสังเกตในการทำกิจกรรมตรงหน้ามากขึ้น และยังพบว่าเด็กบางคนได้ชี้ชวน ตักเตือนให้เพื่อนหันมาใส่ใจตั้งใจทำกิจกรรม

2) *ทักษะการจำแนกประเภท* ก่อนการวิจัยเด็กจะไม่สามารถจำแนกประเภทของสิ่งต่างๆ ได้หลายลักษณะ หลังจากวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถในการจำแนกประเภทได้หลายลักษณะมากขึ้น สามารถจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ จับคู่ภาพและบอกลักษณะความเหมือน ความแตกต่าง เรียงลำดับสิ่งของและเหตุการณ์ได้หลายลำดับมากขึ้น และยังพบว่าเด็กมีความภาคภูมิใจและชื่นชมเมื่อตนเองและเพื่อนสามารถแยกประเภทของสิ่งของต่างๆ ในกิจกรรมที่ร่วมทำกับเพื่อนสำเร็จตามเป้าหมาย ยกตัวอย่างคำพูดของเด็กที่แสดงถึงการชื่นชมผลงานอันเกิดจากการจำแนกประเภทได้สำเร็จ

3) *ทักษะการวัด* ก่อนการวิจัยเด็กยังไม่มี ความเข้าใจในการชั่ง ตวง วัดสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือ และหน่วยที่ไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน รวมทั้งการเปรียบเทียบ และการเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ตามลักษณะความยาว/ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร หลังจากวิจัย พบว่าเด็กมีความสามารถในการชั่ง ตวง วัดสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือง่าย ๆ เพิ่มขึ้น

2. การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกระบวนการการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเสาะหา สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยการฝึกคิด ปฏิบัติ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีหน้าที่จัดสภาพการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นการสำรวจ 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ 5) ขั้นการประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจแก่เด็กหรือทบทวนประสบการณ์เดิมของเด็กและกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในความรู้ใหม่ นำไปสู่การกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา

ภาพที่ 1 คุณครูชี้ชวนดูสื่ออุปกรณ์เพื่อสร้างความสนใจ

ภาพที่ 2 เด็กให้ความสนใจสื่ออุปกรณ์

ขั้นที่ 2) ขั้นการสำรวจ เป็นขั้นที่让孩子ได้ดำเนินการสำรวจ ทดลอง ค้นหา และรวบรวมข้อมูล ลงมือปฏิบัติ ได้แก่ สังเกต วัด ทดลอง

ภาพที่ 3 เด็กสำรวจต้นไม้ในโรงเรียน

ภาพที่ 4 เด็กสำรวจทรายมีอะไรบ้างอยู่ในทราย

ขั้นที่ 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป เป็นขั้นที่เด็กนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ทดลองและค้นคว้า มาสรุปผลและนำเสนอผล ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ แผนภูมิความคิด โดยลงข้อสรุปที่ถูกต้องเชื่อถือได้

ภาพที่ 5 เด็กลงข้อสรุปเพื่อบันทึกผลอาหารที่มีประโยชน์

ภาพที่ 6 เด็กสรุปผลการทดลองด้วยการวาดภาพ

ขั้นที่ 4) ขั้นขยายความรู้ เป็นขั้นตอนที่เด็กได้อธิบายและขยายความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่

ภาพที่ 7 เด็กเกิดความรู้ว่าผักที่ได้จากธรรมชาติสามารถนำไปทำอาหารได้

ภาพที่ 8 เด็กเกิดความรู้เรื่องหนูน้อยนักสัมผัสและกล้าแสดงออกเพื่อเล่าสิ่งที่รู้ให้เพื่อนฟัง

ขั้นที่ 5) ขั้นการประเมินผล เป็นการประเมินองค์ความรู้ของเด็กตามสภาพจริง ดูจากผลงาน สังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม และการตอบคำถามเพื่อให้ทราบว่าเด็กมีความรู้อะไร อย่างไร

ภาพที่ 9 เด็ก ๆ ช่วยกันนำเสนอผลการทำกิจกรรม

ภาพที่ 10 เด็กมีความเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังด้วยการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้รายด้าน เปรียบเทียบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

คนที่	การสังเกต		การจำแนก		การวัด		คะแนนรวม	
	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (30)	หลัง (30)
1	6	8	5	9	6	9	17	26
2	7	10	6	10	6	10	19	30
3	5	8	5	9	5	8	15	25
4	5	9	5	8	5	8	15	25
5	4	6	3	6	4	6	11	18
6	5	7	4	9	5	8	14	24
7	7	10	6	10	6	10	19	30
8	7	10	6	10	6	10	19	30
9	4	7	5	8	5	8	14	23
10	6	10	5	10	6	10	17	30

ตารางที่ 2 แสดงคะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้รายด้าน เปรียบเทียบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

คนที่	การสังเกต		การจำแนก		การวัด		คะแนนรวม	
	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (10)	หลัง (10)	ก่อน (30)	หลัง (30)
11	4	8	5	8	5	9	14	25
12	5	8	5	9	5	9	15	26
13	5	7	4	8	5	8	14	23
14	6	8	5	9	5	8	16	25

195 การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ของเด็กปฐมวัย

15	5	8	5	9	5	8	15	25
16	5	6	4	7	4	7	13	20
17	4	6	5	7	4	7	13	20
18	5	7	5	8	4	9	14	24
19	5	8	5	8	4	9	14	25
20	6	10	5	9	5	10	16	29
21	6	10	5	10	5	9	16	29
22	5	7	4	8	4	8	13	23
23	5	8	4	8	4	8	13	24
24	6	8	5	9	5	9	16	26
25	6	9	5	10	5	9	16	28
26	4	7	4	8	4	7	12	22
27	5	7	5	8	4	7	14	22
28	5	8	5	9	5	8	15	25
29	5	8	5	9	5	8	15	25
30	4	9	5	8	5	8	14	25
31	4	7	5	8	4	8	13	23
32	4	8	5	9	4	8	13	25
$\bar{X}$	5.16	8.03	4.84	8.59	4.81	8.38	14.81	25.00
S.D.	0.92	1.23	0.63	0.98	0.69	1.01	1.94	3.01
ร้อยละ	51.56	80.31	48.44	85.94	48.13	83.75	49.38	83.33

จากตารางที่ 2 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้มีทักษะ ด้านการสังเกตก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 5.16$ S.D. = 0.92) คิดเป็นร้อยละ 51.56 หลังการทดลอง ($\bar{X} = 8.03$ S.D. = 1.23) คิดเป็นร้อยละ 80.31 ด้านการจำแนกประเภทก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 4.84$ S.D. = 0.63) คิดเป็นร้อยละ 48.44 หลังการทดลอง ($\bar{X} = 8.59$ S.D. = 0.98) คิดเป็นร้อยละ 85.94 และด้านการวัดก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 4.81$ S.D. = 0.69) คิดเป็นร้อยละ 48.13 หลังการทดลอง ($\bar{X} = 8.38$ S.D. = 1.01) คิดเป็นร้อยละ 83.75

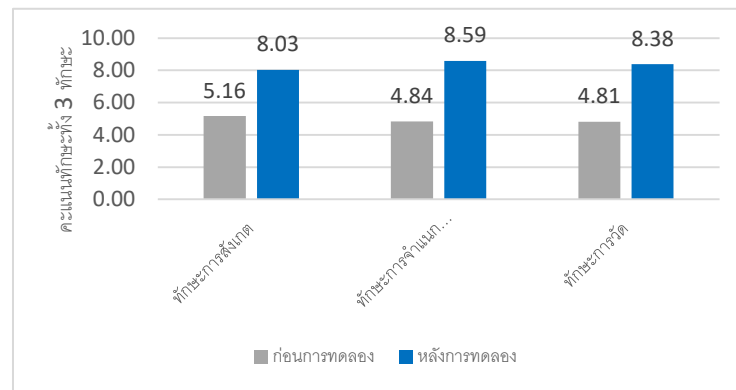
การเปรียบเทียบทักษะทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบทักษะทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้

แหล่งข้อมูล	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	ร้อยละ
ก่อนการจัดประสบการณ์	32	30	14.81	1.94	49.38
หลังการจัดประสบการณ์	32	30	25.00	3.01	83.33

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ก่อนการทดลองเท่ากับ ($\bar{X} = 14.81$ S.D. = 1.94) คิดเป็นร้อยละ 49.38 และหลังการทดลองเท่ากับ ($\bar{X} = 25.00$ S.D. = 3.01) คิดเป็นร้อยละ 83.33

จากการเปรียบเทียบทักษะทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ก่อนและหลังการทดลอง สามารถแสดงเป็นแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 คะแนนทั้ง 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนก และทักษะการวัด ก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์แผนภาพที่ 1 พบว่า คะแนนทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน โดยมีค่าความต่างของคะแนนรายทักษะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการจำแนกประเภท (3.75 คะแนน) ทักษะการวัด (3.57 คะแนน) และทักษะการสังเกต (2.87 คะแนน)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

หลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดสูงกว่าก่อนการทดลอง

จากการศึกษาทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า

1. การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดทักษะเบื้องต้นทั้ง 3 ทักษะ คือ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท และ 3) ทักษะการวัด ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นการสำรวจ 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นการประเมินผล

2. ก่อนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ระดับพอใช้ และหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดระดับดี แสดงว่าหลังการทดลองการจัด

ประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดสูงกว่าก่อนการทดลอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดสูงกว่าก่อนการทดลอง อภิปรายได้ดังนี้

เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดในระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่เน้นให้เด็กทำกิจกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจแก่เด็กหรือทบทวนประสบการณ์เดิมของเด็กและกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้อยากเห็นในความรู้ใหม่นำไปสู่การกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา เช่น ครูสร้างความสนใจให้แก่เด็กในการทำกิจกรรมด้วยการนำเสนออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมมาให้เด็กดูและสังเกต ใช้คำถามเพื่อสร้างความสนใจแก่เด็กและกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นมีความพร้อมสนใจที่จะเรียนรู้ เช่น “เด็ก ๆ รู้ไหมนี่คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร เอาไว้ทำอะไร” สอดคล้องกับงานเขียนของชนาธิป พรกุล (2554) เรื่อง “การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้” ได้อธิบายว่า ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้มีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูต้องการให้เด็กบรรลุ การระบุปัญหา และทำปัญหาให้กระจ่างชัดเจนนปัญหาที่เหมาะสมจะทำการสืบเสาะควรเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ หรือเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเด็ก ครูช่วยให้เด็กเข้าใจปัญหาและมโนทัศน์ที่ซ่อนอยู่ในปัญหาเป็นการสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับเด็ก

2) ขั้นการสำรวจ เป็นขั้นที่ให้เด็กได้ดำเนินการสำรวจ ทดลอง ค้นหา และรวบรวมข้อมูล ลงมือปฏิบัติ ได้แก่ สังเกต วัด ทดลอง เช่นกิจกรรมหน่วยหุ่นน้อยนักสัมผัส เด็กได้สังเกตกล่องปริศนาด้วยตาและประสาทสัมผัสอื่น ๆ เช่น เขย่า ฟังเสียง ตมกลิ้ง มือสัมผัส แล้วให้เด็กลายว่า อะไรอยู่ในกล่อง สอดคล้องกับงานเขียนของ เทพกัญญา พรหมชาติแก้ว (2563) เรื่อง “เรียนรู้แบบสืบเสาะสำหรับเด็กปฐมวัย (Inquiry-based Learning)” ได้อธิบายว่า การสืบเสาะเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ของคนเราที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัวซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถาม การค้นพบและทดสอบสิ่งต่างๆ และการแสวงหาความเข้าใจใหม่ๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องไกลตัวของเด็กและผู้ใหญ่ แต่เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ ในชีวิตประจำวันเมื่อเราเกิดความสงสัยหรืออยากรู้อะไรสักอย่างหนึ่ง เราก็จะพยายามหาคำตอบด้วยวิธีการต่างๆ จนได้คำอธิบายหรือคำตอบของคำถามที่เราสงสัยโดยมีประจักษ์พยาน หลักฐานที่ยืนยันว่าเรารู้คำตอบนั้นได้อย่างไร ซึ่งนั่นก็ถือได้ว่าเราได้ทำการสืบเสาะแล้ว

3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป เป็นขั้นที่เด็กนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ทดลองและค้นคว้า มาสรุปผลและนำเสนอผล ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ แผนภูมิความคิด โดยลงข้อสรุปที่ถูกต้องเชื่อถือได้ ผู้วิจัยมีกิจกรรมที่ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวที่มีอยู่ในโรงเรียนเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ ในรูปแบบสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็กๆ โดยที่ในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเมื่อเด็กๆ ทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้วก็จะนำผลที่ได้มาช่วยกันในการประเมินผลของการสืบเสาะหาความรู้ที่ได้ในแต่ละครั้งเพื่อนำเสนอให้เพื่อนได้

ทราบผลการทำกิจกรรมนั้นๆ ในรูปแบบที่ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ ดังตัวอย่างหน่วยต้นไม้แสนรัก เด็กนำเสนอว่า ส่วนประกอบของพืชที่เด็กเห็นจะให้สีอะไรในรูปแบบตารางแผนภูมิความคิด สอดคล้องกับงานเขียนของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2554) เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง” ให้ความหมายไว้ว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาคำตอบผ่านการสำรวจตรวจสอบ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่มีความผสมผสานระหว่างการสังเกต การใช้คำถามการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อช่วยสนับสนุนการทดลองให้มีประสิทธิภาพและหลักฐาน การใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลผล ตอบคำถาม อธิบายและทำนายตลอดจนการนำเสนอข้อมูล

4) ขยายความรู้ เป็นขั้นตอนที่เด็กได้อธิบายและขยายความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ การย้อนถึงกิจกรรมที่ทำผ่านมายกตัวอย่างเช่น กิจกรรมกินดื่มน้ำที่มีสุขมีความอยากรู้อยากเห็นว่าเมื่อเราได้ทำกิจกรรมแล้วเราจะเอาไปทำอะไร ด้วยการให้คำถามว่า “เมื่อเราทำกิจกรรมกินดื่มน้ำแล้วเราสามารถนำไปปฏิบัติทำอะไรได้บ้างครับ” สอดคล้องกับงานเขียนของ ศศิธร เวียงวาลัย (2556) เรื่อง “การจัดการเรียนรู้” ได้อธิบายว่า การเรียนรู้โดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนค้นหาคำถามจริงโดยการแสวงหาความรู้มุ่งส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้ฝึกคิดหาเหตุผล ลงมือปฏิบัติ สำรวจตรวจสอบ เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ด้วยตนเอง

5) ขั้นการประเมินผล เป็นการประเมินองค์ความรู้ของเด็กตามสภาพจริง ดูจากผลงาน สังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม และการตอบคำถามเพื่อให้ทราบว่าเด็กมีความรู้อะไร อย่างไร เช่น หน่วยกลางวันกลางคืน ให้เด็กบอกความแตกต่างของสิ่งที่มองเห็นในระยะใกล้และระยะไกลในขณะที่สวมและไม่สวมตาคันแดด สอดคล้องกับงานเขียนของ ทิศนา ขัมมณี (2557) เรื่อง “ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ” กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการประเมินผลของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งว่าเด็กมีพัฒนาการในการเรียนรู้ในรูปแบบของการสืบเสาะหาความรู้จะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็กมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับงานวิจัย สมพร พรหนองแสน (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมประสบการณ์วิทยาศาสตร์แบบเน้นประสาทสัมผัสเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้การสังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมวิทยาศาสตร์และ จากการตอบคำถามจำแนกเป็นรายทักษะโดยภาพรวมนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.80 คิดเป็น ร้อยละ 92.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เมื่อเปรียบเทียบโดยใช้ค่าสถิติ (One – sample t-test) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการลงความเห็นก่อนทำการทดลองคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.89 แต่หลังจากการทดลองจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 9.00

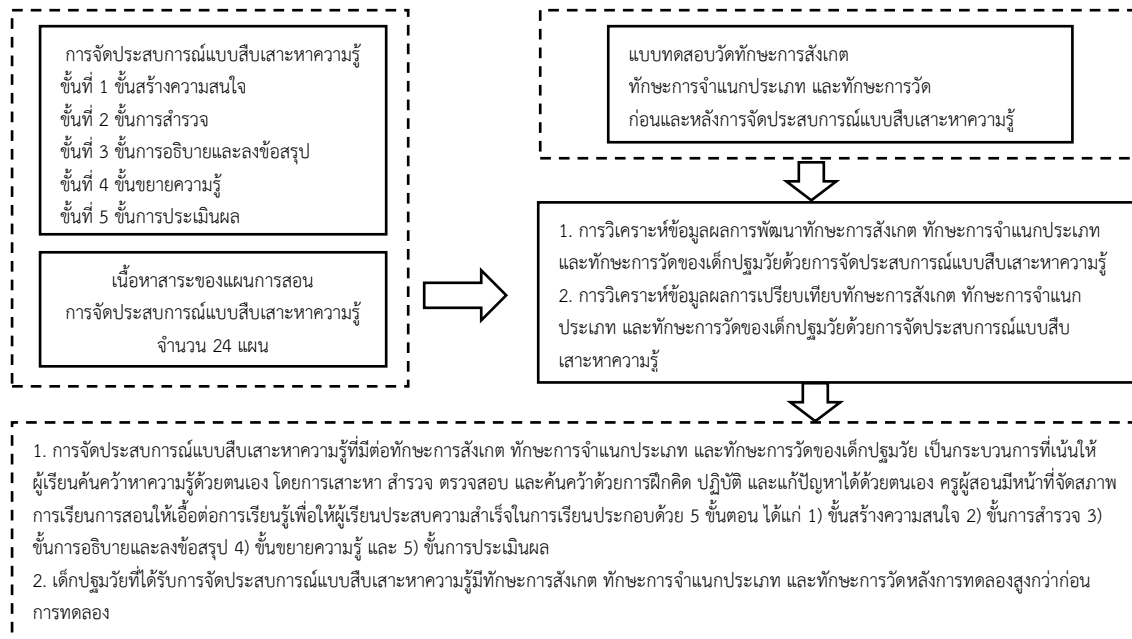
เมื่อวิเคราะห์การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดของเด็กปฐมวัย พบว่า หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กที่เด็กๆ ค้นเคย เด็กปฐมวัยมีคะแนนทั้ง 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการวัด สูงกว่าก่อนการทดลอง เป็นการแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กปฐมวัยนั้นเป็นการสอดแทรกทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดให้กับ

เด็กปฐมวัยได้เช่นกัน สอดคล้องกับงานเขียนของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2553) เรื่อง “คู่มือการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มพูนศักยภาพศึกษานิเทศก์และครูปฐมวัย” ให้ความหมายไว้ว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการพัฒนาความรู้เพื่อตอบคำถามที่สงสัยเกี่ยวกับโลกธรรมชาติ เด็กจึงเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวผ่านประสบการณ์ต่างๆ ตลอดเวลา การกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ จึงเป็นการตอบสนองต่อธรรมชาติของการเรียนรู้

ระยะเวลา 8 สัปดาห์ในการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดของเด็กปฐมวัยนั้นเด็กมีความสนใจมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมอย่างเห็นได้ชัด ครูคอยดูแลอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำเพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกเชื่อมั่นในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวทซ์เบิร์ก Berk & Winsler (1995) อ้างถึงในงานเขียนของ วัฒนา มัคคสมัน (2554) เรื่อง “การสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก” กล่าวไว้ว่า เด็กจะเกิดการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญาและทัศนคติขึ้นเมื่อ มีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เช่น ผู้ใหญ่ ครู เพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันนั้น โดยการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นใน Zone of Proximal Development หมายถึง สภาวะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้และเกิดการเรียนรู้ขึ้นการให้ความช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก (Assisted Learning) เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้ เป็นการช่วยอย่างพอเหมาะเพื่อให้เด็กแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเรียกว่า Scaffolding เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยการให้การแนะนำ (Clue) การช่วยเตือนความจำ (reminders) การกระตุ้นให้คิด (encouragement) การแบ่งปัญหาที่สลับซับซ้อนให้ย่อยลง (breaking the problem down into step) การให้ตัวอย่าง (providing and Example) หรือสิ่งอื่น ๆ ที่จะช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้การช่วยเหลือ (Scaffolding) มีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้ 1) เป็นกิจกรรมการร่วมกันแก้ปัญหา 2) เข้าใจปัญหาและมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน 3) บรรยากาศที่อบอุ่นและการตอบสนองกับความต้องการ 4) รักษาภาวะแห่งการเรียนรู้ของเด็ก (ZPD) และ 5) สนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดโดยการพูดอธิบายแสดงความคิดเห็น จากการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง เด็กได้เรียนรู้ ได้แสดงความคิด ครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและให้คำแนะนำด้วยการอธิบาย สาธิต และให้เด็กมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะกับเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาหรือวิธีการอื่นๆ เช่น การวาด การเขียน การทำงานศิลปะหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อเป็นการจัดระบบการคิดของเด็กเอง แล้วให้อีกเด็กแสดงออกตามวิธีการต่าง ๆ ของเด็กเองเพื่อครูจะได้รู้ว่าเด็กต้องการจะทำอะไร

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ สามารถส่งเสริมทักษะการสังเกต การจำแนกประเภท และการวัดของเด็กปฐมวัยได้

การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการที่มุ่งให้เด็กเกิดทักษะเบื้องต้นทั้ง 3 ทักษะ คือ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท และ 3) ทักษะการวัด ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นการสำรวจ 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ และ 5) ขั้นการประเมินผล

ก่อนการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัด ระดับพอใช้ และหลังการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดระดับดี แสดงว่าหลังการทดลองการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เด็กปฐมวัยมีทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท และทักษะการวัดสูงกว่าก่อนการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ ครูผู้สอนต้องศึกษา หลักการ ขั้นตอน รวมถึงลักษณะกิจกรรมของการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.2 กิจกรรมจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ดังนั้นครูต้องจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมที่ทำหรือกลุ่มเพื่อนแล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเป็นระยะ ให้เด็กกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออก โดยครูเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ

1.3 กิจกรรมจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูต้องคอยดูแลและกระตุ้นเรื่องความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

2.2 ควรนำกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการลงความคิดเห็น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการคำนวณ ทักษะการพยากรณ์ ทักษะการตั้งสมมติฐาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กฤษณา สังข์วะระปรีชา. (2555). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กนักวิจัยต่อการสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบของเด็กปฐมวัย. ปรียุณานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลีพร สงวนศรี. (2550). เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาเด็กปฐมวัยกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพกัญญา พรหมขัติแก้ว. (2563). เรียนรู้แบบสืบเสาะสำหรับเด็กปฐมวัย (Inquiry-based Learning). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- ไพศาล วรคำ. (2562). การวิจัยทางการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2554). การสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). คู่มือวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

- _____. (2551). แนวทางการจัดการเรียนวิทยาศาสตร์ปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2553). คู่มือการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มพูนศักยภาพศึกษานิเทศก์และครูปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2554). กรอบมาตรฐานและคู่มือการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมพร พรหนองแสน. (2554). การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์วิทยาศาสตร์แบบเน้นประสาทสัมผัส เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย
ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด
Parents' Satisfaction With The Provision Of Early Childhood Learning
Experiences In Accordance With The Early Childhood Education Curriculum
B.E. 2017 Child Development Center Under The Muang Lad Subdistrict
Administrative Organization

ภูชงค์ มัชฌิโม

Phuchong Matchimo

มยุเรศ มัชฌิโม

Mayuret Matchimo

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi-Et Buddhist College

Email: puchongmat@gmail.com

Received: 12 November 2023; Revised: 29 November 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาระดับและเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นเตรียมอนุบาลและชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด ตำบลม่วงลาด อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 112 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ใน 5 ด้าน จำนวน 28 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมาคือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นอันดับสุดท้าย

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้, เด็กปฐมวัย

Abstracts

The purpose of this research was to determine the level and comparison of parents' satisfaction with the provision of early childhood learning experiences according to the early childhood education curriculum. B.E. 2560 Child Development Center under Muang Lad Subdistrict Administration Organization The target group used in this research is parents of students studying in Pre-Kindergarten and Kindergarten Year 1, Semester 1 of the academic year 2023. Muang Lad Subdistrict, Changan District, Roi Et Province Department of Local Government Promotion: 112 persons were acquired by specific selection. The tools used in this research were the Rating Scales satisfaction test form in 5 areas, totaling 28 items. The statistics used to analyze the data consists of average, standard deviation and percentage.

The research results revealed that:

parents of students were most satisfied with the overall management of the early childhood learning experience at the Child Development Center under Muang Lad Subdistrict Administration Organization. On a case-by-case basis, it was found that the areas with the highest average were activities that promote children's development and learning. This is followed by creating an environment that is conducive to children's learning. Learning integration, curriculum creation, and assessment of children's development and learning are the last priority.

Keywords: Satisfaction, Experiences, Early Childhood

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในชีวิต เพราะเป็นช่วงที่สมองของเด็กเจริญเต็มที่ เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวถือได้ว่าการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นวัยทองของการเรียนรู้ เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา ทั้งในด้านการรับรู้ การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา และจะเป็นลักษณะเฉพาะตัว การพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัยจึงควรพัฒนาไปพร้อมกันทุกด้าน เพราะพัฒนาการของมนุษย์มีมิติสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน ทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและสนับสนุนให้เด็กได้มีประสบการณ์ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้น การฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการสำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญแบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562, 2562) เพื่อให้การ

ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา มีความสอดคล้องกันตามเจตนารมณ์ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560-2564 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการสะท้อนให้เห็นเจตนารมณ์ที่เน้นการพัฒนาอย่างรอบด้าน จึงจัดทำแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยมีเป้าหมายสำคัญให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ และแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ระบุตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งกำหนดไว้ในเป้าประสงค์ไว้ว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกแห่งต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติและมีระบบบริการและระบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพได้รับการปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่วางรากฐานสำคัญ เป็น การเตรียมความพร้อมสู่ระดับที่สูงขึ้น มุ่งพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของชาติ ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรคสอง โดยบัญญัติไว้ว่า “รัฐต้อง ดำเนินการ ให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด จะคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก เน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก เป็นสำคัญ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการวางรากฐานความรู้ด้านวิชาการเด็กปฐมวัยอย่างมากโดยเฉพาะ ทักษะทางภาษา และคณิตศาสตร์ เนื่องจากต้องการให้เด็กสอบเข้าเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนที่มี ชื่อเสียง จึงเป็นเหตุให้พ่อแม่ผู้ปกครองจัดหาครูสอนพิเศษ หรือส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลที่ให้ ความรู้ด้านวิชาการ โดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของเด็กและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556 : 32-33) ซึ่งนักวิชาการและนักจิตวิทยาในสหรัฐฯ ได้แสดงความเห็นว่าการเร่งพัฒนาทักษะวิชาการของ เด็กปฐมวัยไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กวัยนี้ และเฟรดริค วิลเฮม เฟรอบเอล (Friedrich Wilhelm Froebel, อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาการศึกษาอนุบาล” เชื่อว่า การเรียนที่เด็กต้องให้เด็กได้เล่นได้แสดงออก ประสบการณ์ที่จัดต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก และเด็กควร ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน นอกจากนี้ ยังต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความ ต้องการของผู้ปกครองของเด็กอีกด้วย จึงจะทำให้ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ปกครอง เพราะเมื่อ ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจ รู้สึกชอบในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รู้สึกสบายใจที่จะฝากบุตร หลานไว้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะทำให้เกิดความร่วมมือ และการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้บุตรหลานของตนได้รับการพัฒนาไปอย่างเหมาะสม และในการ เสริมสร้างความพึงพอใจนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความสำคัญของการสร้างความพึงพอใจ โดยการสำรวจและ ตรวจสอบความคาดหวัง และความพึงพอใจ เพื่อกำหนดเป้าหมาย ทิศทางและกลยุทธ์การบริการที่มี ประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ปัญหาข้อบกพร่องของการจัดการศึกษาลดน้อยลง นำไปสู่ ความสำเร็จของ สถานศึกษาในการสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้ปกครอง

จากเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเต็มศักยภาพ มีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อหาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด ปีการศึกษา 2566 จำนวน 112 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - list) ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับนักเรียน อายุของผู้ปกครอง และการศึกษาของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก 3) ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 4) ด้านการบูรณาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยมีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 28 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 100)

3) วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ทั้งภาพรวมและรายด้าน

ผลการวิจัย

โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - list) ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับนักเรียน อายุของผู้ปกครอง และการศึกษาของผู้ปกครอง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับนักเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 112 คน โดยความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับนักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปู่, ย่า จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ตา, ยาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 พ่อ, แม่ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 ลุง, ป้า จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93 และน้า,อา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 112 คน โดยช่วงอายุของผู้ปกครองเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ช่วงอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 26.79 ช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 19.64 ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 19.64 และช่วงอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 112 คน โดยวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43 การศึกษาระดับอนุปริญา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 19.64 และการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายด้าน

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 95.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ($\bar{X} = 4.86$ S.D. = 0.34) คิดเป็นร้อยละ 97.28 รองลงมาคือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ($\bar{X} = 4.81$ S.D. = 0.38) คิดเป็นร้อยละ 96.13 ด้านการบูรณาการเรียนรู้อยู่ ($\bar{X} = 4.79$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 95.78 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.77$ S.D. = 0.48) คิดเป็นร้อยละ 95.30 และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ($\bar{X} = 4.74$ S.D. = 0.44) คิดเป็นร้อยละ 94.88 เป็นอันดับสุดท้าย

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$ S.D. = 0.48) คิดเป็นร้อยละ 95.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการแจ้งผลพัฒนาการเด็กให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ

อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.92$ S.D. = 0.28) คิดเป็นร้อยละ 98.40 รองลงมาคือ มีการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านอย่างต่อเนื่อง มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = 0.33) คิดเป็นร้อยละ 97.60 เลือกใช้สื่อได้ตรงตามจุดมุ่งหมายและเรื่องที่จะทำการสอน มีการประเมินเป็นรายบุคคล ทำอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึก ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 96.00 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดจัดเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา ($\bar{X} = 4.68$ S.D. = 0.63) คิดเป็นร้อยละ 93.60 มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ($\bar{X} = 4.64$ S.D. = 0.70) คิดเป็นร้อยละ 92.80 และ หลักสูตรสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดเนื้อหา สาระประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน ($\bar{X} = 4.52$ S.D. = 0.77) คิดเป็นร้อยละ 90.40 เป็นอันดับสุดท้าย

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$ S.D. = 0.38) คิดเป็นร้อยละ 96.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ห้องเรียนสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ($\bar{X} = 4.92$ S.D. = 0.28) คิดเป็นร้อยละ 98.40 รองลงมาคือ อาคารเรียนและอาคารประกอบมีความมั่นคงและแข็งแรง ($\bar{X} = 4.84$ S.D. = 0.37) คิดเป็นร้อยละ 96.80 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดจัดสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมโดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ห้องเรียนจัดมุมต่าง ๆ ที่เด็กสามารถเลือกเล่น และทำกิจกรรมได้ ($\bar{X} = 4.76$ S.D. = 0.44) คิดเป็นร้อยละ 95.20 และ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดอยู่ในสภาพดี ($\bar{X} = 4.64$ S.D. = 0.49) คิดเป็นร้อยละ 92.80 เป็นอันดับสุดท้าย

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$ S.D. = 0.34) คิดเป็นร้อยละ 97.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์- จิตใจ เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้น ($\bar{X} = 4.92$ S.D. = 0.28) คิดเป็นร้อยละ 98.40 รองลงมาคือ จัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายในการเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง จัดกิจกรรมในการส่งเสริมในด้านสังคม เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.84$ S.D. = 0.37) คิดเป็นร้อยละ 96.80 และมีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 96.00 เป็นอันดับสุดท้าย

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการบูรณาการการเรียนรู้ พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วง

ลาดด้านการบูรณาการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 95.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ได้ทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก การจัดเตรียมแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 96.00 รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.76$ S.D. = 0.44) คิดเป็นร้อยละ 95.20 และเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดหมาย ($\bar{X} = 4.72$ S.D. = 0.46) คิดเป็นร้อยละ 94.40 เป็นอันดับสุดท้าย

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$ S.D. = 0.44) คิดเป็นร้อยละ 94.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดแสดงผลงานของเด็ก โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมชมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = 0.41) คิดเป็นร้อยละ 96.00 รองลงมาคือ มีการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบถึงพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัย ($\bar{X} = 4.76$ S.D. = 0.44) คิดเป็นร้อยละ 95.20 และประเมินพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินพัฒนาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลการรวบรวมผลงานของเด็ก การประเมินพัฒนาการ โดยพิจารณาจากแฟ้มผลงานของเด็กในการทำผลงานต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.72$ S.D. = 0.46) คิดเป็นร้อยละ 94.40 เป็นอันดับสุดท้าย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมาคือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการบูรณาการเรียนรู้ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นอันดับสุดท้าย

1.1 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมาคือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการบูรณาการเรียนรู้ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นอันดับสุดท้าย

1.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ห้องเรียนสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมาคือ อาคารเรียนและอาคารประกอบมีความมั่นคงและแข็งแรง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดจัดสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการ

จัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมโดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ห้องเรียนจัดมุมต่าง ๆ ที่เด็กสามารถเลือกเล่นและทำกิจกรรมได้ และอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดอยู่ในสภาพดี เป็นอันดับสุดท้าย

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์- จิตใจ เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้น รองลงมาคือ จัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายในการเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง จัดกิจกรรมในการส่งเสริมในด้านสังคม เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และมีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย เป็นอันดับสุดท้าย

1.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการบูรณาการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก การจัดเตรียมแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลายทักษะ หลายหลายประสบการณ์ รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดหมาย เป็นอันดับสุดท้าย

1.5 ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดแสดงผลงานของเด็ก โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมชมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคน รองลงมาคือ มีการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบถึงพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัย และ ประเมินพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินพัฒนาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล การรวบรวมผลงานของเด็ก การประเมินพัฒนาการ โดยพิจารณาจากแฟ้มผลงานของเด็กในการทำผลงานต่างๆ เป็นอันดับสุดท้าย

อภิปรายผล

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด อภิปรายได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของ

เด็กที่มุ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และส่งเสริมให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการ
อบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วน
ตำบลม่วงลาดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และ
ความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของวาสนา มีชัย (2553) เรื่อง “ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัด
การศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1” พบว่า ผู้ปกครองมี
ความพึงพอใจเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้อง
กับงานวิจัยของดวงใจ ตระกูลช่าง (2558) ได้วิจัยความพึงพอใจที่มีต่อการจัดบริการนักเรียนของโรงเรียน
อนุบาลแยมสะอาด โดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

1.1 ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและ
รายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด
จัดเตรียมหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ
สติปัญญา มีการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงในการจัดกิจกรรม และมีการแจ้งผลพัฒนาการให้กับผู้ปกครอง
ได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสายฝน ราชลา (2554) เรื่อง “ความพึงพอใจของ
ผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอกะลา จังหวัด
ลำปาง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร” พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึง
พอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วง
ลาด โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วน
ตำบลม่วงลาดจัดเตรียมหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์
สังคม และสติปัญญา มีการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงในการจัดกิจกรรม และมีการแจ้งผลพัฒนาการให้กับ
ผู้ปกครองได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา มีชัย (2553) เรื่อง “ศึกษาสภาพที่
เป็นจริงและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลระยอง สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1” ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองมี
ความพึงพอใจเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้อง
กับงานวิจัยของอาทิตย์ ชลพันธุ์ (2554) เรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน
เทศบาล 1 ศรีกิตติวรรณนุสรณ์” พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล
1 ศรีกิตติวรรณนุสรณ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความ
พึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล
ม่วงลาดโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบลม่วงลาดมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็ก
และกล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง มีการส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมในการส่งเสริม

พัฒนาการด้านสติปัญญา และส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกการสังเกตรสชาติ การจำแนก การเรียงลำดับเหตุการณ์ การแก้ปัญหาและการใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งโรจน์ คุณนาม (2553) เรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2” ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนงลักษณ์ ศรีษะนาราช (2555) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา จังหวัดสระแก้ว” พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

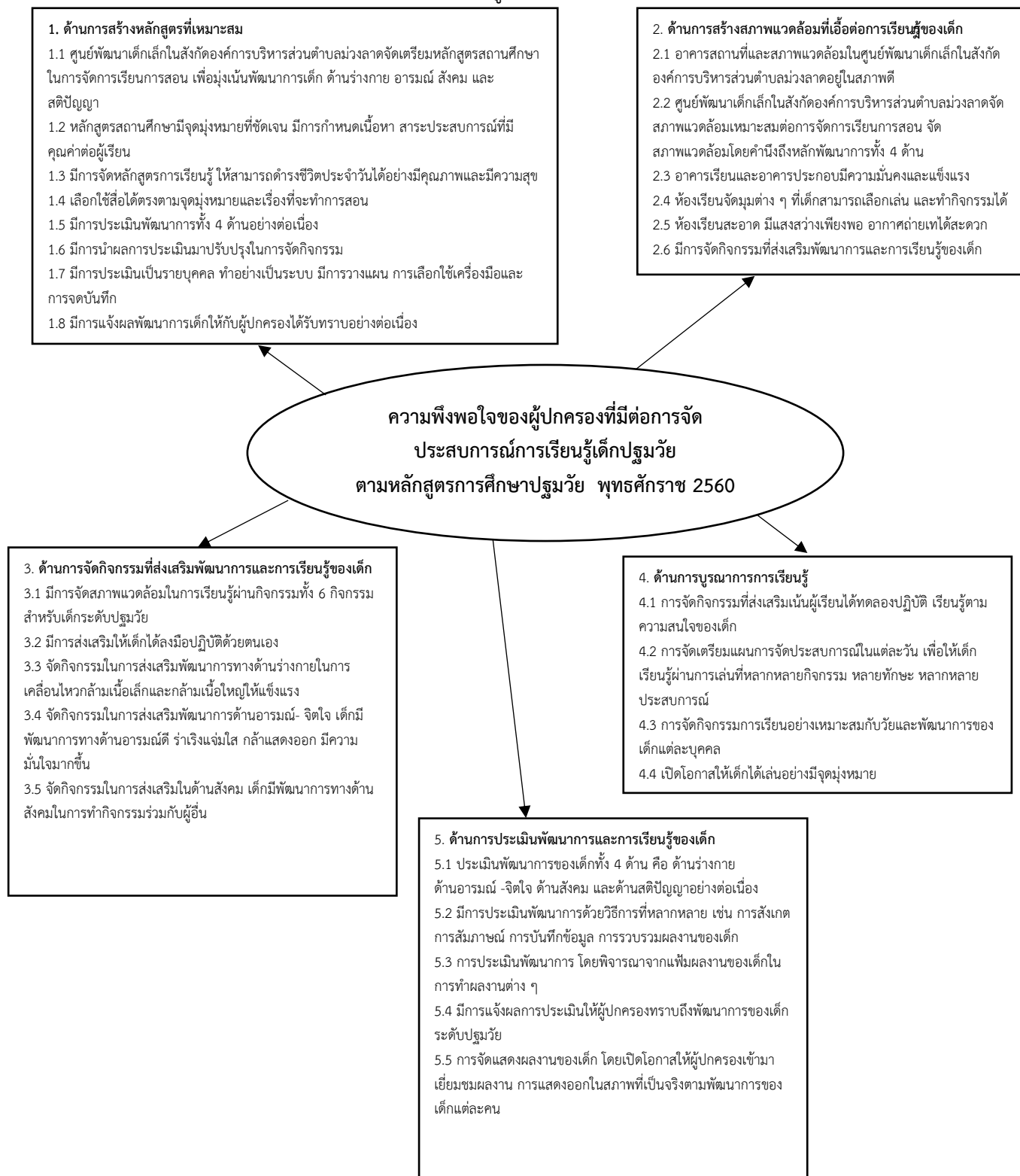
1.4 ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดหมาย มีการจัดเตรียมแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์ และมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเน้นผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ ตระกูลช่าง (2558) เรื่อง “ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดบริการนักเรียนของโรงเรียน อนุบาลแยมสะอาด” พบว่า โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

1.5 ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดมีการประเมินพัฒนาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล การรวบรวมผลงานของเด็ก มีการจัดแสดงผลงานของเด็ก โดยเปิดโอกาสผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมชมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และการประเมินพัฒนาการ โดยพิจารณาจากแฟ้มผลงานของเด็กในการทำผลงานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิยา กาญจนานันท์ (2553) เรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถม ศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา” ด้านการประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ ของเด็ก พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรียา แก่นสา (2554) เรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1” พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดผู้ปกครองที่มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จะมีความพึงพอใจมากที่สุดกว่าช่วงอายุอื่นๆ และด้านวุฒิการศึกษาพบว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาจะมีความพึงพอใจมากที่สุดด้วยว่าเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายเป็นส่วนใหญ่และท่านทั้งหลายก็จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ผลการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

สรุป

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่มุ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และส่งเสริมให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาดพบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความพึงพอใจของผู้ปกครองแต่ละด้านดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ร้อยละ 97.28 , ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ร้อยละ 96.13, ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ ร้อยละ 95.78, ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ร้อยละ 95.30 และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ร้อยละ 94.88

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองทำให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงความต้องการ หลักการ ขั้นตอน รวมถึงลักษณะกิจกรรมของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้ปกครองอยากให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.2 การศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองทำให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องได้วางแผน ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เบิร์น-บุ๊ก.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). ปืบเค้นเด็กอนุบาล...เร่งอ่าน เขียน คณิตจะดีจริงหรือ!!!. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก www.kriengsak.com/node/1284

ดวงใจ ตระกูลช่าง. (2558). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดบริการนักเรียนโรงเรียนอนุบาล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธีรยา กาญจนานันท์. (2553). ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อน
ประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. หลักสูตรครุศาสตร
ศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ ศรีชนะราช. (2555). สภาพจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49.
- พัชรียา แก่นสา. (2554). ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในโรงเรียนกลุ่ม
เครือข่ายตำบลวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระแก้ว เขต 1. งานนิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ. ศ. 2560-2564.
เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2565 จาก [http://www.mua.go.th/users/ budget/doc/0503_4_
w657_detail.pdf](http://www.mua.go.th/users/budget/doc/0503_4_w657_detail.pdf)
- รุ่งโรจน์ คุณนาม. (2553). ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนคลองน้ำใส
วิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก.
หน้า 14-77.
- วาสนา มีชัย. (2553). สภาพที่เป็นจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของโรงเรียนอนุบาลระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษ
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายฝน ราชลา. (2554). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- อาทิตย์ ชลพันธุ์. (2554). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 ศรีกิตติ
วรรณนุสรณ์.ชลบุรี: โรงเรียนเทศบาล 1 ศรีกิตติวรรณนุสรณ์. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

216 ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาด

องค์ประกอบและแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล
Components and guidelines for Educational management model of
primary education institutions towards international quality standards

ภูกิจ คุละปาลานนท์

Pokij Kulapalanont

สมบัติ นพรัก

Sombat Nopprak

สันติ บุรณะชาติ

Santi Buranachat

สุนทร คล้ายอ่ำ

Sunthorn Klai-am

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao

E-mail: bpimuk@gmail.com

Received: 21 November 2023; Revised: 3 December 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลมีจำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่าย

2. แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเชิงระบบ PDCA ด้านหลักสูตร พบว่า มีการนำหลักสูตรมาตรฐานจากต่างประเทศมาปรับใช้ และมีการนำผลประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า มีการวางแผนส่งเสริม และพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีการวางแผนการบริหารจัดการตามมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนนานาชาติ เป็นต้น ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ พบว่า มีการวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยนำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพในระดับสากลมาประยุกต์ใช้ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการกำหนดนโยบายให้ครูดำเนินการวัด และประเมินผลตามสภาพจริงบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า มีการจัดทำแผนงานในการดูแลสภาพแวดล้อม

และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

คำสำคัญ : องค์ประกอบ, แนวทาง, การจัดการศึกษา, คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

Abstract

The objective of this research article is to study the components and guidelines for organizing education in basic primary educational institutions to reach international standard quality. It is qualitative research. By analysis Synthesize relevant documents and research. and interviews The sample group consisted of school administrators. Number of schools : 6 schools, 2 person per school, total 12person, obtained through purposive selection. and analyze the data using content analysis.

The research results found that

1. There are 7 elements in organizing education in basic primary educational institutions to reach international standard quality, including curriculum, teacher and educational, Personnel development Educational institution, administrators Quality system management Measurement and evaluation, Things to support learning and network creation

2. Guidelines for organizing education in basic primary educational institutions to reach international standard quality are guidelines for organizing education by the PDCA systematic.

Regarding the curriculum, it was found that standard curricula from foreign countries were adapted to enable students and the results of evaluating the use of the curriculum to improve and develop the school's curriculum even further. Regarding the development of teachers and educational personnel, it was found that there was a plan to promote and develop teachers to be effective. As for the administrators of the educational institution, it was found that the management plan with the standards of private schools in the international etc. In terms of quality system management, it was found that there was a plan for school management to have quality by applying international quality standards to aim. In terms of quality system management, it was found that there was a plan for school management to have quality by applying international quality standards to aim for student achievement to reach its full potential. Respond to the needs of students and the direction of the school. In terms of learning support, it was found that there was a plan for taking care of the environment and facilities to be consistent with the context of the educational institution etc. In terms of network building, it was found that there was network building with educational institutions both domestically and abroad etc.

Keywords: Components, guidelines, education management, international standard quality

บทนำ

แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) เช่น คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ.2560-2579 จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือกันกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading), การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) รวมถึงคุณลักษณะของมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญในยุคไร้พรมแดน ที่ได้รับความเชื่อถือและนำมาเป็น ทิศทางในการพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้งวงการศึกษาและวงการธุรกิจ คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21 century skills) ซึ่งกรอบแนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยขอบข่ายของทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skill)

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยที่ชัดเจน ยังคงมีรูปแบบเดิมๆ ที่เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร การกระจายอำนาจการบริหารเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้วิกฤตการศึกษาไทยมีมานานหลายยุคหลายสมัย จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษามาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตามยุคนั้นๆ แต่ในปัจจุบันที่ดู

เหมือนว่ามี การตื่นตัวอย่างมากด้วยสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับผู้นำประเทศได้นำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มาขับเคลื่อนประเทศ จึงทำให้ด้านการศึกษา มีการตื่นตัว พยายามพัฒนาให้เป็นรูปธรรม

รวมถึงปัญหาการศึกษาไทยกำลังเผชิญอยู่ก็คือ คุณภาพการศึกษาของเด็กไทยในระบบโรงเรียนทั่วไป อยู่ในระดับต่ำ ผลการสำรวจของธนาคารโลกระบุว่า คะแนนเด็กไทย 54 ใน 70 ประเทศฝั่งเอเชียและแปซิฟิก เด็กไทยมีกลุ่มที่มีความรู้ มีเพียงร้อยละ 25 ถึง 30 ที่เหลืออีกร้อยละ 70 ความรู้ด้อยทำให้ประเทศขาดแรงงานทักษะสูงในอนาคต ส่วนใน 10 ประเทศอาเซียนนั้น ไทยอยู่ในอันดับที่ 6 เท่านั้น อีกประการหนึ่งก็คือ ปัจจุบันไทยมีแหล่งผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์และการศึกษาศาสตร์มากกว่า อัตราครูที่จะสอบบรรจุถึง 3 เท่าแทนที่จะไปผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ประเทศกำลังต้องการ

ระบบการศึกษาในระดับโรงเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษาของไทย วัดผลจากการท่องจำแต่ขาดการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ อีกปัญหาคือในรอบ 1 ทศวรรษที่ผ่านมา ในปี 2554 ถึง 2563 ประเทศไทยใช้งบประมาณทางด้านการศึกษามาก มีอัตราเพิ่มถึง 3 เท่าตัว เมื่อนำไปเทียบ 5 ประเทศอุตสาหกรรม คือ ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น แต่ผลลัพธ์ไม่เป็นที่น่าพอใจ

อีกปัญหาหนึ่งก็คือ กระทรวงศึกษาธิการขาดความต่อเนื่องในเชิงนโยบายของรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ว่าการกระทรวงดังกล่าว ในระยะเวลา 16 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนี้ถึง 15 คน เฉลี่ยแล้วรัฐมนตรี 1 คน มีเวลาบริหารงานแค่ 1 ปีเท่านั้น ทำให้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการขาดความต่อเนื่อง (ไทยพับลิก้า, 2014)

กล่าวถึงผลประเมิน PISA ของประเทศไทย ได้คะแนนต่ำมาก ตลอดมาทุกครั้ง ตั้งแต่ครั้งแรกในปี 2543 จนถึงครั้งสุดท้าย คือ PISA 2000, PISA 2003, PISA 2006, PISA 2009, PISA 2012 และ PISA 2015 ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก เช่น เวียดนาม ส่วน PISA 2018 ที่ได้ประกาศผลเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2019 คะแนน PISA 2018 ของประเทศไทยยิ่งต่ำไปกว่าเดิมอีก และยังคงอ้างสาเหตุว่ามาจากวิธีการสอนและคุณภาพของครูไม่ดีเช่นเดิม ทั้งที่ความจริงแล้วสาเหตุมาจากการบริหารจัดการในระดับชาติในเรื่องนี้ ที่ไม่สอดคล้องกับการประเมินของ PISA ((สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

ประเทศไทยใช้การทดสอบ O-Net ของไทยเอง ที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของไทย ที่ไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษากับนานาชาติได้ เพราะการสอบ O-Net ใช้แต่กับโรงเรียนของไทยเท่านั้น ไม่มีชาติอื่นเข้าร่วม แต่กระทรวงศึกษาธิการ ยังคงให้เหตุผลถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบ O-Net ว่าเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโรงเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2560)

ส่วนการประเมินของ PISA มีชาติต่าง ๆ เข้าร่วม ผลการประเมินของ PISA จึงได้ใช้เป็นตัวชี้วัดเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาทั้งระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังที่องค์กรนานาชาติต่างนำไปใช้อ้างถึงเมื่อคะแนนเฉลี่ย PISA ของประเทศไทยต่ำ จึงถูกเข้าใจโดยนานาชาติว่าการศึกษาของไทยมีคุณภาพต่ำ ซึ่งข้อเท็จจริงแล้ว คะแนนเฉลี่ย PISA ต่ำ มาจากสาเหตุที่นักเรียนไทยไม่คุ้นเคยกับข้อสอบ PISA ที่มีการใช้ความรู้ในปัญหาของชีวิตจริง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว นักเรียนไทยมีความสามารถไม่ด้อยกว่าชาติใด (แนวหน้า, 2562)

จากทิศทางการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและประชาคมโลก

คุณภาพการศึกษาของไทยที่ดีกว่าหลายประเทศ การเร่งผลักดันยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศกรอบแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่สากล ซึ่งเป็นความท้าทายของสถานศึกษาที่จะบริหารจัดการไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารอบองค์ประกอบและแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษารอบองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

- 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่าย

- 1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

- 1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

2. การศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

- 2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ตามองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่าย โดยใช้กระบวนการในการจัดการศึกษาด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาที่มีกระบวนการบริหารจัดการมุ่งสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ตามกระบวนการบริหารงาน

2.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล สถานศึกษาที่มีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล ที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice) จำนวน 6 แห่ง และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 12 คน

2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูล ในการศึกษาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรวบรวมจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามองค์ประกอบแล้วดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูล ในการศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ได้แก่ สถานศึกษาที่มีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล ที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice) จำนวน 6 แห่ง และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 12 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาตามกรอบที่ศึกษาได้ จำนวน 7 องค์ประกอบ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 12 คน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่ได้รับจากโรงเรียนทั้ง 6 แห่งเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลมีผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่าย

2. แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีแนวทางในแต่ละองค์ประกอบตามกระบวนการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ PDCA ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีการกำหนดหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และผู้ปกครอง การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรที่สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตรในระดับสากล และ แต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาศึกษาต้องวิเคราะห์ มาตรฐานการศึกษาชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้อง และสาระเทียบเคียงมาตรฐานสากล จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้หลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม รวมถึงสมรรถนะที่จำเป็นต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต สถานศึกษาต้องมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดย คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานประเมินภายนอก ทั้งจากใน และต่างประเทศ และ สถานศึกษามีการนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมา พัฒนา และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดี

2.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า มีการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งด้านสมรรถนะ ความรู้ และ ความเป็นผู้นำ พัฒนาครูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติจริง สามารถปฏิบัติงาน และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการนำเทคโนโลยีการศึกษามาประยุกต์ใช้ และให้คำแนะนำปรึกษากับผู้เรียนในการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ และติดตามการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาครู

2.3 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารวางแผนการบริหารจัดการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทนานาชาติ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ขอบข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการบริหารด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป โดยคำนึงถึงความเป็นพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) และแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) ครอบคลุมทุกมิติ (360 องศา) และมีการบริหารจัดการเหมือนองค์กรทางด้านธุรกิจเพราะต้องคำนึงถึงค่าตอบแทนที่จะได้รับจากการบริหารจัดการ

2.4 ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ พบว่า มีการวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีคุณภาพโดยนำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพในระดับสากลมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ISO 9000, SA 8000 และOHSAS 18000 สถานศึกษาบริหารระบบคุณภาพประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ตามลำดับ เป็นกระบวนการจัดการ (Management

Process) ในแต่ละระบบ สำรองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่งสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและทิศทางของโรงเรียน สามารถจัดการกับ ปัญหา ข้อยกเว้นได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจ ความผูกพันของผู้เรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างดี

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการกำหนดนโยบายให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา จัดทำแผนงานการพัฒนาดูแลสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการ และมีการตรวจสอบภาพลักษณ์ของสถานศึกษาจากจำนวนบุตรหลานที่ผู้ปกครองส่งเข้ามาเรียน การปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.6 ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า มีการจัดทำแผนงานในการดูแลสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการ และมีการตรวจสอบภาพลักษณ์ของสถานศึกษาจากจำนวนบุตรหลานที่ผู้ปกครองส่งเข้ามาเรียน และมีการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.7 ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า มีแผนงานการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่มีศักยภาพเพียงพอทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการสมัครใจร่วมมือกันเป็นเครือข่าย และแสวงหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง สมาคม หรือชมรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการศึกษา จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาร่องรอยองค์ประกอบและแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

องค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ได้ 7 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านผู้บริหารและสถานศึกษา 4) ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ 5) ด้านการวัดและประเมินผล 6) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ 7) ด้านการสร้างเครือข่ายสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สรุปผลได้ว่า โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษา ที่นำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่ากับประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง แนวทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องดำเนินการทุกด้านพร้อมกัน ได้แก่ การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพครูทั้งด้านความรู้และสมรรถนะ หลักสูตรสถานศึกษาควรกระชับ และบูรณาการเรียนรู้อย่างมุ่งเน้นสหวิทยาการของวิชาแกนหลักเป็นฐาน เปิดกว้างให้โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของตน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน การจัดชั้นเรียนควรคล่องตัวนักเรียนเก่ง-ปานกลาง-

อ่อน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียนและกระบวนการทางสังคม การวัดและประเมินผลในระดับโรงเรียนควรดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน ส่วนการประเมินในระดับชั้นเรียน ควรเน้นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะ แทนการเน้นเนื้อหา ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน และทักษะการทำงาน รวมไปถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งแต่ละด้านมีความสำคัญดังนี้

1) ด้านหลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ถูกต้องและเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกใช้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรของ TABA (1962) มี 7 ขั้นตอน 1) วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) เลือกเนื้อหาสาระ 4) จัดรวบรวมนเนื้อหาสาระ 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอยู่ที่บุคลากรนั้น ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งนอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ต้องดำเนินการในกระบวนการบริหารซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

3.) ด้านผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิสา ลาร์สัน (Lisa Larson) (2012) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผู้บริหารโรงเรียนในรัฐมินนิโซต้า จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมินผลงานของผู้บริหารประกอบไปด้วยสมรรถนะหลัก 7 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ 2) ภาวะผู้นำด้านการสอน 3) ภาวะผู้นำด้านการบริหาร 4) ภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม 5) ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 6) ภาวะผู้นำกับบุคลากรในโรงเรียน และ 7) ภาวะผู้นำด้านจริยธรรมและวิชาชีพ

4) ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อคุณภาพผู้เรียน ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็น เพราะว่าการประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญ ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการ ทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของ วงการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไป อย่างประสานสอดคล้องรับกันเป็นระบบมุ่งหน้า ไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนด เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การประกันคุณภาพการศึกษายังกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 47 ซึ่ง ระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สอดคล้องกับ ญัตติวัน ลัมประสงค์ (2556) ได้ทำการวิจัย การบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต การประเมิน ผลการปฏิบัติงาน การนำผลการประเมินไปใช้ และได้ทำการยืนยันองค์ประกอบ การบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์และมีความถูกต้องครอบคลุม

5) ด้านการวัดและประเมินผลประเมินผลมีความสำคัญ ควรดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็ง และเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ใช้ทักษะในการปฏิบัติการ และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้ครู สอดคล้องกับอินตอง ศรีอุดม (2552) ได้ทำการวิจัย รูปแบบการพัฒนาการวัดผลและการประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 :กรณีโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 96 (ชุมชนบ้านธาตุ) ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริหารพัฒนาการวัดผลและการประเมินผลที่เหมาะสมกับโรงเรียน คือสะท้อนผลการปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการวิจัยเพื่อพัฒนาการวัดผลและการประเมิน

6) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นหัวใจของการบริหารและจัดการศึกษา เนื่องจากทรัพยากรในการบริหาร ที่สำคัญคือ 4Ms ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) ทำให้สถานศึกษาดำเนินการเรียนการสอนหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และได้ผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เป็นการช่วยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านอื่นๆ ในสถานศึกษา สอดคล้องกับสุรวี คุนาลัย (2555) ได้ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา เรียงลำดับความสัมพันธ์ ดังนี้ ทัศนคติต่อการประกันคุณภาพ ความพร้อมด้านทรัพยากร วัฒนธรรมคุณภาพ และภาวะผู้นำของผู้บริหาร ส่วนประเภทหน่วยงาน และขนาดหน่วยงานมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในขณะที่ประสบการณ์ในการบริหารไม่มีความสัมพันธ์

7) ด้านการสร้างเครือข่าย มีความสำคัญเนื่องมาจากการบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมาร่วมกันดำเนินการ ดังเช่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน สอดคล้องกับ ศิริพร ดันตยะมาศ (2550) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) กิจกรรมที่ทำร่วมกัน 2) การใช้เทคโนโลยี 3) ทักษะด้านภาวะผู้นำ 4) ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม 5) การติดต่อสื่อสาร 6) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 7) องค์กร (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม และ 8) บรรยากาศการมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับการประเมินมาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งเกณฑ์ในการประเมิน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล พบว่า

2.1 ด้านหลักสูตร สถานศึกษามีหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และผู้ปกครอง เป้าหมายของหลักสูตรสอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตรในระดับสากล และ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร มีการวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้อง และสาระ

เทียบเคียงมาตรฐานสากล จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้หลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ต่างๆ อย่างเป็น องค์รวม รวมถึงสมรรถนะที่จำเป็นต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดย คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานประเมิน ภายนอก ทั้งจากใน และต่างประเทศ และสถานศึกษามีการนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุง และ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดี เนื่องจากผู้เรียนสามารถศึกษาต่อใน ระดับสูง ระดับอุดมศึกษาได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า มีการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาครูให้มี ประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งด้านสมรรถนะ ความรู้ และ ความเป็นผู้นำ พัฒนาครู ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติจริง สามารถปฏิบัติงาน และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพโดยการนำเทคโนโลยีการศึกษามาประยุกต์ใช้ และให้คำแนะนำปรึกษากับผู้เรียนในการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ และติดตามการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาครู เนื่องจากบทบาท ของครูจะถูกปรับเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำปรึกษากับผู้เรียนในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2.3 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารวางแผนการบริหารจัดการตามระเบียบของ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทนานาชาติ มีการ กำหนดวิสัยทัศน์ขอบข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการบริหารด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป โดยคำนึงถึงความเป็นพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการประเมินผล การดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) และแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) ครอบคลุมทุก มิติ (360 องศา) และมีการบริหารจัดการเหมือนองค์กรทางด้านธุรกิจเพราะต้องคำนึงถึงค่าตอบแทนที่จะ ได้รับจากการบริหารจัดการ เนื่องจากมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนของผู้เรียน ครู บุคลากร และ ผู้บริหารซึ่งอาจเป็นปัญหาเชื่อมโยงไปถึงการบริหารงานด้านอื่นๆ

2.4 ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ พบว่า มีการวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มี คุณภาพโดยนำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพในระดับสากลมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ISO 9000, SA 8000 และOHSAS 18000 สถานศึกษาบริหารระบบคุณภาพประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ตามลำดับ เป็นกระบวนการจัดการ (Management Process) ในแต่ละระบบ สำรองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่ง สัมฤทธิ์ผลของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและทิศทางของโรงเรียน สามารถจัดการกับ ปัญหา ข้อยกเว้นได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจ ความผูกพัน ของผู้เรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างดี เพราะการออกแบบระบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนสู่ ความเป็นเลิศ โดยใช้องค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อย ทำให้เป็นระบบงานที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนให้งาน ประจำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการกำหนดนโยบายให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผล ตามสภาพจริงบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลที่ หลากหลาย และให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา จัดทำแผนงานการพัฒนาดูแล สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มี

สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการ และมีการตรวจสอบภาพลักษณ์ของสถานศึกษาจากจำนวนบุตรหลานที่ผู้ปกครองส่งเข้ามาเรียน การปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะสิ่งสนับสนุนการเรียนด้านทรัพยากรทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สำคัญและจำเป็นให้กับผู้เรียนในสัดส่วนที่เหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาเนื่องจากใช้เทคนิควิธีประเมินที่หลากหลาย ให้สารสนเทศย้อนกลับ (feedback) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน(สะท้อนสิ่งที่ประเมิน)

2.6 ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า มีการจัดทำแผนงานในการดูแลสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการ และมีการตรวจสอบภาพลักษณ์ของสถานศึกษาจากจำนวนบุตรหลานที่ผู้ปกครองส่งเข้ามาเรียน และมีการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียน การสอน และด้านอื่นๆให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนมีการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ

2.7 ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า มีแผนงานการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่มีศักยภาพเพียงพอทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการสมัครใจร่วมมือกันเป็นเครือข่าย และแสวงหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง สมาคม หรือชมรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการศึกษา จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) โดยเน้นในเป้าหมายวิสัยทัศน์ร่วมกันให้มีแนวคิดการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพราะการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของเครือข่าย เนื่องจากระบบการบริหารจัดการ ของเครือข่ายที่จะทำให้เกิดโครงสร้างของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพรวมถึงระบบการบริหารจัดการ ของเครือข่ายที่จะทำให้เกิดโครงสร้างของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด (2558) คือ องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา มี 8 องค์ประกอบ คือ การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ การสร้างความตระหนักร่วม การสร้างพันธมิตร การปฏิบัติกิจกรรมร่วม และการตัดสินใจร่วม ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของคงศักดิ์ ชมชุม (2557) ได้ทำการวิจัย มาตรฐานและตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาด้านอุตสาหกรรม การบิน พบว่า องค์ประกอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาด้านอุตสาหกรรมการบิน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) มาตรฐานด้านเรียนการสอน (2) มาตรฐานด้านผู้สอน (3) มาตรฐานด้านหลักสูตร (4) มาตรฐานด้านผู้เรียน (5) มาตรฐานด้านเครือข่ายพัฒนาผู้เรียน (6) มาตรฐานด้านการประกันคุณภาพ และ (7) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา โจเซฟและจูเซฟ (Joseph and Juseph) (1977) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีการตรวจสอบการรับรู้ของนักเรียนนิวซีแลนด์ที่เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านโอกาสทางอาชีพ มี 2 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านโปรแกรมการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านค่าใช้จ่ายและเวลา มี 3 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านลักษณะทางกายภาพ มี 3 ตัวบ่งชี้ 6) ด้านที่ตั้งของสถานศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ และ 7) ด้านอื่นๆ ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว กลุ่มเพื่อน และบุคคลทั่วไป ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าว สามารถเป็นข้อเสนอแนะที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคตได้

สรุป

องค์ประกอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากลมีจำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่าย

แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาสู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเชิงระบบ PDCA ด้านหลักสูตร มีการนำหลักสูตรมาตรฐานจากต่างประเทศมาปรับใช้ และมีการนำผลประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการวางแผนส่งเสริม และพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนการบริหารจัดการตามมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนนานาชาติ เป็นต้น ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ มีการประยุกต์ใช้มาตรฐานคุณภาพระดับสากลในการวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผล มีการกำหนดนโยบายให้ครูดำเนินการวัด และประเมินผลตามสภาพจริงบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนงานในการดูแลสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่วนด้านการสร้างเครือข่าย มีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เสริมสร้างสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามศักยภาพของนักเรียนรายบุคคล

1.2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรพัฒนาความรู้และประสบการณ์โดยการเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา ในการจัดการความรู้รวมถึงผู้บริหารต้องให้ความเสมอภาคยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของบุคลากร ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรหาความรู้ เป็นผู้นำ และเปิดโอกาสให้แสดงความเป็นผู้นำได้อย่างเต็มท้อย่างพึงพอใจต่อผลงาน เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนางาน

1.3 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ควรทบทวนทิศทางและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและแบบอย่างที่ดี พัฒนาตนเอง มีความเป็นผู้นำ เหนือผู้ที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.4 ด้านการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ควรมีการนำระบบการประกันคุณภาพภายในไปใช้ในสถานศึกษาอยู่ในระดับเข้มแข็ง จะเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยการกระจายอำนาจสู่ฝ่าย กลุ่ม หรืองานต่างๆ ในสถานศึกษา

1.5 ด้านการวัดและประเมินผล ควรเน้นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะ แทนการเน้นเนื้อหา ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน และทักษะการทำงาน รวมไปถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน

1.6 ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและทรัพยากรเพื่อการศึกษาอันมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบมีการติดตาม ประเมินคุณภาพด้านการบริการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับและมีการประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

1.7 ด้านการสร้างเครือข่าย ควรทำการศึกษาการให้ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา นำไปสู่การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนนานาชาติในบริบทของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- คงศักดิ์ ชมชุม. (2557). มาตรฐานและตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาด้านอุตสาหกรรมการบิน. ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐตะวัน ลิ้มประสงศ์. (2556). การบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต. วิทยานิพนธ์ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไทยพับลิก้า. (2014). เมื่อกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อย 16 ปี 15 คน. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2566 จาก <https://thaipublica.org/2014/01/the-performance-period-of-the-minister-of-education/>
- แนวหน้า. (2562). นานาชาติกล่าวว่าการศึกษาของไทยด้อยคุณภาพมีวิธีการปรับปรุงอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.naewna.com/politic/460120>
- ยุพิน บุญประเสริฐ และคณะ. (2562). แนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 3(1), 25-33.
- วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรินญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพร ตันติยะมาศ. (2550). รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรวี ศุนาลัย. (2555). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). FOCUS ประเด็นจาก PISA : 21 (กันยายน 2560). เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2566 จาก <http://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2017-2>
- อินตอง ศรีอุดม. (2552). รูปแบบการพัฒนาการวัดผลและการประเมินผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544: กรณีโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 96 (ชุมชนบ้านธาตุ). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

Joseph Mathew and Beatriz Joseph. (1977). Service quality in education: a student perspective. Quality Assurance in Education. 5(1), 15-21.

Lisa Larson. (2012). Evaluating Minnesota's School Principals (2012). Retrieved on 12 October 2020. From <http://www.house.mn/hrd/hrd.htm>

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและ
ภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย
ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

The Learning Achievement Development of the Critique of Thai Education in
Global and Regional Society Based on the Inquiry Method and Multimedia
for Graduate Classes of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

จิราภรณ์ พันสว่าง

Jiraporn Phansawang

พระครูชัยรัตนการ

Phrakruchairatanakorn

เอกราช โษจิตพิมานเวช

Ekkarach Kositphimanvech

อมรรัตน์ พันสว่าง

Amornrat Phansawang

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

E-mail: teddy.bo.ntk@gmail.com

Received: 21 November 2023; Revised: 24 November 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รหัส 63 จำนวน 6 รูป/คน เลือกสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเปรียบเทียบผลลัพธ์ ระหว่าง T1 และ T2 แยกเป็นการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ 2) หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค โดยใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ประกอบด้วย (1) สร้างความสนใจ (2) สำรวจและค้นหา (3) อธิบายและลงข้อสรุป (4) ขยายความรู้ (5) ประเมินผล และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยา

เขตร้อยเอ็ด พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เรียนอยากสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศ ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่มสร้างบรรยากาศ ผู้เรียนเป็นผู้ตอบสนองและเพิ่มสีสันให้กับบรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นไปในรูปแบบต่างๆ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้, สื่อมัลติมีเดีย, วิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study development guidelines of the critique of Thai education in global and regional society based on the inquiry method and multimedia for graduate students of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. 2) to compare the learning achievement of the Critique of Thai Education in Global and Regional Society based on the inquiry method and multimedia for Graduate students between pretest and posttest experiment. The target group were the 6 Doctor of Education students selected by purposive sampling. The research tools consist of learning plans, observation form, interviews, and questionnaires. Data analysis includes 1) Content Analysis and comparing the results between T1 and T2, separated into analysis of the 5-step inquiry-based learning plan (5E) with multimedia. and analyze the interview results 2) find the mean and standard deviation and 3) t-test (Dependent Samples).

The research results showed that the results of practice of the critique of Thai education in global and regional society based on the enquiry method and multimedia were the 5E's of the enquiry learning method (1) Engage, (2) Explore, (3) Explain, (4) Elaborate and (5) Evaluate and, 2) the learning achievement of the critique of Thai education in global and regional society based on the enquiry method and multimedia for graduate students to be higher in terms of scores of the post-test than those of the pre-test with the statistically significant difference at .05.

Moreover, it was found that the learning atmosphere became the incentive activating the learners to seek knowledge via multimedia, and in the process of making the learning atmosphere, both teachers and students could play the important roles with the former as leader and the latter as companion, thus resulting in the variety of the classroom atmosphere.

Key words: the enquiry learning method, Multimedia, The Critique of Thai Education in Global and Regional Society

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การสร้างมิตรภาพและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเชิงบวกมีความสำคัญมากขึ้น ดังเห็นได้จากความนิยมของเครือข่ายสังคม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ 2 ลักษณะคือ ปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว และแบบออนไลน์ความสัมพันธ์แบบออนไลน์มักเกิดจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ร่วมกันไม่ใช่เกิดขึ้นแบบไร้ทิศทาง สื่อมัลติมีเดียมอบโอกาสให้คนมีความสัมพันธ์ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (แปล), 2556) จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดียกับเทคโนโลยี การสื่อสารมาบรรจบกันจนทำให้เกิดเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้วิวัฒนาการมาเป็นเครื่อง คอมพิวเตอร์ขนาดเล็ก สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา โลกก็เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มากมายอย่างที่ไม่เคยพบมาก่อน รวมทั้งการสร้างสรรค์เว็บไซต์แบ่งปันความรู้และจำเป็นต่อทุกคนในปัจจุบัน และอนาคต เพราะจะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ทั่วไปของวิทยาการแขนงอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบัน นักศึกษาไม่สามารถสรุปความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้อาจเกิดจากตัวผู้เรียน เนื้อหาวิชาที่เพิ่มขึ้น หรือวิธีการสอนของผู้สอน และหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาที่เมื่อยกมาเป็นตัวอย่างใน เรื่องที่เรียนในห้องเรียนนักศึกษาไม่สามารถวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบต่างๆ ได้ การสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อ มัลติมีเดียมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทางความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ วิชาวิทยาศาสตร์ศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค การคิดอย่างมีเหตุผลมีผล คิดอย่างเป็นระบบมีแบบแผนสามารถ วิเคราะห์ปัญหาหรือสภาพการณ์ทางการศึกษาได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ส่งผลให้การคาดการณ์ การวางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สื่อมัลติมีเดียยังเป็นนวัตกรรมในการศึกษาด้าน เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ โดยเฉพาะการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียซึ่งมีความสำคัญและเป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับที่ David W. Johnson and Roger T. Johnson (2011, อ้างถึง ใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (แปล), 2556)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนตลอดเวลา กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจต่อเรื่องที่เรียน ให้ ผู้เรียนได้ฝึกถามตอบ ฝึกสื่อสาร ฝึกการนำเสนอ ฝึกวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ ควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้น ให้คำปรึกษาชี้แนะ ซึ่งขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้จะแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ หรือขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้สอนใช้คำถามหรือกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยหรือคำถามในเรื่องที่จะเรียนต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา เป็นการ วางแผนกำหนดแนวทาง การสืบค้นตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่อาจจะเป็นไปได้ของคำตอบ ขั้นที่ 3 ขั้น อธิบายและลงข้อสรุปเป็นขั้นที่นำเอาข้อมูลที่ค้นคว้ามาวิเคราะห์ผล แปลผล สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้ใน รูปแบบต่าง ๆ ในขั้นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทั้งการคิดวิเคราะห์และยังเกิดมโนทัศน์อีกด้วย ขั้นที่ 4 ขั้นขยาย ความรู้ เป็นการนำความรู้เก่าและความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้นมาเชื่อมโยงขึ้นด้วยกัน ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล เป็นขั้น การประเมินความรู้ที่ได้รับมาด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น การทำแบบฝึกหัดการสอบย่อย หรือการสร้างชิ้นงาน ในขั้นนี้จะทำให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่ (สถาบันส่งเสริม การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2555)

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545); พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2545) ได้ศึกษาและสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา 5 ประการ ได้แก่ 1) สร้างความ สนใจ (Engage) ผู้สอนจัดกิจกรรมหรือสร้างสถานการณ์กระตุ้น ยั่วเย้า หรือท้าทาย ทำให้นักศึกษาสนใจ สงสัย

ใคร่รู้ อยากรู้ อยากเห็น ชัดแจ้ง หรือเกิดปัญหา และทำให้นักศึกษาต้องการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือ แก้ปัญหา (สำรวจตรวจสอบ) ด้วยตัวของนักศึกษาเอง 2) สำรวจและค้นหา (Explore) ผู้สอนจัดกิจกรรมหรือ สถานการณ์ให้นักศึกษาสำรวจตรวจสอบปัญหา หรือประเด็นที่นักศึกษาสนใจ ใคร่รู้ 3. อธิบายและลงข้อสรุป (Explain) ผู้สอนจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้นักศึกษาวิเคราะห์อธิบายความรู้ หรืออภิปรายซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือสิ่งที่ได้ค้นพบ เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนา ความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ที่ได้อย่างชัดเจน 4) ขยายความรู้ (Elaborate) ผู้สอนจัดกิจกรรมหรือ สถานการณ์ที่ให้นักศึกษาได้ขยายเพิ่ม เติม หรือเติมเต็มองค์ความรู้ใหม่ให้กว้างขวางสมบูรณ์ กระจำและลึกซึ้งยิ่งขึ้น 5) ประเมินผล (Evaluate) ผู้สอนจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาวิเคราะห์ วิจัย หรือ อภิปรายซักถาม แลก เปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกันในเชิงเปรียบเทียบ ประเมิน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือทบทวนใหม่ ทั้งกระบวนการและองค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริธรมณ์ บุญเลิศ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E ร่วมกับกลวิธีการสะท้อนอภิปราย พบว่า ผู้เรียนหลังเรียนสูงขึ้นอีกด้วย จากขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) จะเห็นว่าการใช้คำถามในขั้นตอนการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่า การใช้คำถามมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียน การสอน สอดคล้องกับอารมณ์ ใจเที่ยง (2546) กล่าวว่า “การถามเป็นการกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และการใช้คำถามอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดได้ดี” นอกจากการถามคำถามจะเป็น การกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจแล้ว การตั้งคำถามที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนา กระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความรู้ การคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน ทำให้ผู้เรียนร่วมกันเสนอความคิด และปรึกษาหารือกัน จนเกิดความเข้าใจและสามารถสรุปเป็น แนวคิดได้ และเสริมสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549) เราจะเห็นว่าคำถามเป็น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดและพัฒนาการคิดในระดับสูงอีก คำถามเชิง วิเคราะห์เป็นคำถามที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้วิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของ เรื่องราวที่เกิดขึ้น ถ้าผู้เรียนสามารถแยกแยะองค์ประกอบย่อยและหาความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นได้จะทำให้ผู้เรียน เกิดองค์ความรู้หนึ่ง ๆ จะเห็นว่านอกจากคำถามเชิงวิเคราะห์จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด สอดคล้องกับ แนวคิดที่ว่า “การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ย่อมจะส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้อง พัฒนาผู้เรียนให้ตรงตามเป้าหมายของการศึกษา คือ มีกระบวนการในการแสวงหาความรู้ และเทคโนโลยีไปใช้ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้” (Bybee R. W. 1989)

งานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้ด้วย อาทิจานวิจัยของมานิต พิทักษ์ (2553) ที่ศึกษาทักษะการคิด วิเคราะห์จากการอ่านของนักศึกษาโดยใช้คำถามเชิงวิเคราะห์ในวิชาภาษาไทย พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คำถามเชิงวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน และสุริสา ไวแสน (2555) ที่ได้ศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้คำถามและ ผังมโนทัศน์ในเรื่อง สารละลายกรด-เบส พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน โดยหลัง เรียนนักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีซึ่งจะเห็นว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา สามารถใช้คำถามในการถ่ายทอดความรู้ออกมาได้จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ก่อนและหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย แบ่งออกเป็นวงจรปฏิบัติการ 3 วงจรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในแต่ละวงจรจะใช้แบบแผนการทดลอง 4 ขั้นตอน (PAOR) จำนวน 14 ชั่วโมง/วงจร พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่เรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย แบบสังเกต (Observation form) แบบสัมภาษณ์ (In depth interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และ 2) มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.965 โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach's alpha 1970 (อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2559) และค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 4.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.39 จัดเป็นแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่าง T1 และ T2 แยกเป็นการวิเคราะห์แบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ 2) หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นแปลความหมายโดยกำหนดเกณฑ์ ของ Best (1981) และ 3) t-test (Dependent Samples) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ $P = 0.05$

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หมายเลขการรับรอง ที่ วจ.154/2565

ผลการวิจัย

1) แนวทางการพัฒนาการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคโดยใช้รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจ ซึ่งอาจเกิดจากความสงสัยหรือสนใจของนักศึกษาเอง หรือจากการอภิปรายภายในกลุ่ม หรือจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น หรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิม เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ นำไปสู่การตั้งคำถาม กำหนดประเด็นที่จะศึกษาค้นคว้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้สอนได้จัดกิจกรรม หรือสถานการณ์เพื่อกระตุ้น ยั่วเย้า หรือท้าทายให้ผู้เรียนตื่นเต้น สงสัย อยากรู้ อยากเห็น หรือขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้า หรือทดลอง เช่น การสาธิต การนำเสนอข้อมูล เล่าเรื่อง/เหตุการณ์ ให้ค้นคว้า/อ่านเรื่อง อภิปราย/พูดคุยนทนา โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย

ขั้นที่ 2 สำรวจและค้นหา (Exploration) เป็นการทำความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษา การวางแผน กำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อสนเทศ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ วิธีการตรวจสอบที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดียในการศึกษา ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างพอเพียงในการที่จะใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 อธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เป็นการนำข้อมูลข้อสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผลและอภิปราย พร้อมทั้งนำเสนอผ่านสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย เช่น ข้อความ ภาพกราฟฟิก (Graphic images) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) เสียง (Sound) วิดีโอ (Video) ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น การค้นพบในขั้นนี้อาจเป็นการสนับสนุนหรือโต้แย้งสมมติฐานก็ได้ ผลที่ได้สามารถสร้างความรู้และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้

ขั้นที่ 4 ขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายสถานการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการขยายความรู้ที่กว้างขึ้น

ขั้นที่ 5 ประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่าผู้เรียนมีความรู้ อะไรบ้าง อย่างไร รู้มากน้อยเพียงใด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อโต้แย้งหรือข้อจำกัด ประเด็นหรือคำถาม ปัญหา ที่ต้องสำรวจตรวจสอบสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เรียนอยากสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศ ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่มสร้างบรรยากาศ ผู้เรียนเป็นผู้ตอบสนองและเพิ่มสีสันให้กับบรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

ด้านการสร้างความสนใจ หลังการทดลอง พบว่า ระดับมากทุกข้อ มากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้มีแนวทางการตรวจสอบอย่างหลากหลาย ค่าเฉลี่ย 4.26

ด้านการสำรวจและค้นหา หลังทดลอง พบว่า ระดับมากทุกข้อ มากที่สุด คือ นักศึกษาทำงานตามความคิดอย่างอิสระ และนักศึกษาวิเคราะห์หรืออภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการสำรวจตรวจสอบ ค่าเฉลี่ย 4.26

ด้านการอธิบายและลงข้อสรุป หลังทดลอง พบว่า ระดับมากทุกข้อ มากที่สุด คือ นักศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจตรวจสอบมานำเสนอในลักษณะ วิเคราะห์ แปรผล สรุปผล และอภิปรายผล ค่าเฉลี่ย 4.17

ด้านการขยายความรู้ หลังทดลอง พบว่า ระดับมากทุกข้อ มากที่สุด คือ ให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่นๆ หรือสถานการณ์ใหม่ ค่าเฉลี่ย 4.04

ด้านการประเมิน หลังทดลอง พบว่า ระดับมากทุกข้อ มากที่สุด คือ มีการตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ความสมบูรณ์ของกระบวนการและองค์ความรู้ที่ได้โดยวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และวิจารณ์ หรืออภิปรายเพื่อเปรียบเทียบ ประเมิน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมทั้งกระบวนการและองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.82

อภิปรายผล

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวพหุศาสตร์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานเขียนของภพ เลหาไพบูลย์ (2542) เรื่อง “แนวการสอนวิทยาศาสตร์” และงานเขียนของพิมพ์ เดชะคุปต์ (2545) เรื่อง “การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธีและเทคนิคการสอน 1 ” พบว่า การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นการสอนที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความจริงต่าง ๆ ด้วยตนเองให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เนื้อหา โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นวิธีการจัดการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมี ประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางความคิด ค้นพบความรู้หรือ แนวทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางความคิด ค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้เอง และสามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ส่วนผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ 3 หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง ตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ โดยวิณา ประชากุล และประสาธ เนืองเฉลิม (2553) เห็นว่า ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย วิธีสืบสอบความรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนผู้สอนมีบทบาทในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางความคิด หาเหตุผลจนค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องด้วยตนเอง แล้วสรุปผลออกมาเป็นหลักการ หรือวิธีการในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับที่ Good (1973); Welch (1981) อ้างใน ศศิธร เวียงวะลัย (2556) เห็นว่า การสืบเสาะเป็นกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งประกอบด้วย การสังเกต การตั้งคำถาม การตรวจสอบหนังสือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่น่าสนใจ การวางแผนการสืบค้น ความพยายามในการค้นหาคำตอบให้พบด้วยตนเอง การใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ เช่น สื่อมัลติมีเดีย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายข้อมูล การเสนอคำ ตอบ ตลอดจนการถ่ายทอด เผยแพร่ผลการศึกษา

นอกจากนี้แล้วยังพบว่า บรรยายาการเรียนการสอนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เรียนอยากสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ทั้งนี้เพราะผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศ ผู้สอนจะ

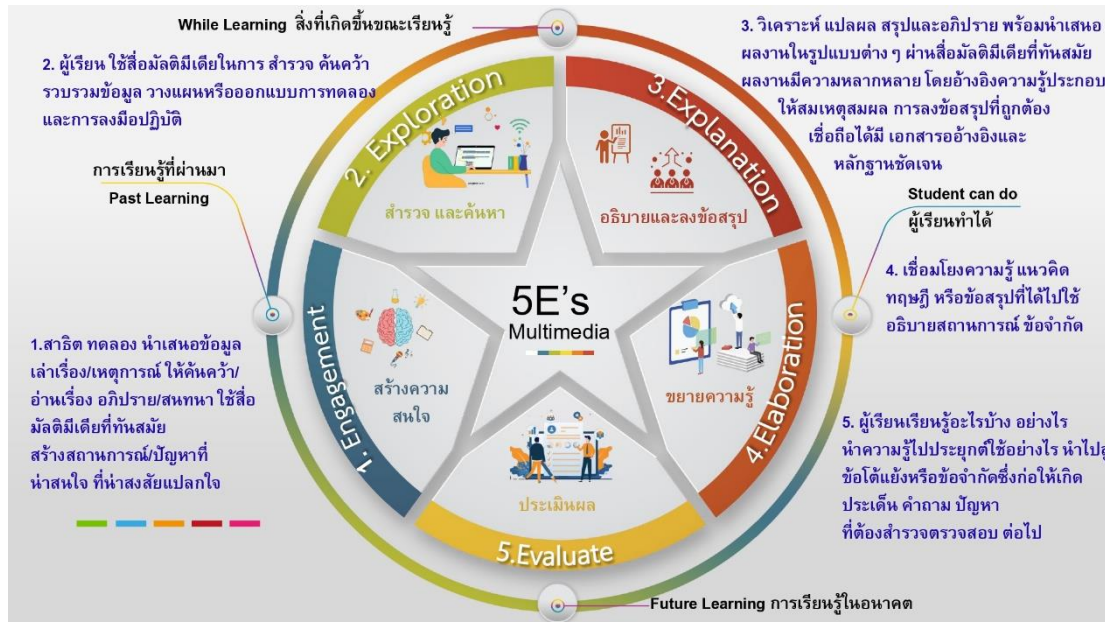
เป็นผู้ริเริ่มสร้างบรรยากาศ ผู้เรียนเป็นผู้ตอบสนองและเพิ่มสีสันให้กับบรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของอารี พันธมณี (2542) เรื่อง “จิตวิทยาการเรียนการสอน” พบว่า องค์ประกอบสำคัญในการทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนการสอน คือ ผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศ ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่มสร้างบรรยากาศ ผู้เรียนเป็นผู้ตอบสนอง และเพิ่มสีสันให้กับบรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน บรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นอิสระ ทำท่าย ตื่นเต้น ปลอดภัยเป็นประชาธิปไตย ผู้สอนให้ความอบอุ่นทั้งทางกายและจิตใจ สร้างความรู้สึกไว้วางใจให้กับผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความเข้าใจเป็นมิตร เอื้ออาทร ห่วงใย ตลอดจนให้ความดูแล ช่วยเหลือ จะทำให้ผู้เรียนมีความกล้าและอยากเรียนรู้มากขึ้น บรรยากาศการเรียนการสอนที่มีการยอมรับ มองเห็นคุณค่าในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ ผู้สอนควรแสดงความรู้สึกการยอมรับผู้เรียนอย่างจริงจัง กระตุ้นผู้เรียนให้ยอมรับกันเองและเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้สำเร็จ เช่นเดียวกับที่ Massialas and Cox. (1968) เห็นว่า ห้องเรียนที่เป็นแบบสืบเสาะหาความรู้ ควรจะมีลักษณะดังนี้ 1) ห้องเรียนต้องเป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ 2) ปัญหาที่นำมาอภิปรายน่าสนใจที่จะขบคิดและสามารถตัดสินใจได้ ผู้สอนมีบทบาทเพียงกระตุ้นให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี 3) ทุกคนในห้องเรียนต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

จุดเด่นที่ค้นพบในกระบวนการวิจัยครั้งนี้คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นวิธีการจัดการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางความคิด ค้นพบความรู้หรือแนวทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางความคิด ค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้เอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ 3 หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง ตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ บรรยากาศภายในห้องเรียนเป็นบรรยากาศการโต้ตอบกันระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา และนักศึกษากับนักศึกษา อย่างสร้างสรรค์ สมเหตุสมผล นักศึกษารู้สึกอบอุ่นใจ ปลอดภัย ปราศจากการตำหนิ วิพากษ์ วิจาร์ณความคิด ไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด บรรยากาศที่ตื่นเต้น น่าสนใจ สนุกสนาน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นแบบสร้างสรรค์และอิสระ นักศึกษาสนใจ กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยใช้การตั้งคำถาม (Inquiry) และสามารถนำประสบการณ์ที่เรียนรู้จากความเข้าใจของตัวเอง ซึ่งการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เป็นหนึ่งในรูปแบบการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบสำคัญตามแนวคิดแบบ Active Learning คือ การเรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง (Thinking Based Learning) เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Cooperative Learning) และเรียนรู้จากการสำรวจค้นหา (Inquiry Based Learning) ซึ่งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ และสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้แนะนำ อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และสร้างสรรค์เพื่อให้เกิด

เกิดแรงจูงใจภายนอกที่อยากจะเรียนรู้ สู่การสร้างแรงจูงใจภายในที่สร้างความยั่งยืน เป็น Life Long Learning ดังภาพ

สรุป

แนวทางการพัฒนาการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคโดยใช้รูปแบบการจัดการ กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างความ สนใจ (Engagement) โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย 2) สืบค้นและค้นหา (Exploration) โดยการประยุกต์ใช้สื่อ มัลติมีเดียในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ 3) อธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) พร้อมทั้งนำเสนอ ผ่านสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย เช่น ข้อความ ภาพกราฟฟิก (Graphic images) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) เสียง (Sound) วิดีโอ (Video) ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น 4) ขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำ ความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบาย สถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ทำให้เกิดการขยายความรู้ที่กว้างขึ้น 5) ประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมิน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ นำไปสู่ข้อโต้แย้งหรือข้อจำกัด ประเด็นหรือคำถาม ปัญหา ที่ต้องสำรวจ ตรวจสอบสร้างกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องต่อไป นอกจากนี้แล้วยังพบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนก็เป็น ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เรียนอยากสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทใน การสร้างบรรยากาศ ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่มสร้างบรรยากาศ ผู้เรียนเป็นผู้ตอบสนองและเพิ่มสีสันให้กับ บรรยากาศการเรียนการสอนให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ และจากแนวทางการพัฒนาส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาค ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด สูงขึ้น เป็นการพัฒนาผู้เรียนและเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์สถานการณ์หรือโจทย์ปัญหา ผู้สอนควรมีทักษะในการใช้คำถามที่ดี สามารถตั้งคำถามที่น่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ร่วมอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ค้นพบแนวทางในการแสวงหาคำตอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้สอนต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ในทุกขั้นตอนให้ชำนาญ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิคต่าง ๆ วิชาอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่ามีข้อจำกัดในกระบวนการทดลองโดยมีระยะเวลาที่สั้นเพียง 15 สัปดาห์ จึงไม่สามารถแสดงออกถึงพัฒนาการในการศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้นควรใช้เวลาในการวิจัยมากกว่า 1 ภาคการศึกษาซึ่งอาจจะเป็นการติดตามผลออกไปอีกระยะ

เอกสารอ้างอิง

- นางลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน. กรุงเทพมหานคร: วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธีและเทคนิคการสอน 1. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา (Education Research). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ภพ เลหาโทบุญลอย. (2542). แนวการสอนวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- มานิต พิทักษ์. (2553). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้คำถามเชิงวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (แปล). (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. ว. เกษตรศาสตร์ (สังคม). 34(3), 590-595.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). เอกสารประกอบการสอนนวัตกรรมการเรียนรู้. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิณา ประชากุล และประสาธน์ เนิ่งเฉลิม. (2553). รูปแบบการเรียนการสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้ (Learning management). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

243 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ครูวิทยาศาสตร์มืออาชีพ แนวทางสู่การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: อินเทอร์เน็ตดูเคชั่น ซัพพลายส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) Available: เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2565 จาก <http://school.obec.go.th/nitade/data/Inquiry%20process.pdf>
- สิโรจน์ บุญเลิศ. (2555). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5E ร่วมกับกลวิธีการสะท้อนอภิปรายที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมิติทางวิทยาศาสตร์และอภิปรายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุริสา ไวแสน. (2555). การจัดการเรียนรู้เรื่องสารละลายกรด-เบส โดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ หนูร่วมกับการใช้คำถามและผังมโนทัศน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อารี พันธมณี. (2542). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- Massialas and Cox. (1968). Inquiry in Social Studies. New York: McGraw Hill.
- Bybee, R. W. (1989). Integrating the history and nature of science and technology in science and social studies curriculum. Science Education, 75(1), 143-145.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planer (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

244 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิพากษ์การศึกษาไทยในสังคมโลกและภูมิภาคด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

หนองบัวลำภู เขต 1

Desirable Characteristics of Teachers in The Digital Age Affecting the Effectiveness of Teaching and Learning Management of Teachers in Schools under The Office of Nongbualamphu Primary Educational Service Area 1

วรรณภา นันทะแสง

Wannapa Nantasang

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต

Faculty of Education Pichayabundit College

Email: wannapa145789@gmail.com

Received: 22 November 2023; Revised: 23 December 2023; Accepted: 24 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และ 3) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้แก่ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X_4) ด้านการใช้ดิจิทัล (X_2) และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X_3) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .848 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 71.90 ($R^2=.719$)

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู, ยุคดิจิทัล, ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the desirable characteristics of teachers in the digital age, 2) to study the effectiveness of teaching and learning management of teachers and 3. to study Desirable Characteristics of Teachers in the digital age affecting the effectiveness of teaching and learning management of teachers in schools under the office of Nongbualamphu primary educational service area 1. The samples using in this research were 302 persons from the teachers in the school under the office of Nongbualamphu Primary Educational Service Area 1. The instruments using in this research were 5 rating scales questionnaires with the confidence of 0.94. The data analysis used the packaged program for finding mean, percentage, standard deviation and creation of decreasing equation for prediction criterion variable by analysis of the multiple linear regression for forecasting the dependent variable by stepwise regression analysis.

The results revealed that:

1. The desirable characteristics of teachers in the digital age in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 1 overall, it was as a high level.

2. The effectiveness of teaching and learning management of teachers in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 1 overall, it was as a high level.

3. The factors influencing the desirable characteristics of teachers in the digital age affecting the effectiveness of teaching and learning management of teachers in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 1 were the as the aspect of adapting to digital change (X_4), the as the aspect of using digital devices (X_2) and as the aspect of solving problems with digital tools (X_3) with multiple correlation at .848 and were on statistic significance at 0.01 level and were on prediction coefficient or prophecy at the percentage of 71.90 ($R^2=.719$)

Keywords: Desirable Characteristics of Teachers, The Digital Age, The Effectiveness of Teaching and Learning Management

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive technology) นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ยังส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทั่วโลก เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารและจัดการโลกเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นผ่านมา แต่หลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริง และเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมาก เทคโนโลยีช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนและครูความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไปเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างระบบ พัฒนาคู่มือความรู้ใหม่ ความสำเร็จของการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่งดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (บรรจง ลาวะลี, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานสำคัญในการวางระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ด้วยการวางยุทธศาสตร์มุ่งสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษา เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดีมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในอาชีพและหน้าที่ของตน โดยครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงและเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาคู่มือตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน เปลี่ยนโฉมบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจากครูผู้สอนเป็นโค้ช หรือผู้อำนวยการการเรียนรู้ ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนและมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) นอกจากนี้ครูจะต้องเลือกใช้หรือสร้างสรรค์สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นเกาะป้องกันความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากโลกออนไลน์ให้กับผู้เรียนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และสถาบันผลิตครูในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ซึ่งมีความสำคัญมากในปัจจุบัน ดังนั้นครูไทยยุคใหม่ต้องมีความรู้

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนในยุคดิจิทัล (Digital Era) ได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยกการศึกษาไทยให้มีคุณภาพ (รักษิต สุทธิพงษ์, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยกำหนดนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการ พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษา ซึ่งได้ดำเนินงานตามนโยบายโดยจัดหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency : DC) สำหรับครูประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ สมรรถนะดิจิทัลระดับขั้นพื้นฐาน สมรรถนะดิจิทัลขั้นกลาง สมรรถนะดิจิทัลขั้นสูง ซึ่งในแต่ละระดับต้องมีสมรรถนะดิจิทัลที่จำเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านการประยุกต์ใช้ (Apply) ซึ่งสมรรถนะนี้จะเน้นครูที่สอนทางด้านคอมพิวเตอร์และครูสอนวิชาทั่วไป เพื่อมุ่งเน้นให้ครูทุกคนมีสมรรถนะดิจิทัล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะทางดิจิทัล โดยส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรมในหลักสูตร เพื่อให้ครูมีความรู้ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน และนำทักษะมาใช้ในการดำเนินงานในองค์กรให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินงานแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ในปีที่ผ่านมา พบว่า สถานศึกษายังขาดครูด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บุคลากรยังขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการพัฒนาการผลิตสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน การบูรณาการเทคโนโลยีในชีวิตการทำงานของครูค่อนข้างน้อย ครูตามไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วครูในโรงเรียนได้ประสบปัญหาในเรื่อง ขาดสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ครูขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย เช่น แท็บเล็ต แอปพลิเคชันต่าง ๆ ครูได้รับพัฒนาอย่างต่อเนื่องนอกจากนั้นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยียังมีไม่เพียงพอ ไม่มีอุปกรณ์ให้ใช้งานอย่างเหมาะสม และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่และไม่มีประสิทธิภาพ และครูผู้สอนขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการสอนในยุคปัจจุบัน จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2565)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลมีความสำคัญและต้องควรได้รับการพัฒนาด้านสมรรถนะดิจิทัล ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงนำมาประมวลผลวิเคราะห์ในรูปแบบงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการวางแผนพัฒนาครูของสังคมไทยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,441 คน จาก 201 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 302 คน จาก 201 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรในแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอน ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ และด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

3.1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัล และประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.7 นำข้อมูลการทดลองใช้แบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

3.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ให้ครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยประสานงานขอรับแบบสอบถามคืน และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับด้วยตัวผู้วิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.4 วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยการสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence)

6.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธี ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สมการการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัล	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการรู้ดิจิทัล	4.25	0.46	มาก	3
2. ด้านการใช้ดิจิทัล	4.30	0.61	มาก	2
3. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.23	0.46	มาก	4
4. ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	4.35	0.55	มาก	1
โดยรวม	4.29	0.48	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ($\bar{X}=4.35$) รองลงมาคือ ด้านการใช้ดิจิทัล ($\bar{X}=4.30$) และด้านการรู้ดิจิทัล ($\bar{X}=4.25$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ($\bar{X}=4.23$)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น

	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.36	0.52	มาก	3
2. ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอน	4.23	0.50	มาก	4
3. ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ	4.43	0.50	มาก	2
4. ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ	4.46	0.48	มาก	1
โดยรวม	4.37	0.43	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ($\bar{X}=4.46$) รองลงมา ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.43$) และด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X}=4.36$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอน ($\bar{X}=4.23$)

3. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังแสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปร พยากรณ์	R	R ²	Adjusted R ²	S.E.est	F	P-values
X ₄	.829	.688	.687	.23935	660.825	.000**
X ₄ X ₂	.840	.705	.703	.23312	356.928	.000**
X ₄ X ₂ X ₃	.848	.719	.716	.22792	253.873	.000**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า จากตัวแปรทั้งหมด 4 ตัว มีตัวแปรที่ทดสอบแล้ว พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปรพยากรณ์ ตามลำดับ คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X₄) ด้านการใช้ดิจิทัล (X₂) และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X₃) ส่วนตัวแปรพยากรณ์อีก 1 ตัว คือ ด้านการรู้ดิจิทัล (X₁) ถูกคัดออกจากสมการ เนื่องจากทดสอบความสัมพันธ์แล้วไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงแสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้นั้นจะต้องประกอบด้วยตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว เท่านั้น โดยพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์ใส่เข้าไปในสมการ จะมีค่าเปลี่ยนไปทำให้ค่าร้อยละของการพยากรณ์เปลี่ยนไปด้วย โดยพบว่าเมื่อใส่ตัวแปรพยากรณ์ คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X_4) เพียงตัวเดียวเข้าไปในสมการถดถอย จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 68.80 ($R^2=.688$) เมื่อใส่ตัวแปรพยากรณ์ตัวที่สอง คือ ด้านการใช้ดิจิทัล (X_2) จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 70.50 ($R^2=.705$) และเมื่อใส่ตัวแปรพยากรณ์ตัวที่สาม คือ ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X_3) จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 71.90 ($R^2=.719$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูป คะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปร พยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนน มาตรฐาน	t	P-values
	B	S.E.B	β		
Constant	1.693	.122		13.908	.000**
X_4	.640	.047	.819	13.481	.000**
X_2	.187	.036	.266	5.274	.000**
X_3	.214	.056	.230	3.848	.000**
$R = .848$, $R^2 = .719$, Adjusted $R^2 = .716$, S.E.est = .22792, F = 253.873					

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X_4) ด้านการใช้ดิจิทัล (X_2) และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X_3) เข้าสมการถดถอยแล้ว จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .848 ($R=.848$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรือการทำนาย ร้อยละ 71.90 ($R^2=.719$) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มากที่สุด คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X_4) ด้านการใช้ดิจิทัล (X_2) และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .640, .187 และ .214 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$Y' = 1.693 + .640 (X_4) + .187 (X_2) + .214 (X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$Z' = .819 (Z_4) + .266 (Z_2) + .230 (Z_3)$$

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน เปิดโอกาสและสนับสนุนให้เริ่มสร้างนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น การประเมินวิทยฐานะทางออนไลน์, การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์เพื่อลดการใช้เอกสาร และครูผู้สอนสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองผ่านระบบอินเทอร์เน็ตออนไลน์ เช่น Youtube, Thai MOOC, ChulaMooc เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร เยาวรัตน์ (2565) ได้ศึกษาการศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

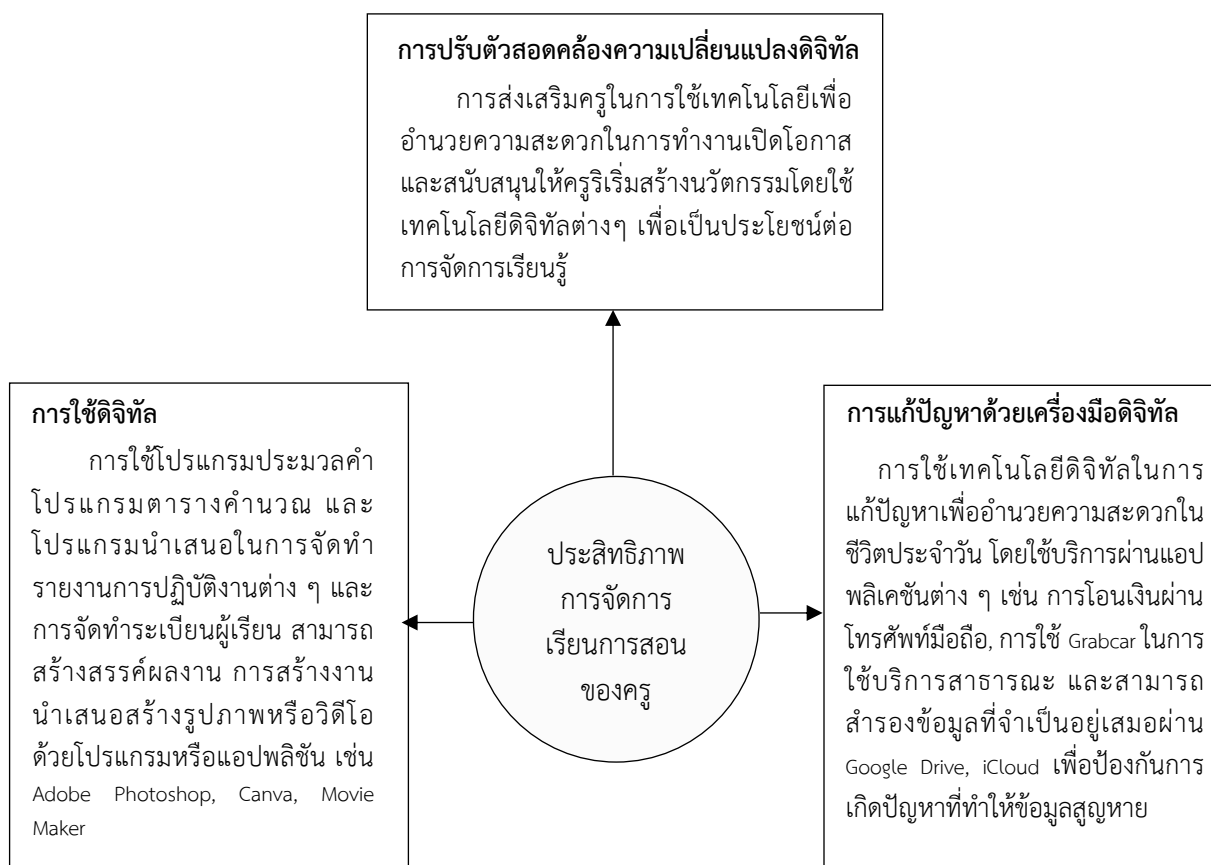
2. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้จัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ง่ายต่อการเข้าใจของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด ตรวจงานอย่างละเอียด และแก้ไขให้ถูกต้อง พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ และให้การสนับสนุนจัดหา ใบงาน เอกสาร เพิ่มเติมแก่นักเรียนที่สนใจ นอกเหนือจากบทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุรีพร มุลณี (2565) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่าค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ รองลงมา ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอนและด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามลำดับ

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (X_4) ด้านการ

ใช้ดิจิทัล (X_2) และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (X_3) เข้าสมการถดถอยแล้ว จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาค่าเท่ากับ .848 ($R=.848$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรือการทำนาย ร้อยละ 71.90 ($R^2=.719$) ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการส่งเสริมครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูริเริ่มสร้างนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถใช้โปรแกรมประมวลคำ โปรแกรมตารางคำนวณ และโปรแกรมนำเสนอในการจัดทำรายงานการปฏิบัติงานต่าง ๆ และการจัดทำระเบียบผู้เรียน สามารถสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างงานนำเสนอสร้างรูปภาพหรือวิดีโอ ด้วยโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เช่น Adobe Photoshop, Canva, Movie Maker ได้ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแก้ปัญหาเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน โดยใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น การโอนเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ, การใช้ Grabcar ในการใช้บริการสาธารณะ และสามารถสำรองข้อมูลที่จำเป็นอยู่เสมอผ่าน Google Drive, iCloud เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาที่ทำให้ข้อมูลสูญหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวี ตั้งดวงดี (2559) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูกับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนกรณีศึกษา โรงเรียนประถมส่วนขยายแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า สามารถจัดกลุ่มคุณลักษณะครูได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ความกระตือรือร้นและความอดทน 2) เทคโนโลยีและการสื่อสาร 3) การลงโทษ และ 4) ความเข้มงวด และเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วย Multiple Regression ก็พบว่า ครูที่มีกลุ่มคุณลักษณะความกระตือรือร้นและความอดทนกลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสารและกลุ่มความเข้มงวด มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้แก่ การปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล การใช้ดิจิทัล และการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้แก่ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่ามี 3 ตัวแปร คือ ด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิผลที่ดีและเหมาะสมที่สุดเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลต่อไป ส่วนอีก 1 ตัวแปรคือ ด้านการรู้ดิจิทัล ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังนั้นผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

- 1.1 ควรสนับสนุนให้ครูสามารถใช้คำสำคัญ (Keywords) ในการสืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งออนไลน์
- 1.2 ควรสนับสนุนให้ครูสามารถใช้เครื่องมือสืบค้นต่าง ๆ เช่น Google Search ในเวลาที่รวดเร็ว
- 1.3 ควรสนับสนุนให้ครูสามารถคัดเลือกข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่สอนได้
- 1.4 ควรสนับสนุนให้ครูสามารถตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งอ้างอิงข้อมูลก่อนนำข้อมูลมาใช้ได้
- 1.5 ควรสนับสนุนให้ครูระมัดระวังการเผยแพร่หรือคัดลอกข้อมูลที่มีลิขสิทธิ์
- 1.6 ควรสนับสนุนให้ครูการใช้โปรแกรมป้องกันการโจรกรรมข้อมูล หรือการคุกคามทางไซเบอร์ เช่น โปรแกรมป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์, โปรแกรมป้องกันสปายแวร์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 2.1 ควรส่งเสริมครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน
- 2.2 ควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูริเริ่มสร้างนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้
- 2.3 ครูควรการใช้โปรแกรมประมวลคำ โปรแกรมตารางคำนวณ และโปรแกรมนำเสนอในการจัดทำรายงานการปฏิบัติงานต่าง ๆ และการจัดทำระเบียบผู้เรียน
- 2.4 ครูควรพัฒนาความสามารถสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างงานนำเสนอสร้างรูปภาพหรือวิดีโอ ด้วยโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เช่น Adobe Photoshop, Canva, Movie Maker
- 2.5 ควรส่งเสริมครูให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแก้ปัญหาเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน โดยใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น การโอนเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ
- 2.6 ควรส่งเสริมครูให้สำรองข้อมูลที่จำเป็นอยู่เสมอผ่าน Google Drive, iCloud เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาที่ทำให้ข้อมูลสูญหาย

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ

3.2 ควรศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น

3.3 ควรศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อรับทราบปัญหา แนวทางแก้ไขสภาพปัญหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- จุรีพร มุลณี. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกริก.
- บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 6(2), 205-2011.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภาวิ ตังดวงดี. (2559). คุณลักษณะของครูกับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนกรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาส่วนขยายแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรพร เยาวรัตน์. (2565). การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รักจิต สุทธิพงษ์. (2560). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับการพัฒนาครูไทยในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 19(2), 344-355.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). ครูไทยยุคใหม่สนใจดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษา เรื่อง แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก <https://zimedia.sfo2.digitaloceanspaces.com/pdf/2022/แผนพัฒนาการศึกษา-พ.ศ.2564-2565.pdf>

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สพฐ. ร่วมประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานครั้งที่ 4/2564. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.obec.go.th/archives/428922>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-610.

260 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต
ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
Integration Of The Value Of The Puttapisek Ceremony That Influences
The Way Of Life cording To Buddhist Ethics
Of The People Of Roi Et Province

พระครูอรุณศิริโชติ อาภากรโ (แวงวรรณ)
PhrakruArunsirishot Abhakaro (Wangwun)
อุทัย กมลศิลป์
Uthai Kamolsilp
พระราชปรีดีวิมล
Phrarachpriyatiwimol
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
Email: Arunsirishot123@gmail.com

Received: 24 November 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก 2) ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3) บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ และ 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มพระสงฆ์ฆาธิการที่มีความรู้ด้านพิธีพุทธาภิเษก จำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลจากการวิจัยพบว่า:

1) ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกเป็นแนวคิดและระบบความเชื่อที่นำไปสู่พิธีกรรม คือ ความเชื่อด้านศาสนาพุทธ พราหมณ์และผี ต้องการให้คนยึดมั่นในพระรัตนตรัย เสริมจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ และละจากมิจฉาทิฐิมาสู่สัมมาทิฐิ 2) การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชน เพื่อลดปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นคุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 และหลักทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslo มาใช้ 4) ได้องค์ความรู้ที่เรียกว่า “VAW MODEL” คือ V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก, A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์, W = Way of life คือ การ

ดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การใช้ชีวิต การมีชีวิต การดำเนินชีวิต วิธีชีวิตดีขึ้นอันเป็นอิทธิพลมาจากการทำพิธีพุทธาภิเษก

คำสำคัญ: บูรณาการคุณค่าพุทธาภิเษก, อิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต, หลักพุทธจริยศาสตร์, ประชาชน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the history, development, and values of the Puttha Phisek Ceremony. 2) to study living according to the principles of Buddhist ethics. 3) to integrate the values of the Puttha Phisek Ceremony that influence the way of life. Life according to Buddhist ethics and 4) to present knowledge about the value of the Buddhist coronation ceremony that influences one's life. By in-depth interview A group of monks who have knowledge in Buddhist coronation ceremonies A total of 15 photos/person were analyzed for content data. Present descriptive information

The results of the research found that:

1) The history, development and value of the Buddhist coronation ceremony is the concept and belief system that leads to the ritual, namely the beliefs of Buddhism, Brahmins and ghosts, requiring people to adhere to the Triple Gem. Strengthen the human spirit and move away from mischievous views and come to right views. 2) Living according to the principles of Buddhist ethics. Integrating the principles of Buddhist ethics to solve problems in people's lives To reduce the problem of lack of morality Ethics in the way of life of Thai people in today's society to have a good quality of life. 3) Integrate the values of the Buddhist coronation ceremony that influences living life according to the principles of Buddhist ethics. It is the value of belief and faith. Lifestyle values The value of religious rituals Psychological value Values in development and social welfare and the sacred value of the Buddha Phisek ceremony By applying the principles of Buddhist ethics, namely the 5 precepts and the principles of Maslo's psychological theory. 4) Obtain a body of knowledge called the "VAW MODEL", which is V = Valuel, meaning value arising from the Buddhist coronation ceremony, A = Ascendent, meaning influence. Concerning living life according to Buddhist ethics, W = Way of life is the way of life of individuals, society, communities, and the public in peace and

harmony. Disciplined Resulting in living, living, living The way of life has improved as a result of the Buddhist coronation ceremony.

Key words: Integration of Buddhist values, Influence on lifestyle, Principles of Buddhist ethics, People

บทนำ

มนุษย์พยายามเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและความลึกซึ้งทางธรรมชาติที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เป็นต้นว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งทำให้มนุษย์เกิดความวิตกกังวลและตกใจกลัวอันเกิดจากความกลัวและความไม่รู้ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมา หรือนับถือสิ่งต่างๆ เช่น การนับถือผีสงฆ์ เทวดา โดยมีความเชื่อที่ว่าเมื่อทำในสิ่งไม่ดีจะทำให้ผีสงฆ์ เทวดา จะลงโทษให้เกิดความเดือดร้อนใจชีวิตและครอบครัว ถ้าทำแต่สิ่งที่ดีจะทำให้ผีสงฆ์เทวดานั้นมาอวยชัย ให้พรให้ชีวิตและครอบครัวได้รับแต่สิ่งที่ดี เกิดโชคกลางขึ้นมา ทำให้มนุษย์เรามีความเกรงกลัวต่อสิ่งทีมาจากธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ความเชื่อเป็นการยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลหรือความเป็นจริงหรือไม่ (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2531) ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยปัญหานั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ มนุษย์จึงสร้างความเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไป เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจเร้นลับ ซึ่งหากบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจนั้นพอใจอาจช่วยให้ปลอดภัย รวมทั้งเมื่อประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องจะทำให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ และอยู่เย็นเป็นสุข ความเชื่อจึงมีความหมายต่อแบบแผนในการดำรงชีวิตของชาวอีสานทั้งในระดับครอบครัวและระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักคำสอนทางพุทธศาสนาไม่สามารถสนองตอบความต้องการทางจิตใจหรือไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจขณะที่เกิดภัยซึ่งเกิดจากธรรมชาติได้ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ความแห้งแล้งแสนสาหัสหรือความหนาวเย็นในฤดูหนาวได้ ดังนั้น ชาวอีสานจึงหันไปพึ่งพาเทวดา ฟาดิน ภูตผี วิญญาณ ได้แก่ ผีฟ้า ผีแถน ผีปู่ตา ผีตาแฮก ตลอดจนผีเมตต์ดีหลักเมืองแทน โดยมูลเหตุแห่งความเชื่อถือว่าธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ผืนน้ำ พืช สัตว์ และมนุษย์ อุบัติขึ้นในโลกด้วยอำนาจแห่งผีฟ้าหรือผีแถน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) ความเชื่อของคนเรา จึงมีความแตกต่างกันไป โดยความเชื่อพื้นฐานของคนไทยโดยจำแนกตามฐานที่เกิดไว้ 4 ประเภท คือ 1) ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิทางศาสนา 2) ความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ 3) ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตร และ 4) ความเชื่อที่เกี่ยวกับยากลางบ้านและการปดเป่ารักษาไข้ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529)

ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา หรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงสอนให้คนมีศรัทธา แต่ศรัทธาของพระองค์นั้นต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาให้รอบคอบเสียก่อน ดังที่ทรงสอนชาวกาลามะแห่งเกสปุตตนิคม ในแคว้นโกศลว่า อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ

เพียงเพราะฟังตามๆ กันมา เพียงเพราะถือปฏิบัติกันสืบๆ มา เพียงข่าวเล่าลือ เพียงเพราะการอ่านตำรา หรือคัมภีร์ เพียงเพราะการให้เหตุผลแบบตรรกะเพียงการอนุมานเอาตามอาการที่ปรากฏ เพียงเพราะเห็นว่าเข้ากันได้ตรงตามทฤษฎีหรือความคิดหรือความคิดของตน เพียงเพราะเห็นว่ารูปลักษณะน่าเชื่อถือ และเพียงพอถือว่าสมณะหรือนักบวชผู้นี้เป็นครูของเรา แต่เมื่อใดได้ใช้ปัญญาพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว และเห็นว่าที่ทำไมไปนั้น ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน อีกทั้งปราชญ์ไม่ได้เตือนถึงทำสิ่งนั้น หลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ หากทรงสอนเรื่องศรัทธาในเรื่องใด ก็ทรงสอนปัญญากำกับไว้ในเรื่องนั้นด้วยหมายความว่า ทรงสอนให้ใช้ศรัทธาประกอบด้วยปัญญาเสมอไป (พระมหาพุทธการ ปญญาสิริ (สัจรัตนพงศ), 2547) ศรัทธาในกระบวนการพัฒนาตามหลักพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความเชื่อมั่น การซาบซึ้ง ความมั่นใจเหตุเท่าที่ตนสามารถพิจารณาเห็นได้ โดยมีเหตุผลว่า จุดหมายหรือเป้าหมายที่อยู่ข้างหน้านั้นเป็นไปได้จริง และมีคุณค่าควรที่จะไปให้ถึง ศรัทธาจึงเป็น บันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ปัญญาหรือความรู้ ซึ่งตรงกันข้ามกับศรัทธาที่เป็นแบบมอดตัว มอดความไว้วางใจให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่คิดหาเหตุผล ศรัทธาที่ถูกต้องเป็นสื่อนำไปสู่การพัฒนาปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นในกฎการกระทำ (กัมมาสัทธา) เชื่อมั่นในผลของการกระทำ (วิปากสัทธา) เชื่อมั่นในการขึ้นของเราเกิดจากกรรมที่เราได้ทำไว้ (กัมมสกตาสัทธา) และมีความเชื่อมั่นในศักยภาพในการเข้าถึงอิสรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ (ตถาคตโพธิสัทธา) (พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) เดิมทีสังคมไทยนับถือผีสาง เทวดาเป็นอย่างมาก ต่อมาพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามความคิดดั้งเดิมของประชาชนยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเช่นกัน เป็นเหตุให้ความเชื่อถือของประชาชนคนไทยจึงมีรากฐานซับซ้อนหลายชั้น (นริศ ปัญญาบุตร, 2553) โดยคติความเชื่อเรื่องผีสาง เทวดายังคงอยู่อย่างลึก ๆ ความเชื่อในพุทธศาสนากับดูเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น นอกจากนี้คนไทยยังได้รับอิทธิพลความเชื่อในลัทธิทางศาสนาฮินดูเข้ามาแทรกซ้อนด้วยเช่นกัน คนไทยได้มีการปรับปรุงแก้ไขความเชื่อให้เข้ากับจิตใจและสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องผีสาง เทวดาเข้าด้วยกัน รวมทั้งลัทธิทางศาสนาฮินดูเข้าด้วยกัน ดังนั้นในการทำพิธีกรรมต่างๆ จึงปรากฏการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พิธีพราหมณ์ และบัตร์ลลี ผีสาง เทวดาเข้าด้วยกัน

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของคนไทยนั้น รัชนิกร เศรษฐ (2532) ได้กล่าวว่า ไสยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องของเวทมนต์คาถา เป็นเรื่องอำนาจลึกลับของผีสางเทวดาหรือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เครื่องรางของขลัง น้ำมนต์ คาถาอาคม เป็นต้น อย่างไรก็ตามข้อที่ว่าวัตถุมงคลหรือพระเครื่องเป็นเรื่องไสยศาสตร์นั้น สังคมคนในวงการพระเครื่องกลับมองว่าไสยศาสตร์ในสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดามีเรื่องเสียหาย เพราะมีควบคู่กับสังคมไทยมานานแล้ว ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลของไทยนั้นจึงเป็นเรื่องไสยศาสตร์และพุทธศาสตร์ในขณะเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลว่าจะมีความเชื่อในวัตถุมงคลอย่างไรถ้าเชื่อในทำนองเป็นของมีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นของพลัง เช่น แคล้วคลาด ปลอดภัยหรือช่วยให้ความเจริญก้าวหน้าในกิจการหน้าที่การงาน เป็นต้น ก็เป็นไสยศาสตร์แต่ถ้าเชื่อว่าเป็นที่ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่แทนพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งเตือนสติให้กระทำแต่ความดีก็เป็นพุทธศาสตร์ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญ

ทำให้วัดอุ้มงมคลมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยในปัจจุบันนั้น (บุญเรือง อินทวัฒน์, 2527) พระพุทธรูปถือกันว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตรายนานาประการ เป็นมหานิยมคุ้มกันให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งให้ประสบโชคลาภความสำเร็จในกิจการทั้งมวล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มั่นคงอยู่ในสัจธรรมของพระพุทธศาสนาและประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมจรรยาเป็นนิมิต ดังนั้น พระพุทธรูปจึงเป็นศูนย์รวมทั้งด้านการบูชา เป็นทั้งประติมากรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนคนไทยทั่วไปและการสร้างพระพุทธรูปนั้น ได้สร้างขึ้นโดยใช้วัสดุหลายชนิดสร้างขึ้น มีทั้งขนาดเล็ก จนถึงใหญ่โตสำหรับรูปขนาดเล็กที่สามารถนำติดตัวได้สะดวกสบายเยี่ยมใส่สร้อยแขวนคอหรือกลัดติดกระเป๋ไปในทุกสถานที่ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2548)

พิธีพุทธาภิเษก ถือเป็นการเผยแพร่ธรรมะอีกรูปแบบหนึ่ง การทำพิธีพุทธาภิเษกจึงเป็นสิ่งที่ชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม นอกจากนี้ผู้เผยแพร่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิด ๆ ก็อาจพาไปนอกทางหรือผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของนักเผยแผ่ คือ “ชี้แนะแนวทาง” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540) ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงพิธีพุทธาภิเษกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อที่จะสร้างแรงศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวพุทธ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้นิมนต์เกจิอาจารย์จากสถานที่ต่างๆ เพื่อมาทำพิธีในแต่ละครั้ง มีเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมในการพุทธาภิเษก คือใช้เทียนหล่อด้วยขี้ผึ้งแท่นักพน มีน้ำมันงาเป็นเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมหนักหมื่น เป็นที่มาของคำสำหรับเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมแบบโบราณเรียกว่า “ผึ้งพัน น้ำมันหมื่น” ตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวกันสืบๆ มาว่า ครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคมสายอีสานโบราณจนถึงผู้ทรงวิทยาคมทางฝั่งลาวหากจะเรียนสรรพวิทยาคมต่าง ๆ หรือจะลงประจุคาถาอาคมลงในวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นนั้น ต้องแต่งเครื่องบูชาด้วยเครื่องบูชาที่เรียกว่า ผึ้งพัน น้ำมันหมื่นเท่านั้น เมื่อแต่งเครื่องบูชาแล้วจึงเริ่มทำพิธีพุทธาภิเษกและลงประจุอาคม ที่สำคัญต้องกระทำการในวันบุญมหาชาติเท่านั้นจึงจะได้วัตถุมงคลที่ศักดิ์สิทธิ์เข้มขลังมีอานุภาพเต็มเปี่ยมไปด้วยพุทธาณภาพ ธรรมาณภาพและสังฆาณภาพ ซึ่งการทำพิธีกรรมเช่นนี้ของอาจารย์ท่านอื่นยังไม่มีปรากฏในเรื่องนั้นความเชื่อของคนในพื้นที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นการเชื่อดั้งเดิมโดยเชื่อว่าวัตถุมงคลที่ผ่านพิธีพุทธาภิเษก สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดี ๆ ได้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต เป็นเหตุทำให้การทำพิธีมหาพุทธาภิเษกเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและจะทำให้สังคมสงบสุข

ความเชื่อถือเป็นสิ่งพื้นฐานของวิถีชีวิตมนุษย์ประการหนึ่ง มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ต่างมีความเชื่อของเผ่าพันธุ์ตนเอง ที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งสากลที่พบเห็นได้ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งหนทั่วโลกตลอดมาทุกยุคทุกสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2544) ดังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางมานุษยวิทยาในสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลกที่ยืนยันให้เห็นอย่างหนักแน่นได้ว่าไม่มีสังคมวัฒนธรรมแห่งใดที่ไม่มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติหรือไม่มีความเชื่อทางศาสนาอุปถัมภ์ในชีวิตมนุษย์นั้นมีทั้งสิ่งที่มองเห็น และมองเห็นไม่ได้ ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งเหนือ

ธรรมชาติ จึงทำให้ความเชื่อมีความจำเป็นและมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ อันเป็นผลให้ก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็มักจะต้องอาศัยความเชื่อต่างๆ ที่สืบทอดกันมาเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับอนาคต มนุษย์สงสัยและไม่แน่ใจว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง แต่เพราะอาศัยความเชื่อในรูปแห่งความหวังว่า ชีวิตก็ยังคงดำเนินต่อไปและดีขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสบายใจ จึงเป็นเหตุให้ชีวิตของมนุษย์ขาดความเชื่อไม่ได้ (เดือน คำดี, 2541) ความเชื่อเป็นรากเหง้าของความสำนึกคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกอันมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรม เมื่อมนุษย์มีปัญหาในการดำรงชีวิตเช่น เกิดภัยธรรมชาติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นเช่นนั้นจึงควรที่มนุษย์จะทำให้อำนาจเหนือธรรมชาติพอใจ และเมื่อพ้นภัยแล้วจึงได้แสดงความกตัญญูทูลเวทด้วยการเซ่นสรวงหรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมนั้นต้องมีความเชื่อ ความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการกระทำพิธีกรรมจึงกลายเป็นสิ่งสมมติขึ้น เพื่อเป็นเสาหลักของจิตใจให้มีเครื่องยึดเหนี่ยว ด้วยมีองค์ประกอบของพิธีกรรมคือ บุคคลที่เข้าร่วมพิธี วัตถุสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธี ระยะเวลาในการประกอบพิธี และสถานที่ในการประกอบพิธี

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่พิธีกรรมในความหมายที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดสติปัญญา สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญที่ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 6 ด้าน คือ (ชาย วรรณโม, 2544) 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยประโยชน์ทั้ง 6 ด้านดังกล่าวมาแล้วนี้ ล้วนมีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งไม่สามารถขาดด้านใดด้านหนึ่งได้ ตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังเอื้อให้เกิดความสนิทสนมกลมเกลียวในชุมชน และมีกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในชีวิต รวมทั้งมีการปลูกฝังทัศนคติให้เคารพต่อธรรมชาติและมีจิตสำนึกต่อชุมชนซึ่งล้วนเป็นคติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต พิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษก เป็นพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นสัญลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา เป็นพิธีกรรมส่วนรวมเพื่อเป็นเครื่องเสริมศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความหมายของคำว่า “พุทธาภิเษก” ว่าเป็นชื่อพิธีในการปลุกเสกพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคล โดยมีพระเถระผู้เชี่ยวชาญในการทำสมาธิจำนวนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “คณะปรก” นั่งภาวนาส่งกระแสจิตเพ่งคุณพระรัตนตรัยเข้าสู่องค์พระหรือวัตถุมงคลนั้นๆ ส่วนคำว่าพิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษกนั้น ต่างก็เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อพิธีดังกล่าว ส่วนมากจะนิยมใช้ในภาคกลาง คำว่า มหาพุทธาภิเษกนั้นไม่มีในพจนานุกรม แต่คำว่า มหา แปลว่าใหญ่ หรือยิ่งใหญ่ ดังนั้นในบางพื้นที่จะเรียกพิธีนี้ว่าพิธีมหาพุทธาภิเษก คือพิธีสมโภชพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคลที่สำคัญและยิ่งใหญ่ตนเอง สำหรับในภาคเหนือจะใช้นามเรียกพิธีนี้ว่า อบรมสมโภชพระเจ้า บวชพระเจ้า ไชตาพระเจ้า ซึ่งขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ ว่ามีการเรียกพิธีนี้สืบทอดมาจากอดีตอย่างไร ดังนั้นจากความหมาย

ดังกล่าวเป็นความสำคัญและเป็นประโยชน์ที่เกิดแก่พุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ดก็คือได้มีโอกาสในการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญจิตตภาวนาร่วมกัน เป็นพุทธานุสติ ธัมมานุสติ และสังฆานุสติ เป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ให้บังเกิดแก่สาธุชน ผู้ตั้งใจปฏิบัติตามกำลังแต่ละคนต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมุ่งศึกษาประวัติพัฒนาการ คุณค่า พิธีกรรมพุทธาภิเษก การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 เจ้าคณะจังหวัด ร่องเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าอาวาสหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในหลักสมณกรรมฐาน และหลักวิปัสสนากรรมฐาน ในการบริหารจัดการวัด และมีพิธีพุทธาภิเษกเป็นประจำทุกปีจัดติดต่อกันมานานกว่า 10 ปี 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา จำนวน 5 คน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางด้านวิชาการตำแหน่งผู้บริหารหน่วยงานและเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม จำนวน 3 รูป เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดงานประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นพระเถรอาจารย์ผู้มีประสบการณ์จัดงานประเพณีมากกว่า 10 ปี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านพิธีกรรม พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือและปฏิบัติตามจนเป็นแบบอย่างในชุมชน และ 4) พราหมณ์ผู้ทำพิธีกรรม จำนวน 2 คน เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน และนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับ

ปัจจุบันได้เหมาะสม เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำชาวบ้านในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง และเสริมสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation)

ผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาคุณค่าของพระธาตุพนมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ในรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อให้ผู้วิจัยทราบว่า

1. ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก ได้แก่ ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก พุทธาภิเษก มาจากคำว่า พุทธ + อภิเษก ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า พุทธ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ส่วนคำว่า อภิเษก หมายถึง การรดน้ำ การได้บรรลุนิติภาวะ การแต่งตั้งโดยการทำพิธีรดน้ำ เช่น พิธีบรมราชาภิเษกในการขึ้นเสวยราชย์ของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น พุทธาภิเษก จึงหมายความว่า การสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระพุทธรูป โดยการรดน้ำพระพุทธรูป แต่การปฏิบัติจริงในแต่ละท้องถิ่นมีพิธีกรรมมากกว่านั้นธรรมเนียมการประกอบพิธีอภิเษกนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะมีต้นเค้ามาจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้ประกอบพิธีราชสุยะหรือพิธีอินทราชาภิเษกแด่ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นกษัตริย์ ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าบุคคลธรรมดา พิธีกรรมนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในประเทศอินเดีย อันเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมส่วนหนึ่งในแถบภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมและแนวคิดเกี่ยวกับพุทธาภิเษกของพุทธศาสนิกชนเป็นพิธีกรรมในการสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่วัตถุที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนพระพุทธรูปหรือสิ่งที่เป็นมงคลต่าง ๆ การอภิเษกในที่นี้ จึงหมายถึง การทำให้มีสถานภาพสูงขึ้นเหนือกว่าภาวะจริงของสิ่งที่ปรากฏ

2. การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์โดยใช้หลักศีล 5 คือ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นขาดจากการประพฤติดนินทา 4) มุสาวาจา เวรมณี เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท และทฤษฎีจิตวิทยาลำดับความต้องการของมนุษย์ของ Maslow คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความ

ปลอดภัย 3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และ 5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทยในสังคมปัจจุบันนั้น กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนไทย ก็มักจะแก้ปัญหากันด้วยตัวบทกฎหมาย ข้อระเบียบกติกา หรือมาตรการต่างๆ ซึ่งแม้จะได้ผลบ้าง แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ปัญหาเชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับบุคคลในทุกอาชีพ จะแก้ไขได้ก็ต้องแก้จากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นๆ ให้เป็นไปในทางที่เหมาะสมและสมควรกับบริบทในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเกิดในแต่ละสังคมอาชีพในสังคมไทย เพื่อลดปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันและช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งโดยส่วนตัว และส่วนรวม รวมทั้งการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์

3. การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้เริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนการทำพิธีพุทธาภิเษก อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษก และบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ได้มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา ความเชื่อและความศรัทธาของบุคคลที่เข้าร่วมในพิธีพุทธาภิเษกจะก่อให้เกิดผลบุญของผู้เข้าร่วมพิธี แต่ถ้าบุคคลใดไม่มีความเชื่อและศรัทธาก็ไม่ก่อให้เกิดอานิสงส์ต่อผู้เข้าร่วมพิธี ถึงแม้ว่าจะแต่งกายแบบใดก็ตาม เมื่อใจไม่มีความเชื่อและศรัทธาอานิสงส์ย่อมไม่เกิด 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาของบุคคลที่เข้าร่วมในพิธีพุทธาภิเษกจะก่อให้เกิดผลบุญของผู้เข้าร่วมพิธี แต่ถ้าบุคคลใดไม่มีความเชื่อและศรัทธาก็ไม่ก่อให้เกิดอานิสงส์ต่อผู้เข้าร่วมพิธี ถึงแม้ว่าจะแต่งกายแบบใดก็ตาม เมื่อใจไม่มีความเชื่อและศรัทธาอานิสงส์ย่อมไม่เกิด 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา อิทธิพลวัตถุมงคลต่างด้านพิธีกรรม จึงเกิดขึ้นเพราะกระแสสังคมที่มีความ ต้องการต่อพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของขลังซึ่งเรียกรวมกันว่า เป็น วัตถุมงคลนั่นเอง เพื่อการ ป้องกันภัย หรือบันดาลโชคลาภแก่ครอบครัวของตน การสร้างวัตถุมงคลจึงต้องอาศัยเจ้าพิการมา กำหนดรูปแบบวัตถุมงคล และประกอบพิธีกรรมในการทำพิธีพุทธาภิเษก และต้องนิมนต์เกจิอาจารย์ มานั่งปลุกเสกตามฤกษ์ยามที่กำหนด จึงเป็นวัตถุมงคลซึ่งเชื่อกันว่า มีพุทธคุณขลังและเป็นที่ต้องการ ของผู้ที่นิยมนำไปเคารพบูชา โดยอาจจะมิเคลือบวิธีเบ็ดเตล็ดต่างๆ ของวัตถุมงคลที่ต่างแสวงหา และบูชาเป็นสิ่งที่พึงให้ความมั่นคงด้านจิตใจ โดยที่ไม่ยอมทำความเข้าใจตามหลักธรรมที่ควร จะศึกษา ปฏิบัติให้บังเกิดสุข จนกระทั่งอาจจะทำให้มองวัตถุมงคลต่าง ๆ เหล่านั้นว่า เป็นแก่นแท้ของศาสนา ผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่มีมาแต่เดิม 4) คุณค่าด้านจิตใจ อิทธิพลของวัตถุมงคลจึงต้องยังดำเนินไปควบคู่กับวิถีชีวิตของสังคมไทย ตราบ เท่าที่ สัจธรรมชีวิตของคน ยังมีความเปลี่ยนแปลง เมื่อใดที่จิตใจคนยึดมั่น ไม่สั่นคลอนในคุณพระ รัตนตรัยแล้ว ความสำคัญของวัตถุมงคลเหล่านั้นจะลดน้อยลงไปที่สุดในที่สุด 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ทั้งในด้านปัจจัย 4 และการสงเคราะห์อื่น ๆ อาทิ หลวงปู่คุณ ปรีสุทโธ เป็นเกจิอาจารย์ชื่อดังของภาคอีสานได้ปัจจัย 4 จาก

พิธีพุทธาภิเษกแล้วบริจาคให้กับวัดหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การสร้างโรงพยาบาล การจัดการรถกู้ชีพ เป็นต้น และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษกมีคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก มีความศักดิ์สิทธิ์จริงซึ่งเกิดจากศรัทธาและความเชื่อของพุทธศาสนิกชนว่า ถ้านำวัตถุมงคลหรือปัจจัยชนได้ร่วมพิธีพุทธาภิเษกหลายครั้งเท่าไรยิ่งจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงนิยมจัดให้มีพิธีพุทธาภิเษกขึ้นในวัดวาอารามใกล้บ้านที่ตนอาศัยอยู่และไปร่วมพิธีพุทธาภิเษกตามวัดหรือสถานที่อื่นใดที่ตนเองสามารถไปร่วมพิธีได้ แต่การไปแต่ละครั้งมักจะชวนญาติธรรมไปร่วมพิธีมากบ้างน้อยบ้างตามกำลังศรัทธา โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 คือ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุ มิจฉาราวา เวรมณี เว้นขาดจากการประพฤติดิฉันในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) สุรา เมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัย และหลักทฤษฎีจิตวิทยาลำดับความต้องการของมนุษย์ของ Maslo คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความปลอดภัย 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และ 5) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง เป็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผล เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า การทำพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์) (2555) ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน” รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันมีความแตกต่างจากคนไทยในอดีตเนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเช่นเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อให้เท่าทันกับโลกาภิวัตน์ที่เคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้สร้างความเจริญให้กับคนไทยในด้านวัตถุอย่างต่อเนื่อง แต่กลับสร้างความเสื่อมถอยทางด้านจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรมมากมายในการดำเนินชีวิตของคนไทย สังคมปัจจุบันในทุกกลุ่มอาชีพและหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นคือ 1) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่ หลักเบญจศีล และเบญจธรรม 2) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง ได้แก่ ศีล 8 และกุศลกรรมบถ 10 ประการและ 3) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงได้แก่มรรคมงคล 8 ส่วนการบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยสังคมปัจจุบันสามารถทำได้โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลทั่วไปได้แก่นิสิต-นักศึกษา, ครู-อาจารย์, ข้าราชการ, นักธุรกิจและนักการเมืองนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลางมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ปฏิบัติ

ธรรมได้แก่แม่ชีและอุบาสกอุบาสิกาและนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มบรรพชิตได้แก่พระภิกษุและสามเณร

นอกจากนี้ อัจฉราวรรณ กันจันะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้เกษียณอายุราชการผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ เบญจศีล ความสันโดษ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 โลภธรรม 8 และไตรลักษณ์ กอรปด้วยผลการวิจัยของ อุทัย กมลศิลป์ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต พบว่า พุทธปรัชญามีทัศนะว่าเจตนาเป็นมโนกรรม เกณฑ์ตัดสินความดีอาศัยหลักศีล 5 และหลักกรรม พุทธจริยศาสตร์เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อบังคับให้ผู้นักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตายเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด สำหรับวิธีการประหารชีวิตมีความแตกต่างกันออกไปตามยุค 2) สภาพปัญหาการลงโทษประหารชีวิต พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการใช้การลงโทษประหารชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโทษประหารชีวิตเป็นการวางโทษทางกฎหมายบ้านเมือง สอนบทลงโทษสำหรับภิกษุผู้กระทำความผิดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า พระพุทธบัญญัติหรือพระวินัย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งไว้เป็นพุทธอาณัติ มีบทลงโทษตามฐานของความผิด เริ่มตั้งแต่เบาไปจนถึงหนักที่สุดคือการพ้นจากความเป็นพระภิกษุ และ 3) วิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต พบว่า หลักการของศีล 5 เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงไว้เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนการลงโทษประหารชีวิตนั้น พระพุทธศาสนามีทฤษฎีที่ว่าเมื่อบุคคลได้กระทำการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองร้ายแรงควรได้รับการพิจารณาโทษตามประมวลกฎหมายนั้นๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักกรรมในพระพุทธศาสนา โทษประหารชีวิตเมื่อเทียบกับหลักกรรมแล้วจัดเป็นกรรมกรรมฝ่าย อกุศล ดังนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องควรใช้หลักเมตตาธรรม คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวิกรรม เมตตาโมกรรม ต่อบุคคลที่ได้รับโทษประหารชีวิต

นอกจากนี้ สีธาตุ ถนอมรัก (2551) ได้ศึกษา “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษกกรณีศึกษาบ้านแคนดง ตำบลสระบัว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนดง เป็นพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้าน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ ภูตผี ปีศาจ เทวดา ซึ่งการประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเษก ในแต่ละขั้นตอนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับการดำเนินพิธีกรรมที่เป็นไปตามความเชื่ออย่างเคร่งครัด เช่น ความเชื่อในฤกษ์ยาม เวลา ที่ต้องปฏิบัติตามฤกษ์ยามและเวลาที่กำหนด เครื่องบวงสรวงบูชา และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องจัดเตรียมให้พร้อมครบถ้วนสมบูรณ์ เห็นได้ว่าความเชื่อเป็นปัจจัยที่กำหนดขั้นตอนของพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เช่นความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามจำกำหนดขั้นตอนในการจุดเทียนชัย การบวงสรวงบูชา หรือกำหนดเวลาที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จก่อน 24.00 เป็นต้น ในปัจจุบันแม้ว่า

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของชาวบ้านแคนทะเลมากขึ้น แต่พิธีกรรมพุทธาภิเษกยังมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านแคนทะเลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนทะเลเกิดจากความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจาก ความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม โดยเชื่อว่าวัตถุมงคลที่ผ่านพิธีกรรมพุทธาภิเษกสามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีๆ ได้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต

กล่าวได้ว่าอิทธิพลของความเชื่อในพิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนทะเลมีอิทธิพลด้านจิตใจ การสร้างอุปนิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นระเบียบของสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทาง สังคมของชาวบ้านเป็นไปด้วยความสงบสุข แม้ว่าความเชื่อในพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่บ้านแคนทะเลจะไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยทางวิทยาศาสตร์ แต่ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธาภิเษกยังคงอยู่ในสังคมของชาวบ้านแคนทะเลไม่เสื่อมคลายลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ความเชื่อเป็นสิ่งที่มามีบทบาทสำคัญต่อเจตคติของบุคคลและเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลได้ซึ่งพิธีกรรมพุทธาภิเษกเป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่ยังคงมีอยู่ในจิตใจ ดังนั้นพิธีกรรมพุทธาภิเษกจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและจะทำให้สังคมสงบสุข

แนวทางในการอนุรักษ์พิธีกรรม พุทธาภิเษกมีแนวทาง ดังนี้ 1) จัดทำเป็นประเพณีประจำปีในท้องถิ่น เพื่อให้มีการสืบทอดต่อคนรุ่นต่อไป 2) ทำการศึกษาพิธีกรรมพุทธาภิเษกในท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และรวบรวมและนำมาปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นทำเป็นเอกสารเผยแพร่แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านและประชาชนทั่วไป รวมถึงองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้อง และ 3) ส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่มีต่อสังคมส่วนรวม จากผลดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรอนุรักษ์พิธีกรรมพุทธาภิเษกไว้ให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป

องค์ความรู้ใหม่

บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการนำหลักธรรมศีล 5 คือ 1) เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) เว้นขาดจากการประพฤตินิโคต 4) เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือทำให้ทราบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบันและก่อให้เกิดคุณค่าอิทธิพลจากพิธีพุทธาภิเษกส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด โดยสามารถสรุปเป็น “VAW MODEL” โดยมีที่มาดังนี้

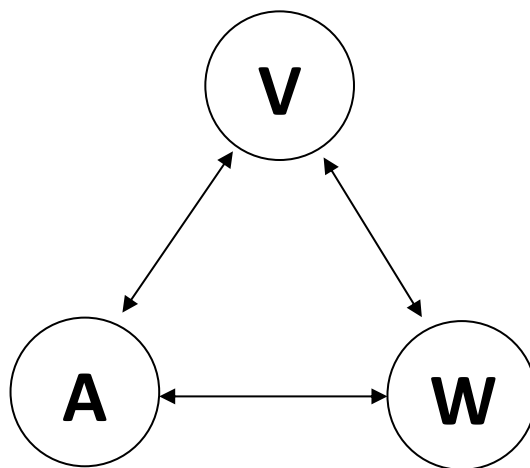
1. V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษกมี 6 ประการ ดังนี้ 1) คุณค่าด้านความเชื่อ ความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก

2. A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

3. W = Way of life คือ การดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การใช้ชีวิต การมีชีวิต การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดดีขึ้น อันเป็นอิทธิพลมาจากการทำพิธีพุทธาภิเษก

ดังนั้น การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด จึงเป็นไปตามหลัก VAW การสร้างเป้าหมายชีวิต การมีเป้าหมายย่อมเป็นเข็มทิศ เป็นเส้นทาง ส่งสู่ความงดงามให้ชีวิตในยุคปัจจุบัน

ซึ่งรูปแบบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อการเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็นเป็นไปตามรูปแบบในบริบทปัจจุบัน คือ “VAW” MODEL ดังแผนภูมิภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก “VAW” MODEL

สรุป

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกเป็นแนวคิดและระบบความเชื่อที่นำไปสู่พิธีกรรม คือ ความเชื่อด้านศาสนาพุทธ พราหมณ์และผี เพื่อต้องการให้คนยึดมั่นในพระรัตนตรัย เสริมจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ ละมิจฉาภิสิทธิ์หรือเป็นสัมมาทิฐินั่นเอง 2) การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชน ลดปัญหาการขาดคุณธรรม เสริมสร้างจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นคุณค่าด้านความเชื่อ ความศรัทธา คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 และหลักทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslow มาใช้ 4) ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่เป็นโมเดลคือ “VAW MODEL” กล่าวคือ V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก, A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์, W = Way of life คือ การดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตดีขึ้น อันเป็นอิทธิพลที่เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย บำรุงการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธ จริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยพบว่า ยังมีลักษณะบางประการที่น่าสนใจในการทำวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเพื่อทำการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ค้นพบรูปแบบ คือ ส่วนที่ 1 หลักพุทธธรรมจริยศาสตร์หลักศีล 5 คือ 1) เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) เว้นขาดจากการประพฤติดมในกาม 4) เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา ส่วนที่ 2 ทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslow คือความต้องการ 1) ทางด้านร่างกาย 2) ความปลอดภัย 3) ความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ได้รับความนับถือยกย่อง และ 5) ที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง เกิดจากความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และพฤติกรรมกระทำของบุคคลที่มีความประสงค์จะทำพิธีพุทธาภิเษกโดยเห็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก 6 ประการดังนี้ 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก เมื่อมนุษย์เห็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ก็จะส่งผลให้ปัจเจกชน สังคม ชุมชน/สาธารณชน มีความสงบ ร่มเย็น เห็นคุณค่าของชีวิต ส่งผลต่อการใช้ชีวิต การมีชีวิต และการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดดีขึ้น จึง

น่าจะได้มีการนำมาใช้ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อจัดทำพิธีพุทธาภิเษกให้เกิดขึ้นในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธสถาน หรือสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการทำการวิจัยในเรื่อง “บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้พบว่า มีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำมาทำการวิจัยได้ ดังนี้

- 1) เรื่อง “รูปแบบพิธีพุทธาภิเษกตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท”
- 2) เรื่อง “บูรณาการคุณค่าคติความเชื่อตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีกรรมพุทธาภิเษก”

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). คติชาวบ้านอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เดือน คำดี. (2541). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเรือง อินทวันต์. (2527). พระพุทธมณฑลและคุณค่าทางจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเทือง คลายสุบรรณ. (2531). วัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สายส่งศึกษา.
- พระชาย วรรณโม. (2544). ฉลาดทำบุญ. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2548). วิสัยทัศน์กว้างไกล ศูนย์วิจัยกสิกรไทยบริการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด.
- นริศ ปัญญาบุตร. (2553). แนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาวัดถมุงคลจังหวัดมุกดาหาร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2555). บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาพุทธการ ปณฺญาสิริ (สัจรัตนพงศ์). (2547). ศึกษาศรัทธาในพระพุทศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สีธาดู ฌนอมรัก. (2551). ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษาบ้านแคนดง ตำบลสระบัว อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). ความเชื่อของคนภาคใต้ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- อัจฉรวรรณ กันจินะ. (2562). พุทธบูรณาการในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้เกษียณอายุราชการ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุทัย กมลศิลป์. (2561). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

Work Motivation Factors of Teachers Digital Age in School Under the Office of
Nongbualamphu Primary Educational Service Area 2

วรรณภา นันทะแสง

Wannapa Nantasang

พงษ์ไทย บัววัด

Phongthai Buawat

กนกอร ทองศรี

Kanokon Tongsri

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต

Faculty of Education Pichayabundit College

Email: wannapa145789@gmail.com

Received: 9 December 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล และ 2) เปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 278 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนจำแนกตามเพศ และระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู, ยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study work motivation factors of teachers digital age and 2) to compare the work motivation factors of teachers digital age in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 2 by sex, work experience, and education level. The samples were 278 persons from the teachers in schools under the office of Nongbualamphu primary educational service area 2 of the academic year 2023. The instruments using for this research were 5 rating scales questionnaires with the reliability of 0.89. The statistics used for data analysis were: frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and f-test (one-way ANOVA).

The results of the study were as follows:

1. The work motivation factors of teachers digital age in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 2 were in high level. Each individual aspect revealed that the highest mean was the digital transformation. The lowest mean was the success of the work.

2. The comparative results of the opinions towards the work motivation factors of teachers in digital age found that the teachers with different work experience had their different opinions towards the work motivation factors of teachers digital age in school under the office of Nongbualamphu primary educational service area 2 with the statistical significance level of 0.05. The opinions classified by sex and education level had no statistically significant difference in overall.

Keywords: Motivation, Work Motivation of Teachers, Digital Age

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันนี้ได้เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มนุษย์สามารถค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายช่องทาง อีกทั้งเทคโนโลยีได้มีบทบาทต่อการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพในแต่ละวันเป็นอย่างมาก ดังนั้น มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้พร้อมโดยการเพิ่มความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและใช้ประโยชน์จากผลที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มาก เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมรวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในยุคนี้และในอนาคต อีกทั้งจากนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580 ซึ่งมีเป้าหมายในภาพรวม คือ การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงบริการต่าง ๆ ในการสร้างโอกาสของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาศักยภาพทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เพิ่มมากขึ้นในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพยุคดิจิทัล รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของภาครัฐโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ตระหนักถึงการพัฒนาสมรรถนะทางดิจิทัลของพลเมืองเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานรวมถึงการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

การปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะสู่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีวิต ซึ่งเสมือนสะพานเชื่อมโยงองค์ความรู้สาระวิชาต่างๆ ประกอบกับพัฒนาทักษะที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การพัฒนาคุณภาพครูซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ (ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2557) ปัญหาของการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลมีที่มาจากหลายสาเหตุ ดังที่ วนิชชา แม่นยา และคณะ (2557) ได้วิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลเกิดจากมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงกับวุฒิ ขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งทางวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู ยึดวิธีการสอนแบบเดิม พยายามสอนเนื้อหาให้มากขึ้น ขาดอิสระในการจัดการ และขาดทักษะทางด้านไอซีที ทำให้รับรู้ข้อมูลหรือมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลน้อยกว่านักเรียน สื่อการสอนที่มีแค่หนังสือหรือตำราอาจตอบสนองการรับรู้และความต้องการของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่เต็มที่การได้รับแรงกดดันมากเกินไปจนทำให้เกิดความระแวงในการทำงาน การขาดการสนับสนุนส่งผลให้ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

การขาดแรงจูงใจในการทำงานเกิดจากการพบเจอผลกระทบต่างๆ ในที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นคนระบบหรืออะไรก็ตาม ความรู้สึกที่อยากทำงานหรือความรู้สึกแรงจูงใจใจต่างๆ จะลดลงทันที (อรพิมพ์ รักษาผล, 2560) ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบของการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล จะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงกระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดย ศิริพร บุษบง (2559) กล่าวว่า ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความก้าวหน้าในอาชีพ และให้การยกย่องชมเชย ใช้หลักการประชาธิปไตย ต้องมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการทำงาน เชื้อมนการทำงานให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน สนับสนุนให้ทุกคนในหน่วยงานทำงานเป็นทีม ปลุกฝังให้ครูยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้สะอาดสวยงาม และยึดถือระเบียบวินัย

จากเหตุผลและสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานก่อให้เกิดการพัฒนา ตลอดจนสร้างความเจริญก้าวหน้าในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารในการวางแผนการบริหารงานและพัฒนาครูผู้สอน ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น การมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน และรวมถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของครูผู้สอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,080 คน จาก 102 โรงเรียน จำแนกตามอำเภอ แบ่งเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาวัง จำนวน 191 คน อำเภอนากลาง จำนวน 457 คน อำเภอสุวรรณคูหา จำนวน 432 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 278 คน จาก 102 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรในแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน และด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

3.1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดในการวิจัย

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.7 นำข้อมูลการทดลองใช้แบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89

3.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ให้ครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยประสานงานขอรับแบบสอบถามคืน และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับด้วยตัวผู้วิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 การเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples)

5.4 การเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีการทดสอบตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence)

6.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

6.3.1 สถิติทดสอบ t-test แบบ Independent Samples

6.3.2 สถิติทดสอบ F-test แบบ One-way ANOVA กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีการทดสอบตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') เนื่องจากสามารถใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เท่ากันหรือต่างกันได้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล	4.34	0.59	มาก	1
2. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.12	0.63	มาก	5
3. ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก	4.22	0.63	มาก	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน	4.21	0.63	มาก	4
5. ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.33	0.58	มาก	2
โดยรวม	4.25	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ($\bar{X}=4.34$) ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\bar{X}=4.33$) ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก ($\bar{X}=4.22$) และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=4.21$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.12$)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา ดังตารางที่ 2-4

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล	ชาย		หญิง		t	p
	n = 84		n = 194			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล	4.42	0.60	4.30	0.58	1.512	.133
2. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.16	0.58	4.10	0.65	.699	.486
3. ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก	4.30	0.59	4.18	0.65	1.495	.137
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน	4.32	0.57	4.16	0.66	1.990	.048*
5. ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.37	0.57	4.31	0.58	.733	.464
โดยรวม	4.32	0.48	4.22	0.56	1.536	.126

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล					
ระหว่างกลุ่ม	18.094	2	9.047	32.081	.000*
ภายในกลุ่ม	77.549	275	.282		
รวม	95.642	277			
2. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน					
ระหว่างกลุ่ม	6.020	2	3.010	7.915	.000*
ภายในกลุ่ม	104.583	275	.380		

รวม	110.603	277			
3. ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก					
ระหว่างกลุ่ม	6.420	2	3.210	8.433	.000*
ภายในกลุ่ม	104.683	275	.381		
รวม	111.103	277			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน					
ระหว่างกลุ่ม	6.438	2	3.219	8.457	.000*
ภายในกลุ่ม	104.662	275	.381		
รวม	111.099	277			
5. ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่					
ระหว่างกลุ่ม	9.953	2	4.977	16.706	.000*
ภายในกลุ่ม	81.920	275	.298		
รวม	91.874	277			

ตารางที่ 3 (ต่อ) แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล	SS	df	MS	F	p
โดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	9.304	2	4.652	18.013	.000*
ภายในกลุ่ม	71.021	275	.258		
รวม	80.325	277			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา แสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p
	n = 210		n = 68			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล	4.32	0.56	4.40	0.65	-1.000	.320
2. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.16	0.57	4.01	0.78	1.450	.151
3. ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก	4.23	0.60	4.18	0.74	.558	.578
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน	4.22	0.59	4.16	0.75	.663	.509
5. ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.32	0.57	4.36	0.60	-.399	.691
โดยรวม	4.25	0.51	4.23	0.63	.248	.805

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้ส่งเสริมการพัฒนานตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมาใช้งาน และประสานงานระหว่างบุคลากรของสถานศึกษาผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ ศรีนิกทอง (2565) ได้ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

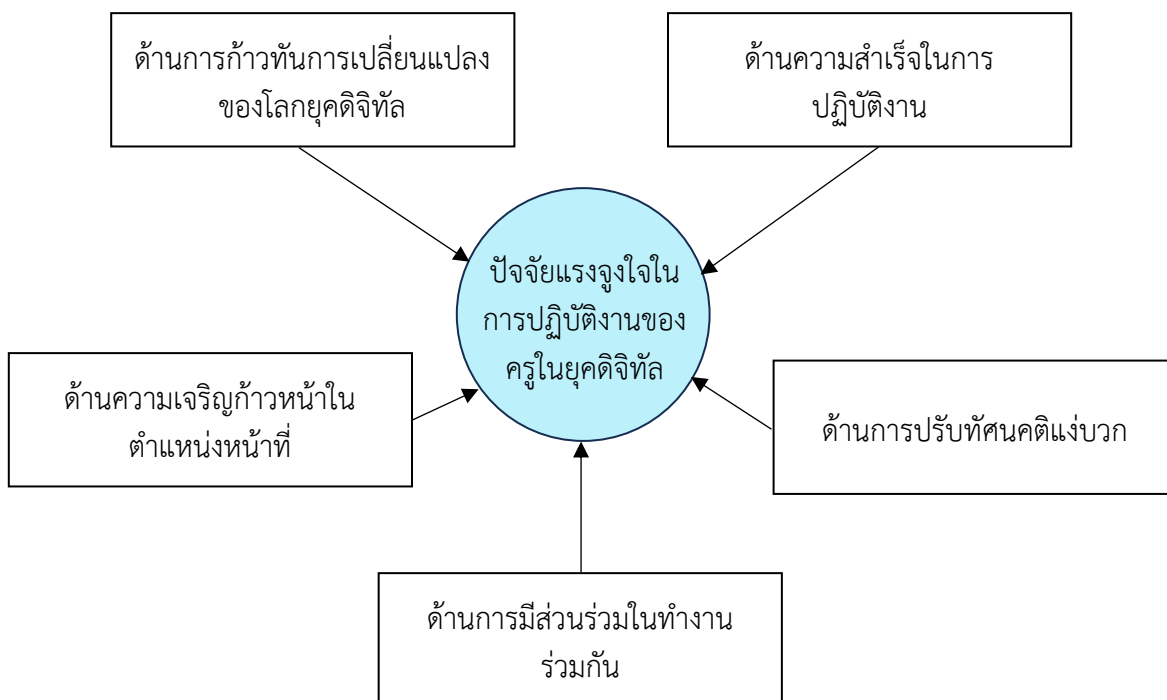
2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยมีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสูงเพราะเป็นกลุ่ม Generation X และ Y หรือ Millennials ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ เขียวขวัญ ทรัพย์ธมน์ (2565) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานที่ต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมีอิทธิพลเหมือนกันโดยไม่จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษาของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนัย ไทยถาวร (2561) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบ องค์ประกอบของปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก และการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน และด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

ภาพที่ 1 แสดงถึงองค์ประกอบของปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล

องค์ประกอบของปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. **ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล** การกระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมา ใช้พัฒนางาน การส่งเสริมการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี การประสานงานระหว่างบุคลากร ของสถานศึกษาผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ
2. **ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน** สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานได้อย่าง ทันท่วงที ใช้ความรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์แบบที่สุด และสามารถ ปฏิบัติงานได้สำเร็จ ตรงตามเวลาที่กำหนด
3. **ด้านการปรับทัศนคติแง่บวก** การสร้างนิสัยกระตือรือร้นและคิดบวก มีความรับผิดชอบและตรงต่อ เวลา และรู้จักข้อมูลขององค์กรและการตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน
4. **ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน** มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขพัฒนา งาน การแจ้งข่าวสารหรือรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ การสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนในการ จัดการศึกษาของโรงเรียน
5. **ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่** การกำหนดนโยบายในการสนับสนุนให้บุคลากรได้มี โอกาสไปศึกษาต่อ การสนับสนุนให้เข้ารับการอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ บุคลากรมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งตามความรู้และความสามารถที่ปรากฏจากผลงานในหน้าที่

สรุป

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 278 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุค ดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการ ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ของโลกยุคดิจิทัล ดังนั้นควรดำเนินการดังนี้

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมครูให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี

1.3 สถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนางาน

1.4 สถานศึกษาควรจัดทำแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับการจัดการบริหารสถานศึกษา

1.5 สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

1.6 สถานศึกษาควรประสานงานระหว่างบุคลากรของสถานศึกษาผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สถานศึกษาควรสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (Learning Platform)

2.2 ผู้บริหารควรมีส่วนร่วม สนับสนุน และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ

2.3 ครูควรรู้ตนเองและเข้าใจถึงความต้องการและทักษะที่จำเป็นยุคดิจิทัล

2.4 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา

2.5 สถานศึกษาควรใช้ระบบคุณธรรมอย่างเคร่งครัดในการพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาตัวแปรปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

3.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

3.3 แนวทางการสร้างปัจจัยปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล เชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เรื่องการสร้างปัจจัยปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการจัดการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ขวัญใจ ศรีนทอง. (2565). ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ณัฐดนัย ไทยถาวร. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เจียรขวัญญ์ ทรัพย์ธมน์. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 8(2), 330-344.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาภรณ์ ตั้งคอนันต์. (2557). พื้นฐานและหลักการศึกษ. กรุงเทพมหานคร: มินเซอร์วิส ซัพพลาย.

- พนิดา พิมพ์จันทร์. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบของการสร้างแรงบันดาลใจในยุคดิจิทัลของครู. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(11), 189-204.
- วนิชชา แม่นยา และคณะ. (2557). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริพร บุชบง. (2559). บทบาทของผู้บริหารและแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสร้อยดอกหมาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เศวต ลิ้มประดิษฐ์พันธ์. (2561). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2562 จาก https://web.parliament.go.th/assets/portals/1/files/digital_competence_framework_for_thai_citizens.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), pp. 607-610.

290 ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
Effects of Perceived Organizational Support Affecting the Teaching Efficiency of
Teachers in School under the Loei-NongbuaLamphu secondary educational
service area office

วรรณภา นันทะแสง
Wannapa Nantasang
พงษ์ไทย บัววัด
Phongthai Buawat
กนกอร ทองศรี
Kanokon Tongsri

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต
Faculty of Education Pichayabundit College
Email: wannapa145789@gmail.com

Received: 11 December 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ 2) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู และ 3) ศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 338 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้แก่ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X_2) และด้านการปฏิบัติงาน (X_5) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .927 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 86.00 ($R^2=.860$)

คำสำคัญ: การรับรู้, การสนับสนุน, การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ, ประสิทธิภาพการสอน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the effects of perceived organizational support, 2) to study the teaching efficiency of teachers and 3) to study effects of perceived organizational support affecting the teaching efficiency of teachers in school under the Loei-Nongbualamphu secondary educational service area office. The samples using in this research were 338 teachers. The instruments using in this research were 5 rating scales questionnaires with the confidence of 0.87. The data analysis used the packaged program for finding mean, percentage, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and creation of decreasing equation for prediction criterion variable by analysis of the multiple linear regression for forecasting the dependent variable by stepwise regression analysis.

1. For overall of the effects of perceived organizational support of Teachers in School under the Loei-Nongbualamphu secondary educational service area office was in high level.

2. For overall of the teaching efficiency of teachers of Teachers in School under the Loei-Nongbualamphu secondary educational service area office was in high level.

3. The effects of perceived organizational support affecting the teaching efficiency of teachers in school under the Loei-Nongbualamphu secondary educational service area office were the as the aspect of knowledge and progression (X_2) and the as the aspect of operational (X_5) with multiple correlation at .927 and were on statistic significance at 0.01 level and were on prediction coefficient or prophecy at the percentage of 86.00 ($R^2=.860$)

Keywords: Perceived, Support, Effects of Perceived Organizational Support, Teaching Efficiency of Teachers

บทนำ

สภาวะสังคมในปัจจุบันมีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอันเนื่องมาจากอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การคมนาคม การสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นล้วนทำให้การปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงไปและทันสมัยมากยิ่งขึ้น บุคลากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การสร้างผลผลิตที่มีนวัตกรรม มีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น องค์การจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการในด้านกำหนดเป้าหมาย การวางแผนกลยุทธ์ และการบริหารพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถรับมือกับการบริหารจัดการองค์การที่เปลี่ยนแปลงไป (อมรรัตน์ แสงฉาย, 2558) ซึ่งผลการปฏิบัติงานเป็นการแสดงพฤติกรรมที่พนักงานปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและหรือไม่ได้รับมอบหมาย แต่ผลการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวจะสัมพันธ์กับเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่องค์การต้องการ เพื่อให้เกิดการส่งมอบผลลัพธ์ที่

องค์การต้องการทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ปริมาณ (Quantity) คุณภาพ (Quality) และระยะเวลาที่กำหนด (Time) (กล้าหาญ ญ น่าน, 2563) สอดคล้องกับ Na-Nan, Chaiprasit et al. (2018) ได้กล่าวว่า ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน คือ พฤติกรรมทุกอย่างของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับงานและสัมพันธ์กับเป้าหมายขององค์การ สามารถจำแนกผลการปฏิบัติงานของบุคคลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายในการทำงานหรือตามคำอธิบายลักษณะงาน และการปฏิบัติงานตามสถานการณ์หรือการปฏิบัติงานที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรมขึ้นมาเองตามสถานการณ์ที่พบเห็นโดยปราศจากคำสั่งใด ๆ ดังนั้นองค์การต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายด้านผลการปฏิบัติงานตามที่คาดหวัง การศึกษาผลการปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถตัดสินใจได้ว่า องค์การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ และเป็นการประเมินถึงประสิทธิผลของการทำงานของพนักงานแต่ละบุคคลในองค์การว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรเป็นการสะท้อนถึงคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับองค์การ ตามแนวคิดของ Eisenberger et al., (1986) กล่าวว่า องค์การที่มองเห็นคุณค่าในการทำงานของบุคลากร โดยการทำให้อุปกรณ์สามารถรับรู้ได้จากผลตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติงานให้กับองค์การ ไม่ว่าผลตอบแทนนั้นจะได้รับเป็นตัวเงินหรือไม่ใช่ตัวเงินก็ตาม ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรสามารถประเมินได้ว่าปฏิบัติงานให้กับองค์การคุ้มค่าหรือไม่ การสนับสนุนจากหัวหน้างานรางวัลผลตอบแทนจากองค์การและสภาพการทำงานเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ซึ่งจะส่งผลกับองค์การในหลายๆ ด้านตัวอย่าง เช่น เพิ่มความผูกพันกับองค์การ การรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีความพึงพอใจในงานการมีส่วนร่วมในงาน ผลการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น ความตึงเครียดน้อยลง ซึ่งจากการศึกษาของ สมพงษ์ เพชร และกล้าหาญ ญ น่าน (2562) ได้ให้ความหมายของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ คือ การที่พนักงานเชื่อว่าตนเองได้รับการสนับสนุนจากองค์การ การให้คุณค่า ให้การยอมรับแก่พนักงาน การส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และให้ความยุติธรรม โดยที่พนักงานสามารถรับรู้การสนับสนุนจากองค์การผ่านทางนโยบาย และการปฏิสัมพันธ์กับพนักงานในด้าน ต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างผลตอบแทน สวัสดิการความเป็นอยู่ในการทำงาน โอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ โอกาสในการพัฒนาตนเอง ความมั่นคงในการทำงาน เป็นต้น และได้แบ่งองค์ประกอบของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การไว้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ คือ การรับรู้เกี่ยวกับค่าตอบแทนเงินเดือน สวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับจากองค์การ 2) ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า คือ การรับรู้ว่าองค์การให้โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งเลื่อนขั้นเพื่อความก้าวหน้าในสายงาน 3) ด้านความมั่นคงในงาน คือ การรับรู้ว่าองค์การให้โอกาสและความมั่นคงในการทำงาน 4) ด้านจิตอาสามณ์ คือ การรับรู้ว่าองค์การให้การยอมรับ ให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าในตัวพนักงาน และ 5) ด้านการปฏิบัติงาน คือ การรับรู้ว่าผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาได้ให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ความไว้วางใจ

ประสิทธิภาพการสอนของครูมีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยครู ทั้งนี้เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะคุณภาพการศึกษาของนักเรียนจะดีมากน้อยเพียงใดนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังได้ระบุให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้เพราะครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนั้นประสิทธิภาพการสอนของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งพฤติกรรมที่ผู้สอนแสดงต่อผู้เรียนในเรื่องการเรียนการสอนก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (นิเลาะ แวอุซัง, 2552) และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน หรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ดีของผู้สอน เนื่องจากการที่องค์การให้ความสำคัญในเรื่องการสนับสนุนการทำงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ นั้นล้วนเป็นการลงทุนเพื่อให้บุคลากรในองค์การได้เกิดความมั่นใจว่าจะได้รับการสนับสนุนที่ดีจากองค์การ และได้รับความสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้สอนได้รับการสนับสนุนที่ดีจากองค์กร อาทิ การรับรู้ในเรื่องผลตอบแทนสวัสดิการ ความมั่นคงในงาน ภาระงานที่เหมาะสม การได้รับการส่งเสริมความรู้ ความเครียด บทบาทหน้าที่ ก็จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการสอน หรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้สอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่ตั้งเอาไว้ (นริศ บุญญานพวงศ์, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและประสิทธิภาพการสอนของครู เพื่อทราบถึงสาเหตุที่อาจจะมีผลกับประสิทธิภาพการสอนของครูที่สามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,162 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2566 จำนวน 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรในแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า ด้านความมั่นคงในงาน ด้านจิตอาสามณ์ และด้านการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การแสดงความใส่ใจในการสอน การทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

3.1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และประสิทธิภาพการสอนของครู

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดในการวิจัย

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.7 นำข้อมูลการทดลองใช้แบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87

3.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ให้ครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

4.3 ผู้วิจัยประสานงานขอรับแบบสอบถามคืน และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับด้วยตัวผู้วิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria) (อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.4 วิเคราะห์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence)

6.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครู	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ

297 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

1. ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	4.28	0.50	มาก	1
2. ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า	4.20	0.57	มาก	4
3. ด้านความมั่นคงในงาน	4.22	0.55	มาก	2
4. ด้านจิตอาารมณ์	4.19	0.64	มาก	5
5. ด้านการปฏิบัติงาน	4.22	0.63	มาก	3
โดยรวม	4.22	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X}=4.28$) ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X}=4.22$) ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.22$) และด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า ($\bar{X}=4.20$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านจิตอาารมณ์ ($\bar{X}=4.19$)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.22	0.57	มาก	2
2. ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอน	4.15	0.60	มาก	4
3. ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ	4.25	0.57	มาก	1
4. ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ	4.16	0.62	มาก	3
โดยรวม	4.20	0.56	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.25$) รองลงมา ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X}=4.22$) และด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ($\bar{X}=4.16$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอน ($\bar{X}=4.15$)

3. ผลการวิเคราะห์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังแสดงในตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y _{tot}
1. ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	-	0.783**	0.721**	0.699**	0.739**	0.741**
2. ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า		-	0.876**	0.879**	0.844**	0.895**
3. ด้านความมั่นคงในงาน			-	0.902**	0.946**	0.879**
4. ด้านจิตอาารมณ์				-	0.891**	0.868**
5. ด้านการปฏิบัติงาน					-	0.885**
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ X _{tot}						0.921**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า ด้านความมั่นคงในงาน ด้านจิตอาารมณ์ และด้านการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กันกับด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.741- 0.921

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² _{adj}	R ² _{change}	SE _{est.}	F _{change}	P
1.	X ₂	0.895	0.801	0.801	0.801	0.24909	1355.254	.000**
2.	X ₂ , X ₅	0.927	0.860	0.859	0.059	0.20947	140.127	.000**
3.	Constant	0.927	0.860	0.859	0.059	0.20947	140.127	.000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X₂) และด้านการปฏิบัติงาน (X₅) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R) เท่ากับ 0.927 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.860 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R²_{adj}) เท่ากับ 0.859 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 0.20947 ตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูได้ร้อยละ 86.00

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตัวแปรทำนาย	b	B	t	p

1. ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X ₂)	0.507	0.515	13.525	.000**
2. ด้านการปฏิบัติงาน (X ₅)	0.400	0.451	11.838	.000**
3. ค่าคงที่ (Constant)	0.378		4.401	.000**
R = 0.927, R ² = 0.860, R ² _{adj} = 0.859, F = 140.127, df1 = 1, df2 = 336, Sig. < 0.01, SE est. = 0.20947, a = 86.00				

จากตารางที่ 5 พบว่า เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X₂) และด้านการปฏิบัติงาน (X₅) เข้าสมการถดถอยแล้ว จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.927 (R=0.927) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรือการทำนาย ร้อยละ 86.00 (R²=0.860) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภูมากที่สุด คือ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X₂) และด้านการปฏิบัติงาน (X₅) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.507 และ 0.400 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$Y' = 0.378 + 0.507 (X_2) + 0.400 (X_5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$Zy' = 0.515 (Z_2) + 0.451 (Z_5)$$

อภิปรายผล

1. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ทั้งนี้เนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดเงินเดือนที่ท่านได้รับเหมาะสมกับความรับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่ และมีนโยบายด้านสวัสดิการเพื่อดูแลให้ท่านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงค่าชดเชย บำเหน็จ บำนาญ และสวัสดิการอื่นๆ เมื่อลาออกหรือเกษียณอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศบุญญานพวงศ์ (2565) ได้ศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและแรงจูงใจภายในที่พยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

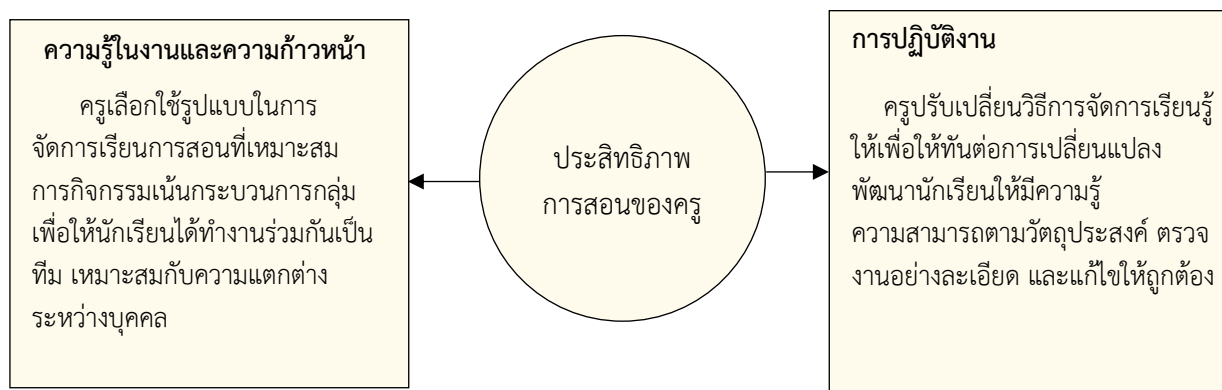
2. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก ครูได้เน้นการจัดการเรียนรู้ใน

รูปแบบ Active Learning สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเวลา และสถานที่ เล่นอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิดา ดาเลโปะ (2566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้แก่ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า (X_2) และด้านการปฏิบัติงาน (X_5) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .927 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 86.00 ($R^2 = .860$) ทั้งนี้เนื่องจาก ครูเลือกใช้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การกิจกรรมเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม เหมาะสมกับการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ ตรวจสอบอย่างละเอียด และแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ บุญญาณพงศ์ (2565) ได้ศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและแรงจูงใจภายในที่พยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การของครู ด้านความต้องการการกำหนดด้วยตนเองด้านความสนใจ ตื่นเต้น ด้านความต้องการมีความสามารถ และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ด้านความมั่นคงในการทำงาน สามารถพยากรณ์การพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครู ได้ร้อยละ 51.30

องค์ความรู้ใหม่

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ ความรู้ในงานและความก้าวหน้า และการปฏิบัติงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำนวน 338 คน ผลการวิจัย การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้แก่ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า และด้านการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้แก่ ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า และด้านการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

1.1 ด้านความรู้ในงานและความก้าวหน้า

1.1.1 ควรส่งเสริมนโยบายในการปรับระดับ เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจน

1.1.2 ควรสนับสนุนให้เลื่อนขั้นตำแหน่งตามความสามารถของบุคลากร

1.1.3 ควรส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความสามารถให้มีความก้าวหน้า เช่น การเลื่อนวิทยฐานะ เป็นต้น

1.1.4 ควรส่งเสริมฝึกอบรม สอนงานจากหัวหน้างานเพื่อพัฒนาศักยภาพของอย่างสม่ำเสมอ

1.1.5 ควรส่งเสริมการคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงาน และการแจ้งข่าวการจัดฝึกอบรม การสัมมนาที่เป็นการพัฒนาวิชาชีพให้บุคลากรได้ทราบ

1.1.6 ควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรได้การศึกษาต่อ

1.2 ด้านการปฏิบัติงาน

1.2.1 ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ

1.2.2 ควรส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 ควรส่งเสริมให้มีการสรุปผลและวางแผนการทำงาน เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาคืออุปสรรคที่เกิดขึ้น

1.2.4 ควรส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง ให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดี มีประสิทธิภาพ

1.2.5 ควรส่งเสริมสนับสนุน สอนงาน ให้ความไว้วางใจ และให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรอยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ครูควรเลือกใช้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

2.2 ครูควรจัดกิจกรรมเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม

- 2.3 ครูควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2.4 ครูควรปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
- 2.5 ครูควรจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์
- 2.6 ครูควรตรวจงานอย่างละเอียด และแก้ไขให้ถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอื่นๆ

3.2 ควรศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น

3.3 ควรศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อรับทราบปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อส่งเสริมการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กล้าหาญ ณ น่าน. (2563). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- กฤษดา เขียววัฒนสุข และคณะ. (2562). แรงจูงใจและบรรยากาศองค์การที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท โซนี่ เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด. Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University. 6(2). 36-49.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นริศ บุญญานุพงศ์. (2565). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและแรงจูงใจภายในที่พยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมพงษ์ เพชร และกล้าหาญ ณ น่าน. (2562). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัท ไทยโอบายาชิ จำกัด. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล. 5(2), 82-99.

- สนิดา ดาเลโป๊ะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในยุค
วิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อมรรัตน์ แสงสาย. (2558). ปัจจัยด้านองค์การและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อความผูกพัน
องค์การของพนักงานเจนเนอเรชันวาย: กรณีศึกษา บริษัท เอเซีย สแตนเลย์ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล จำกัด.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Eisenberger et al. (1986). Perceived Organization Support. *Journal of Applied Psychology*. 71:
500-507.
- Na-Nan, K., Chaiprasit, K. and Pukkeeree, P. (2018). Factor analysis-validated comprehensive
employee job performance scale. *International Journal of Quality & Reliability
Management*. 35(10), 2436-2449.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์

The Model Of Desirable Household Of Thai Society

According To Buddhist Ethics

จำเนียร จิรินัง

Jamnian Chirinung

พระมหาสากล สุภรเมธี

PhraMahasakola Subramedhi

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Lapontan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

Email: jamnian6270@gmail.com.

Received: 17 December 2023; Revised: 25 December 2023; Accepted: 25 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย 2) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการครองเรือน 3) สร้างรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ และ 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 รูป/คน คือ กลุ่มพระสงฆ์ 5 รูป กลุ่มนักวิชาการ 5 รูป/คน กลุ่มประชาชน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การครองเรือนที่คู่สมรสปรารถนาจะอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครใจใช้ชีวิตแบบฆราวาสวิสัยมีธรรมะและความรักเป็นเครื่องปฏิบัติร่วมกัน 2. การครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ถือปฏิบัติตามหลัก 1) ฆราวาสธรรม 2) ศีล 5 3) โยนิโสมนสิการ 4) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และ 5) หลักทศ 6 3. รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มี 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบรักเดียวใจเดียว 2) รูปแบบการจัดความขัดแย้งในครอบครัว 3) รูปแบบทางอารมณ์ 4) รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว และ 5) รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่สามี/ภรรยา 4. องค์ความรู้รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ “FBDR AEW MODEL” 1) F = Family problems หมายถึง ปัญหาการครองเรือน 2) B = Buddhist ethics หมายถึง หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาใช้ในการครองเรือน

- 3) D = Desired style of living หมายถึง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และ
 4) R = Resulting in หมายถึง คู่สามีภรรยาได้ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์

คำสำคัญ: รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์, สังคมไทย, หลักพุทธจริยศาสตร์

Abstract

The objectives of this research article on the model of desirable household of Thai society according to Buddhist ethics were 1) to study the theoretical concepts regarding the desirable household of Thai society 2) to study the principles of Buddhist ethics regarding household ownership 3) to create a household style that was desirable for Thai society according to Buddhist ethics and 4) to present knowledge about a household style that was desirable for Thai society according to Buddhist ethics. It was a qualitative research. The research instruments were an interview form with a target group of 20 persons, namely 5 monks, 5 academics, and 10 people. Data analysis was descriptive analysis.

The results of the research found that:

1. A household in which married couples desired to live together voluntarily, living a Buddhism's virtues of a good household life (Gharavasadhamma) and love as common practices. 2. the desirable household of Thai society according to the principles of Buddhist ethics were 1) Gharavasadhamma 2) The 5 Precepts 3) Yonisomanasikara 4) Ditthadhammikattha (The Virtues of conductive to benefit), and 5) The Six Direction Principles. 3. There were 5 models of desirable household of Thai society according to the principles of Buddhist ethics: 1) The Model of One-hearted love 2) The Model of resolving conflict in the family 3) The Model of Desired style of living, 4) The Model of family economic, and 5) The Model of Failure to perform duties as husband/wife. 4. New knowledge regarding the desirable of household style of Thai society according to Buddhist ethics was the "FBDR AEW MODEL": 1) F = Family problems referred to couple that resulted in an unwanted family, 2) B = Buddhist ethics referred to the principles of Buddhist ethical used in a household in order to create a household that was desired by Thai society, 3) D = Desired form of household in Thai society, and 4) R = Resulting in referred to a married couple who practiced the principles of Buddhist ethics.

Keywords: The Model of Desirable household; Thai Society; Buddhist Ethics

บทนำ

มนุษย์มีหลักคำสอนทางจริยศาสตร์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้เป็นผู้ที่มีจิตใจที่มั่นคง และดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข สามารถทนแรงต้านทานจากสภาพความบีบบังคับของสังคมอย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้จริยศาสตร์ยังทำให้สังคมเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคีของหมู่ชนในสังคมและได้ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าที่สุดไปด้วยความสงบสุข ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมได้ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป จากสังคมที่อบอุ่นมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กับกลายเป็นว่าหมู่ชนในสังคมมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่นับใจมิตรเหมือนเมื่อครั้งในอดีต ปัญหาทางจริยธรรมที่ความรุนแรงมากขึ้น เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติดหรือแม้กระทั่งปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย ของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างผลกระทบและเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้คนขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตกเป็นทาสของวัตถุซึ่งเป็นเพียงสิ่งภายนอกที่ให้ความสุขแก่ชีวิตและไม่มีที่ยั่งยืน หลักจริยธรรมศีลธรรมไม่มีบทบาทสำหรับการดำเนินชีวิตเหมือนครั้งอดีตที่ผ่านมาทำให้มนุษย์ขาดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต มีชีวิตอยู่อย่างหวาดระแวง (จันทงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2554) ตามหลักพระพุทธศาสนาสถาบันครอบครัวจะดำรงเป็นองค์ประกอบหนึ่งแห่งโครงสร้างสังคมอย่างมั่นคงได้ ก็โดยอาศัยสมาชิกอันเป็นส่วนประกอบของครอบครัว แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม จุดเริ่มต้นของครอบครัว คือ การแต่งงานระหว่างชายและหญิง การที่ชายและหญิงแต่งงานกันเพราะเหตุปัจจัยหลายประการเช่น 1) เกิดจากความรักและความปรารถนาจะเป็นคู่ครอง ซึ่งกันและกันตลอดชาติ 2) เกิดจากความเห็นอกเห็นใจในชาติปัจจุบัน ซึ่งข้อนี้เกี่ยวเนื่องด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งการทำความดีของฝ่ายหนึ่งจนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นอกเห็นใจยอมรับเป็นคู่ครอง 3) ผู้ใหญ่จัดให้แต่งงานกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่าการแต่งงานแบบคลุมถุงชน 4) การแต่งงานโดยการซื้อหรือจ่ายเงินค่าตัวเจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

ครอบครัวนั้นคือสถาบันขั้นพื้นฐานที่ทำให้ชีวิตมีความเจริญหรือความเสื่อม นอกจากนั้นแล้วครอบครัวยังถือเป็นแหล่งปลูกฝังคุณค่าทางศีลธรรม ดังนั้น ครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมากยิ่งโดยคู่สมรสเป็นแกนกลางในการสร้างความอบอุ่น หากกล่าวไปแล้วชีวิตสมรสเปรียบได้กับนาวาที่ลอยอยู่กลางทะเล กับต้นเรือทั้งสองจะต้องช่วยกันประคองเรือให้ถึงฝั่ง หากพบพายุโหมกระหน่ำ โอกาสที่เรือจะอับปางก็มีมาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประคองเรือให้ถึงฝั่ง หากพายุโหมกระหน่ำ โอกาสที่เรือจะอับปางก็มีมาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประคองเรือไปให้ได้ตลอดรอดฝั่งความมั่นคงของคู่สมรสจึงเป็นที่มาของความปลอดภัยทางสถาบันสังคม แม้สังคมเองก็ปรารถนาที่จะให้คู่สมรสอยู่กันไปตลอดรอดฝั่ง ปัญหาการหย่าร้างในสังคมทุกสังคมก็มีสาเหตุมาจากเกิดจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสอันเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างคู่สมรส เพราะความไม่เข้าใจกัน กล่าวคือ 1) คู่

สมรสแตกต่างกันในจุดยืนความคิด 2) คู่สมรสได้ตระหนักถึงความรู้สึกของคู่สมรสด้วยกัน และ 3) คู่สมรสไม่สามารถที่จะสื่อสารให้เข้าใจกันได้ถึงความรู้สึก และการรับรู้ของคู่สมรส (บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531)

จากการหย่าร้างของคู่สมรสดังกล่าว ทำให้พบว่าการหย่าร้างของคู่สมรสที่มีบุตรติดด้วยกันนั้น เป็นการเพิ่มปัญหาให้กับสังคมเป็นอย่างมาก “เพราะปัญหาของเด็กที่วิวาห์จากผู้ปกครองเป็นเหตุชักนำ ให้เด็กแสวงหาทางออกโดยการคบเพื่อน เทียวเตร่ เสพสิ่งเสพติดตลอดจนเกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตกับเด็ก โดยเฉพาะเด็กซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่วิกฤติ อันนำไปสู่การก่อปัญหาสังคมได้มาก” ผลกระทบ ที่มาจากการหย่าร้างของมารดาบิดาดังกล่าวจำแนกได้ 4 ประเภท 1) ผลกระทบทางด้านสุขภาพ 2) ผลกระทบด้านสังคม 3) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และ 4) ผลกระทบด้านสถานภาพและบทบาท การหย่าร้างดังกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมทุกสังคมเพราะมนุษย์ทุกคนล้วนเป็นผลผลิตอย่าง หนึ่งทางสังคม นอกจากนี้แล้วการหย่าร้างยังสร้างความเครียดให้กับบุคคลเป็นอย่างมาก (สุพัตรา สุภาพ, 2539) และบางกรณีการหย่าร้างถือว่าเป็นอุบัติเหตุที่ร้ายแรงของชีวิตทำให้จิตใจได้รับความ เจ็บปวดมากที่สุด บางคนถึงกับเสียชีวิตได้ เพราะการหย่าร้างนำมาซึ่งการสั่งสมปัญหาของคู่สมรส รวมไปถึง การก่อปัญหาให้กับบุตรธิดาซึ่งเป็นผลพวงของการสมรสด้วย ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น การหย่าร้างนั้นมี สาเหตุมาจากความล้มเหลวของคู่สมรส ซึ่งกำลังเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน อันเนื่องมาจากปัญหา แวดล้อมอื่น ๆ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางสังคม รวมไปถึงทัศนคติที่แตกต่าง ปัญหาในส่วนหนึ่งเกิด จากการที่คู่สมรสไม่ใส่ใจในคุณธรรมหรือภาวะด้านจิตใจของคู่สมรสเอง เพราะศาสนาถือว่าเป็นสถาบัน หนึ่งที่ช่วยขัดเกลาสังคมไม่ให้เกิดปัญหา และสร้างสันติสุขโดยหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือ ในการแก้ปัญหาแก่สังคมสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน โดยแสดงบทบาท เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ (พระบุญแทน ชันธศรี, 2539) สังคมไทย เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับ พระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านานการดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนาโดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็น ครอบครองชีวิตเสมอมาโดยรวมถือว่า สังคมไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอด ในแง่ของจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจน ทำให้ สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอด กล่าวคือมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิด จนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของจริยธรรมที่ต้องมีในสังคม โดยเริ่มต้นด้วยตนเอง ครองครีว และสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือนที่พึงประสงค์ ของสังคมไทย เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการครองเรือน และเพื่อเสนอรูปแบบการครอง เรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้รู้สภาพปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย โดยผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยในจังหวัดร้อยเอ็ด และรู้สภาพการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของการครอง

เรือนที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งนำหลักธรรมในพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และเพื่อเป็นการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นผลงานวิชาการสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการครองเรือน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มพระสงฆ์ 5 รูป กลุ่มนักวิชาการ 5 รูป/คน กลุ่มประชาชน 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในหลักการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation)

ผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหารูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้ผู้วิจัยทราบ

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

การครองเรือนในพระพุทธศาสนา การที่คู่สมรสปรารถนาจะอยู่การครองเรือนสมควรใช้ชีวิตแบบฆราวาสวิสัยก็มีธรรมะเครื่องปฏิบัติ พอเหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ของผู้นั้นได้ เช่น หลักธรรมในฆราวาส

ธรรม เป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับผู้ครองเรือน ขาดข้อใด ข้อหนึ่งก็ได้ เพราะถ้าขาดแล้วก็จะทำให้ชีวิตการครองเรือนล่มสลายไปในทันที ลักษณะการครองเรือนในสังคมไทย ลักษณะการครองเรือน เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องพยายามใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือสายใยแห่งความรัก ที่เป็นตัวสอดประสานสมาชิกของครอบครัวให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น สามิภรรยาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของครอบครัวจึงมีความสำคัญ ในการดำเนินภารกิจนี้ร่วมกัน พื้นฐานของครอบครัวในระยะแรกก็คือ การอยู่ร่วมกันของสามิภรรยา การเป็นคู่ครองร่วมทุกข์ร่วมสุขของสามิภรรยา เป็นความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคู่สามิภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว (ธรรมสภา, 2545)

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการครองเรือน ดังนี้

1) **ขรवासธรรม** คือ ผู้ทำหน้าที่ในการครองเรือนอย่างถูกต้องดีงามเพื่อยกระดับให้สูงขึ้นทั้งทางด้านการเลี้ยงชีพและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขไม่มีความเดือดร้อน ในปัจจุบันหลักธรรม 4 ประการนี้มีความสำคัญในการครองเรือนโดยสรุป คือ สัจจะ ความจริง เป็นรากฐานให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน ประการที่ 2 ทมะ การฝึกฝนปรับปรุงตน เป็นเครื่องหมายนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและการทำงาน ประการที่ 3 ขันติความอดทน เป็นเครื่องช่วยให้ความเจริญก้าวหน้านั้นเป็นไปได้สำเร็จ เพราะมีความเข้มแข็งมีพลังที่จะช่วยเสริม และประการที่ 4 จาคะ ความเสียสละ มีน้ำใจ เป็นเครื่องบำรุงหล่อเลี้ยงมนุษยชนให้เกิดความชุ่มฉ่ำสดชื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2566)

2) **ศีล 5** เป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติดีของคน นับว่าเป็นกุศลธรรมสำคัญที่คนเราควรประพฤติหากจะเปรียบศีล 5 กับส่วนประกอบของบ้านก็เปรียบได้กับส่วนของเสาคานนั้นเองศีล 5 นั้นจัดเป็นมนุษยธรรมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์เพราะคนเรานั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่ละคนต้องปฏิบัติตนอยู่ในหลักการที่ต้องช่วยตนเองและคนอื่นให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขคือไม่เบียดเบียนกันไม่ว่าในเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เบียดเบียนตนเองอีกด้วย เบญจศีลจึงเป็นหลักการที่ประเสริฐ ที่จะทำให้นักคน สังคมอยู่อย่างมีความสุข (พระเมธีวราภรณ์, 2553)

3) **โยนิโสมนสิการ**เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขแก่ตัวเราเองและผู้อื่น เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้เรารู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบจากภายนอก และคิดใคร่ครวญ พิจารณาอารมณ์นั้นๆ (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2540)

4) **ทิฐฐธัมมิกัตถประโยชน์** เป็นหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้นอันสำเร็จประโยชน์ในหน้าที่การงานด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการงานปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพสุจริตมีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปายวิธีสามารถจัดดำเนินการได้ผลดี (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย (3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ

รู้จักกำหนดบุคคลในท้องถิ่นที่อาศัยเลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ผิดเคืองหรือพุ่มพวยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้ (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2540)

5) หลักทศ 6 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) คือ หลักธรรมคู่สมรส แม้ว่าจะเป็น การแยกแยะให้เห็นชัดเจนถึงหน้าที่ระหว่างสามีกับภรรยา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติซึ่งเป็นวินัยบัญญัติสำหรับ คฤหัสถ์ผู้ครองเรือน (คิหิวินัย) แต่ก็ถือว่าเป็นหลักหลักธรรมกว้างๆ มิเป็นกฎตายตัว การจัดระบบ หลักธรรมเช่นนี้ไว้พุทธศาสนามุ่งถึงหลักเกณฑ์พื้นฐานอย่างกว้าง ๆ ไว้ซึ่งเมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะมีหลักปฏิบัติที่ละเอียดไปอีกหรือข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไปแต่ภาพกว้าง ๆ ของ หลักธรรมที่พุทธศาสนาได้วางไว้นั้นก็ยังคงรูปแบบเป็นหลักพื้นฐานอยู่ ดังนั้นหลักหลักธรรมคู่สมรสจึงถือเป็นหลักธรรมที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของคู่สมรสอย่างครอบคลุม โดยหลักธรรมที่คู่สมรสจะพึงปฏิบัติ ต่อกันนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) หลักธรรมของสามีที่จะพึงปฏิบัติต่อภรรยา และ 2) หลักธรรมของภรรยา ที่จะพึงปฏิบัติต่อสามี

3. รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์

รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มี 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบรักเดียวใจเดียว ได้แก่ จริใจ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน, วาจาจริง คือ มีการพูดจริงเจรจาจริงต่อกัน คือ ทำจริง ประพฤติปฏิบัติจริงต่อกัน โดยใช้หลักขรราวาสธรรม 4 เป็นแนวปฏิบัติ 2) รูปแบบการ จัดความขัดแย้งในครอบครัว โดยมีศีลมีปัญญาเสมอกัน ได้แก่ สามีภรรยามีนิสัย มีการกระทำ มีความ ประพฤติ และมีเหตุผล โดยใช้หลักศีล 5 เป็นแนวปฏิบัติ 3) รูปแบบการครองเรือนทางอารมณ์ คู่สมรส จะต้องมี อุบายมนสิการ คือ คิดถูกวิธี การศึกษาต้องสอนให้คนมีวิจิต วิริยัยและใช้วิธีการนั้นอย่าง ถูกต้องว่องไว ปถมนสิการ คือ คิดมีระเบียบ การศึกษาต้องสอนให้คนคิดต่อเนื่องอย่างเป็นธรรมมีระเบียบ ไม่กระโดดไป กระโดดมา คิดอย่างมีเป้าหมาย การณมนสิการ คือ คิดมีเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุ นั้นนำไปสู่ผลอะไร หรือผลนั้น มาจากเหตุอะไร และอุปาทกมนสิการ คือ คิดเป็นกุศลเป็นการคิดเพื่อค้นหา แก่นสาระ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ต้องรู้จักกรองเอาส่วนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม โดย ยึดหลักธรรมโยนิโสมนิการเป็นแนวปฏิบัติ 4) รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว ตามหลักหัวใจ เศรษฐี คือ อนุฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพในการปฏิบัติหน้าที่ ต่าง ๆ, อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ได้มาให้อยู่คงทน, กัลยาณมิตตทา ถึงพร้อมด้วยความมีเพื่อนดีคือ รู้จักคบเพื่อนรู้จักหาผู้ครองที่ดี และสมชีวิตา ถึงพร้อมด้วย ความมีชีวิตเหมาะสม คือ รู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติกินอยู่พอเพียงไม่ฟุ่มเฟือยเกินไปไม่ผิดเคืองจนเกินไป และ 5) รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่สามี/ภรรยา หรือความรับผิดชอบของสามี/ภรรยา คือ สามีภรรยาถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือทำตามหน้าที่ที่ตนเองมีหรือไม่รับผิดชอบ ก็จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา มากมาย อาทิ ไม่ร่วมเพศซึ่งกันแลกัน ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน หากมีการบังคับขู่เข็ญหรือลักลอบ

กระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา โดยมีหลักธรรมที่จะแก้ปัญหาได้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างสามีภรรยา คือ ฝ่ายชายซึ่งเป็นสามีต้องปฏิบัติต่อภรรยา คือ ยกย่อง ให้เกียรติภรรยา, ไม่ดูหมิ่นภรรยา, ไม่นอกใจภรรยา, มอบความเป็นใหญ่ในการจัดงานบ้าน และมอบของกำนัลให้ตามโอกาสสำคัญ ในขณะที่ด้วยกันผู้เป็นภรณาก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อสามี คือ จัดงานบ้านให้เรียบร้อย, เคารพและเอื้อเฟื้อญาติสามี, ไม่ประพฤตินอกใจสามี, จัดการทรัพย์สินสมบัติด้วยดี และขยันไม่เกียจคร้านในการงานทั้งปวง โดยยึดหลักธรรมทศ 6 เป็นแนวปฏิบัติ

อภิปรายผล

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย: การครองเรือนที่คู่สมรสปรารถนาจะอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครใจใช้ชีวิตแบบฆราวาสวิสัยมีธรรมะและความรักเป็นเครื่องปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้เป็นอาจเพราะว่า การครองเรือนหรือที่เรียกเข้าใจอย่างง่ายว่า ชีวิตสมรส และมีครอบครัว หมายถึงการที่ชายและหญิงมีความพอใจในรสสัมผัสซึ่งกันและกัน แล้วมีการตกลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน จะเผชิญกับปัญหาร่วมกัน และมีความพยายามที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันเพื่อความสุขในการครองเรือน หรือการครองเรือนก็คือ การที่บุคคลสองคน ซึ่งต่างมีพื้นฐานจากครอบครัวเดิมต่างกัน มีความคิด ค่านิยม รสนิยมต่างกันมาอยู่ร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว ซึ่งสาเหตุก็มาจาก การประพฤติของสามีภรรยาเป็นสำคัญ และบุคคลทั้งสองนี้เป็นผู้สามารถทำให้การครองเรือนหรือการมีคู่ครองนั้นๆ เป็นสวรรค์ที่น่าอยู่ น่าอาศัย หรือเป็นนรกที่ทุกคนในครอบครัวไม่อยากจะอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดของสุภัตราสุภาพ (2539) ที่กล่าวว่าสถาบันครอบครัวแต่ละสังคมมีค่านิยมแตกต่างกัน สังคมสมัยใหม่ สามี ภรรยา มีค่านิยมในการเลี้ยงดูครอบครัวเท่าเทียมกัน ร่วมกันรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัวไทยนิยมยกย่องชายเป็นหัวหน้า นับถือผู้อาวุโส ครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวเดี่ยว มีความผูกพันทางสายโลหิต เป็นต้น และครอบครัวไทยมีความสำคัญคือครอบครัวเป็นเป้าหมายทางบุคลิกภาพ และคุณลักษณะของสมาชิกเป็นสถาบันพื้นฐานทางการศึกษาของสังคม สร้างคุณภาพชีวิต คุณลักษณะต่างๆ และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคม และแนวคิดของสมุห์ทนา สิ้นสวัสดิ์ (2557) กล่าวว่า การครองเรือน เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องพยายามใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือสายใยแห่งความรัก ที่เป็นตัวสอดประสานสมาชิกของครอบครัวให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น สามีภรรยาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของครอบครัวจึงมีความสำคัญ ในการดำเนินภารกิจนี้ร่วมกัน พื้นฐานของครอบครัวในระยะแรกก็คือ การอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา การเป็นคู่ครองร่วมทุกข์ร่วมสุขของสามีภรรยา เป็นความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคู่สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธ์ภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว เพราะถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน พยายามปรับตัวเข้าหากันมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันย่อมทำให้ครอบครัวนั้นราบรื่นและมั่นคง และสอดคล้องกับงานวิจัยของภิรมย์ บุญยัม (2554) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาหลักการเลือกคู่ใน

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การเลือกคู่ของคนในสังคมไทยนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ คนหนุ่มสาวมีอิสระเสรีในการเลือกคู่มากขึ้นเนื่องจากความเจริญและการไหลบ่ามาของวัฒนธรรมแบบตะวันตกทำให้ผู้คนสนใจในเรื่องวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งเป็นผลทำให้มีการเลือกคู่กันอย่างเสรี และผลจากการเลือกคู่กันอย่างเสรีนั้นก็ทำให้เกิดข้อผิดพลาดหรือมีข้อเสียอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาโดยเฉพาะปัญหาการหย่าร้างของคู่สามีภรรยา หรือมีการทิ้งภาระเรื่องเด็กกำพร้าไว้ให้เป็นปัญหาทางสังคมตามมา การหย่าร้างหรือความไม่มั่นคงของครอบครัวนั้นถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดมาจากการเลือกคู่และการใช้ชีวิตภายหลังการเลือกคู่ นั้น หรือหากพิจารณาในภาษาสมัยใหม่การหย่าถือว่าเป็นเหตุมาจากการตาและบิดาที่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการครองเรือน: การครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ถือปฏิบัติตามหลัก 1) ขรवासธรรม 2) ศีล 5 3) โยนิโสมนสิการ 4) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และ 5) หลักทศ 6 ทั้งนี้เป็นอาจเพราะว่า หลักธรรมสำหรับการครองเรือนที่สืบค้นมาทั้ง 6 หลักธรรมนั้น ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ธรรมของผู้ครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ หลักการครองครอบครัวของคนทั่วไป พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงแสดงไว้ว่าผู้ที่ปึงปฏิบัติตนอย่างไร ผู้ที่เป็นภรรยาจะปึงปฏิบัติอย่างไรซึ่งจะเป็นการประคับประคองให้ชีวิตดำเนินไปอย่างถูกต้อง ไม่เป็นเหตุนำมาซึ่งความเดือดร้อน (ตามที่ปรากฏในความคิดเห็นที่ 1) ถ้าทั้งฝ่ายชาย และ ฝ่ายหญิง ต่างก็เป็นคนดีทั้งคู่ย่อมประพฤตินิสัยที่ถูกต้องดีงาม ก็เป็นการอยู่ร่วมกันของคนดีทั้งคู่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่าเป็นชายเทวดาอยู่ร่วมกับหญิงเทวดา ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ตายไปจากคุณความดีตั้งข้อความจากปฐมสังวาสสูตรการอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่งชีวิตแต่ละภพในแต่ละชาติ นั้นสั้นแสนสั้น ไม่ได้ยั่งยืนนาน ในที่สุดแล้วทุกคนจะก็จะจากโลกนี้ไป ทอดทิ้งกันและกัน ด้วยความตายที่เกิดขึ้น ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นที่พึ่งที่แท้จริงในชีวิต คือ กุศลธรรม ความดีทั้งหลายทั้งปวงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก อันเกิดจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ไปตามทำดับและปัญญานี้เอง จะเป็นแสงสว่างของชีวิตนำทางให้แต่ละชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้องดีงามเป็นกุศลธรรม (ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ในฐานะใดก็ตาม) ถอยออกห่างจากอกุศลธรรม มากยิ่งขึ้น ประยงค์แสนบุราณ (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขรवासธรรม” ในหนังสือพระพุทธศาสนาเถรวาท คณะมนุษยและสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่นว่า หมายถึง ธรรมของผู้ครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์หลักการครองครอบครัวของคนทั่ว ๆ ไปหลักการอยู่ด้วยกันของครอบครัว กล่าวคือ สามีภรรยาจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข และการรักษาศีล 5 ไสว มาลาทอง (2542) กล่าวว่า เบญจศีลเป็นบทบัญญัติทางสังคมที่มนุษย์รุ่นก่อน ๆ ได้วางไว้เป็นหลักข้อปฏิบัติสำหรับปกครองหมู่คณะเพื่อให้หมู่คณะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบกัน เบญจศีลเป็นเครื่องมือสำหรับวัดความเป็นมนุษย์เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้นั้นมีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์หรือไม่ เป็นมนุษย์ธรรม คือธรรมที่เป็นเครื่องวัดความเป็นมนุษย์เพราะศีลแต่ละข้อนั้นท่านวางไว้เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ในแต่ละทาง

3. รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์: รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มี 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบรักเดียวใจเดียว 2) รูปแบบการจัดความขัดแย้งในครอบครัว 3) รูปแบบทางอารมณ์ 4) รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว, และ 5) รูปแบบความล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่สามี/ภรรยา

3.1 รูปแบบรักเดียวใจเดียว ชื่อสัตย์ต่อคู่สมรสจากปัญหาการนอกใจ นำไปสู่การหย่าร้าง การหย่าร้าง หมายถึง การสิ้นสุดของชีวิตคู่ เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้หรือมีเหตุผลทางสังคมอย่างอื่น การหย่าร้างของคู่สมรส ของคู่จดทะเบียนสมรสมี 2 แบบ คือ การหย่าโดยความยินยอมทั้งสองฝ่าย และการหย่าโดยการฟ้องหย่า การหย่าโดยความยินยอมทั้งสองฝ่าย ที่ทำการจดทะเบียนสมรสจะไปทำการหย่ากันที่อำเภอ ตกลงกันในเรื่องทรัพย์สิน บุตร ค่าเลี้ยงดู และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน พร้อมด้วยพยาน 2 คนเรียกว่า จดทะเบียนหย่า การหย่าร้างก่อให้เกิดผลเสียคือ นำความผิดหวังมาสู่คู่สมรส และบุตร ทำให้เสียบุคลิกภาพ เกิดความทุกข์ทรมานใจ การหย่าร้างยังก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น โสเภณี ปัญหาเด็กและเยาวชน ฯลฯ เกิดความหมองมนระหว่างความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องทั้งสองฝ่าย และฝ่ายหญิงมักประสบปัญหาการดิ้นรนแสวงหาการเลี้ยงชีพและบุตรซึ่งสอดคล้องกับปัญญานันทะภิกขุ ได้ให้ความหมายของหลักฆราวาสธรรมในหนังสือ ธรรมครองเรือนคุณสมบัติของผู้ครองเรือน ว่าเมื่อเราทราบว่ประเทศไทยกำลังต้องการคนดีมีศีลธรรม เพื่อช่วยกันชาติไปสู่ความเจริญแล้วเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่มีส่วนในการนำเด็ก จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง ให้เด็กจดจำแต่ภาพที่ควรจำ และจะเป็นประโยชน์แก่เขาในอนาคตอย่าได้กระทำสิ่งใดๆ ซึ่งเป็นดังที่พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต) (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวไทย พบว่า มีปัญหาที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) ปัญหาความขัดแย้งขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาความแตกต่างด้านลักษณะนิสัย ทักษะคติ หรือบุคลิกภาพที่เป็นเชิงปัจเจกบุคคล หรือมาจากครอบครัวเดิม 2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของครอบครัว เช่นปัญหาด้านการเงิน และปัญหาของบุคคลในครอบครัวที่ไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเป็นปัญหาระดับกลาง 3) ปัญหาความขัดแย้งในระดับรุนแรงของครอบครัว เช่น ปัญหาการหย่าร้างการนอกใจการไปมีภรรยาหรือสามีใหม่ การทะเลาะเบาะแว้งขั้นรุนแรงที่นำไปสู่การทำร้ายซึ่งกันและกันหรือนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวจนไม่สามารถประคับประคองสภาพครอบครัวให้อยู่รอดมั่นคงได้

3.2 รูปแบบความขัดแย้งในครอบครัวของคู่สมรส จากปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว แม้ในครอบครัวที่บอกว่ามีความสุขสงบราบรื่นอย่างมาก ก็มีความขัดแย้ง เพราะว่าชีวิตคนสองคนที่มีแบบแผนชีวิตที่แตกต่างกันมาอยู่ร่วมกัน ย่อมมีความคิดที่แตกต่างกันสาเหตุของความขัดแย้ง ด้านความรัก เมื่อครั้งรักกันนั้น ทุกอย่างได้รับการยอมรับและยกเว้น ครั้นเวลาผ่านไปความเคยชิน และความรักค่อยๆ ลดลงเหลือความผูกพัน ความรับผิดชอบและการยึดถืออุดมการณ์ด้านชีวิตครอบครัวของแต่ละคน เมื่อมีชีวิตคู่เป้าหมายชีวิตคู่จะมีความสำคัญกว่าเป้าหมายส่วนตัว และบุคลิกส่วนตัวของแต่ละคนก็จะถูกเปิดเผย

ออกมาตามวาระและโอกาส ยิ่งถ้าหากบุคคลนั้นมีความคิดที่ต้องการเป้าหมายส่วนตนยิ่งใหญ่กว่าเป้าหมายชีวิต ก็ยิ่งจะทำให้ความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดภาวะวิกฤติขึ้นในครอบครัวนั้นมีพื้นฐานมาจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ 1. บทบาทของแต่ละคนในครอบครัว เพราะปัจจุบันนี้การแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนไม่มีอีกแล้ว มีแต่การช่วยเหลือกัน เพราะหญิงชายต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวช่วยเหลือกัน 2. นิสัยส่วนตัวที่มาจากแบบแผนชีวิตจากครอบครัวเดิม มีนิสัยส่วนตัวบางอย่างที่คู่สมรสต้องปรับเปลี่ยน แต่บางคนไม่ยอมปรับและบางคนปรับไม่ได้ เช่น เจ้าระเบียบ ไม่มีระเบียบ ใจน้อย ใจร้อน โกรธง่าย ความคาดหวังกับอีกฝ่ายหนึ่ง 3. ทศนคติในการเลี้ยงดูที่ต่างกัน เรื่องการใช้ชีวิต การประหยัด ค่านิยม เรื่องโรงเรียนการให้ความสำคัญกับเรื่องการแต่งกาย โรงเรียน การรับประทานอาหาร 4. เรื่องเพศ รสนิยมทางเพศ และ 5. ความกดดันในชีวิตประจำวัน จากการทำงาน ปัญหาจากที่ทำงาน เศรษฐกิจ คนที่เครียดจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวก็จะง่ายต่อการเกิดอารมณ์เสียซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวชิตร คมภีโร (ศิริรัตน์) (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อุดมคติชีวิตคู่สมรสในพุทธปรัชญาเถรวาท “ ว่า ชีวิตคู่ที่กลมกลืนกัน ถือเป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะทำให้ครองรักกันได้ยืนยาว ซึ่งเรียกว่า สมชีวิตรวม 4 ประการ คือ 1) สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน 2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน 3) สมจาคา มีจาคะเสมอกัน 4) สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน และหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่สามิภรรยาประพฤติปฏิบัติร่วมกันนั้นสามารถสรุปลงเป็น 3 ข้อด้วยกัน คือ ทาน ศีล และภavana

3.3 รูปแบบการครองเรือนของคู่สมรสที่เกิดจากอารมณ์ซึ่งกันและกัน เป็นความสามารถทางอารมณ์ที่จะตอบสนองต่อกันอย่างเหมาะสมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณอารมณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ทั้งอารมณ์เชิงบวก เช่น รัก เป็นสุข ยินดี และอารมณ์เชิงลบ เช่น กลัว เกรี้ยว โกรธ เสียใจ ผิดหวัง ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้ดีจะแสดงอารมณ์ได้หลายแบบในปริมาณและสถานการณ์ที่เหมาะสม ชุมชนบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองได้ในท้องถิ่นวัฒนธรรมแบบบรรพบุรุษโดยมากที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมักสนิทสนมกันมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ คนส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและอาชีพคล้ายคลึงกัน ชาวไร่ชาวนามักนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด มีระบบความคิดความเชื่อและประเพณีผูกพันกับที่ดินและสิ่งเหนือธรรมชาติมักมีพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเกษตรกรรมในแต่ละฤดูกาลจะได้ผลดี บางชุมชนมีประเพณีการจัดพิธีกรรมอย่างหรรษาซึ่งจัดโดยผู้มีฐานะดีในท้องถิ่นเพื่อแสดงฐานะทางสังคมของตน บางครอบครัวอาจมีคนที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านมากกว่าครอบครัวอื่นด้วย วัฒนธรรมบรรพบุรุษเป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเช่นช่างฝีมือ ช่างตีเหล็ก ช่างทอผ้า และรวมไปถึงช่างฝีมืออื่นๆ ที่ผลิตได้จากวัตถุทางธรรมชาติคนอื่นๆ ก็อาจจะเรียนรู้และฝึกฝนได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการในระดับพื้นฐานยังไม่สลับซับซ้อนจนทำให้มีการผูกขาดภายในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ บางครอบครัวอาจมีความแตกต่างทางฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันมากจนถือว่าเป็นคนละชนชั้นภายในชุมชนเดียวกัน ชาวชนบทอาจจะมีการแข่งขันกันบ้างในทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับท้องถิ่น คนในชนบทส่วนมากมักถือว่าปัจจัยการผลิตของครอบครัวเป็นของกลางสำหรับทุกคนซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ดูแลและตัดสินใจ

ในการใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมครอบครัวมักแบ่งทรัพย์สินบางส่วนให้สมาชิกเมื่อบุคคลนั้นแต่งงานแล้วและต้องแยกเรือนไปอยู่กับคู่ครองต่างหาก สิ่งที่ครอบครัวแบ่งให้มักเป็นสัตว์เลี้ยงสิ่งของเครื่องใช้ประจำวันหรือ เครื่องประดับต่าง ๆ ระบบเครือญาติมีความสำคัญในชนบทมาก การสืบทอดมรดกและสิทธิทำกินในที่ดินทำกินรวมทั้งความเป็นปึกแผ่นทางสังคมได้มาจากโครงสร้างของระบบเครือญาติ วัฒนธรรมแบบชนบทเริ่มมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับพระสุพรรณ อนุบาลโย (พลรักษา) (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การนำความซื่อสัตย์มาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวไทย” พบว่า ลักษณะความซื่อสัตย์ที่แสดงออกทางพฤติกรรมของตนและบุคคลอื่น มีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ความประพฤติด้วยความจริงมี 3 ทาง คือ ทางใจ หมายถึง ความจริงใจ ไม่หลอกลวง เรียกว่ามนัสสุจริต ทางวาจา หมายถึง พูดจริง การกล่าวคำสัตย์ เรียกว่าวจีสุจริต ทางกาย หมายถึง ทำจริง การกระทำจริง การรักษาความสัตย์สุจริต เรียกว่ากายสุจริต (2) ความประพฤติไม่เอนเอียง คือ ความซื่อตรง หมายถึง ซื่อตรงต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อเวลา ต่อคำพูด ต่อบทบาทหน้าที่ ต่อคำมั่นสัญญา และความจงรักภักดี ไม่ประพฤตินอกใจ

3.4 รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามายาวนานตั้งแต่ยุคสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา มาจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์จากการศึกษาแนวคิดการติดต่อวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนถึงการผสมผสานวิถีชีวิตจากตะวันตกที่ดีล้วนแต่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการผสมกลมกลืนระหว่างตะวันตกกับตะวันออก เพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่อง ศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งทำให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสันติสุขมาช้านาน แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทำให้หลักแห่งความดีงามทางกาย วาจาใจ ถูกละเลยเพิกเฉยกันเป็นอันมาก หลักหัวใจเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ได้มาให้อยู่คงทน 3) กัลยาณมิตตตา ถึงพร้อมด้วยความมีเพื่อนดีคือ รู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดี และ 4) สมชีวิตา ถึงพร้อมด้วยความมีชีวิตเหมาะสม คือ รู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติกินอยู่พอเพียงไม่ฟุ่มเฟือยเกินไปไม่ผิดเคืองจนเกินไปซึ่งสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาครอบครัวว่า ความสัมพันธ์สภาพสังคมจริงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ครอบครัวมีลักษณะเป็นที่รองรับเคราะห์กรรมของสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวต่างไม่มีเวลาให้แก่กัน ต่างคนต่างดิ้นรน เพื่อสมดุลภายในครอบครัว พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้าน ลูกต้องเรียนอย่างหนักเพื่อความเท่าเทียมกัน การแสวงหาทางการศึกษา ขาดการดูแลให้ความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว เป็นไปตามที่พรพร หงษ์สุวรรณ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง “เหตุทำให้คดีอาญายอมความ: ศึกษากรณีความผิดบางฐานระหว่างสามีภรรยา” พบว่า การที่ประมวลกฎหมายหมายอาญา มาตรา 71 บัญญัติไว้แต่เพียงเกี่ยวกับทรัพย์เท่านั้นคงไม่เพียงพอกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับกรณีตามประมวลกฎหมายอาญาน่าจะยังคงมี

ความผิดอาญาแผ่นดินบางฐานที่อยู่ในวิสัยที่สามารถกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติความผิดที่ว่ามานี้ได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 390 และความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 391 ส่วนความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น ตามมาตรา 309 วรรคแรก และความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง ตามมาตรา 310 วรรคแรกนั้น สามารถที่จะนำมาเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนให้ความผิดทั้งสามฐานดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ เพราะความผิดดังกล่าวมีคุณธรรมทางกฎหมาย คือ ความปลอดภัยของร่างกาย ซึ่งถือเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลโดยแท้โดยนำความสัมพันธ์สามีภริยามาเป็นเหตุในการบัญญัติ โดยบัญญัติเพิ่มเติมเข้าไปในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสถานภาพความมั่นคงในสถาบันครอบครัว และยังเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้อีกทางหนึ่งด้วย (พชรพร หงส์สุวรรณ, 2555)

3.5 รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่สามี/ภรรยา หรือความไม่รับผิดชอบในหน้าที่สามี/ภรรยา การปฏิบัติตนตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามสถานภาพในครอบครัว การบ่มเพาะความรัก ความเมตตา ปรารถนาดีอ่อนโยน และเอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมถึงการสื่อสารกันด้วยใจที่เปิดกว้าง การศึกษาพื้นฐานทางธรรมชาติของกันและกันโดยเฉพาะในทางเพศเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกันให้เกิดแก่สมาชิกครอบครัว และแผ่ขยายออกสู่ชุมชนและสังคม ก็จะสามารถพัฒนาให้คนในครอบครัวของหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ สันติสุข ปราศจากการใช้กำลังรุนแรงให้เกิดความบอบช้ำทั้งทางร่างกาย และจิตใจของกันและกัน สอดคล้องกับภริมย์ บุญยัม (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า แนวคิดในการเลือกคู่ทางพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญต่อการเลือกคู่โดยได้วางหน้าที่ของชายและหญิง หรือสามีภรรยา บทบาทและหน้าที่ของภริยามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว โดยหน้าที่ของภริยา ต้องมีหน้าที่ จัดการงานดี สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี ไม่ประพฤตินอกใจ รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ และขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง ส่วนหน้าที่ของสามี มีหน้าที่ ยกย่องภริยา ไม่ดูหมิ่น ไม่ประพฤตินอกใจมอบความเป็นใหญ่ให้และให้เครื่องแต่งตัว คัมภีร์พระไตรปิฎกไม่ปรากฏรูปแบบการเลือกคู่ แต่ได้สรุปแบบรูปการเลือกคู่โดยพิจารณาจากพระสูตรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า รูปแบบการเลือกคู่ ได้แก่ รูปแบบที่พ่อแม่เป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ รูปแบบที่ชายและหญิงหาคู่ครองกันเอง และรูปแบบที่มีคนกลางเป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ หลักการเลือกคู่ที่ปรากฏตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ เลือกจากลักษณะของหญิงและชายที่มีลักษณะรูปร่าง มีสติปัญญาดี และเป็นคนดีมีศีลธรรมเลือกจากลักษณะของชายและหญิงที่มีความเหมาะสมกัน คือมีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจิตใจช่วยเหลือเกื้อกูลเสมอกัน และมีปัญญาเสมอกัน เลือกคู่ครองจากชายและหญิงที่มียึดมั่นในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐาน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการนำพุทธจริยศาสตร์ประกอบด้วย หลักฆราวาสธรรม, หลักศีล 5, หลักโยนิโสมนสิการ, หลักหัวใจเศรษฐกิจ และหลักทศ 6

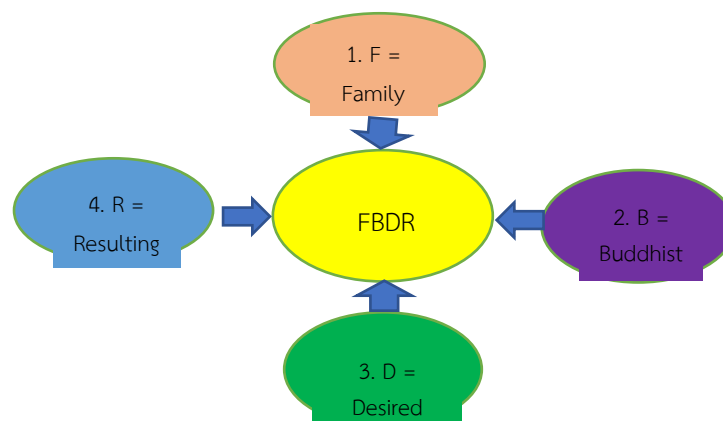
องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือทำให้ทราบรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยสามารถสรุปเป็น “FBDR AEW MODEL” โดยมีที่มาดังนี้

1. F = Family problems หมายถึง ปัญหาของคู่สามีภรรยาที่ส่งผลให้เป็นครอบครัวไม่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ปัญหาการนอกใจ ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาขาดความรับผิดชอบ

2. B = Buddhist ethics หมายถึง หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาใช้ในการครองเรือนเพื่อให้เกิดการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ประกอบด้วยหลักฆราวาสธรรม, หลักศีล 5, หลักโยนิโสมนสิการ, หลักหัวใจเศรษฐกิจ และหลักทศ 6

3. D = Desired style of living หมายถึง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ประกอบด้วย รูปแบบรักเดียวใจเดียว มีความซื่อสัตย์ต่อกันและกันของสามีภรรยา จัดปัญหาได้โดยใช้หลักฆราวาสธรรม, รูปแบบความขัดแย้งในครอบครัว จัดปัญหาได้ด้วยหลักศีล 5, รูปแบบการครองเรือนทางอารมณ์ ซึ่งเป็นปัญหาการใช้อารมณ์ซึ่งกันและกันของสามีภรรยา จัดปัญหาได้ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ, รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจ ในเมื่อครอบครัวมีปัญหาเรื่องรายได้ รายรับรายจ่ายในครอบครัว สามีภรรยาจะต้องร่วมกัน จัดปัญหาได้ด้วยหลักหัวใจเศรษฐกิจ และรูปแบบการไม่ทำหน้าที่สามี/ภรรยา หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายที่เป็นสามีภรรยาขาดความรับผิดชอบปัญหาย่อมเกิดขึ้น จึงจัดปัญหาด้วยหลักทศ 6

4. R = Resulting in หมายถึง คู่สามีภรรยาได้ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์แล้วจะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข สังคมเป็นสุข จนก่อให้เกิดความมั่นคงของประเทศชาติสืบไป ตามรูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ คือ FBDR AEW MODEL ดังแผนภาพนี้

สรุป

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การครองเรือนที่คู่สมรสปรารถนาจะอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครใจใช้ชีวิตแบบฆราวาสวิสัยมีธรรมะและความรักเป็นเครื่องปฏิบัติร่วมกัน 2) การครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ถือปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ศีล 5 โยนิโสมนสิการ ติฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ และหลักทศ 6 3. รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มี 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบรักเดียวใจเดียว 2) รูปแบบการจัดความขัดแย้งในครอบครัว 3) รูปแบบทางอารมณ์ 4) รูปแบบทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว และ 5) รูปแบบการปฏิบัติหน้าที่สามี/ภรรยา 4. รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ คือ “FBDR AEW MODEL” กล่าวคือ 1) F = Family problems หมายถึง ปัญหาการครองเรือน 2) B = Buddhist ethics หมายถึง หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาใช้ในการครองเรือน 3) D = Desired style of living หมายถึง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และ 4) R = Resulting in หมายถึง คู่สามีภรรยาได้ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ของสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นโยบาย ควรมีการประชุม หรือ สัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยให้ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดแทรกมีกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงหรือนำนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การปฏิบัติ ควรมีแบบอย่างของการครองเรือนตามหลักพุทธจริยศาสตร์ และการครองเรือนที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแบบอย่างในชุมชน และส่งเสริมหรือสนับสนุนให้รางวัล ยกย่อง เชิดชู เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในชุมชน ซึ่งจะออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมในวันสำคัญของสังคมไทย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยการครองเรือนในประเด็นเกี่ยวกับทดลอง มีระยะเวลา กำหนดขอบเขต สมมุติฐาน เพื่อเป็นการนำมาปฏิบัติตามขั้นตอน และเพื่อแก้ปัญหาแบบเจาะจงในแต่ละครอบครัวที่กำหนดเอาไว้

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการครองเรือนตามหลักวิธีการของศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อผสมผสานองค์ความรู้เพื่อให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2554). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญประกอบ ภาณุรัตน์. (2531). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้วภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจและเอกชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). พระพุทธศาสนาเถรวาท. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ธรรมสภา. (2545). ชีวิต การงาน หลักธรรม พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา และ สถาบันบันลือธรรม.
- พชรพร หงส์สุวรรณ. (2555). เหตุทำให้คดีอาญายอมความได้ : ศึกษากรณีความผิดบางฐานระหว่างสามีภริยา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุติโต). (2553). การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญแทน ชันศรี. (2539). ศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเกี่ยวกับการครองเรือนในพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2566). ต้นไม้แห่งชีวิตคู่. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545). ชีวิตคู่ที่มีคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). ภูมิธรรมชาวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด.
- พระมหาวิจิตร คมภิโร (ศิริรัตน์). (2548). อุดมคติชีวิตคู่สมรสในพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเมธีวราภรณ์. (2553). เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นบุญ.
- พระสุพัฒน์ อนาลโย (พลรักษา). (2557). การนำความซื่อสัตย์มาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิรมย์ บุญยิม. (2554). การศึกษาหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไสว มาลาทอง. (2542). คู่มือจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา สุภาพ. (2539). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สมัทนา สิ้นสวัสดิ์. (2557). ครอบครัว : การจัดการความขัดแย้งของคู่สมรสเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืน.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่ง.

